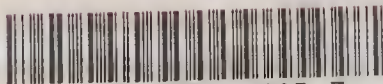

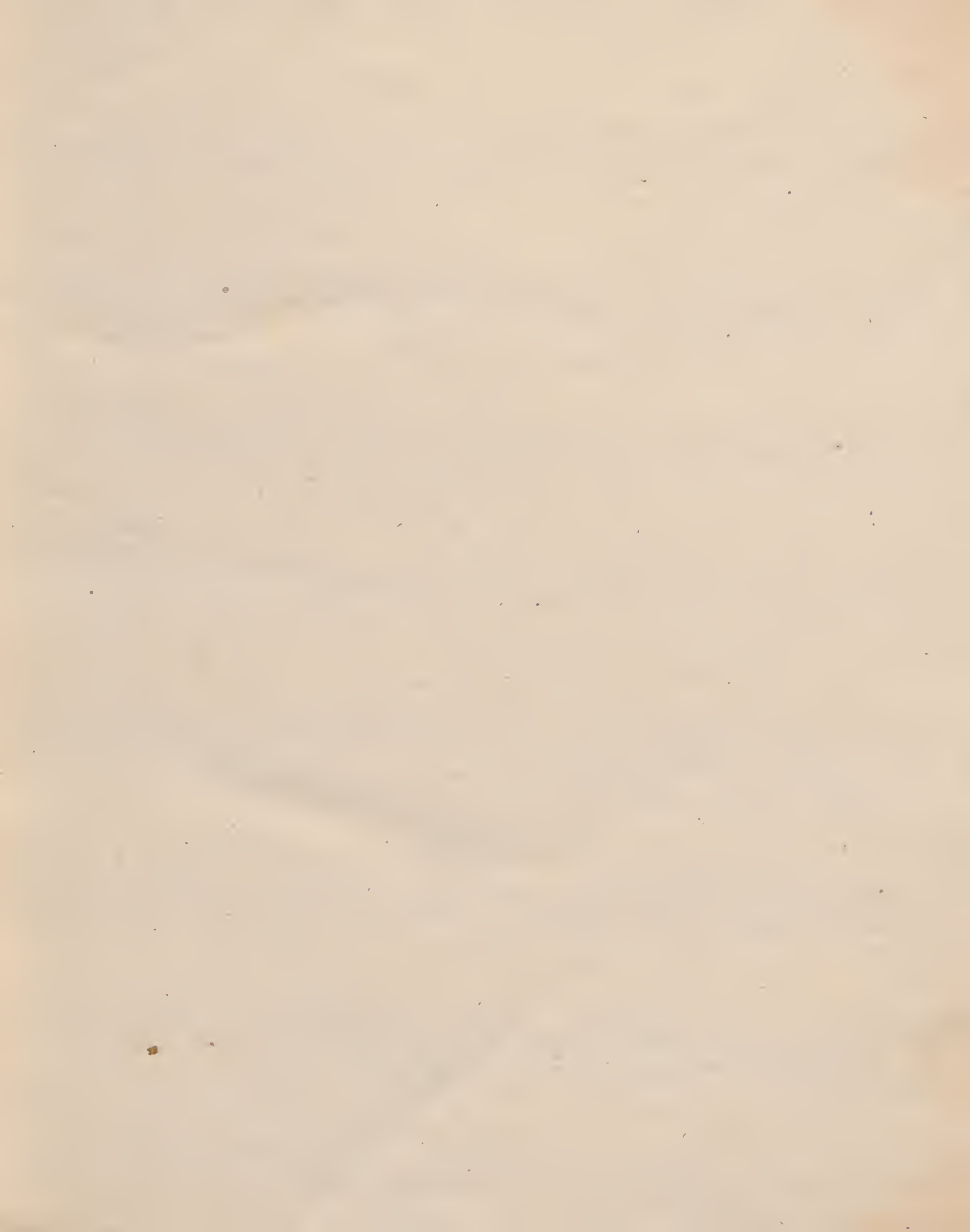
R D 000 10

N N N

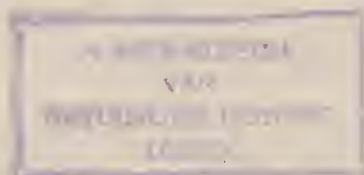
7 7496 00041710 3

BIBLIOTHEEK

DE ALGEMEENE
EN BYZONDERE
NATUURLYKE HISTORIE.

DE RTIENDE DEEL.

DE ALGEMEENE
EN BYZONDERE
NATUURLYKE HISTORIE,
MET DE
BESCHRYVING VAN
DES KONINGS KABINET.
DOOR
DE Heeren DE BUFFON EN DAUBENTON.
DERTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM,
By J. H. SCHNEIDER.
M DCC LXXXII.

Met Privilegie van de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

DE ALGEMENE

VERZEKEND

NATUURKUNDE HISTORIE

DEEL I

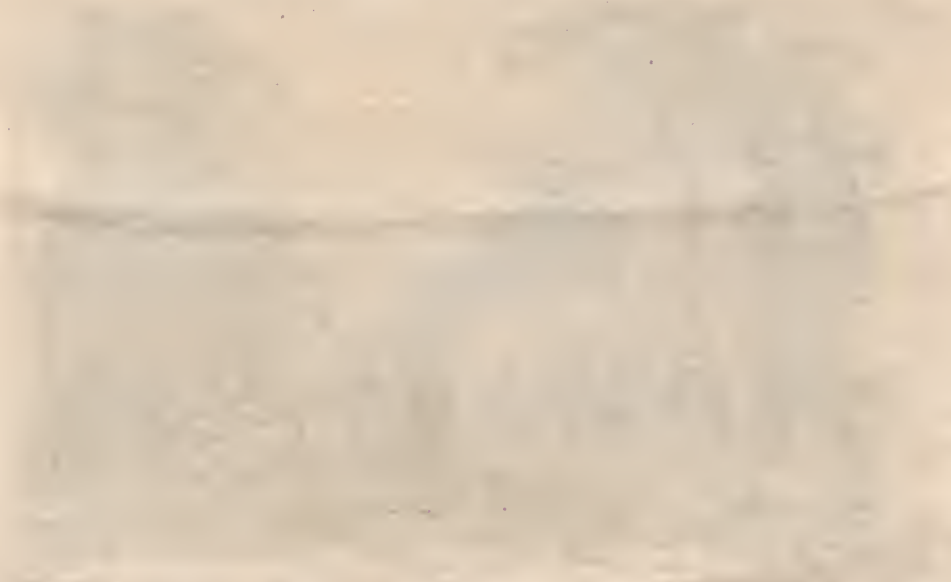
RECHTER VAN

DES KONINKRIJKS

DE

DEEL VAN DE

DEEL I

DEEL I

DEEL I

DEEL I

DEEL I

I N H O U D.

V A N D I T D E E L.

	Pag.
<i>De Giraffe, met de Byvoegzels.</i>	1.
<i>De Lama en de Paco.</i>	29.
<i>De Unau en de Ai.</i>	38.
<i>De Surikate.</i>	61.
<i>De Tarsier.</i>	70.
<i>De Phalanger.</i>	73.
<i>De Coquallin.</i>	83.
<i>De Hamster.</i>	88.
<i>De Bobak en de andere Marmotten.</i>	104.
<i>De Gerboises.</i>	107.
<i>De Mangouste.</i>	112.
<i>De Fofjane.</i>	119.
<i>De Vansire.</i>	122.
<i>De Makis.</i>	125.
<i>De Loris.</i>	148.
<i>De Vlederimuis Lans-yzer.</i>	158.
<i>De Serval.</i>	163.
<i>De Ocelot.</i>	167.
<i>De Margay.</i>	172.
<i>De Chacal of Fakhals en de Adive.</i>	176.
<i>De Isatis.</i>	186.
<i>De Veelyraat.</i>	189.
<i>De Mouffettes of Stink-dieren.</i>	194.
<i>De Pekan en de Vison.</i>	204.
<i>De Sabel of het Sabeldier.</i>	207.
<i>De Leming.</i>	210.
<i>De Saricovienne.</i>	213.
<i>De Otter van Kanada.</i>	215.
<i>De Phoka's, de Morfes en de Lamantins.</i>	219.
<i>De Phoka.</i>	220.
<i>De Morfe.</i>	233.
<i>De Dugon.</i>	240.
<i>De Lamentin.</i>	242.

Door den Hr. DE BUFFON.

Vertaald

Door den Hr. C. VAN ENGELN.

<i>Befchryving van den Giraffe.</i>	25.
<i>Befchryving van den Unau.</i>	45.
<i>Befchryving van den Ai.</i>	53.

Beschryving van dat gedeelte van het Kabinet, dat betrekking heeft tot de Natuurlyke Historie van den Giraffe, den Unau en den Ai.	Pag. 57.
Beschryving van den Surikate.	63.
Beschryving van den Tarsier.	72.
Beschryving van den Phalanger.	74.
Beschryving van den Coquallin.	84.
Beschryving van dat gedeelte van het Kabinet, dat betrekking heeft tot de Natuurlyke Historie van den Surikate, den Tarsier, den Phalanger, en den Coquallin.	86.
Beschryving van den Hamster.	98.
Beschryving van den Bobak.	106.
Beschryving van den Mangouste.	117.
Beschryving van de Fossane.	121.
Beschryving van de Vansire.	123.
Beschryving van dat gedeelte van het Kabinet; dat betrekking heeft tot de Natuurlyke Historie van den Hamster, van den Bobak, van den Mangouste, van de Fossane, en van de Vansire.	124.
Beschryving van de Makis.	129.
Beschryving van den Mococo.	131.
Beschryving van den Mongous.	140.
Beschryving van den Vari.	144.
Beschryving van den Loris.	150.
Beschryving van dat gedeelte van het Kabinet, dat betrekking heeft tot de Natuurlyke Historie van den Makis, en den Loris.	156.
Beschryving van de Vledermuis Lans-zyzer.	160.
Beschryving van den Serval.	165.
Beschryving van den Ocelot.	170.
Beschryving van den Margoy.	174.
Beschryving van den Guepard.	175.
Beschryving van den Chacal, of Jakals.	183.
Beschryving van den Coase.	201.
Beschryving van de Chinche.	202.
Beschryving van de Zorille.	203.
Beschryving van den Pekan.	205.
Beschryving van den Vison.	206.
Beschryving van den Otter van Kanada.	217.
Beschryving van den Phoka.	252.
Beschryving van den Morfe.	264.
Beschryving van een ongeboren Lamantin.	270.
Beschryving van een hoofd van een Lamantin van Senegal.	274.
Beschryving van dat gedeelte van het Kabinet, dat betrekking heeft tot de Natuurlyke Historie van de Phoka's, van den Morfe, den Dugon, en den Lamantin.	276.

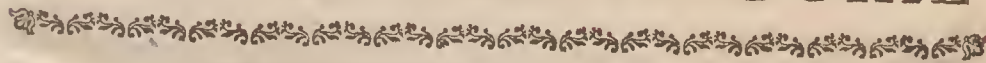
Door den Hr. DAUBENTON.

Vertaald

Door den Hr. J. VOEGEN VAN ENGELN,
Adjunkt Stads-Doctoor te Leyden.

DE ALGEMEENE EN BYZONDERE NATUURLYKE HISTORIE.

DE GIRAFFE *.

DE Giraffe is een der eerste, der schoonste, der grootste dieren, en dat zonder schadelijk te zyn, tevens een der nuttelooft is. De groote onevenredigheid zyner beenen, waarvan de voorsten veellanger zyn dan de agtersten, hindert het grootelyks in de oeffening zyner kragten; zyn lighaam heeft nooit een vasten stand, zyn gang is wagge-

* Het woord *Giraffe* komt van *Giraffa Siraphab*, *Zurnaba*, naamen, welken dit dier in de Arabische taal heeft, en welken de Europeaanen sedert meer dan twee eeuwen hebben aangenomen. *Camelopardalis* is de naam in 't Grieksch en in 't Latyn. *PLINIUS* wyft den oorsprong van dezen saamgestelden naam aan. *Camelorum*, zegt hy, *aliqua similitudo, in aliud transfertur animal; Nabin Aethiopes vocant, collo similem equo, pedibus & cruribus bovi, Camelopardalis; albis maculis rutilum colorem distinguuntibus, unde appellata Camelopardalis: Dictatoris Caesaris Circensibus ludis primum visa Romæ, ex eo subinde cernitur aspectu magis quam feritate conspicua; quare etiam ovis fere nomen invenit.* Hist. Nat. Lib. VIII. Cap. 18.

Giraffe, welken de Arabieren noemen *zurnaba*, en welken de Grieken en Latynen *Camelopardalis* heeten. *BELON Observ. f. 118. fig. ibid. verso.*

Camelopardalis, Camelopardalin, sacra litteræ vocant zamer. Deuteron. XIV. ubi Chaldaica translatio habet Debâ; Arabica Saraphab; Persica Seraphab; septuaginta Camelopardalin; Hieronymus Camelopardum. GESNER Hist. Quadr. p. 147 fig. 149. Ubi legitur, Camelopardalis, icon XIII. Deel.

lend, zyne bewegingen langzaam en styf. Hy kan in den staat der vryheid zyne vyanden even weinig ontvlugten, als in dien der onderwerping zyne meesters dienen. Ook is de soort niet talryk, en is altyd tot de woestyenen van Ethiopie en van eenige andere strecken van zuidelyk Afrika en Indiën bepaald geweest. Dewyl deze landen den Grieken onbekend waren, maakt ARISTOTELES geen gewag van dit dier. Maar PLINIUS spreekt 'er van, en OPPIANUS (a) beschryft het op eene wyze, die geene twyffeling overlaat of hy hetzelfde dier bedoelt. De *Cameel-pardel*, of *Kemelpardel*, zegt die schryver, heeft eenige overeenkomst met den Kameel, zyn vel is getygerd gelyk dat van den Panther, en zyn hals is lang, gelyk die van den kameel; hy heeft een klein hoofd, en kleine ooren, breede voeten, lange beenen, maar van zeer ongelyke hoogte; de voorste zyn veel verhevener dan de agterste, die zeer kort zyn, en die het kruis van het dier naar de aarde schynen te willen doen naderen. Op het hoofd, by de ooren, zyn twee verhevenheden gelyk twee kleine regte hoornen; voor het overige is de mond van dit dier als die van een hert; de tanden zyn klein en wit; de oogen schitterende; de staart kort, en aan het einde met zwart hair voorzien. Indien men by deze beschryving van OPPIANUS de beschryvingen van HELIODORUS en van STRABO voegt, zal men zig reeds een vry nauwkeurig denkbeeld van den giraffe kunnen maaken. De Afgezanten van Ethiopie, zegt HELIODORUS, bragten een dier mede van grootte als een kameel, welks vel met heldere vlakken en schitterende kleuren was getekend, en waarvan de agterste lighaams deelen veel laager, of de voorste veel hooger waren, dan de evenredigheid seheen te vorderen. De hals was dun, sehoon uit een vry dik lighaam voortkomende; het hoofd was in maakzel gelyk aan dat van een kameel, en in grootte was het niet veel meer dan het dubbeld van een struisvogel; de oogen scheenen met verschillende kleuren getekend; de gang van dit dier was verschillende van dien van alle andere viervoetige dieren, die twee hunner beenen in het gaan oversehricks bewegen, terwyl zy op de twee andere in de diagonaal van het langwerpig vierkant dragen; dat is te zeggen zy ligten eerst het regter voor- en het linker agter-been op, dan het linker voor- en het regter agter-been, enz. Terwyl de giraffe natuurlyk een tel gaat, dat is, de beide linker- of de beide regter-beenen te gelyk oplit. Het is een dier zo zagt, dat men het overal kan brengen daar men het hebben wil, door middel flegts van een klein koord om het hoofd gellagen (b). Daar is, zegt STRABO, een groot beest in Ethiopie,

ex charta quadam nuper impressa Norimbergæ . . . Surnapa nomine altitudine ad summum verticem supra quinque orgyas, corniculis duobus ferrei coloris, pilo, levi & composito pulcro; diligenter & probe depictum Constantinopoli & in Germaniam transmissum anno 1559.

Camelopardalis, ALDROV. de Quad. bis. pag. 927. fig. pag. 931.

Camelopardalis, JONSTON de Quad. p. 102. fig. Tab. 39, 40, 45.

Camelopardalis, PROSPER ALPIN. Hist. Egypt. Vol. II. pag. 236 fig. 4. Tab. 14.

Camelopardalis. *Cervus cornibus simplicissimis, pedibus anticis longissimis*. LINN. Syst. Nat. Ed. X. p. 66.

(a) OPPIAN. de Venat. lib. III.

(b) HELIODORUS Lib. X.

het welk men *Camelopardalis* noemt, schoon het geheel niet naar een panther gelykt; want zyn vel is niet eveneens getekend; de vlekken van den panther zyn rond, en die van dit dier zyn lang en ten naaften by gelyk aan die van een jong hert, dat het eerste hair nog heeft. De agterite deelen des lighaams zyn veel laager dan de voorste, zo dat het by het kruis niet hooger is dan een runddier, terwyl het by de schouders hooger is dan een kameel. Uit deze onevenredigheid schynt men te mogen besluiten, dat het niet schieelyk zal kunnen lopen. Voor het overige is het een zagtaartig dier, dat geen kwaad doet, en dat niet dan gras en bladen eet (b). De eerste onder de laateren, die vervolgens eene goede beschryving van den giraffe gegeven heeft, is BELON: „Ik heb, zegt hy, op het kasteel van Cairo het dier gezien, 't welk zy gemeenlyk *Zurnapa* heeten; de Latynen hebben het oudtyds *Camelopardalis* genaamd, met een woord te samen gesteld uit kameel en leopard, of luipard; want het is met verscheidene vlakken als een luipard getekend, en heeft een langen hals als die van een kameel; het is een schoon dier, van de allerzagtste geartheid, even als een schaap, en beminlyker dan eenig ander dier in den wilden staat. Deszelfs hoofd is byna gelyk met dat van het hert, behalven de grootte, maar het heeft kleine weke hoornen van zes vingeren lang met hair bedekt; die van de mannetjes zyn wat langer dan die der wyfjes. Zy hebben beiden, het mannetje en het wyfje, groote ooren als van eene koe; zy hebben ook de tong van eene koe, maar zwart, zy hebben geene tanden boven de kauwtanden; maar een langen, regten, en ranken hals; dunne en ronde maanen; de beenen spigtig, hoog, en van agteren zo laag, dat het dier overeind op dezelve schynt te staan. De voeten zyn gelyk aan die van een koe; de staart hangt neder tot aan de waeyen, hy is rond, en heeft driemaal dikker hair dan dat van een paard. Zyn hair is wit en ros; zyne manier van vlugten is gelyk aan die van een kameel; wanneer hy loopt gaan de twee voorste beenen te samen; hy legt zig neder met den buik ter aarde; en heeft eene hardigheid aan de borst en aan de dyen als een kameel. Hy kan terwyl hy regt op staat, geen voedzel van den grond opneemen, zonder zyne voorste beenen grootelyks te verwyderen, en dan nog zelfs gaat het moeyelyk, weshalven het te vermoeden is, dat hy meest al van de bladeren en takjes der boomen leeft, hebbende den hals lang genoeg om met het hoofd de hoogte van een halve piek te bereiken (c).”

De beschryving van GILLIUS komt my nog beter voor dan die van BELON. Ik heb, (zegt hy *hoofdst. IX.*) drie giraffen te Cairo gezien; zy hebben boven het voorhoofd twee hoornen van zes duimen lengte, en in 't midden van het voorhoofd een knobbelkje, dat omtrent twee duimen verheven is, en naar een derden hoorn gelykt. Dit dier heeft zes voeten hoogte, als het zyn hoofd verheft; de hals alleen is zeven voeten lang; en

(b) STRABO Lib. XVI, XVII.

(c) *Observations de BELON*, feuillet, 118. recto & verso.

” het geheele gestel is tweeëntwintig voeten van het einde van den staart
 ” tot aan het uiterste van den neus; de voorste en agterste beenen zyn ten
 ” naaften by van dezelfde hoogte, maar de dyen der voorste beenen zyn,
 ” in vergelyking van die der agterste, zo lang, dat de rug van het dier
 ” even als een dak schynt af te hellen; het geheele lighaam is met groote
 ” vaale vlekken getekend, die ten naaften by vierkant zyn . . . Het heeft
 ” een gevorkten voet even als de runderen: de bovenlip steekt wat meer
 ” vooruit dan de onderlip; de staart is dun, met hair aan het einde; zy
 ” herkauwen als de runderen, en eeten even als deze gras: zy hebben
 ” maanen als de paarden van de kruin des hoofds af tot op den rug; wan-
 ” neer zy gaan, schynen zy te hinken niet slegts met de beenen, maar ook
 ” met de heupen, en dit hinken gaat beurtelings ter regter en linker zyde:
 ” en wanneer zy willen graazen of drinken, moeten zy de voorste beenen
 ” verbaazend van malkanderen verwyderen, om den grond te kunnen be-
 ” reiken.”

GESNER haalt BELON aan, wegens 't geen hy gezegd heeft, dat de giraffe zyne hoornen jaarlyks verliest gelyk het damhert (d). Ik erken, dat ik dit in Belon niet heb kunnen vinden. Men ziet, dat hy hier alleenlyk zegt, dat de hoornen van den giraffe met hair bedekt zyn; en hy spreekt van dit dier op eene andere plaats (e) niet dan by gelegenheid van het damhert, *axis*, waarin hy zegt, dat, de giraffe „ *a le champ blanc, & les taches phé- nicées, semées par dessus, assez larges, mais non pas rousses comme l'axis.*” Deze byzonderheid egter, welke ik nergens gevonden heb, zoude eene der gewigtigsten zyn om de natuur van den giraffe te bepalen; want zo zyne hoornen jaarlyks afvallen, zou dit dier van het geslacht der herten zyn; terwyl het daarentegen, zo zyne hoornen blyven, van dat der runderen of der geiten is: zonder deze nauwkeurige kennis kan men niet verzekeren, gelyk onze Naamlystmaakers gedaan hebben, dat de giraffe van het geslacht der herten zy; en men moet zig niet verwonderen, dat HASSELQUIST, die onlangs eene zeer lange, maar zeer drooge beschryving van dit dier gegeven heeft, deszelfs natuur niet heeft aangeduid, en dat hy, na *methodisch*, dat is te zeggen, als een schooljongen, honderd kleine nuttelooze kenmerken opgestapeld te hebben, niet een woord van de zelfstandigheid der hoornen zegt, en ons onkundig laat, of zy dicht of hol zyn? of zy afvallen of niet? met één woord, of derzelver zelfstandigheid houtagtig of hoorn zy? Ik plaats hier deze beschryving van HASSELQUIST (f) niet wegens het nut, maar om

(d) *Giraffis & Damis cornua cadunt.* Belonius GESNER *Hist. Quadr.* p. 148.

(e) *Observations de BELON* feuillet 120. recto.

(f) *Cervus Camelopardalis; caput prominens, labium superius crassum, inferius tenue, nares oblonga, ample, pili rigidi, sparsi in utroque labio anterius & ad latera. Supercilia rigida, distinctissima, serie una composita. Oculi ad latera capitis, vertici quam rostro, ut & fronti quam collo proprioeres; dentes, lingua, cornua simplicissima, cylindrica, brevissima basi crassa in vertice capitis sua; pilosa basi pilis longissimis rigidis tecta, apice pilis longioribus erectis rigidissimis apicem longitudine superantibus cincta. Apex cornuum in medio horum pilorum obtusus nudus. Eminentiam fronte, infra cornua, inferius oblonga humilior, superius elevatior, subrotunda, postice parum depressa inaequalis auricula ad latera capitis infra cornua, pone illa posita. Collum*

derzelve zonderlingheid, en tevens om de Reisbeschryvers te bewegen, om hunne vermogens te gebruiken, en liever door hunne eigen oogen dan door den bril van anderen te zien. Het is noodig hen te waarschouwen tegen het gebruik van dergelyke methodes, of leerwyzen, waarmede men zig ontslaat van te redeneeren, en des te wyzer gelooft te zyn naarmate men minder verstand gebruikt. Zyn wy inderdaad meer gevorderd na ons verveeld te hebben met het lezen van die menigte kleine, twyfelagtige, nuttelooze, karakters? En geeven de vroeger gemelde beschryvingen der ouden en lateren ons niet eene meerdere kennis en betere denkbeelden van het dier, dat in aanmerking komt. De afbeeldingen moeten die kleinigheden vervullen, en de beschryving moet voor de groote karakters dienen. Eene oogenbliklyke beschouwing van eene goede tekening of plaat zou meer leeren dan zulk eene beschryving, die des te minder klaar wordt, naarmate zy zig tot geringere kleinigheden uitstrekt, inzonderheid, zo zy niet van de afbeelding vergezeld gaat, als welke alleen het hoofd-denkbeeld van het voorwerp kan ondersteunen in het midden van alle die veranderlyke trekken, en van alle die kleine beelden, die meer dienen om te verduisteren, dan om te ver-
toonen.

Men heeft ons dit jaar (1764) eene aftekening en een berigt wegens den giraffe gezonden, waar by men verzekert, dat het dier, 't welk men dagt byzonderlyk aan Ethiopie bepaald te zyn (g), ook in de naburige landen van de kaap de Goede-hoop gevonden wordt? Wy hadden wel gewenscht, dat de tekening wat beter gemaakt was, maar het is niet dan eene ongeschikte kladdery, waarvan men niet veel gebruik kan maaken. Wat het berigt aangaat, dewyl het eene soort van beschryving bevat, hebben wy gemend dezelve hier te moeten overschryven. „ In eene reis, welke men in 1762. „ twee honderd mylen verre in de landen ten Noorden van de kaap de Goede-hoop deedt, vondt men den kemelpardel, waarvan de aftekening hier ne-

erectum, compressum, longissimum, versus caput angustissimum, inferius latiusculum. Crura cylindrica anterioribus plus quam dimidio longioribus. Tuberculum crassum, durum in genuflexum, unguis bifurci, unguati. Pili brevissimi universum corpus, caput & pedes tegunt. Linea pilis rigidis longioribus, per dorsum a capite ad caudam extensa. Cauda teres, humorum dimidia longitudine non jubata. Color totius corporis, capitis ac pedum ex maculis fuscis & ferrugineis variegatum. Maculae palmari latitudine, figura irregulari, in vivo animali ex lucidiori & obscuriore variantes. Magnitudo Cameli minoris, longitudo totius a labio superiore ad finem dorsi Spith. 24. longitudo capitis Spith. 4. colli Spith. 9. ad 10. pedum anteriorum Spith. 11. ad 13. posteriorum. Spith. 7. ad 8. longitudo cornuum vix spithamalis, spatium inter cornua Spith. 3. longitudo pilorum in dorso poll. 3. latitudo capitis juxta tuberculum seu eminentiam Spith. 3. Prope maxillam Spith. 1. Colli utrinque prope caput Spith. 1. in medio Spith. 1 1/2. ad basin Spith. 2. ad 3. latitudo abdominis anterior Spith. 4. posterior Spith. 6. ad 7. Crassities pellis ut corii cervi vulgaris.... Descriptio antecedens juxta pellem animalis facta, animal vero nondum vidi. Voyage de HASSELQUIST, Rostock 1762.

(g) De giraffe wordt nergens dan in Ethiopie gevonden. Ik heb 'er twee in des konings paleis gezien, welchen men tam gemaakt hadt. Ik nam waar dat zy, wanneer zy wilden drinken en men hun water of melk aanboodt, om daar by te komen de voorste beenen zeer veer wyderden; buiten dat zouden zy, schoon een zeer langen hals hebbende, van wegens hunne hoogte het vogt niet kunnen bereiken. Ik heb met myne oogen gezien het geen ik hier verhaal. *Relation de THEVENOT. pag. 10. De la description des animaux &c. de Colmas le solitaire.*

vens gaat; zyn lighaam gelykt naar dat van een runddier, en zyn hoofd en hals naar die van een paard. Allen, die men aangetroffen heeft, zyn wit met bruine vlekken; hy heeft twee hoornen van een voet lengte op den kop, en gefpleten voeten. De beiden, welken men gedood heeft, en welker vel naar Europa is gezonden, zyn gemeten, en zie hier de evenredigheden hunner ledemaaten: de lengte des hoofds was van een voet en agt duim; de hoogte van het einde des voorvoets tot aan den schoft tien voeten; en van den schoft tot boven op het hoofd zeven voeten, dus te samen zeventien voeten hoogte: de lengte van den schoft tot aan de lendenen is vyf voet zes duim; dus is de geheele lengte des lighaams van zeven voeten: de hoogte van de agterfte voeten tot aan de lendenen is van agt voet vyf duim. Dit dier fchynt van geenerleien dienft te kunnen zyn, uit hoofde van de onevenredigheid zynere hoogte en lengte; hy voedt zig met bladen der hoogfte boomen; en zo hy wil drinken of iets van den grond opneemen, moet hy zig op zyne knien leggen."

De Reisbefchryvers nazierende wegens het geen zy van den giraffe gezegd hebben, heb ik hen vry eenftemmig onder malkanderen gevonden; zy komen over een dat dit dier in zyne natuurlyke houding, dat is te zeggen, op zyne vier pooten fttaande, zestien of zeventien voet (*h*) met zyn kop kan bereiken; en dat de voorfte beenen veel hooger zyn dan de agterfte; zodat het dier, terwyl het op zyn agterfte zit, geheel overeind fchynt te ftaan (*i*); ook komen zy overeen dat het, ter oorzaake van deze onevenredigheid, niet snel kan lopen; dat het van eene zeer zagte geartheid is, en dat het door deze hoedanigheid, zo wel als in alle andere natuurlyke gebruiken, en zelfs in maakzel van lighaam, meer tot de gefalte en geartheid van den kameel dan van eenig ander dier nadert; dat het van het getal der herkauwende dieren is, en even als deze geene fnytanden in het bovenfte kaakebeen heeft; en men ziet uit het getuigenis van zommigen, dat het in de zuidelyke deelen van Afrika, zo wel als in Afia gevonden wordt (*k*).

(*b*) PROSPER ALPINUS is de eenigfte, die een ander denkbeeld van de grootte van dit dier heeftgegeeven, door het zelve met een klein paard te vergelyken. Anno 1581. *Alexandria vidimus camelopardalem, quem Arabes Zurnap & nostri Giraffam appellant; hæc equum parvum elegantissimumque representare videtur pag. 236.* Het is zeer waarfchynlyk dat deze giraffe, door Prosper Alpinus gezien, zeer jong was, en op verre na zyn vollen wasdom nog niet hadt. Men moet hetzelfde zeggen van dien, waarvan Haffelquist het vel befchreven heeft, en 't welk hy ten opzigte van de grootte by een kleinen kameel vergelykt.

(*i*) De giraffe heeft de voorfte beenen eens zo hoog als de agterfte, en heeft een rank, regt en lang lighaam. Dit vertoont het dier nog hooger; zyn hooft is gelyk aan dat van het hert, behalven dat zyne kleine weeke hoornen maar een half voet hoog zyn; zyne ooren zyn groot, gelyk die van de koe en heeft geene tanden in het bovenft kaakebeen. Zyne maanen zyn rond en niet grof; zyne beenen rank en gelyk aan die van een hert terwyl de voeten naar die van een runddier gelyken, hy heeft een zeer rank lighaam en de kleur van zyn hair gelykt naar die van een hertwolf; voor het overige is zyne manier van doen vry gelyk met die van een kameel. *Voyage de VILLAMONT. Lyon 1620. pag. 688.* — Ik heb op het kasteel te Cairo twee giraffen gezien; zy hebben langer hals dan een kameel, twee hoornen van een half voet lengte op den kop en een kleinen aan het voorhoofd; de twee voorfte beenen zyn groot en hoog, en de twee agterfte kort. *Cosmographie du Levant par THEVET. Lyon 1554. pag. 142.*

(*k*) Op het eiland Zanzibar, niet ver van Madagaskar, is een zeker foort van dier, 't welk

Het blykt uit alles wat wy voorgedragen hebben, dat de giraffe van een byzondere foort is, van alle andere geheel verschillende, maar zo men hem tot eenig ander dier wilde doen naderen, zou hy gevoeglyker by den kameel dan by het hert of het ruddier gebragt kunnen worden. Het is waar, dat hy twee kleine hoornen heeft, en dat de kameel geene heeft; maar hy heeft zo veele overeenkomsten met dit dier, dat ik my niet verwonder, dat sommige Reisbeschryvers hem den naam van kameel der Indiën gegeven hebben. Daarenboven weet men niet van welk eene zelfstandigheid de hoornen van den giraffe zyn, en men is by gevolg onzeker of hy ten dezen opzichte meer naar de herten dan naar de runderen zweeme; en misschien zyn die hoornen noch houtagtig en van eene vaste zelfstandigheid gelyk die der herten, noch hol gelyk die der runderen of der bokken en geiten: wie weet of zy niet bestaan uit saamgevoegd hair, gelyk die van den rhinoceros? of dat zy niet van eene byzondere zelfstandigheid en van een byzonder weefzel zyn? Het is my voorgekomen, dat het geen de Naamlystmaakers bewogen heeft om den giraffe in het geslacht der herten te brengen, is, 1o. de gewaande plaats van BELON door GESNER (1) aangehaald, die inderdaad besliffend zou zyn, zo zy waarlyk gevonden wierdt. 2o. Het fchynt my toe, dat men de Schryvers kwalyk uitgelegd, of de Reizigers kwalyk verstaan heeft, daar zy van het hair dezer hoornen gefproken hebben; men heeft gedacht, dat zy hadden willen zeggen, dat de hoornen van den giraffe ruig waren gelyk de weder aangroeiende hoornen der herten, en men heeft daar uit besloten, dat zy van denzelfden aart waren; maar men ziet in tegendeel uit de hier boven aangehaalde nooten, dat deze hoornen van den giraffe alleenlyk omgeeven worden van groote ruwe borstel-hairen, en niet met zagt donzig hair, gelyk die der herten in hunnen eersten groei bekleed zyn; en dit zoude kunnen doen denken, dat zy bestaan uit vereenigd hair, ten naaftenby gelyk die van den rhinoceros: hun einde, dat week is, begunstigt insgelyks dit gevoelen; en zo men in aanmerking neemt, dat in alle dieren, die houtagtige hoornen hebben gelyk de eland, het rendier, de damherten, de rhee en de herten, dezelve altyd in takken of scheuten verdeeld zyn, daar integendeel de hoornen van den giraffe enkeld zyn en slegts eene regten stam maaken, zal men zig gemaklyk overreden dat zy niet van dezelfde natuur zyn, dewyl anders de overeenkomst of analogie hier geheel geschonden zoude zyn. Het knobbeltje midden op het hoofd, dat, volgens de Reisbeschryvers, een derden hoorn fchynt te maaken, ondersteunt weder dit gevoelen; de twee andere, die niet puntig, maar aan 't einde week zyn, zyn misschien niet dan gelyke knobbeltjes als het eerste en alleenlyk wat verhevener. De wyfjes, zeggen alle Reisbeschryvers hebben hoornen als de mannetjes, maar wat klei-

zy Graffe of Giraffe noemen, dat een sterken hals heeft anderhalve *toise* lang, en wiens voorste beenen veel langer zyn dan de agterste; de kop is klein en met verscheiden kleuren, gelyk ook het lighaam, getekend. Dit dier is zeer zagsaartig en tam en doet niemand kwaad. *Description des Indes Orientales, par MARC PAUL. Paris 1556. liv. III. pag. 116. — Giraffa animal adeo sylvaticum ut raro videri possit . . . homines videns in fugam vertitur, tametsi non sit multa velocitatis.* LEON AFRIC. *Descr. Africa* vol. II. pag. 745.

(1) GESNER *Hist. Quad.* pag. 148. *linea antepenultima.*

ner; zo de giraffe inderdaad van het geslagt der herten was, zou de overeenkomst hier weder geschonden worden, want van alle de dieren van dit geslagt is 'er geen dan het rendier, waarvan het wyfje hoornen heeft, alle de andere zyn daar van ontbloot, en wy hebben 'er de reden van gegeven. Van den anderen kant, dewyl de giraffe, ter oorzaake van de overmaatige hoogte zyner beenen, het gras of kruid niet dan met veel moeite van het veld kan weiden, en zig voornaamelyk, ja byna eeniglyk, met boombladen en knoppen voedt, moet men vermoeden, dat de hoornen, die het overschot van het organisch, of werktuiglyk, voedsel zyn, den aart van dit voedsel behouden en bygevolg van eene zelfstandigheid zyn van dezelfde natuur als het hout, en gelyk aan die der hoornen van het hert. De tyd zal de eene of andere dezer gissingen bevestigen; één woord meer in de beschryving van HASSELQUIST, die zig voor het overige tot zo veele kleinigheden uitstrekt, zou deze twyffelingen opgehelderd en het geslagt van dit dier net bepaald, hebben. Het gros der scholieren, die niet dan het schoolboekje van hunnen meester in het hoofd, of liever in den zak hebben, kunnen niet missen fouten te begaan, zig te vergiffen, zig aan wezendlyke verzuimenissen schuldig te maaken, omdat zy dien geleigeest verlaten, die yderen waarneemer leiden en bestieren moet, en niet zien dan door eene willekeurige en gebrekkige leerwyze, die eeniglyk dient om hen te beletten van opmerking te neemen op den aart en de betrekkingen der voorwerpen, welken zy aantreffen, en waarvan zy enkel de beschryving naar een kwaad model natrekken. Dewyl inderdaad alles van malkanderen verschilt, moet alles ook verschillend behandeld worden; een enkel groot karakter, wel gevat, beslist zomtyds alles, en brengt dikwils meer toe om de zaak te kennen dan duizend kleine aanwyzingen: zodra dezelve in grooten getale zyn, worden zy twyffelagtig en gemeen, en dan zyn zy ten minsten overtollig, zo zy niet schadelik zyn, voor de wezendlyke kennis der Natuur, die zig niet behoort aan de formulieren der Naamlykmaakers, die zig aan geene leerwyze bepaalt, en niet bemerkt kan worden dan door het onmiddelyk gezigt van den geest, noch gevat dan door het wys oog van het gezond verstand.

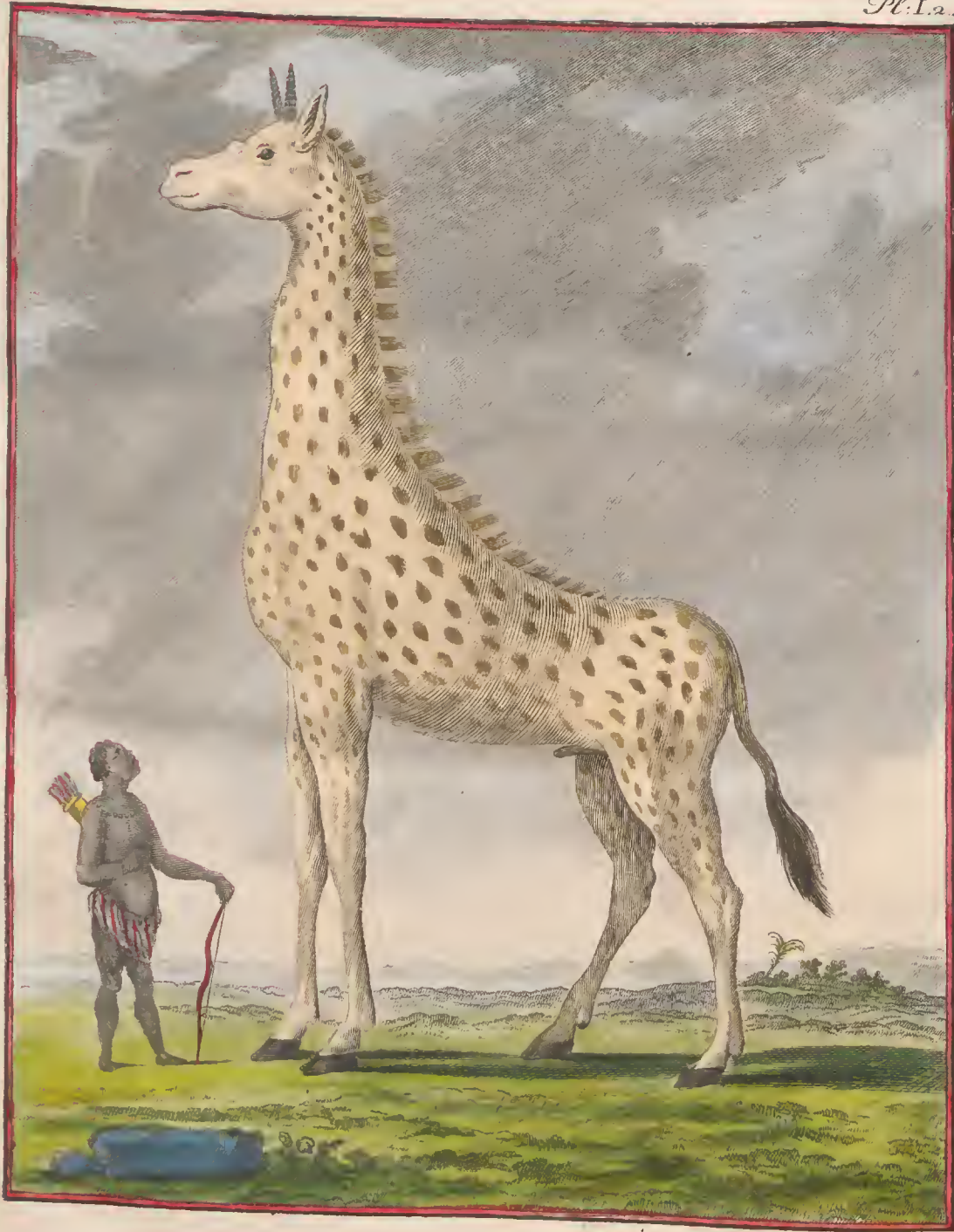

J. J. Bylaort. del.

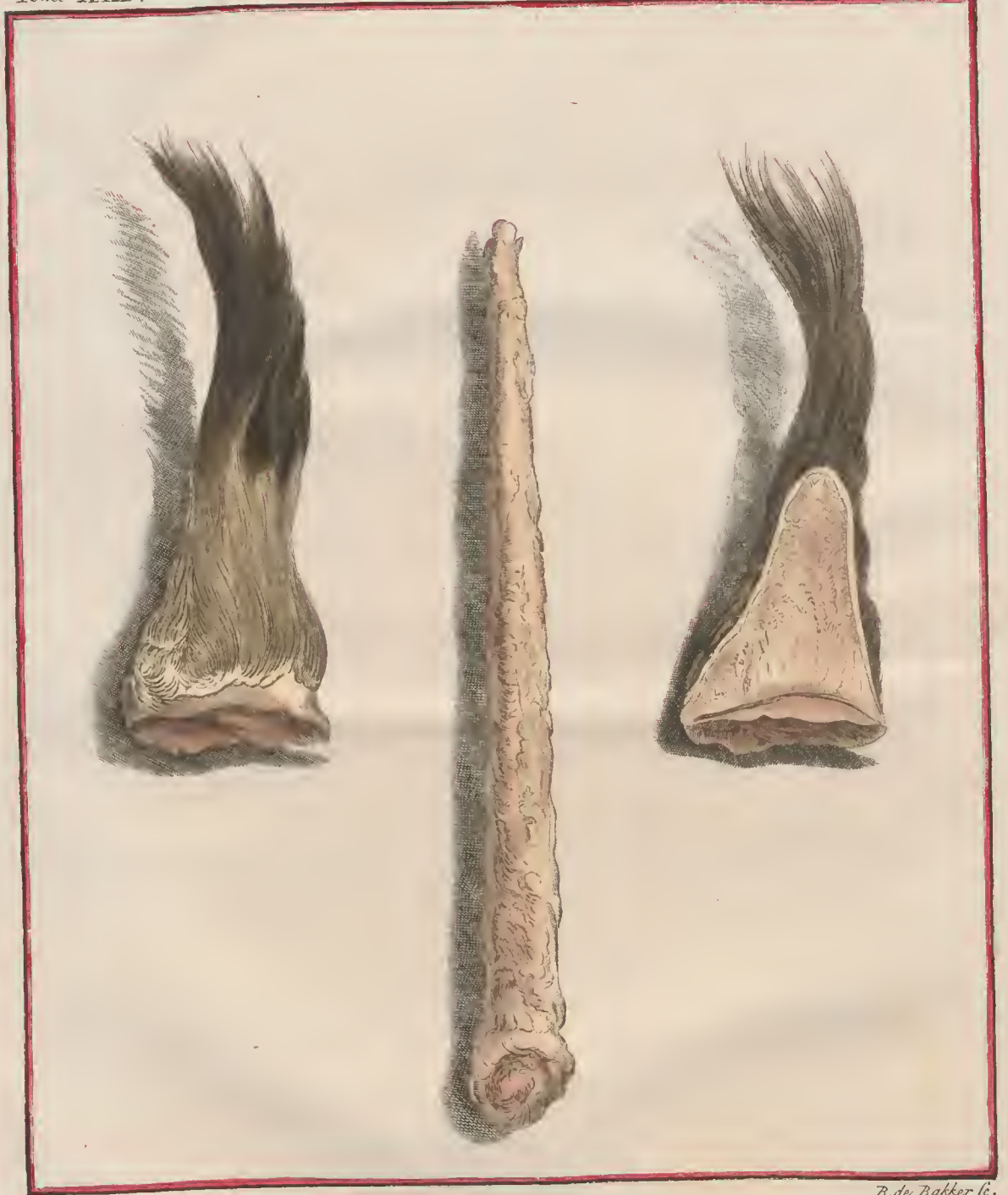
C. F. Fritsch. sc.

LA GIRAFFE.

LA GIRAFFE MÂLE.

B. de Bakker. Sculp.

De Sere del.

B. de Bakker sc.

EERSTE BYVOEGZEL TOT DE HISTORIE VANDEN GIRAFFE,
DOOR DEN Hr. DE BUFFON.

Wy geeven hier (*Pl. I2.*) de afbeelding van den Giraffe, naar eene tekening, die ons van de kaap de Goede-hoop is toegezonden, en welke wy in eenige punten verholpen hebben naar de berigten van den Ridder BRUCE. Wy geeven ook (op de *Pl. I3.*) de afbeelding der hoornen van dit dier; wy zyn nog niet zeker, of deze hoornen blyvende zyn, gelyk die der runderen, der gazellen, der bokken en geiten, enz. of, zo men wil, gelyk die van den rhinoceros; noch of zy jaarlyks afvallen gelyk die der herten, schoon zy van de eigen zelfftandigheid fchynen te zyn, als de hoornen van deze: het fchynt, dat zy gedurende de eerfte jaaren van het dier groeyen, zonder egter ooit eene groote hoogte te krygen, dewyl de langfte, die men gezien heeft, flegts twaalf of dertien duimen haalen konden, en zy gemeenlyk flegts zes of agt duimen lang zyn gelyk die van de 3 figuur op de (*Pl. I3.*) Het is aan den Hr. ALLAMAND, beroemd Hoogleeaar te Leyden, dat ik de naauwkeurige kennis dezer hoornen te danken heb. Zie hier het uittrekfel van een brief, welken hy op den 31 oktober 1766, over dit onderwerp gefchreeven heeft, aan den Hr. DAUBENTON, lid van de Akademie der Weetenfchappen.

„ Ik heb de eer gehad u te melden, dat ik hier eenen jongen opgezette giraffe had, (*Pl. II.*) en gy fcheen te verlangen, gelyk ook de Hr. DE BUFFON, de natuur van dezelfs hoornen te kennen. Dit heeft my bepaald één te zult in 't oog houden dat deze giraffe zeer jong was. De gouverneur van de kaap, van wien ik denzelven ontvangen heb, heeft my gefchreeven dat hy gedood was by zyne moeder liggende. De hoogte van dit jonge dier is inderdaad van niet meer dan zes voeten, en bygevolg zyn de hoornen kort, en fteeken niet meer dan derdehalven duim uit; zy zyn allerwege bedekt met vel, dat van zagt hair voorzien is: het hair aan de punten is langer dan het andere, en maakt een kwast of penfeel, waarvan de hoogte die van den hoorn overtreft; de basis dezer hoornen is een duim breed; dus formeert zy een ftompen kegel. Om te weten of hy hol of vol, of hy houtachtig of hoorn zy, heb ik denzelven in zyne lengte doen doorzaagen met het ftuk van de harsenpan, daar hy aan vast was; ik heb denzelven vol bevonden, bestaande uit eene sponsagtige zelfftandigheid, ongetwyffeld omdat de ftoffe alle haare vaftheid nog niet bekomen hadt. Het weefzel van dezen hoorn is zodanig, dat hy niet van vereenigde hairtjes fchynt geformeerd te zyn, gelyk die van den rhinoceros, en hy gelykt meer naar de zelfftandigheid van hertshoorn dan van iets anders. Ik zou zelfs zeggen, dat de zelfftandigheid niet verfchilt, zo ik verzekerd was, dat een hoorn, welken men my fints eenige dagen voor een hoorn van een giraffe gegeeven heeft, 'er inderdaad een was: hy is régt een half

„voet lang, en vry puntig; men ziet 'er nog eenige overblyfzels aan van
 „het vel, daar hy mede bekleed is geweest, en hy verschilt van herts-
 „hoorn niet dan in de gedaante. Byaldien deze waarneemingen u niet ge-
 „noeg zyn, zal ik u met vermaak deze twee hoornen zenden, opdat gy de-
 „zelve met den Hr. DE BUFFON moogt onderzoeken. Ik moet ten opzigte
 „van dit dier nog aanmerken, dat ik eene vergrooting meen te vinden in
 „het geen men wegens de onëvenredigheid zyner voorste en agterste bee-
 „nen gezegd heeft. Dit verschil in de lengte der beenen is niet zeer merk-
 „baar in den jongen giraffe, dien ik heb.”

Het is naar deze hoornen door den Hr. ALLAMAND gezonden, dat wy 'er hier de afbeelding van geeven op *Pl. 13.* maar behalven deze twee hoornen, die op den kop van de wyfjes giraffen, zo wel als op dien van het mannetje gevonden worden, is 'er op het midden van den kop, op een bynagelyken afstand tusschen de neusgaten en de oogen, een opmerkelyke uitwas, die een been schynt te zyn, bekleed met een week vel dat met zagt hair bedekt is. Dit beenagtig knobbeltje heeft meer dan drie duimen lengte, en is sterk hellende naar het voorhoofd, dat is te zeggen, dat het een scherpen hoek met het been van den neus maakt. De kleuren van het vel van dit dier zyn een helder en schitterend vaal, en de vlakken zyn in het algemeen van de figuur van eene langwerpige ruit.

Het is thans door de beschouwing dezer volle hoornen, van eene zelfstandigheid gelyk aan die der herten, vry waarschyntlyk, dat de giraffe in het geslacht der herten geplaatst zou kunnen worden: en dat zou niet twyffelagtig zyn, zo men verzekerd was, dat zyne hoornen jaarlyks afvallen; doch het is ondertusschen van nu af reeds beslist, dat men hem moet afzonderen van de runderen en andere dieren, welker hoornen hol zyn. Terwyl wy nadere opheldering verwagten, zullen wy dit groot en schoon dier beschouwen, als een byzonder en eenig geslacht uitmaakende, het geen zeer wel strookt met de andere schikkingen, welke wy in de Natuur waarneemen, als die in de groote soorten haare voortbrengezels niet verdubbelt; want de olyfant, de rhinoceros, het rivierpaard, en misschien de giraffe, zyn dieren, die byzondere geslachten formeeren, of eenige en van alle andere afgezonderde soorten uitmaaken, dewelke geene zydelingsche soorten hebben. Het is een voorregt, dat niet dan aan de grootte dezer dieren, die alle andere ten dezen opzigte verre overtreffen, schynt vergund te zyn.

In een brief, welken ik uit Holland heb ontvangen, en waarvan ik de naam-tekening niet heb kunnen leezen, heeft men my de beschryving, en de afmetingen van een giraffe gezonden, welke ik hier laat volgen.

„De giraffe is het schoonste en opmerkelykste dier, dat Afrika ople-
 „vert. Hy is van het einde van den kop tot aan den staart vyf-en-twintig
 „voeten lang. Men heeft hem den naam van kemelpardel gegeeven, om-
 „dat hy eenige gelykheid heeft met een kameel in de gedaante van zyn
 „hoofd, in de lengte van zyn hals, enz. en omdat zyn vel gelykt naar dat
 „der luipaarden in de vlakken, die regelmaatig over het zelve verspreid
 „zyn; men vindt dat dier op tachtig mylen van de kaap de Goede-hoop, en

„ men treft het nog meer aan, zo men dieper in het land voortgaat. Het
 „ heeft de tanden gelyk de herten; zyne twee hoornen zyn een voet lang;
 „ zy zyn regt en zo dik als een arm, met hair bezet en aan de einden als
 „ doorgefneeden. De hals maakt ten minften de helft van de lengte des lig-
 „ haams, dat, ten opzigt van de gedaante of het uitwendig maakzel, vry
 „ wat naar dat van een paard gelykt: de staart zou daar ook vry wel naar
 „ gelyken, maar hy is minder met hair bezet dan die van het paard. De
 „ beenen gelyken vry wel naar die van het hert; de voeten zyn van hoeven
 „ voorzien, die zeer zwart, ftomp, en gefcheiden zyn. Wanneer het dier
 „ springt, ligt het de twee voorfte beenen te gelyk op, en vervolgens de
 „ twee agterfte, gelyk een paard, wien men de twee voorfte beenen hadt
 „ vafgemaakt: het loopt kwaalyk en onbevallig, en men kan het in den
 „ loop ligtelyk agterhaalen. Het draagt den kop zeer hoog, en leeft niet
 „ dan van boombladeren, dewyl het, ter oorzaake van zyne al te groote
 „ hoogte, geen gras van de aarde kan bereiken, en zelfs genoodzaakt is,
 „ zo dikwils het drinken wil, op de kniën te gaan liggen. De wyfjes zyn
 „ in het algemeen van een helder, en de mannetjes van eene bruin-vaale
 „ kleur: daar zyn 'er ook, die byna wit zyn; de vlekken zyn bruin of
 „ zwart. Zie hier de maaten van een dezer dieren, waarvan de vellen naar
 „ Europa gezonden zyn (a).”

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop.	1.	8.	0.
Hoogte van den voorvoet tot aan den fchoft	10.	0.	0.
Hoogte van den fchoft tot boven op het hoofd	7.	0.	0.
Lengte van den fchoft af tot aan de lendenen	5.	6.	0.
Lengte van de lendenen tot aan den staart	1.	6.	0.
Hoogte van de agterfte voeten tot aan de lendenen	8.	5.	0.

Ik had dit artykel over den giraffe ter drukpers overgegeeven, toen ik den 23 July 1775. de fraaije uitgaave, welke de Hr. SCHNEIDER te Amsterdam van myn werk gegeeven heeft, ontving; ik zag daar in voor de eerste reize de voortreffelyke Byvoegzels, welke de Hoogleeraar ALLAMAND te Leyden, daar in geplaatst heeft; ik kan derhalven thans niet beter doen dan geheel over te neemen het geen de Hr. ALLAMAND over dit dier zegt, in de *Histoire naturelle, Tome XIII. pag. 17. Edition d'Amsterdam.*

Men ziet uit de beschryving niet flegts de groote kundigheid, maar ook de behoedzaamheid en voorzigtigheid, welke de Hr. ALLAMAND gebruikt in de onderwerpen, welken hy onder handen neemt. Ik zou zyne plaat hebben laten nafnyden, om zyne beschryving daarmede te vergezellen; maar dewyl ik eene andere plaat geef, en zyn giraffe daarenboven zeer jong was, heb

(a) Het zyn de zelfde maaten die gevonden worden in de *nieuwste Beschryving van de Kaap de Goede-hope, neffens een Dagverhaal van den Landtocht naar het binnenfte van Afrika, pag. 30.* by den drukker van dit werk gedrukt. Op deze reis heeft men twee van deze dieren, een mannetje en een wyfje, gedood, en het jong leevend gevangen, hetwelk hier op Pl. II. verbeeld wordt.

ik geoordeeld my daarvan te kunnen ontslaan. Ik zal flegts ééne waarneeming voordraagen ten opzigte van de hoornen, welken de Hr. ALLAMAND de goedheid heeft gehad my te zenden. Ik twyffel zeer of de langfte aan een giraffe behoord hebbe? hy heeft geene betrekking van evenredigheit met de andere, die zeer dik zyn ten opzigte hunner lengte, terwyl deze integendeel rank, dat is te zeggen, zeer lang zyn ten opzigte van hunne dikte. Daar wordt in de befchryving, welke wy ftraks zonder naam-tekening bygebragt hebben, gezegd, dat de volwaffene giraffes hoornen hebben van *een voes lengte en zo dik als een arm*; indien deze, die een half voet lang is, inderdaad een hoorn van een giraffe was, zou hy tweemaal zo dik moeten zyn als hy is; daarenboven is my die gewaande giraffe-hoorn voorgekomen zo gelyk te zyn aan den eerften fcheut van een jong hert, dat ik geloof, dat men denzelven zonder zig te vergiffen daarvoor neemen kan.

Maar ik zou met den Hr. ALLAMAND van dezelfde gedagten zyn, ten opzigte van de natuur der hoornen van den giraffe; het knobbeltje, dat in dit dier een derden hoorn, om zo te fpreken, in het midden van het neusbeen maakt; dat knobbeltje, zeg ik, is zekerlyk beenachtig: de twee kleine hoornen doorgezaagd waren aan het bekkeneel vast zonder op fchyven, gelyk die der herten, te fteunen; zy moeten derhalven als beenachtige verleningen van dit deel befchouwd worden. Daarenboven het grof hair, waarmede zy omringd zyn, gelykt geheel niet naar het zagt donzig hair van de nieuwe hoornen der herten en damherten; deze grove hairen fchynen blyvende te zyn, zo wel als het vel daar zy uit komen, en dan is de hoorn van den giraffe niet dan een been, en verfchilt van dat der runderen niet dan in het bekleedzel; zynde de laatsgenoemde met eene hoornagtige zelfftandigheid of hollen hoorn, en dat van den giraffe alleenlyk met hair en vel bedekt.

BYVOEGZEL TOT HET ARTIKEL VAN DEN GIRAFFE, DOOR
DEN HOOGLEERAAR ALLAMAND TE LEYDEN.

De giraffe is een van die groote dieren, welke zig in zulke landen onthouden, die van de Europaanen zo weinig bezogt worden, dat men zig niet behoeft te verwonderen wegens de onvolmaakte kundigheden, welke wy tot hier toe wegens dit opmerkelyk scepzel hebben. De Hr. DE BUFFON heeft in de Natuurlyke Historie, welke hy van hetzelfde gegeven heeft, alles te saam gebragt, wat 'er door de oude zo wel als latere Schryvercn best van gezegd is; en egter heeft hy over den aart van deszelfshoornen niets met zekerheid durven besluiten, schoon de bepaaling van het geslagt, waartoe dit dier behoort, daarvan afhangt. Het zelve nooit gezien hebbende, heeft hy 'er geene afbeelding van gegeven: en hy ziet al te nauwkeurig en juist om eenige van die, welke door BELON, GESNER, ALDROVANDUS, JONSTON en ALPINUS gegeven zyn, over te neemen; die afbeeldingen zyn al te slecht, dan dat hy daar gebruik van wilde maaken.

In den tyd, toen hy zyne Natuurlyke Historie van dit dier uitgaf, kreeg ik van de kaap de Goede-hoop het vel van een jongen giraffe, 't welk ik deedt opzetten; naar dit opgezette vel gaf ik eene betere afbeelding dan die, welke men tot hier toe hadt; en ik vergezelde dezelve van eenige waarnemingen, welke de Hr. DE BUFFON my de eere gedaan heeft in zyne byvoegzelen in te laten: met daar eene afbeelding by te voegen, die hem van de kaap was toegezonden, en die in sommige opzigten beter is dan de myne; maar beide zyn zy weinig geschikt om een juist denkbeeld te geeven van het dier, 't welk zy vertoonen moeten.

De Hr. GORDON heeft eene tweede reis naar de binnenlanden van zuidelyk Afrika gedaan, en hy is doorgedrongen tot het land, daar de giraffes gevonden worden. Hy heeft 'er verscheidene gezien, en zelfs eenige gedood; hy heeft hen onderzocht met alle de oplettendheid van een verstandig Natuurbeschouwer; hy heeft 'er my eene nauwkeurige aftekening van gezonden, welke ik op de Pl. I4. heb laten graveeren, en zyne brieven hebben my daar eene beschryving by gegeven, omstandig genoeg om eindelijk met zekerheid te bepaalen, wat men van deze dieren zo opmerkelyk, wegens hunne grootte en zonderling maakzel, te houden hebbe? Het uittreksel, 't welk ik van de brieven geef, gevoegd by het geen te vooren gemeld is, zal dienen om hunne historie tevens nauwkeuriger en vollediger te maaken.

De giraffes worden gevonden in 't land, 't welk bewoond wordt door eene zwarte natie, door de Hottentotten *Brinas* of *Briguas* geheeten, en die zig op den 28 graad zuiderbreedte onthoudt; zelden komen die giraffes tot den 29 graad zuidwaards; naar den kant van het oosten strekken zy zig

slegts drie graaden lengte aan de andere zyde van de kaap uit; de Kaffers, die de kusten van de Ooftelyke-zee bewoonen, kennen deze dieren niet, en het was dus niet vreemd, dat de Hr. GORDON in zyne eerste reis, welke hy naar 't ooftelyk gedeelte van Afrika deedt, geen derzelve aantrof; daar komen egter van tyd tot tyd eenigen in het land, daar de eerste horde der *Brinas*, *Moutjoanas* geheeten, zig onthoudt, en 't welk op 5 graaden ten westen de kaap begint; ik ben zeer geneigd te denken, dat zy even weinig tot de zee, die de westelyke kusten van Afrika bespoeldt, als tot de oostelyke kusten naderen; ik vind althans niet, dat 'er in eenige Reisbeschryving van gesproken wordt; het schynt derhalven dat zy zig alleenlyk in het binnen gedeelte van Afrika onthouden; het is my onbekend hoe verre zy zig in het noordelyk gedeelte uitstrekken? Zeker is het, dat men hen in Abyffinie wedervindt, maar zy schynen in Egypte als zeldzaame dieren beschouwd te worden, dewyl die, welken men daar gezien heeft, in Dierengaarden bewaard wierden; en evenwel ligt Egypte tusschen 25 en 30 graaden breedte, maar het is tevens zeer dicht aan zee, en wordt aan 't Noorden zo wel als Oosten door dezelve bespoeld. Ik twyffel of 'er giraffes in Asia zyn, ten minsten herinner ik my niet dat eenig Reisbeschryver zegt dezelve in Indie gezien te hebben. ALDROVANDUS schynt te denken, dat 'er in Palestina zyn of certyds geweest zyn (*b*), omdat MOSES, (volgens zommige vertaalingen) den kemelpardel, of den giraffe, plaatst onder de dieren met gespleeten hoeven of gevorkte voeten, welke het den Israëlitzen vrystondt te eten (*c*); maar veritaat men wel de waare betekenis van het hebreuwfche woord, 't welk men in die vertaalingen door kemelpardel, of giraffe, heeft overgezet? Misschien hebben de Zeventigen, die het dus vertaald hebben, daar even weinig reden voor gehad als onze Hollandsche vertaaling, die dit woord *Gemse* laat betekenen. Men kan ten opzigt dier laatste overzetting aanmerken, dat MOSES het boek *Deuteronomium* niet geschreven heeft in Judea, maar in eene plaats niet verre verwyderd van Egypte, alwaar de giraffe ongetwyffeld bekend was.

Men heeft de gestalte van dit dier zeer veel vergroot, in zoo verre zelfs, dat men een man te paard onder deszelfs lighaam laat doorryden; men zal uit de afmetingen, welke ik van het zelve geeven zal, zien, hoe verre het 'er af is, dat zyne beenen daartoe lang genoeg zouden zyn; die lengte kan inderdaad geene zes voeten haalen. Wanneer de giraffe overeind staat, en zyn hals loodregt op den horison gerigt is, is zyne hoogte van den grond af tot boven op den kop gemeenlyk van 14 of 15 voeten: en van dien, welken de Hr. GORDON gedood heeft, en die een mannetje was, van de grootsten, welken hy ooit gezien hadt, was 15 voet en 4 duim hoog; zo 'er zyn, die dezen maat te boven gaan, is het ten meesten twee of drie duimen. Die, welke hier vertoon wordt, en waarvan ik het vel, enz. bezit, was van 15 voet en 2 duim; de lengte van het lighaam was niet geëvenredigd naar

(*b*) ALDROVANDUS *de Quadrup. bifulcis*. pag. 935.

(*c*) Deuteron. XIV. vs. 5.

deze hoogte, want die was flegts van 5 voet en 7 duim, in eene regte lyn gemeeten, van het voorfte van de borft tot aan den aars. Het voorftel, insgelyks in eene regte lyn gemeeten, van den grond af tot boven de fchoulers, was van 9 voet 11 duim, terwyl de hoogte van het agterftel flegts van 8 voet 2 duim was. Men heeft de oorzaak van deze verfchillende hoogte van het voor- en agter-ftel gezogt in de verfchillende lengte der beenen; de meeften der geenen, die van dit dier gefproken hebben, zeggen dat de voorfte beenen eens zo lang zyn als de agterfte: ik heb, den jongen opgezeten giraffe, welken ik in het kabinet onzer Akademie geplaatft heb, befchryvende, reeds doen voelen (d), dat deze reden my niet voorkwam de waare te zyn; nu kan ik verzekeren, dat dezelve geen plaats heeft. De Hr. Gordon heeft my alle de beenderen van een der voorpooten gezonden, gelyk ook die van een der agterpooten; zy zyn ten naaften by van dezelfde lengte, gelyk men zal kunnen zien in de afmeetingen, welke ik daarvan geeven zal, en in de afbeelding welke ik hierby voeg. Het is in het fchouderblad, en in de doornagtige uitfteekzelen van de rug-wervelbeenderen, dat men de reden van dit verfchil in de hoogte zoeken moet. Het been van het fchouderblad is twee voeten lang, en de eerfte doornagtige uitfteekzels zyn meer dan een voet lang; meer heeft men niet noodig om te begrypen, dat het voorftel omtrent een voet en agt duim verhevener kan zyn, dan het agterftel.

Het lighaam van den giraffe is bezaaid met roffe of donker vaale vlakken op een witten grond. Deze vlakken verfchillen in gedaante en grootte, gelyk men in de afbeelding ziet; zy zyn zelfs aan de beide kanten niet altyd gelyk: zommige zyn byna rond, andere eyrond; de meeften egter hebben min of meer de figuur van een ruit, of van een langwerpig vierkant. By de wyfjes en by de jonge giraffes is de kleur minder donker, dan in de oude, by welken zommige vlakken geheel zwart zyn.

PLINIUS zegt, dat de giraffe witte vlakken op een rosagtigen grond heeft; zyn nieuwe overzetter (e), vindt zig belemmerd met de foort van tegenftrydigheid, welk tuffchen de befchryving van PLINIUS en die van alle de hedendaagsche Schryvers, die aan den giraffe roffe vlakken op een witten grond geeven, plaats heeft; met uitzondering evenwel van LUDOLFS, die zig in zyne historie van Ethiopie op dezelfde wyze als PLINIUS, en miffchien in navolging van denzelven, uitdrukt. Het valt niet bezwaarlyk deze tegenftrydigheid over een te brengen. Wanneer men een giraffe van verre ziet, fchynt hy byna geheel ros, omdat de vlakken veel grooter zyn, en dus veel meer plaats beflaan dan de witte ruimtens, die tuffchen dezelve overblyven, zodat men alsdan zoude denken, dat dit dier met witte vlakken op een roffen of bruinen grond getekend ware.

Het hoofd van den giraffe, de lengte van zyn hals, en het maakzel van zyn rug, onderscheiden hem op het eerfte aanzien van alle andere dieren.

(d) Zie hierna de Befchryving.

(e) Zie Tom. III. de la nouvelle Traduction de l'histoire Natur. de Plins pag. 368.

De afbeelding, welke ik daarvan gegeven heb, en die dit dier zeer natuurlijk vertoont, zal zeer verschillende voorkomen van alle andere, die daarvan tot nog toe gegeven zyn. Die, welke van de kaap de Goede-hoop aan den Hr. DE BUFFON gezonden is, gelyk ook die, welke in de *Philosophische Transacties* (f), gevonden wordt, schynt getekend te zyn naar den jongen giraffe, welken ik heb, maar door een tekenaar, die weinig oplettendheid gebruikt heeft. Men beoordeele dit uit de beschryving, welke ik van dit dier gaa geeven.

Het hoofd van den giraffe heeft eenige overeenkomst met dat van een schaap. Het is twee voet en eenige duimen lang. Het is, even als het lichaam, bezaaid met vlakken, maar die kleiner zyn. De bovenste lip springt meer dan twee duimen voor de onderste uit; zy zyn beide met ruwe hairtjes bedekt. Daar zyn in het onderste kaakbeen agt snytanden, die vry klein zyn voor zulk een groot dier; in het bovenste kaakbeen zyn 'er geene. Daar zyn zes baktanden of kiezen aan ydere zyde der beide kaakbeenen.

JOS. BARBARO, door ALDROVANDUS aangehaald (g), zegt, dat de giraffe eene ronde tong heeft gelyk die van een aal, violetkleurig, twee voeten lang, waarvan hy zig als van eene hand bedient om de bladen, daar hy zig mede voedt, met veel behendigheid en vaardigheid te vatten. Byaldien deze byzonderheid wezendlyk plaats hadt, zou zy den Hr. GORDON, die de tong der giraffes niet onopgemerkt is voorbygegaan, en my schryft, dat dezelve naar die der gazelles gelykt, niet ontfnaft zyn.

Zyne oogen zyn groot, wel gespleeten en schitterende, zonder iets woest te hebben; de oogleden zyn bezet met ooghairtjes, die lang en styf zyn. De langste middellyn der oogen is van twee duim en vier lynen; hunne voorste hoek is een weinig hooger dan de agterste.

De giraffe heeft geen traangoot: boven zyne oogen, en niet op een gelyken afstand tusschen de neusgaten en de oogen, gelyk men gezegd heeft: in het midden van het voorhoofd een knobbeltje, dat een derden hoorn schynt te maaken naar het berigt van Reizigers, maar die dit zeer gebrekkig hebben waargenomen. In het geraamte van een kop van een ouden giraffe, welken ik heb, ziet men, dat het een uitwas is van het voorhoofdsbeen, waarvan de basis van eene eyronde gedaante is, en byna vier duimen lengte heeft, terwyl de hoogte van dit knobbeltje in het onderwerp, dat ik heb, meer dan twee duimen haalen kan, maar dezelve is minder op een anderen kop, dien ik gezien heb. Het heeft de figuur van een geknotten keg- gel, maar van boven gerond, en ter zyden geplat; zyne as is loodregt op het been, daar het een gedeelte van uitmaakt; het is sponsagtig en geheel vergaan van oudheid. Het vel, 't welk dit knobbeltje bedekt, is zomtyds ontbloot van hair en als eeltagtig, zo als dat van eenige andere plaatsfen van den kop dit insgelyks zyn? Zou de reden hier van ook zyn, omdat het dier zig tegen de boomen wryft?

De

(f) Zie het LX. Deel voor het Jaar 1770. pag. 29.

(g) *De Quadrup. bifuleis*, pag. 930.

LA GIRAFFE MÂLE.

B. de Saker. Sc.

De giraffe heeft twee hoornen aan 't boven einde van het voorhoofd geplaatst; zy verheffen zig niet regtstandig gelyk men dezelve doorgaans vertoont; maar zy zyn, naar de zyde van den hals, wat agterwaards gebogen, gelyk men ziet in de figuur, welke ik hier geef, en in die, welke ik vroeger gegeven heb. De natuur dezer hoornen is niet meer onbekend, gelyk men ziet in de hierna volgende beschryving van myn jongen giraffe; men zal bemerken, dat ik toen al zeer geneigd was te denken, dat zy niet afvielen; en de Hr. DE BUFFON heeft 'er op dezelfde wyze over gedagt op het zien van den hoorn, dien ik hem gezonden heb (*h*). Het geraamte van den kop, het welk ik, dit schryvende, werkelyk voor oogen heb, laat my daar omtrent geen twyffel over; men ziet daar aan duidelyk, dat deze hoornen een uitwas zyn van het voorhoofds been, waarvan zy een gedeelte uitmaaken, en waarop zy zig ter hoogte van 7 duim verheffen, uitkomende uit eene kegelvormige basis, die 9 duim in den omtrek heeft; zy zyn byna *cylindrisch*, en gerond van boven, alwaar zy eene foort van grooten knobbel maaken, waarvan de omtrek wat grooter is dan die van het gedeelte, dat 'er onmiddelyk onder is. Deze hoornen waren die van een mannetje; de wyfjes hebben dezelve minder dik, en het einde loopt by dezelve in een doorgesneden kegel uit, gelyk ik zie in een anderen kop, welken ik heb, en die nog met het vel bedekt is.

Ik moet hier aanmerken, dat de Hr. DE BUFFON wel grond heeft gehad om een der twee hoornen, welken ik hem gezonden heb, niet voor den hoorn van een giraffe te neemen (*i*). Men heeft uit myn brief aanden Hr. DAUBENTON (*k*) gezien, dat ik zelf daar toen reeds aan twyffelde, doch die twyffeling zou een byna onverschoonlyke misflag zyn geweest, zo de natuur der hoornen van den giraffe ~~een~~ ^{niet} een duister en onbeslist stuk geweest ware. Die hoorn is waarschynlyk gelyk de Hr. DE BUFFON vermoed heeft, de eerste scheut van een jong hert.

De hoornen van den giraffe zyn overal bedekt met het vel van het dier, dat met hair bezet is. Aan het einde worden die hairtjes langer; zy worden zwart en maaken eene foort van penceel, maar dat men by de meeste mannetjes niet aantreft, gelyk men het dus ook niet ziet in het onderwerp, dat hier vertoond wordt; en de reden van dit gemis is waarschynlyk, omdat zy dit bosje van hairtjes doen uitvallen door hunne hoornen tegen de boomen te wryven, 't welk zy zomtyds zo sterk doen, dat zy den top dier hoornen slyten door het affchaaven.

De Hr. DE BUFFON heeft de natuur dezer hoornen nauwkeurig beschreeven met te zeggen, dat het beenderen zyn, welke van die der runderen niet dan in hun bekleedzel verschillen: de laatstgemelde zyn met eene hoornagtige zelfstandigheid, of hollen hoorn, en die van den giraffe slegts met vel en hair bedekt.

De hoornen der oude giraffen, vertoonen op verscheiden plaatsen ongelikheden als zo veele knobbels, (maar die weinig uitsteeken) waaruit de tak-

(*h*) Zie hier voor blz. 9, van dit Deel.

(*i*) Zie op dezelve blz. van dit Deel en de Plaat Ii.

(*k*) Ibid. blz. 9.

ken moesten voortschieten; zy zyn niet zeer gevoelig dan op het been van het vel ontbloot. Deze hoornen schynen geene verdedigende wapenen te zyn, zy zyn daar niet puntig genoeg en al te kort toe; maar, schoon zy, in verschillende onderwerpen, in hoogte verschillen, krygen zy egter weinig meer dan de hoogte van zeven of agt duimen.

De ooren zyn omtrent van dezelfde lengte, zy zyn niet meer dan negen duim. Tusschen dezelve en de hoornen zyn twee verhevenheden, gelyk twee groote klieren met vel bedekt, maar waarvan men geen spoor vindt op den kop van het geraamte; men heeft dezelve in de figuur verbeeld.

De hals van den giraffe treft terstond door zyne lengte, die byna van zes voeten is, terwyl die van den kameel geen drie haalen kan; maar de lengte en dikte der wervelbeenderen, daar hy uit bestaat, laten zo veel buigbaarheid niet toe; ook is hy bykans altyd in eene regte lyn uitgestrekt. Deszelfs bovenste gedeelte is met bevallige maanen versierd, die aan het hoofd beginnen, en die zig niet verder over den rug uitstrekken dan die van het paard; ik wil zeggen, dat zy boven de schouders ophouden, schoon zy in jonge onderwerpen zig byna tot de helft van den rug uitstrekken. Het hair, waaruit dezelve bestaan, maakt beurtelings bosjes van eene meer of min donkere kleur, en deszelfs lengte is slegts van drie duimen.

De rug is zeer verheven by de schouders; vervolgens verlaagt hy zig in de gedaante van een zadel, waarna hy zig weder wat verheft om by den staart op nieuws te vallen. De afbeelding ontslaat my om daar eene volkomener beschryving van te geeven.

De staart is vry dun; hy is twee voeten lang, en met zeer kort hair bedekt; maar aan het einde is een bos hair, dat veel sterker en dikker is dan dat der paarden; deze hairen zyn plat en van eene zwartagtige kleur; daar zyn 'er egter eenige, maar in kleinen getale, die geheel wit zyn; hunne lengte is insgelyks van twee voet: de inboorlingen des lands gebruiken dezelve om de yzeren of koperen ringen, daar zy hunne armen mede versieren, vast te maaken. De Abyssiniers gebruiken dezelve (1) ten naastenby tot dezelfde oogmerken; zy maaken daar armringen van.

De dyen en de beenen, zo wel de voorste als agterste, zyn gevlekt, (gelyk ook het overige des lighaams) tot aan de pyppen, die witagtig zyn gelyk ook de buik; deze is by de borst vyf voeten zeven duim boven den grond, en slegts vyf voet tusschen de agterste beenen.

De hoeven zyn veel hooger van vooren dan van agteren; zy hebben geene spooren boven zig, gelyk dit in de andere dieren met gevorkte voeten plaats heeft.

De wyfjes giraffes verschillen in hunne maaten van de mannetjes. Zy zyn gemeenlyk een voet minder hoog; zy hebben vier mammen, en draagen maar één jong tevens, gelyk de andere groote dieren.

Schoon het maakzel van den giraffe vry grillig schynt, is hy egter een dier, 't welk het meest door zyne schoonheid treft, wanneer men hem over-

(1) Zie *Voyage historique d'Abissinie du P. Lobo*, tome I. p. 292. Ed. d'Amsterdam.

eind en met opgestoken hals ziet; eene houding, welke hy altyd neemt, wanneer hy eenig voorwerp met opmerking beschouwt. Het karakter van zagtaartigheid, 't welk zyne oogen en zyn geheel gelaat aankondigen, is niet bedriegelyk; want zelfs is hy, gekwetst zynde, niet kwaadaartig. De Hr. GORDON eenen ter aarde hebben doen vallen door een snaphaanschoot, die het beest slegts een been vermorfelde, naderde het zelve zonder dat het nog eenige begeerte toonde, om met de hoornen te stooten, of zig op eenigerhande wyze te wreken. Hy bewoog, zelfs verscheiden maalen, zyne hand heen en weder voor zyne oogen, maar hy sloot alleenlyk dezelve zonder eenig teken van toorn te geeven; men sneedt hem den hals af, om hem af te stroopen en het vel te bewaaren; daar vloeide eene verbaazende hoeveelheid bloeds uit, en in de doodsangsten sloeg hy herhaalde reizen op de aarde met eene kracht, welke die van elk ander dier verre overtrof, ook is het in de slagen of schoppen met zyne pooten, dat zyne voornaamste verdediging bestaat.

De binnen deelen van zyn lighaam gelyken naar die der gazelles en der andere herkauwende dieren. Hy heeft een galblaasje, maar zeer klein. Hy heeft weinig brein in 't hoofd; de plaats, alwaar dezelve is besloten, is zeer smal, het welk gedeeltelyk door de aanmerkelyke dikte van het voorhoofdsbeen veroorzaakt wordt.

Hy heeft natuurlyk een telgang, gelyk byna door allen die van hem gesproken hebben opgemerkt, en gelyk hy ook in onze figuur verbeeld is. Gaande houdt hy zyn langen hals wat voorwaards, zodat dezelve met de horizontale lyn, langs den rug getrokken, een meerder of minder scherpen hoek maakt; dat is de oorzaak, dat men hem van agteren ziende, zyn kruis laager icht dan het wezendyck is. Hy draaft inderdaad nooit, maar hy galoppeert zeer wel, en zonder te lunkken, gelyk men wel verteld heeft. Het geen hem heeft doen schynen te hinken is, dat hy onder het galoppeeren zyn hals regt ophoudt, en telkens, als hy de voorste beenen ophoest, gaat de hals agterwaards, en neigt zig weder voorwaards zo dikwils hy dezelve op de aarde nederzet; dit geeft hem een voorkomen van waggeling, en maakt tevens een zonderlinge vertooning, wanneer men vyf of zes, of zomtyds zelfs een getal van twaalf dezer dieren by malkanderen, door 't veld ziet loopen. Hunne bewegingen zyn niet zeer leevendig en hunne galop evenaart niet dien van een paard. Men moet evenwel een goed paard hebben, om in staat te zyn van hen te volgen; de lengte hunner pooten doet hen veel vorderen, en zy kunnen het rennen langer uithouden. De Hr. GORDON heeft 'er verscheiden voor zyne honden zien vlugten, zonder dat zy hen egter zeer schenen te vreezen; en de hoogte hunner lighaamen benecmt den honden inderdaad, veelal de gelegenheid, om hen gevaarlyke beetten toe te brengen.

Dewyl deze dieren zeer zagtaartig zyn, zou het gemaklyk vallen hen te temmen en tot huisdieren te maaken; maar men zou 'er geen voordeel van hebben, schoon zy voor een rydtuig gespannen, eene grootsche vertooning mogten maaken, zouden zy egter, een tel gaande, weinig geschikt

zyn om te trekken; en dewyl men, hen onder den man willende gebruiken, op hun kruis zoude moeten zitten, zouden zy niet flegts zeer ongemaklyk ryden, maar ook moeijelyk te bestieren zyn wegens de lengte van hunnen hals.

Zy voeden zig met de bladeren van heesters; zy eeten ook gras; en hunne hals is in weérwil van alles wat men hier omtrend gezegd heeft, lang genoeg om den grond te bereiken, zonder dat zy hunne beenen merkelyk behoeven te verwyderen. De Hr. GORDON is daar dikwils getuige van geweest, alleenlyk ziet men hen zomtyds de knie wel eens een weinig buigen, het geen men de paarden insgelyks ziet doen. Wanneer zy de bladen van een boom, die wat hoog is, willen afplukken, brengen zy de voorste voeten dicht by de agterste, zodat 'er zomtyds maar een voet of anderhalf afstands tusschen beiden is.

Hun vleesch is goed om te eeten, inzonderheid dat der jonge, maar het krygt zomtyds een sterken smaak van een heester, daar zy veel werks van schynen te maaken, en die tot het gezin der *mimosas* schynt te behooren. Hunne beenderen zyn vervuld van een merg, 't welk de Hottentotten uitmuntend vinden: het is om zig deze lekkerny te verschaffen dat zy op deze dieren gaan jaagen; zy zyn zeer behendig in hen met hunne vergiftigde pylen te dooden. Zy maaken ook van hun vel vaten, welken zy tot verscheiden oogmerken gebruiken, en daar zy zelfs hun water in bewaaren. Het leder, dat van het vel dezer dieren bereid wordt, en dat een half duim dik is, dient ook om schoenen te maaken, die het byna niet mogelyk is te verslyten.

Deze dieren worden niet op de bergen gevonden; zy onthouden zig eeniglyk in de vlaktens, daar heesters zyn. De Hr. GORDON was verwonderd van noch canna's noch zebra's te zien in die strecken, daar de giraffes zig onthouden. Zy trekken met kleine benden van vyf of zes, zomtyds ontmoet men 'er een douzein te saamen. Het ras is egter niet zeer talryk. Wanneer zy rusten gaan zy met den buik op den grond liggen, het welk de oorzaak is, dat zy eeltagtigheden om laag aan de borst en aan de gewrigten der beenen krygen. Zo hunne schreeuw evenredig is met hunne grootte, moet die zig van zeer verre doen hooren. De Hr. GORDON heeft het genoeg niet gehad van hen te hooren schreeuwen.

Zy zyn zeer onderworpen aan eene soort van tekken, of schaapsluizen, dewelke egter van die onzer schaapen hier in verschillen, dat zy gevlakte voeten hebben van verschillende kleuren; deze infekten plaagen zo wel de menschen als de beesten, en zelfs is hunne beet vergiftig. Zo een hond daarvan gebeeten is, wordt de aangedaane plaats kankeragtig, het vleesch valt daaraf, en deze toevallen gaan altyd van koorts vergezeld. De giraffes ondervinden 'er zulke verdrietige uitwerkzels niet van, ter oorzaake van de hardheid en de dikte van hun vel.

De afmetingen, welke ik hier van den giraffe geef, zyn door den Hr. GORDON genomen op eenen, welken hy in het land der grootte Namaquas gedood heeft; zy komen overeen met die, welke door den Hr. PATERSON

genomen zyn op eene andere; waarvan hy het vel in Engeland gebragt heeft, maar zy komen niet zo wel overëen met die, welke den Hr. DE BUFFON uit Holland zyn toegezonden ^(m) en die dezelfde zyn, als die men vindt in het dagverhaal van eene reize ⁽ⁿ⁾, op last van den Hr. TULBACH, gouverneur van de kaap de Goede-hoop naar de binnen-streeken van het land gedaan. Volgens die afmetingen zou de giraffe, die daar het onderwerp van is, 17 voeten hoogte hebben; maar de Hr. GORDON denkt, dat men de maat van den hals kwaalyk genomen, en de lengte van den kop daarmede in begrepen heeft; het geen des te waarfchynlyker is, omdat deze maaten met de zynen overëenkomen, ten opzigte van de fchoft boven den grond.

	voeten, duimen, lynen.		
Hoogte in eene regte lyn gemeeten van de plant der voorste voeten tot boven het knobbeltje, dat op het hoofd is, terwyl het dier den hals geheel regt ophieldt.	15.	2.	0.
Lengte van het einde van den smoel langs den hals en den rug, de kromte volgende, tot aan 't begin van den ftaart	13.	0.	6.
Lengte des lighaams van de borst tot aan den aars in eene regte lyn	5.	7.	7.
Dezelfde lengte de kromming volgende	5.	10.	0.
Hoogte tot boven de fchoft in eene regte lyn	9.	11.	0.
Dezelfde hoogte de kromming volgende	10.	4.	0.
Hoogte van het agterftel tot boven het kruis in eene regte lyn gemeeten	8.	2.	0.
Dezelfde hoogte de kromming volgende	8.	8.	6.
Hoogte van het onderfte gedeelte des lighaams boven den grond by de borst	5.	7.	6.
Hoogte tuffchen de agterfte beenen	5.	0.	0.
Omtrek des lighaams agter de voorfte beenen	10.	6.	0.
Omtrek des lighaams voor de agterfte beenen	8.	4.	6.
Lengte van den kop, van het einde van den smoel tot agter de verhevenheden, die tuffchen de hoornen en de ooren zyn	2.	4.	4.
Affand tuffchen het einde van den smoel en het midden der oogen	1.	6.	6.
Langte der oogen	0.	2.	4.
Lengte van den oogappel in zyne grootfte afmeting	0.	1.	3.
Lengte van den oogappel in zyne korte afmeting	0.	1.	0.
Lengte der hoornen	0.	7.	0.
Omtrek der hoornen aan derzelve basis	0.	11.	0.
Derzelve omtrek by den top	0.	7.	6.
Affand tuffchen de basis der hoornen	0.	2.	0.
Affand tuffchen de twee toppen	0.	4.	0.
Lengte der ooren	0.	9.	0.
Omtrek der ooren by derzelve basis	0.	11.	0.
Omtrek van den kop voor de hoornen	3.	7.	4.
Omtrek van den kop agter de fnytanden	1.	8.	0.

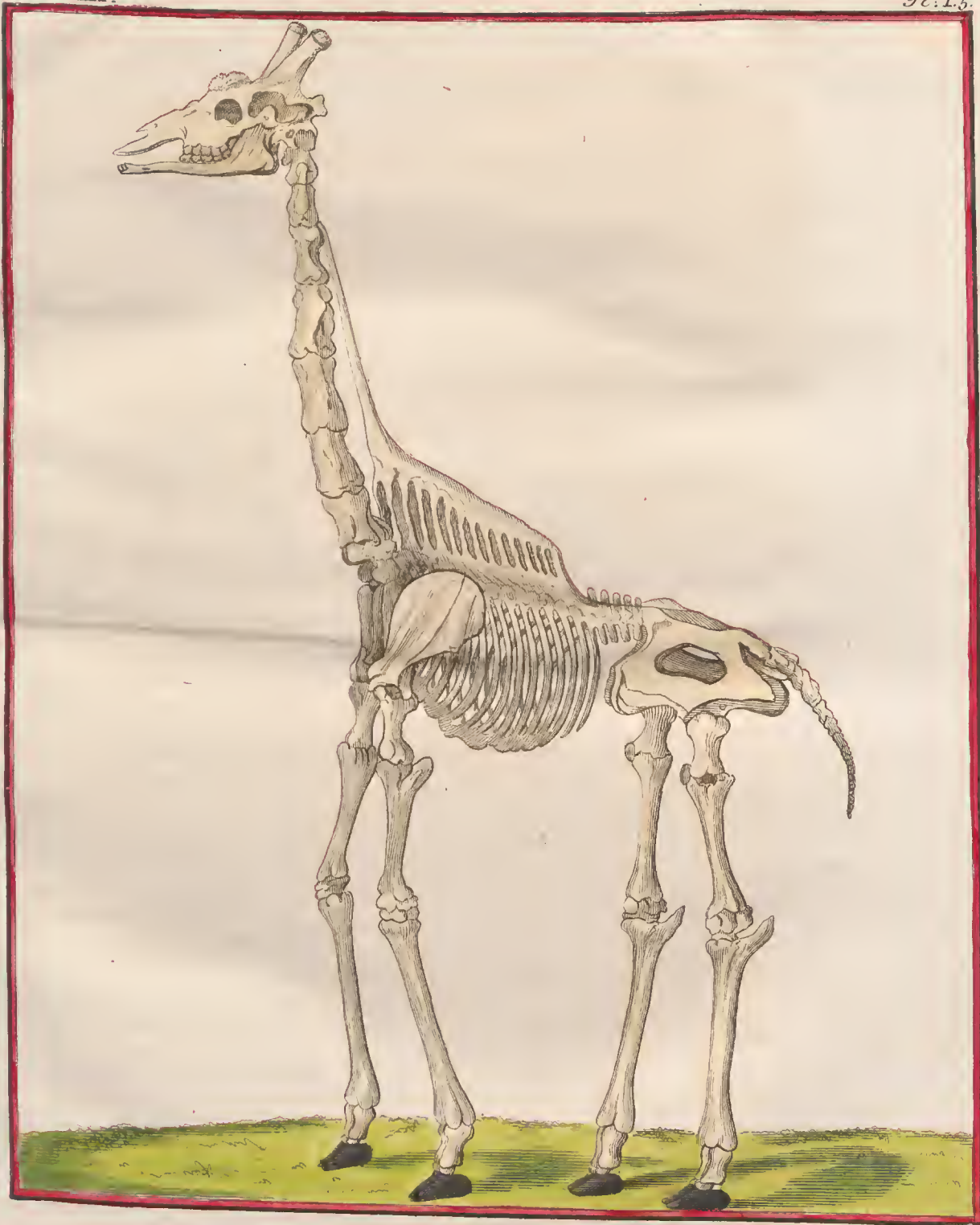
(m) Zie bladz. 10 van dit deel.

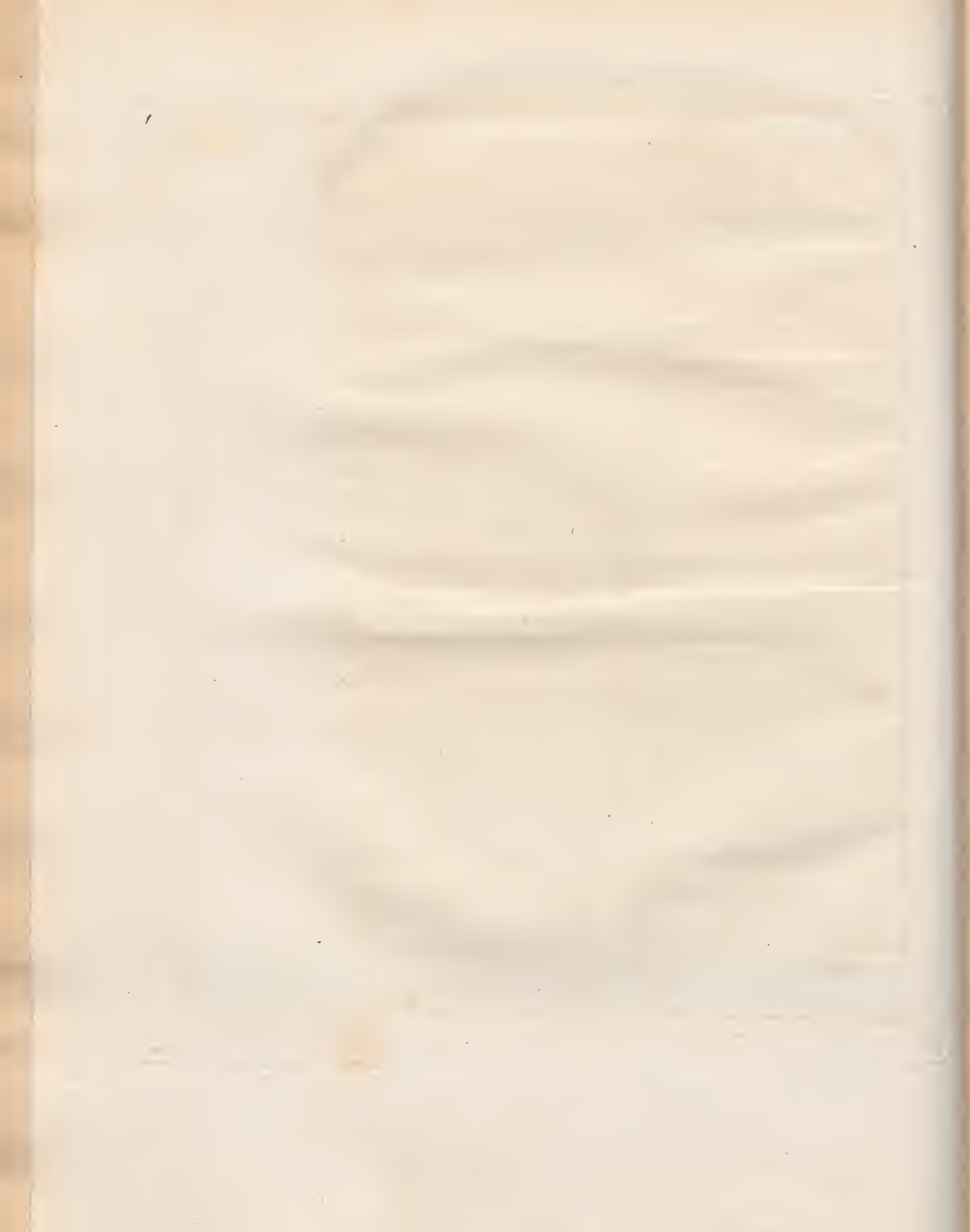
(n) Zie Nieuwfte Beschryving van de kaap de Goede-hope, in 1778 gedrukt by den Drukker van dit werk, en met vier fraaye Gezigten van de kaap, die dezelve zeer natuurlyk en nauwkeurig verbeelden.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den hals	5.	11.	6.
Omtrek van den hals by den kop	2.	6.	6.
Omtrek van den hals in deszelfs midden	3.	0.	0.
Omtrek van den hals by de fchouderen	5.	3.	0.
Lengte van den flaart en de kwaft grof hair daaraan	4.	3.	0.
Breedte van de borft in eene regte lyn	1.	7.	0.
Breedte van het agterfte gedeelte des lighaams	2.	2.	3.
Lengte van het voorfte been van de plant des voets tot aan den elleboog	3.	2.	3.
Lengte van den elleboog af tot aan het fchouderbeen.	2.	7.	3.
Omtrek van het voorfte been, daar het zelve het dunft is	1.	2.	0.
Omtrek van het zelve in 't midden boven den elleboog	1.	10.	0.
Omtrek van het zelve by het lighaam	3.	6.	3.
Lengte der agterfte beenen, van de plant des voets tot aan de knie	2.	10.	3.
Lengte der agterfte beenen van de knie tot aan de heup	2.	11.	3.
Omtrek van het agterfte been op de dunfte plaats	1.	1.	6.
Omtrek van het agterfte been in deszelfs midden boven de knie	2.	0.	0.
Omtrek van het agterfte been by het lighaam	5.	0.	0.
Hoogte van het voorfte gedeelte der hoeven	0.	4.	0.
Hoogte van het agterfte gedeelte	0.	1.	0.
Lengte van de plant van den voorvoet	0.	9.	0.
Deszelfs breedte	0.	6.	6.
Lengte van de plant van den agtervoet	0.	8.	0.
Deszelfs breedte	0.	5.	9.

De figuur van het geraamte, welke ik hier op (Pl. I5.) byvoeg, is my door den Hr. GORDON gezonden; zy is getekend door iemand, die onbedreeven was in de Ontleedkunde, gelyk men ligtelyk zal opmerken, fchoon ik gepoogd heb dezelve hier en daar te verbeteren naar beenderen van eenen giraffe, welke ik heb. Zodanig als zy is, deel ik dezelve met vermaak mede, zo wel omdat zy een vollediger denkbeeld zal geeven van de gefaltede eens diers van zulk eene byzondere foort, als omdat zy een gedenktuk is van den yver; waarmede de Hr. GORDON zig heeft toegelegd op alles wat tot de Natuurlyke Historie betrekking heeft. Om dit geraamte te vervaardigen hadt hy geene andere hulp dan die van eenige Hottentotten, welken hy aan zig wift te verbinden, en van een zoldaat, die hem als Teke naar diende. Zie daar alle de hulp, waarvan hy, in 't midden der woestynen van Afrika, gebruik konde maaken om dit groot dier te ontleden. Hy heeft 'er alle de beenderen van gezonden aan het kabinet van zyne D. Hoogheid, den Hr. Erfftadhouder, en de Hr. ONYMUS, een bekwaam ontleedkundige, is werkelyk bezig om 'er het geraamte uit te vervaardigen. Wanneer zyn werk, dat reeds verre gevorderd is, zal geëindigd zyn, zal men in staat zyn daar eene nauwkeuriger afbeelding van te geeven, dan die welke men hier ziet.

Ik heb in deze figuur de vertooning bewaard van een zeer fterken band, die zig langs de rug-wervelbeenderen, boven derzelve doornagtige uitfteekzels, uitftrekt, die aan alle de hals-wervelbeenderen vaft is, en die zyne in-

planting krygt beneden dat, 't welk onmiddelyk onder den atlas is. Het kwam my voor, dat dit noodig was, om te beter te doen begrypen, hoe het dier zyn langen hals ophoude en beftiere. De Hr. ONYMUUS heeft de goedheid gehad van my te helpen, om de maaten te neemen, welke ik hier van de verſcheidene deelen van dit geraamte geeve.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte des hoofds van het einde van het bovenſt kaakenbeen tot aan het agterhoofd.	2.	1.	2.
Dezelfs omtrek by de hoornen	3.	1.	3.
De omtrek ter plaatſe daar de neusbeenderen eindigen	0.	11.	9.
Lengte van het onderſt kaakbeen	1.	7.	10.
Lengte van deſzelfs takken	0.	9.	0.
Lengte en breedte der bovenſte baktanden	0.	1.	0.
Lengte en breedte der onderſte baktanden	0.	0.	8.
Lengte van de opening der neusgaten	0.	5.	11.
Omtrek van het onderſt kaakbeen by de ſnytanden	0.	5.	2.
De grootſte middellyn der oogholen	0.	3.	0.
Afſtand tuſſchen de oogholen en het uiterſte der neusbeenderen	0.	10.	0.
Lengte der hoornen	0.	7.	6.
Omtrek van derzelver basis	0.	9.	10.
Omtrek van het geronde einde	0.	6.	3.
Omtrek onder die ronding	0.	6.	0.
Hoogte van het knobbeltje op 't voorhoofd	0.	2.	0.
Lengte van de basis van hetzelve	0.	3.	11.
Lengte van den hals	5.	3.	6.
Lengte van den atlas	0.	5.	0.
Omtrek van den atlas aan de dunſte plaats	0.	8.	2.
Lengte van het derde wervelbeen van den hals, dat het langſte is	0.	11.	0.
Lengte van het zevende, dat het kortſte is	0.	8.	8.
Omtrek van dit laaſte wervelbeen	1.	3.	0.
Lengte van het wervelbeen kolom van den hals af tot aan het heilig been	4.	0.	0.
Lengte van het heilig been	0.	9.	0.
Lengte der vyf valſche wervelbeenderen die het begin van den ſtaart maaken	0.	11.	0.
Lengte der dertien beentjes, die de wervelbeenderen van den ſtaart formeeren	0.	10.	0.
Breedte van het breedſte gedeelte der heupbeenderen	1.	4.	3.
Afſtand tuſſchen de heupbeenderen, die het groot bekken formeeren	2.	4.	0.
Middellyn van de grootſte opening van 't kleine bekken	1.	1.	6.
Middellyn van de kleinſte opening	0.	10.	1.
Middellyn van de panswyze holligheid	0.	3.	0.
Lengte van het eyronde gat	0.	3.	2.
Zyne breedte	0.	2.	4.
Lengte van het doornagtig uitſteekzel van het eerſte rug-wervelbeen	0.	9.	0.
Lengte van dat van het tweede wervelbeen	1.	1.	0.
Lengte van dat van het derde, dat het langſte is	1.	3.	0.
Lengte van dat van het vierde	1.	1.	6.
Lengte van dat van het veertiende, dat het laaſte der wervelbeenderen van den rug is	0.	4.	6.

	voeten, duimen, lynen		
Lengte van het doornagtig uitsteekzel van het eerste der lenden-wervelbeenderen	0.	4.	0.
Lengte van dat des tweeden	0.	4.	6.
Lengte van dat des derden	0.	4.	7.
Lengte van dat van het vyfde of laatste der lenden-wervelbeenderen	0.	2.	10.
Lengte van het borstbeen	2.	0.	0.
Lengte van de langste zyde de kromming volgende	3.	0.	0.
Lengte van het kraakbeen, waarmede het aan 't borstbeen vast is	0.	8.	0.
Lengte van de grootste rib	0.	2.	0.
Lengte van het schouderblad	2.	2.	0.
Breedte van deszelfs basis	0.	9.	0.
Deszelfs omtrek op de verhevenste plaats	0.	9.	6.
Hoogte van deszelfs doorn op de verhevenste plaats	0.	2.	0.
Middellyn van de tepelwyze holligheid	0.	3.	4.
Lengte van den schouder	1.	6.	6.
Deszelfs omtrek aan de dunste plaats	0.	7.	8.
Lengte van de ellepyp	2.	7.	5.
Lengte van de elleboogsknokkel	1.	0.	0.
Omtrek van de ellepyp aan de dunste plaats	0.	8.	6.
Lengte van de voorhand	0.	3.	2.
Lengte van de pyp van het voorste been	2.	4.	6.
Deszelfs omtrek op de dunste plaats	0.	7.	10.
Lengte van de heup	1.	8.	0.
Deszelfs omtrek aan de dunste plaats	0.	8.	9.
Lengte van het dyebeen	0.	7.	0.
Lengte van het scheenbeen	1.	11.	0.
Deszelfs omtrek aan de dunste plaats	0.	9.	0.
Lengte van de pyp van het agterste been	2.	4.	6.
Deszelfs omtrek aan de dunste plaats	0.	7.	0.
Lengte van de knieschyf	0.	3.	6.
Deszelfs grootste breedte	0.	3.	0.
Deszelfs dikte	0.	2.	0.
Lengte der zaadbeentjes	0.	0.	6.
Lengte van den eersten regel der vingeren	0.	4.	6.
Lengte van den tweeden regel	0.	2.	1.
Lengte van den derden regel	0.	3.	4.

BESCHRYVING VAN DEN GIRAFFE (*).

De Hr. DE BUFFON berispt met reden de hedendaagsche Naamlyst-schryvers der Natuurlyke Historie, omdat zy, van den giraffe spreekende, niets aangaande den aart, van derzelve hoornen zeggen, dewelke alleen in staat zyn om het kenmerk te vertoonen, dat gefchikt is om het geflagt te bepaalen, tot hetwelk dit dier behoort; en omdat zy zig hebben opgehouden met eene drooge en beuzelagtige befchryving van hetzelfde optemaaken, zonder daar eenige afbeelding by te doen. Wy zullen thans dit dubbeld gebrek verhelpen.

De Hr. ALLAMAND, Hoogleeraar in de Natuurlyke Historie aan de Universiteit te Leyden, heeft in het kabinet van zeldzaamheden dier Akademie het opgezette vel van eenen jongen giraffe geplaatst. Hy heeft de goedheid gehad ons daar de tekening van medetedeelen, welke wy op (Pl. II.) hebben laten afbeelden, en hy heeft daar de volgende befchryving bygevoegd.

De Hr. TULBACH, Gouverneur van de kaap de Goede-hoope, die het kabinet onzer Akademie met verfcheiden zeer byzondere zeldzaamheden verrykt heeft, heeft my, by het overzenden van den jongen giraffe, welken wy hier bezitten, gefchreeven, dat hy door zyne jaagers, zeer diep landwaards in, gedood was, terwyl hy by zyn moer lag, welke hy nog zoog. Hierdoor is reeds bewezen, dat de giraffe niet byzonder eigen is aan Ethiopie, gelyk THEVENOT geloofd heeft.

Zodra ik denzelfen ontvangen had, was myne eerfte zorg om zyne hoornen te onderzoeken, om de twyfelingen van den Hr. DE BUFFON omtrent derzelve zelfftandigheid op te helderen. Dezelve zyn niet hol, gelyk die der koeien en geiten, maar vast gelyk die der herten, en van eene byna gelyke hardheid; zy verschillen daar niet van dan daarin, dat zy dun, regt, en enkel zyn, dat is te zeggen zonder in takken of fcheuten verdeeld te zyn; zy zyn over hunne geheele lengte, en tot op drie vierde deelen hunner hoogte met het vel van het dier bedekt; dit vel is bezet met korte hairen, gelyk aan die, welke over het geheele lighaam zitten; naar derzelve einde toe worden deze hairen langer, fteeken omtrent drie duimen boven het stompe eind van den hoorn uit, en zyn zwart van kleur; dit hair is dus zeer verfchillende van het donshair, dat men op de jonge hoornen van de herten ziet.

Deze hoornen fchynen niet uit de famenvoeging dezer hairen te bestaan, gelyk die van den rhinoceros, ook is hunne zelfftandigheid en weefzel daar zeer verfchillende van. Wanneer men dezelve volgens hunne lengte doorzaagt, ziet men dat zy, gelyk de beenderen, uit eene harde plaat bestaan,

(*) Door den Hoogleeraar ALLAMAND.
XIII. Deel.

die derzelve buitenste oppervlakte maakt, en die van binnen een sponsagtig weefzel bevat; ten minsten dit heeft aldus plaats in de hoornen van onzen jongen giraffe; misschien zyn de hoornen van een volwassen giraffe vaster van zelfstandigheid. De Hr. DE BUFFON is tegenwoordig in staat om deze onzekerheid uitte maaken, nademaal ik hem een der hoornen van mynen giraffe gezonden heb, tevens met dien van een andere, die ouder was, welke een van myne vrienden uit de Oost-indiën ontvangen hadt.

Schoon deze hoornen vast van zelfstandigheid zyn gelyk die der herten, twyfel ik egter zeer of dezelve wel eveneens afvallen als de laatstgemelde: zy schynen een uitwas van het voorhoofsbeen te zyn, gelyk het been dat voor kern verstrekt in de holle hoornen der ossen en geiten, en het is byna niet mogelyk ze daarvan los te maaken. Indien myne twyfeling gegrond is, zal de giraffe een afzonderlyk geslacht uitmaaken, verschillend van dat onder hetwelk men die dieren begrypt, welke hoornen afvallen, en die welke holle, maar aanblyvende, hoornen hebben.

De volwassen giraffen hebben in 't midden van het voorhoofd een knobbel, die het begin schynt te zyn van een derden hoorn; die knobbel vertoont zig zeer weinig op den kop van den onzen, die waarschyndelyk nog te jong was.

Alle Schryvers, zo wel ouden als hedendaagschen, die dit dier beschreeven hebben, zeggen dat 'er een zo groot verschil plaats heeft tusschen de lengte zyner pooten, dat zyne voorpooten eens zo hoog zyn dan de agterste. Het is niet wel mogelyk dat zy zig bedroogen hebben in een zo uitwendig blykbaar kenteken; maar ik durf verzekeren, dat de giraffe dan ten dien opzigten gedurende zynen groei, zeer sterk moet veranderen, want by den jongen giraffe, welken wy hier hebben, evenaart de hoogte der agterste die der voorste pooten, het geen egter niet belet dat het voorste stel hooger zy dan het agterste, en dat ter oorzaak van het verschil, dat 'er in de dikte van het lighaam plaats heeft, gelyk men in de afbeelding zien kan, maar dit verschil gelykt niet naar hetgeen men daarvan opgeeft, gelyk in de straks volgende afneetingen kan gezien worden.

De hals van den giraffe is het deel, dat het meest in 't oog loopt, wanneer men denzelven voor de eerstemaal ziet; daar bestaat geen viervoetig dier, dat denzelven zo lang heeft, zelfs de kameel niet uitgezonderd, die daarenboven zynen hals nog op verscheiden wyzen buigen kan, hetgeen de giraffe niet schynt te kunnen doen.

Dit dier heeft eene vuile witte kleur, met vaale of ligt geele vlakken bezaaid, die aan den hals zeer dicht by elkander zitten, op de overige deelen des lighaams verder van een staan, en eene gedaante hebben, die zeer naby komt aan langwerpige vierkanten, of ruiten.

Zyn staart is dun naar evenredigheid van zyne lengte en hoogte; deszelfs eind is bezet met zwarte hairen, of liever borstels, die zeven of agt duimen lang zyn.

De maanen bestaan uit rosagtige hairen, van drie duimen lengte, en die agter over staan; zy strekken zig uit van den kop af, over den geheelen hals, tot aan de helft van den rug; van daar loopen dezelve nog eenige dui-

men verder voort, maar met eene omgekeerde rigting der hairen, die hier voor over staan; doch digt by het begin van den staart schynen zy op nieuws te beginnen, en zig tot aan deszelfs einde uitteftrekken, maar de hairen zyn hier zeer kort, en men onderscheidt dezelve naauwlyks van die, welke het overige des lichaams bedekken.

De oogleden, zo wel de bovenste als de onderste, zyn bezet met braauwen, die uit eene ry van zeer styve hairen bestaan; men ziet ook dusdanige, maar langer en yle hairen, om den bek van dit dier zitten.

Zyn uitzigt vertoont een zagt en leerzaam dier, en zulks bevestigen ook de geenen, die het leevend gezien hebben.

Deze beschryving van den giraffe, gevoegd by hetgeen de Hr. DE BUFFON en wy hiervoor uit verscheiden schryvers daarvan gezegd hebben, en vermeld van de afbeeldingen, welke ik 'er hier van geef, is genoegzaam, om een juist denkbeeld te geeven van dit dier, dan men daar tot nog toe van gehad heeft. Daar ontbreeken slegts de afmetingen van de voornaamste gedeelten van den jongen giraffe, welke ik hier nu laat volgen.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het gcheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten, van het eind van den bek tot aan den aars	5.	7.	6.
Hoogte van het voorste stel	4.	5.	0.
Hoogte van het agterste stel	4.	0.	3.
Lengte van den kop van het einde van den smoel tot aan het begin der hoornen	0.	9.	7.
Omtrek van het eind van den smoel agter de neusgaten	0.	9.	5.
Omtrek van den kop boven de oogen	1.	5.	9.
Omtrek van de opening van den bek	0.	11.	6.
Afstand tusschen de hoeken van het onderen hoek	0.	3.	0.
Afstand tusschen de neusgaten	0.	1.	2.
Afstand tusschen de oogen in eene regte lyn gemeeten	0.	6.	3.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	1.	9.
Afstand tusschen de opene oogleden	0.	1.	1.
Afstand tusschen den voorsten hoek en het eind der lippen	0.	6.	6.
Afstand tusschen den agtersten hoek en de hoornen	0.	3.	6.
Lengte der hoornen	0.	2.	9.
Afstand tusschen de hoornen om laag gemeeten	0.	1.	9.
Afstand tusschen de hoornen en de ooren	0.	2.	9.
Lengte der ooren	0.	6.	0.
Breedte van de basis over de kromte gemeeten	0.	2.	5.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	0.	4.	6.
Lengte van den hals	2.	4.	8.
Omtrek by den kop	1.	0.	0.
Omtrek by de schouders	2.	0.	0.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten	3.	11.	4.
Omtrek voor de agterste pooten	3.	7.	7.
Lengte van den stomp van den staart	1.	3.	3.
Omtrek aan zyn begin	0.	7.	0.
Hoogte van de voorste pooten van den bal der voeten tot onder de borst	3.	1.	5.

	voeten, duimen, lynen.		
Hoogte van de agterfte pooten van den bal der voeten tot onder den buik	3.	1.	0.
Lengte der hoeven	0.	4.	1.
Hoogte der hoeven	0.	2.	7.
Breedte der beide hoeven aan de voorfte voeten	0.	3.	5.
Breedte der beide hoeven aan de agterfte voeten	0.	3.	3.
Omtrek der beide hoeven te samen genomen aan de voorfte voeten	1.	1.	6.
Omtrek derzelven aan de agterfte voeten	1.	0.	0.

Ik geef hier de omtrek van de knie, van den kogel, of van den koot, niet op, even min als de lengte der verschillende deelen, die de pooten uitmaken, omdat het niet mogelyk geweest is dezelve aan een opgezet vel te meeten, waarin deze verschillende deelen niet naauwkeurig bepaald kunnen worden.

DE LAMA (*) EN DE PACO (**).

Daar zyn voorbeelden in alle taalen, dat men zomtyds aan het zelfde dier twee verschillende naamen geeft, waarvan de een betrekking heeft tot zyn staat van vryheid, de ander tot dien zyner dienstbaarheid: het wild zwyn en het varken zyn inderdaad het zelfde dier, en deze twee naamen zyn niet betrekkelijk tot het verschil van natuur, maar tot dat van den staat van deze soort van dieren, waarvan een gedeelte onder de heerschappy van den mensch is, terwyl een ander gedeelte zyne onafhankelykheid heeft behouden; het is even eens met de *Lamas* en de *Pacos*, die de eenige tamme of huisselyke dieren der oude Amerikaanen waren (a). Deze naamen zyn die van den staat hunner onderwerping: de wilde lama wordt *Huanacus* of *Guanaco* geheeten, en de wilde paco *Vicunna* of *Vigogne*. Ik heb deze aanmerking noodig geoordeeld, om de verwarring der naamen te vermyden. Deze dieren worden in de oude wereld niet gevonden, maar behooren eeniglyk tot de nieuwe; zy bepaalen zig zelfs tot zekere landen, buiten welker omtrek men dezelve niet meer vindt; zy schynen verbonden aan dien keten van bergen, die zig van Nieuw-Spanje tot de Magellansche-landen uitstrekt; zy bewoonen de verhevenste strecken van den aardbol, en schynen, om te kunnen leeven, eene leevendiger en ligter lugt, dan die van onze hoogste bergen noodig te hebben.

Het is zonderling, dat, schoon de lama en de paco in Peru, in Mexiko,

(*) *Lama*, *Lbama*, *Glama*; de naam, welken de Spanjaarden aan dit dier van de nieuwe wereld gegeven hebben, en welken wy hebben overgenomen. Zy noemen het in Peru ook *Huanacus*, *Guanaco*, *Cornera de tierra*, (aard-schaap) *Guanapo*, volgens LE GENTIL tom. I. p. 94. *Wianaque*, volgens Wood, *Voyage de DAMPIER*, tome V. page 181. Voortmaals heeft hy in Mexiko *Pelonicbiatl Oquitli*; en in Chili *Hueque*, *Chillebueque*, dat is te zeggen *Hueque van Chili*, want de eerste reizigers schreeven *Chille* voor *Chili*. De Engelschen hebben de Lama aangewezen onder de benaaming van *Peruicattle*, dat is te zeggen, het landdier van Peru.

MATHIOLUS heeft hem den saamgestelden naam van *Elaphocamelus*, kameel-berc gegeven.

Pelonicbiatl Oquitli. *Ovis Peruana*. HERNAND. *Hist. Mexic.* p. 660. fig. *ibid.*

Ovis Peruana MARCGRAV. *Hist. Nat. Brasl.* pag. 243. fig. *ibid.*

Lama *Voyage de FREZIER*. p. 138. fig. *ibid.*

Camelus pilis brevissimis vestitus *Camelus Peruanus*, le *Chameau du Perou*. BRISSON *Regn. anim.* pag. 56.

Glama, *Camelus dorso laevi topbo pectorali*. LINN. *Syst. Nat. Ed. X.* pag. 65.

(**) PACO, PACOS, naam van dit dier in zyn geboorteland in Peru, door ons aangenomen; men noemt hem ook *Vigogne*, van *Vicuna*, een andere naam van dit dier in 't zelfde land.

Ovis Peruana alia species ab Incolis Pacos dicta. HERNAND. *Hist. Mex.* p. 663.

Alpaque. *Voyage de FREZIER*. pag. 139.

Camelus pilis prolaxis toto corpore vestitus, la *Vigogne*. BRISSON *Reg. anim.* p. 57.

Pacos. *Camelus topbis nullis*, *corpore lanato*. LINN. *Syst. Nat. Ed. X.* pag. 66.

(a) Voor de aankomst der Spanjaarden kenden de Indiaanen van Peru geene tamme dieren, dan de Pacos en de Huanacus, maar zy maakten hun gebruik van de wilde dieren, die in grooter getale waren, en daar zy grootte jagten op deeden. *Histoire des Incas* pag. 265.

in Chili, tam of huisselyk zyn, gelyk de paarden in Europa en de kameelen in Arabie; wy dezelve egter nauwelyks kennen, en dat, sints byna twee eeuwen, dat de Spanjaarden in die wyd uitgestrekte landen heerfchen, geen hunner schryveren ons eene nauwkeurige beschryving en uitvoerige historie van deze dieren, die zy dagelyks gebruiken, gegeven heeft. Zy beweerden inderdaad, dat men dezelve niet naar Europa kan overvoeren, noch zelfs van hunne hoogte naar de laagte brengen zonder hen te verliezen, of ten minsten zonder gevaar te loopen van hen na verloop van een korten tyd te zien omkomen; maar te Quito, te Lima, en in veele andere steden, daar geleerde lieden zyn, zou men hen ten minsten hebben kunnen aftekenen, beschryven en ontleeden. HERRERA (b) zegt weinig van deze dieren; GARCILASSO spreekt 'er niet van dan naar anderen (c). ACOSTA en GREGORIUS DE BOLIVAR zyn die schryvers, die de meeste byzonderheden verzameld hebben wegens de nuttigheden en diensten, welken men van de lamas heeft, en wegens derzelve geartheid; maar men is nog onkundig wegens derzelve inwendig maakzel en den tyd hoe lang de wyfjes draagen? Men is noch onkundig of deze twee soorten van dieren volstrekt van malkanderen afgescheiden zyn? Of zy zig niet kunnen vermengen? Of 'er geene middelfoorten tusschen dezelve zyn? en verscheiden andere stukken, die noodig zouden zyn om eene volledige historie van dezelve te kunnen geeven.

Schoon men beweert, dat zy omkomen wanneer men hen uit hun geboorteland verwydert, is het egter zeker, dat men in de eerste tyden na de verovering van Peru, en zelfs nog langen tyd daarna, eenige lamas naar Europa heeft overgevoerd. Het dier, waarvan GESNER spreekt onder den naam van *Allocamelus*, en waarvan hy de afbeelding geeft, is een lama, die in 1558. leevende uit Peru naar Holland was gevoerd (d); het is eveneens met dat, waarvan MATTHIOLUS (e) onder den naam van *Elaphocamelus* ge-

(b) Men vindt in de gebergten van Peru eene soort van kameel, van wiens wol zy zig bedienen om kleederen te maaken. *Description des Indes Occidentales* par HERRERA, Amsterd. 1622. pag. 244.

(c) De Vader P. BLAS VALLERA zegt, dat het land- of akker-vee van Peru zo zagtaartig is, dat de kinderen 'er mede doen wat zy willen; daar zyn groote en kleine van die land-dieren; de tamme *huanaeus* (*Lamas*) zyn van verschillend hair, en de wilde zyn kastanje bruin; deze dieren hebben de hoogte van herten en gelyken naar kameelen, behalven dat zy geen bult hebben; hunne hals is lang en glad.... De land-dieren, welken zy *Pacolama* (*Paco*) noemen, worden op verre na zo veel niet geacht..... Deze *Pacos*, kleiner dan de andere, gelyken naar de wilde *vicunas*, en zyn zeer lekker; zy hebben weinig vleesch, en weinige zeer fyne wol. Dit dier komt op verscheidenerhande wyzen in de Medicynen te pas, zo als veele andere dieren van dit land, gelyk de vader ACOSTA aanmerkt. *Histoire des Incas* tome II. p. 260—266.

(d) *Allocamelus* Scaligeri apparet esse hoc ipsum animal, cujus figuram proponimus ex charta quiddam typis impressa, mutuata cum hac descriptione: Anno domini 1558. Junii die 19. animal hoc mirabile Middelburgum Zelandiae advectum est, antebac a principibus germanicorum, quam visum, nec a Plinio aut antiquis aliis scriptoribus commemoratum. Ovem Indicam esse dicebant e Piro (forte Peru) regione sexies milliaribus fere Antwerpia distante. Altitudo ejus erat pedum sex, longitudo quinque; Collum cigneo colore candidissimum. Corpus reliquum rufum vel puniceum; pedes ceu struthocameli, cujus instar urinam quoque retro reddit hoc animal (erat autem mas anteriorum quatuor) GESNER *Hist. Quadruped.* pag. 149. 150.

(e) Longitudo totius corporis a cervice ad caudam sex pedum erat; altitudo a dorso ad pedes

waagt, en waarvan hy de befchryving, met zorgvuldigheid gemaakt, byvoegt; men heeft meer dan eens vigognes, en miffchien ook lamas, naar Spanje overgebragt, om te bezoeken of men die daar konde doen aarten en voortteelen (f). Men behoorde derhalven beter onderrigt te zyn dan men is wegens de natuur dezer dieren, die ons nuttig zouden kunnen worden, want het is waarfchynlyk, dat zy op onze Pyreneeſche- en Alpifche-gebergten (g) zo wel zouden voortkomen als op de Cordelieres.

Peru is, volgens GREGORIUS DE BOLIVAR, het geboorteland, het waare vaderland, der lamas. Men brengt hen inderdaad naar andere Provintiën, gelyk naar Nieuw-Spanje, maar dat gefchiedt meer voor de nieuwsgierigheid dan voor het nut, daar integendeel in de geheele uitgestrektheid van Peru, van Potosi tot Caracas, deze dieren in grooten getale voorkomen; doch zy zyn van de grootste noodzaaklykheid; zy alleen maaken al den rykdom der Indiaanen uit, en zy brengen veel toe tot dien der Spanjaarden. Hun vleefch is goed om te eeten; hun hair is een fyne wol van een uitmuntend gebruik; en onderwyl dienen zy hun geheele leeven lang om allerhande goederen en koopwaaren te vervoeren. Hunne gewoone laft is van honderd vyftig pond, en de ſterkſte draagen tot twee honderd vyftig. Zy volbrengen lange reizen door wegen, die voor alle andere dieren onbruikbaar zyn; zy gaan vry langzaam en leggen niet meer dan vier of vyf mylen daags af; hunne gang is deftig en bedaard; hunne ſtap ſtevig; zy trekken de ſterkſte hellingen af, of klauteren tegen de ſteilſte rotſen op, zelfs zulke daar de menſchen hen niet volgen kunnen; gemeenlyk marcheeren zy vier of vyf dagen na malkander, waarna zy ruſt verlangen, en uit hun zelve een verblyf verkiezen, daar zy zig vier-en-twintig of dertig uren verhouden eer zy zig weder op weg begeeven. Men gebruikt hen veel tot het vervoeren der ryke ſtoffen, die men uit de mynen van Potosi haalt. BOLIVAR zegt, dat men in zyn tyd driemaal-honderd-duizend van deze dieren gebruikten.

Hunne groei is vry vaardig en hun leeven duurt niet zeer lang; zy zyn in

plantam tantum quatuor. Capite, collo, ore, superioris praesertim labii scissura, ac genitali, camelum fere refert; os caput oblongius est. Aures habet cervinas; oculos bubulos, quin etiam ut ille anterioribus dentibus in superiori maxilla caret; sed molares utrinque habet; ruminat, dorso est sensim prominente; scapulis prope collum depressis; lateribus tumidis; ventre lato; clunibus altioribus & cauda brevi spithami fere longitudine; quibus omnibus cervum fere refert, quemadmodum etiam cruribus, praesertim posterioribus: pedes illi bifiduli sunt diducta anteriori parte divisura; ungues habet acuminatos, qui circa pedis ambitum in cutem crassam abeunt, nam pedis planta, nunquam sed cute, ut in multis & ipso camelo, contingitur. Retromingit hoc animal ut camelus & testes substrictos habet; pectore est amplo, sub quo ubi thorax ventri connectitur, extuberat globus ut in camelo vomica similis, e quo nescio quid excrementi sensim manare videtur. P. AND. MATTHIOLI. Epist. lib. V.

(f) De koning van Spanje beval, dat men Vigognes naar Spanje zoude overvoeren, om hen daar te doen voortteelen; maar het klimaat was zo weinig voor deze dieren geschikt, dat zy daar alle ſtierven. *Hist. des Aventur. Flibus par OEXMELIN tom. II. pag. 367.*

(g) Daar is geen dier, dat zo ſtevig gaat als de lama in de rotſen, omdat het zig vaſthoudt met eene foort van ſpoor, welke dit dier natuurlyk aan den voet heeft. *Voyage de CORREAL tome I. p. 352.*

staat om op de drie jaar voort te teelen; zy zyn in volle kragt tot op de twaalf, en zy beginnen vervolgens af te neemen, zodat zy op de vyftien jaaren ten eenemaal verfleeten zyn. Hunne natuurlyke geartheid fchynt naar die der Amerikaanen gevormd te zyn; zy zyn zagt en langzaam en doen alles, als 't ware, op de maat of by 't gewigt. Wanneer zy zig, onder het reizen, ergens eenige oogenblikken willen ophouden, verbuigen zy de kniën met de grootfte voorzigtigheid, en verlangen hun lighaam zo behoedzaam, dat hunne laft geen gevaar loopt van af te vallen of zig te verplaatfen; en zodra zy het fluitje van hunnen geleider hooren, regten zy zig met dezelfde voorzorgen weder op en begeeven zig op weg. Zy plukken onder het gaan het gras daar zy het vinden, maar eeten nooit des nagts, al hadden zy zelfs den gantschen dag gevaft; zy gebruiken dien tyd om te herkauwen: zy slaapen op de borst rustende, met de beenen onder den buik geboogen, en herkauwen ook in die zelfde houding. Wanneer men hen te veel arbeids afvergt, en zy eenmaal onder den laft bezwyken, is 'er geen middel om hen te doen opryzen: men flaat hen vergeeffch; de laaste toevlugt om hen aan te fpooren is de zaadbollen te drukken, doch ook dit is dikwyls vrugtloos; zy blyven hardnekkig op dezelfde plaats, daar zy neêrgevallen zyn, en zo men voortgaat met hen te mishandelen worden zy wanhoopig, en brengen zig zelve om hals, door hun kop regts en links op den grond te flaan. Zy verdedigen zig noch met de voeten, noch met de tanden, en hebben, om zo te fpreken, geene andere wapenen dan die der verontwaardiging; zy fpuwen den geenen, die hen beleedigen, in 't aangezigt, en men wil, dat dit fpeekzel, 't welk zy in hunnen toorn uitwerpen, zo fcherp en bytende is, dat het blaaren op het vel doet komen.

De lama is omtrent vier voet hoog, en zyn lighaam, den hals en het hoofd daar mede onder begrepen, heeft vyf of zes voet lengte; de hals alleen is by de drie voet lang. Dit dier heeft een welgemaakten kop, groote oogen, den snoet wat verlangd, dikke lippen, de bovenfte gefpleeten en de onderfte wat hangende: hy heeft in het bovenfte kaakebeen noch fnytanden noch hondstanden; de ooren zyn vier duim lang, hy draagt die voorwaards, en regt dezelve op, of beweegt hen op eenige andere wyze met gemaklykheid. De flaat is flegts agt duim lang; hy is regt, dun, en een weinig verheven. De voeten zyn gevorkt gelyk die der runderen, maar zy hebben van agteren een spoor, die het dier van veel dienst is, om zig in moeilijke wegen fttaande te houden en voort te gaan; het is met korte wol bedekt op den rug, het kruis, en den flaat; maar die wol is langer aan de zyden en onder den buik. Voor het overige verfchillen de lamas in kleur; daar zyn witte, zwarte en gemengde (*h*). Hunne dong, of drek, gelykt naar

(*h*) De lamas hebben, naar evenredigheid des lighaams, een kleinen kop, in zeker opzichte gelykende naar dien van het paard en het fchaap: de bovenlip, gelyk die van den haas, is in 't midden gefpleeten; door deze spleet fpuwen zy tot een afstand van tien voeten tegen de perfoonen, die hen ontruffen, en zo dat fpog op het aangezigt valt, maakt het eene roodagtige vlek, waarin zig dikwyls eene galle formeert; zy hebben een langen hals, nederwaards gekromd gelyk de kameelen, en zy zouden dezen vry wel gelyken zo zy een bult op den rug

naar die der geiten. Het mannetjes teelid is dun en omgebogen, zodat hy agteruitpist. Het is een zeer geil dier (*i*), en dat evenwel veel moeite heeft om te koppelen. Het wyfje heeft de opening van de deelen der voortteeling zeer klein; zy werpt zig neder om het mannetje af te wagten, en noodigt hem door haare zugten; maar daar verloop en altyd eenige uren, en zomtyds een geheele dag, voor dat zy malkanderen kunnen genieten, en al die tyd wordt besteed in te zugten, te knorren en vooral in malkander te bespuwen, en dewyl dit lang voorspel hen meer vermoeit dan de zaak zelve, zo slaat men daar de hand aan en helpt hen om zig te schikken. Zy brengen gemeenlyk maar een jong voort, en zelden twee. De moeder heeft ook maar twee prammen, en het jong volgt haar van het oogenblik, dat het gebooren is. Het vleesch der jongen is zeer goed te eeten, dat der ouden is droog en te hard. In het algemeen is het vleesch der tamme lamas beter dan dat der wilde, en hunne wol is ook veel zagter. Hun vel is vast genoeg: de Indiaanen maaken daar hunne schoeizels van, en de Spanjaarden gebruikten het tot paardentuigen; deze dieren zo nuttig, en zelfs zo noodzaaklyk, in het land waar zy zig onthouden, kosten niets van oppassing en voedsel; dewyl zy den voet gevorkt hebben is het niet noodig hen te beslaan. De dikke wol, waarmede zy bekleed zyn, maakt het ook onnoodig hen een draagzadel op te leggen; zy hebben noch haver, of eenig ander koorn, noch hooi van nooden; het groene gras, dat zy zelve zoeken en zonder menschelike hulp nuttigen, is hun genoeg, en zelfs dat gebruiken zy nog in ecne kleine hoeveelheid (*k*). Noch soberer zyn zy in hun drinken; zy lesschen

hadden; hunne hoogte is van omtrent vier en een half voet; zy gaan met het hoofd regt op, en met zulk een geleertouwd was, konden zy dezelve in den tyd van den regen niet draagen. De Spanjaarden maaken daar fraaije paardentuigen van. Zy gebruiken deze dieren gelyk de Indiaanen deden, voor het vervoeren hunner koopwaaren. Hunne gemeenste reis is van Cozer tot Potofi, het welk men op omtrent 200 mylen afftands rekent, waarvan zy dagelyks maar drie afleggen, want hunne gang is zeer langzaam, en zo men hen schieliker wil doen gaan, laaten zy zig nedervallen zonder dat het mogelyk is hen weder te doen opstaan, zelfs door hen te ontladen; zo dat men hen daar ter plaatse moct dooden.... Zy gaan, terwyl zy de goederen overbrengen, met benden famen, en men laat 'er vyftig of zestig onbelaaden, om daar toevlugt toe te neemen zodra men begint te bemerken dat zonnige wat vermoeid worden..... het vleesch dezer dieren is volmaakt goed, want het is gezond en van goeden smaak, inzon-

(*i*) *Salacissimum hoc esse animal id mihi conjecturam facit, quod, cum sui generis femellis sit destitutum, magna cum prurigine capris se commisceat, non tamen erectis, ut alias caprae, bisfo adscendente, solent, sed humi ventre accubantibus, ita cogente animali anterioribus cruribus. Itaque superascendens coit, non autem averfis clunibus. Adeo venere vernali autumnalique tempore stimulat hoc animal, ut illud viderim humile quoddam praesepium gavena refertum, conscendisse, genitalique illi magno cum murmure tam diu confricasse quousque semen redderet, pluribus una hora replicatis vicibus. Non tamen concipere caprae hujusce animalis semine refertæ. MATTHIOLI Epist. lib. V.*

(*k*) Het vel des Huanacus is hard; de Indiaanen hadden het gebruik van het met smeer te bereiden om het te verzagten, en maaken 'er zoolen voor hunne schoenen van; maar dewyl dit vel niet geleertouwd was, konden zy dezelve in den tyd van den regen niet draagen. De Spanjaarden maaken daar fraaije paardentuigen van. Zy gebruiken deze dieren gelyk de Indiaanen deden, voor het vervoeren hunner koopwaaren. Hunne gemeenste reis is van Cozer tot Potofi, het welk men op omtrent 200 mylen afftands rekent, waarvan zy dagelyks maar drie afleggen, want hunne gang is zeer langzaam, en zo men hen schieliker wil doen gaan, laaten zy zig nedervallen zonder dat het mogelyk is hen weder te doen opstaan, zelfs door hen te ontladen; zo dat men hen daar ter plaatse moct dooden.... Zy gaan, terwyl zy de goederen overbrengen, met benden famen, en men laat 'er vyftig of zestig onbelaaden, om daar toevlugt toe te neemen zodra men begint te bemerken dat zonnige wat vermoeid worden..... het vleesch dezer dieren is volmaakt goed, want het is gezond en van goeden smaak, inzon-

hunnen dorst met hun speekzel, 't welk by deze dieren overvloediger is dan by eenige andere.

De huanacus, of lama in den staat der Natuur, is sterker, leevendiger, vaardiger, dan de tamme lama; hy loopt gelyk een hert, en klautert gelyk de gems tegen de steilste rotfen op; zyne wol is minder lang en alle van eene vaale kleur. Schoon deze dieren, in volle vryheid leevende, zig by benden verzamelen, en zomtyds ten getale van twee-of drie-honderd voorttrekken, wanneer zy egter iemand zien, kyken zy met verwondering op, en toonen in 't eerst noch vrees noch vermaak; vervolgens blaazen zy uit den neus, en hinnikken ten naaftenby als de paarden, en eindelyk neemen zy allen te samen de vlugt naar den top der bergen; zy zoeken by voorkeur den noordkant en de koude strecken; zy klimmen dikwyls op en houden hun verblyf boven de sneeuw-lyn, en over het ys voorttrekkende, met bevroozen kegels allerwegen bedekt, tieren zy beter dan in de gemaatigde luststreck; zo talryk en sterk zy zyn in de Sierras, die de verhevenste deelen der Cordillieres uitmaaken, zo zeldzaam en zwak zyn zy in de Lanos, die de beneden-deelen zyn. Men jaagt op die wilde lamas om hunne vagt te bekomen; de honden hebben veel mocite om hen te volgen, en zo men hun tyd geeft om hunne rotfen te winnen, zyn de jaager en de honden genoodzaakt hen te laaten vaaren. Zy schynen eene zwaare lugt even zeer als de warmte te vreezen; men vindt hen nooit in de laage landen; en dewyl de keten der Cordillieres, die meer dan drie duizend toises boven het waterpas van de zee van Peru is, ten naaftenby dezelfde hoogte behoudt in Chili en tot aan de Magellansche landen, vindt men daar huanacus of wilde lamas in grooten getale (1), terwyl men naar den kant van Nieuw-Spanje, alwaar deze keten van bergen aanmerkelyk laager wordt, geene meer vindt, en alleenlyk tamme lamas aantreft, welken men de moeite neemt om derwaards te brengen.

derheid dat der jonge van vier of vyf jaaren oud.... Schoon men deze dieren in grooten getale houdt, kosten zy hunnen meester byna niets van onderhoud, want na de dagreis ontaadt men hen alleenlyk om hen te laten weiden; het is niet noodig hen te beslaan; want zy hebben den voet gevorkt, noeh ook om hen een draagzadel op te leggen, want zy zyn genoeg van wol voorzien om door hunnen last geene opene plaatsen in 't vel te krygen, indien men slegts zorg draagt dat de last niet op de ruggegraat drukke, het welk hen zou doen sterven.... Zy, die hen geleiden, kampeeren onder tenten zonder in de steden te komen, om zig niet te berooven van de gelegenheid om hen te laten weiden. Zy brengen geheele vier maanden toe om de reis van Cozer naar Potosi te doen; twee voor den togt heen, en twee voor de terugkomst. De beste lamas worden te Cozer voor agttien dukaaten het stuk verkogt, en de gewoone voor twaalf of dertien dukaaten. Het vleesch des wilden huanacus is goed, minder evenwel dan dat van den tammen. *Histoire des Incas tom. II. p. 260. enz.*

(1) In de landen van Port desiré, op eenigen afstand van de straat van Magellan, is een goed getal dezer wilde schaapen, welken de Spanjaarden *Wianagues* noemen..... Schoon zy zeer vaardig en vreesagtig zyn, doodden wy daar zeven van; en men kan zeggen dat hunne wol de fynste van de wereld is.... Zy trekken met benden van zes of zeven-honderd, en, zodra zy iemand gewaar worden, snorken zy met hunne neusgaten en hinnikken als paarden. *Voyage de Wood. Suite des Voyages de DAMPIER tom. V. page 181.* — Men ziet in Tucuman, eene aangrenzende Provintie van Peru, groote schaapen, die als lastdieren gebruikt worden; en welker wol byna zo fyn is als zyde. *Voyage de WOODS ROGERS, tome II. page 65.*

De pacos of vigognes zyn ten opzigte van de lamas ten naaftenby het geen de ezel ten opzigt van het paard is; zy zyn kleiner en minder gefchikt voor den dienst, maar waardiger wegens het geen men daarvan bekomt; de lange en fyne wol naamelyk, daar zy mede bedekt zyn, is een koopwaar van weelde zo duur, zo waardig als de zyde. De pacos, die men ook *Alpaques* noemt, en die de tamme vigognes zyn, zyn dikwyls geheel zwart, en zomtyds bruin met vaal gemengd. De vigognes of wilde pacos zyn van eene drooge rooze-kleur, en deze natuurlyke kleur is zo vast, dat zy onder de hand des bewerkers niet verandert; men maakt van deze wol der vigognes zeer goede koufen; men maakt 'er uitmuntende dekens en zeer kostbaare tapyten van. Dit voortbrengzel alleen maakt een tak in den koophandel der Spaansche Indiën; de bever van Kanada, het Kalmuhfche-schaap, de geit van Syrie verschaffen geen schooner hair; dat van de vigogne is zo duur als de zyde. Dit dier heeft veel met de lama gemeen; het is van het zelfde land, en is daar, even als zy, by uitfluiting toe bepaald, want men vindt het nergens elders dan op de Cordillieres; het heeft ook dezelfde geaardheid en ten naaftenby dezelfde gebruiken, hetzelfde temperament. Dewyl egter zyne wol veel langer en zyne vagt meer gevuld is dan die van de lama, fchynt hy de koude nog minder te vreezen; hy onthoudt zig gaarne in de sneeuw, op het ys, en in de koudste strecken; men vindt hem menigvuldig in de Magellansche landen (m).

De vigognes gelyken ook in gestalte naar de lamas, maar zy zyn kleiner; hunne beenen zyn korter en hunne smoel gedrongener. Zy hebben gedroogde roozen-kleurde hair, wat helder. Zy hebben geene hoornen; zy onthouden zig en weiden op de verhevenste plaatfen der bergen; de sneeuw en het ys fchynt hen eer te vermaanen dan angst te geeven; zy trekken by benden, en loopen zeer vaardig; zy zyn vreesagtig en zodra zy iemand bemerken, vlugten zy weg, hunne jongen voor zig heenen dryvende. De oude koningen van Peru hadden de jagt op deze dieren strengelyk verboden, omdat zy niet veel voortteelen, en tegenwoordig zyn 'er oneindig minder dan in den tyd, toen de Spanjaarden kwamen. Het vleefch dezer dieren is zo goed niet als dat der huanacus; men zoekt hen niet dan om hunne vagt en om de bezoards, welken zy voortbrengen. De wyze waarop men hen vangt, toont hunne uiterste bevreesdheid, of liever domheid; verscheiden menfchen verzamelen zig om hen te doen vlugten, en hen naar eenige nauwe doortogten te dryven, daar men touwen heeft gespannen op eene hoogte van drie of vier voet, aan welken men stukjes linnen of laken hangt. De vigognes, die aan deze doortogten komen, worden zo bang door het wapperen dezer lappen, van den wind bewoogen, dat zy niet voort durven loopen, maar integendeel by malkanderen fchuilen, en in grooten getale als

(m) Het Oostelyk gedeelte van de kufft der Patagoniers, by de rivier de la Plata is nog vry veel met Vigognes bevolkt, maar dit dier is zo wantrouwend en zo finel ter been, dat het moeyelyk is hetzelve te agterhaalen. *Voyage de G. ANSON pag. 57.* — De gemeenste landdieren van Port St. Julian in de Magellansche landen zyn de guanacos. *Histoire du Paraguay par le Pere Charlevoix, tom. VI, pag. 207.*

op malkanderen pakken, zodat men hen gemaklyk dooden kan; maar, indien 'er onder de bende eenige huanacus zyn, springen deze, als hooger van lighaam en minder vreesagtig zynde dan de vigognes, over de touwen heen, en zodra deze het voorbeeld gegeven hebben, springen de vigognes hen na en ontsnappen de jaagers (*n*).

Wat de tamme vigognes of pacos betreft, men bedient zig daar even eens van als van de lamas om lasten te draagen; maar behalven dat zy kleiner of zwakker zyn, veel minder draagen; zy zyn nog meer onderworpen aan grillen van hardnekkigheid; als zy eens met hunnen last gaan liggen, zouden zy zig eer in stukken laten hakken dan opstaan; de Indiaanen hebben nooit gebruik gemaakt van de melk dezer dieren, omdat zy niet meer hebben dan noodig is om hunne jongen te voeden. Het groot voordeel, 't welk men van hunne wol bekomt, hadt den Spanjaarden de lust gegeven om hen in Europa natuurlyk te maaken. Zy hebben hen ten dien einde naar Spanje overgevoerd, om hen daar te laten voortteelen; maar het klimaat was zo ongunstig voor deze dieren, dat zy daar allen omkwamen (*o*). Ik houde my egter, gelyk ik gezegd heb, verzekerd, dat deze dieren, noch waardiger zelfs dan de lamas in onze gebergten, en vooral in de Pyreneeën, wel slaagen zouden; zy, die hen naar Spanje hebben overgebracht, hebben geen acht gegeven, dat zy zelfs in Peru niet dan in het koudste gewest, dat is te zeggen, het verhevenste gedeelte der bergen bestaan; zy hebben niet in aanmerking genomen, dat men hen nooit in de laage landen vindt, en dat zy in de heete landen sterven, dat zy integendeel thans zeer talryk zyn in de landen, die aan de straat van Magellan grenzen, alwaar de koude veel grooter is dan in ons zuidelyk Europa, en dat men derhalven om hen te behouden, hen niet naar Spanje, maar naar Schotland, of zelfs naar Noorwegen, hadt moeten brengen; of, 't geen nog beter zoude geweest zyn, hen aan de voeten der Pyreneeën, der Alpen, enz. plaatsfen, daar zy hadden kunnen opklimmen en zig tot die hoogte, tot die strecken bepaalen, die met hunne gestellen overeenkwamen. Ik staa daar wat langer op stil, omdat ik my verbeelde, dat deze dieren een groot voordeel voor Europa zouden zyn, en meer wezendlyk goed voortbrengen, dan al het metaal van de nieuwe wereld (*p*), dat nergens anders toe gediend heeft dan om ons met meer zwaarte te belaaen, dewyl wy te vooren voor een klein gewigt goud of zilver het zelfde konden bekomen, daar wy nu een veel grooter gewigt voor geeven moeten.

De dieren, die gras en kruiden eeten, en die de hooge bergen van Asia en zelfs van Afrika bewoonen, geeven de bezoards, welken men Orientaalsche noemt, welker kragten wel meest gepreezen worden; die der gebergten van Europa, alwaar de hoedanigheid der planten meer getemperd, minder leevendig en sterk is, brengen slegts ballen of kluwens voort, welken men

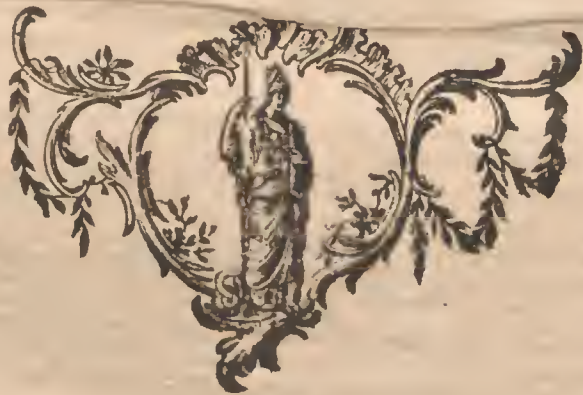
(*n*) *Voyage de FREZIER*, pag. 138, 139.

(*o*) *Histoire des Aventuriers des Flibustiers*, pag. 367.

(*p*) Nota. Wat nut hebben inderdaad die mynen van Peru uitgewerkt? Daar zyn millioenen van menschen in de ingewanden der aarde omgekomen om dezelve te bewerken; en hun zweet en bloed hebben enkel gediend, om ons met meer zwaarte te belaaen.

égagropiles noemt; en in zuidelyk Amerika geeven alle de dieren, die zig op de bergen onder de verzengde lugtstreek onthouden, andere bezoards, welke men Westersche heet, die nog vaster en misschien even goed van deugd zyn als de Oostersche. De vigogne inzonderheid verschaft er eene menigte van; de huanacus geeft 'er ook eenige, en men bekomt dezelve ook van de herten en rhebokken, in de gebergten van Nieuw-Spanje (q). De lamas en de pacos geeven geene fraaije bezoards, dan voor zo verre zy huanacus en vigognes zyn, dat is te zeggen, in hunnen staat van vryheid; die, welken zy in hunnen staat van slaverny voortbrengen, zyn klein, zwart en zonder kragt; de beste zyn die, welke eene donker groenkleur hebben, en zy komen gemeenlyk van de vigognes, inzonderheid van die, welke zig op de verhevenste deelen van den berg onthouden, en doorgaands in de sneeuw weiden. Van deze berg-vigognes brengen de wyfjes zo wel als de mannetjes bezoards voort; en deze Peruviaansche bezoards hebben den eersten rang na de Oostersche bezoards, en worden in veel hoogere achting gehouden dan de bezoards van Nieuw-Spanje, die van de herten komen, en die de minst kragtige van allen zyn.

(q) Wy weeten dat 'er in nieuw Spanje bezoard-steenen gevonden worden, schoon 'er geene vigognes noch huanacus zyn, maar slegts herten, in zommigen van welken men dezen steen aantref. *Histoire nat. des Indes occid. par ACOSTA pag. 207.*

DE UNA U (*) EN DE AI (**).

Men heeft aan deze beide dieren den naam van *Luyaard* gegeven, wegens hunne loome bewegingen en traagen moeijelyken gang; maar wy hebben geoordeeld de naamen te moeten behouden, welken zy in hun land

(*) *Unau*, de naam van dit dier aan de Maragnon, welken wy hebben aangenomen. De vader D'ABBEVILLE onderscheidt twee soorten van unaus; de groote, die hier in aanmerking komt, welke hy noemt *unau ouassou*; en de kleine, welken hy enkel *Unau* noemt, dat hetzelfde dier is als de *Ai*. „ Daar zyn twee soorten, zegt hy, de eene heeft de grootte van „ haazen, de andere zyn tweemaal grooter. *Mission au Maragnon pag. 252*”. Men heeft aan den unau zomtyds den naam van *Leche-patte* of *Lik-poot* gegeven; maar deze naam, die herkomstig zoude schynen van het gebruik van dit dier, is niet gegrond; want hy likt zyne voeten niet, noch zelfs eenig ander deel zyns lichaams.

Tardigradus Ceylonicus Catulus. SEBA Vol. I. pag. 54. Tab. 33. fig. 4.... *Tardigradus Ceylonicus femina*. IDEM ibid. Tab. 34. Die figuren zyn vry goed.

Tardigradus pedibus anticis didactylis, posticis tridactylis. *Tardigradus Ceylonicus*. Le Paresseux de Ceylan. BRISS. Regn. anim. pag. 35.

Didactylus. *Pradypus manibus didactylis, cauda nullâ*. LINN. Syst. Nat. Ed. X. p. 35.

(**) *Ai*, naam van dit dier in Brazilië, welken wy hebben aangenomen; die naam is aan het zelve gegeven wegens den klaagenden toon, dien het dikwyls herhaalt. *Ouaikare* in Guiane, volgens BARRÈRE; *Hau* volgens DE LERY; *Hau* of *Hauti*, volgens THEVET; *Perillo li-gero*, volgens OVIEDO; *Unau* volgens vader ABBEVILLE; *Haut* volgens NIEREMBERG.

Arctopithecus. GESNER. Icon. anim. pag. 96. fig. ibid. Nota. Deze benaaming *Arctopithecus* is door GESNER te onrecht toegepast op dit dier, dat noch naar den beer noch naar den aap gelykt. De figuur is zo gebrekkig als de naam verkeerd; zy vertoont eene menschelyke gedaante en heeft niets goeds, dan de drie nagels aan alle de voeten. Deze kwaade afbeelding is eger overgenomen door NIEREMBERG, JONSTON, en verscheiden anderen.

Ignavus. CLUS. Exot. pag. 110. fig. pag. 111. IDEM pag. 372. fig. pag. 373.

Deze tweede figuur door CLUSIUS gegeven is minder slecht dan de eerste.

Pigritia, sive Haut. EUS. NIEREMBERG. Hist. nat. 163 & 164. Nota. Van de drie figuren, welke NIEREMBERG van dit dier geeft, is 'er niet eene oorspronkelyk; de eerste is gecopieerd naar die van GESNER, de twee anderen naar die van CLUSIUS, en alle drie zyn slecht; de derde eger, die de tweede is van CLUSIUS, verwydert zig wat minder van de natuur dan de twee eerste, en zy is niet alleen door NIEREMBERG, maar ook door veele anderen herhaald.

Unau. Descript. des Indes occidentales par de LAËT pag. 556 en 618. fig. ibid. Deze figuren van de LAËT zyn dezelfde als die van CLUSIUS.

Ai, sive Ignavus. MARGR. Hist. Nat. Brasil. pag. 221. fig. ibid. Nota. Deze figuur is weder dezelfde als de derde van NIEREMBERG, dat is te zeggen de tweede van CLUSIUS.

Ai, sive Ignavus. PISON Hist. Brasil. pag. 221. fig. ibid. Nota. Deze figuur is weder dezelfde als die van CLUSIUS; maar daar is daarenboven de figuur van een kruipenden *ai* en het geraamte van een grooten *ai*. Men ziet ook op het voorste blad van zyn boek eene afbeelding van dit dier op een boom kruipende.

Ai, seu Tardigradus, gracilis, Americanus. SEBA vol. I. pag. 53. Tab. 33. fig. 2. deze figuur is vry goed.

Ignavus. Margr. Ouaikaré, le Paresseux. BARRÈRE Hist. nat. de la France équin p. 154.

Ignavus Americanus risum stetu miscens. *Ignavus Margravii*. KLEIN de Quadrup. pag. 43.

Tardigradus pedibus anticis & posticis tridactylis. *Tardigradus, le Paresseux*. BRISSON Regn. anim. pag. 34.

The Sloth, le Paresseux. EDWARDS Glanures, Part. II. pl. 310. De eerste figuur is niet kwaad, schoon naar een opgezet vel gemaakt.

Tridactylus. *Bradypus manibus tridactylis caudâ brevi*. LINN. Syst. nat. Edit. X. pag. 34.

hebben; vooreerst om hen niet te verwarren met andere dieren byna even luy als zy; en vervolgens om hen nauwkeurig van malkander te onderscheiden; want schoon zy malkanderen in verscheiden opzigten gelyken, verschillen zy egter zo wel uitwendig als inwendig door zulke duidelyke kenmerken, dat het niet meer mogelyk is, wanneer men hen wel onderzocht heeft, het een voor het ander te neemen, noch zelfs te twyffelen of zy niet van twee zeer verwyderde soorten zyn. De unau, (*Pl. II.*) heeft geen staart, en heeft slegts twee nagels aan de voorste voeten; de ai (*Pl. VI. en VII.*) heeft een korten staart en drie nagels aan alle de voeten. De unau heeft een langer snuit, verhevener voorhoofd, ooren die zig meer vertoonen dan de ai; hy heeft ook geheel verschillend hair; inwendig beschouwd vindt men zyne ingewanden anders gelegen, en van een verschillend maakzel in eenige van derzelve deelen; maar het onderscheidendst, en tevens het zonderlingst, karakter is, dat de unau zes-en-veertig ribben heeft, terwyl de ai maar agt-en-twintig heeft. Dit alleen veronderstelt twee soorten, die zeer verre van malkanderen af zyn; en dit getal van zes-en-veertig ribben in een dier, zo kort van lighaam, is een soort van overmaat, of dwaaling der Natuur; want van alle de dieren, zelfs de grootste, en van die, welke ten opzigte hunner dikte, langst van lighaam zyn, heeft niet een zo veele balken in zyn getimmerte. De olyfant heeft slegts veertig ribben, het paard zes-en-dertig, de das dertig, de hond zes-en-twintig, de mensch vier-en-twintig, enz. Dit verschil in het maakzel van den unau en den ai onderstelt grooteren afstand tusschen deze twee soorten dan 'er plaats heeft tusschen den hond en de kat, die hetzelfde getal van ribben hebben: want de uitwendige verschillen zyn niets in vergelyking der inwendige: de laatste zyn, om zo te spreken, de oorzaken der eerste, die enkel als uitwerkzels daarvan beschouwd kunnen worden. Het inwendige in de leevende wezens is de grond van het ontwerp, 't welk de Natuur zig in derzelve maakzel voorstelt; het is de oorspronkelyke vorm, het is de wezendlyke figuur; het uitwendige is slegts de oppervlakte, of zelfs slegts de kleedy; want hoe veele dieren hebben wy in de vergelykende ontleedkunde, welke wy daarvan gemaakt hebben, niet gevonden, waarin dit uitwendige, dikwyls geheel verschillende, een volmaakt gelyk inwendige bedekt; daar integendeel het kleinste inwendig verschil zeer groote verschillen in het uitwendige voortbrengt, en zelfs de natuurlyke gebruiken, de vermogens, de eigenschappen van het dier verandert. Hoe veelen zyn 'er niet, die met uitkomende deelen gewapend, bedekt, versierd zyn, en die egter, voor zo verre het inwendig maakzel betreft, geheellyk gelyken naar andere die daarvan beroofd zyn? Maar het is hier de plaats niet, om ons over dit onderwerp uit te breiden, het geen, om wel behandeld te worden, niet slegts eene beredeneerde vergelyking, maar ook eene agtervolgde ontwikkeling van alle de deelen der georganiseerde wezens onderstelt. Wy zullen alleenlyk, om tot onze twee dieren weêr te keeren, zeggen dat, zo werkzaam, leevendig, volkomen de Natuur zig in de aapen schynt te vertoonen, zo langzaam, werkeloos, bekrompen is zy in deze luyaards; (maar waarom noemen wy hen luyaards?) Het is minder luiheid dan elende, dan

gebrek, dan gemis van werktuigen; het is een gebrek in hun maakzel; geene fnytanden noch hondstanden; de oogen donker en bedekt; het kaa-kebeen lomp en dik; het hair plat en gelyk aan hooi; de dyen kwaalyk ingekast en byna buiten de heupen, de beenen al te kort, kwaalyk gevat, en nog slegter eindigende; geen voetzool, geene duimen, geene afzonderlyk beweegbaare vingers; maar twee of drie overmaatig lange nagels, benedenwaards gekromd, die zig niet dan te samen beweegen kunnen, en in 't gaan meer belemmeren dan zy in het klauteren helpen, de traagheid, de domheid, de verlaating van zyn wezen, en zelfs de hebbelyke smart uit dit gril-lyg en verwaarloosd maakzel voortspruitende; geen wapens om aan te vallen, of zig te verweeren, geen middel van veiligheid zelf met de aarde op te krabbelen; geene toevlugt in het vlieden; bepaald, ik zeg niet aan het land, maar aan de kluit aarde, aan den boom, onder welken zy gebooren zyn; gevangen in 't midden der ruimte; slegts eene toife, dat is, zes voet in de lengte, in een uur kunnende afloopen (a), met moeite kruipende, zig met smart voortsleepende, eene klaagende stem, afgebroken door toonen, welken zy niet dan des nagts durven laten hooren, alles kondigt hunne elende aan, alles herinnert ons die monsters door gebrek van ledemaaten, die onvolmaakte schetsen, duizendmaal door de Natuur ontworpen, einde-lyk

(a) *Perillo ligero, five canicula agilis, animal est omnium, quæ viderim, ignavissimum; nam adeo lente movetur, ut ad conficiendum iter, longum duntaxat quinquaginta passus, integro die illi opus sit..... In cedes translatum naturali sua tarditate movetur, nec a clamazione ulla aut impulsione gradum accelerat.* OVIEDO in *summario Ind. Occid. Cap. XXIII.* uit het Spaansch in het Latyn vertaald door CLUSIUS, *Exot. lib. V. cap. 16. Tanta est ejus tarditas, ut unius diei spatio vix quinquaginta passus pertransire possit.* HERNAND. *Hist. Mexic.* — De Portugeezen hebben den naam van *Luiheid* aan dit zonderling dier gegeven; het is van grootte als de Cerigou, (*Sarigue*)..... Het agterste van zyn kop is bedekt met groote maanen, en zyn buik is zo dik, dat hy 'er de aarde mede veeft; hy regt zig nooit op zyne beenen op, en sleeft zig zo langzaam voort, dat hy in veertien dagen tyds nauwelyks een steenworp vordert. *Histoire des Indes, par MAFFÉ, trad. de Depure pag. 71.* — Het dier, 't welk de Portugeezen *Luiheid* genoemd hebben, sleept zig voort.... zonder ooit regt op te staan, en is zo traag, dat het in twee weeken tyds maar een steenworp vordert. *Descript. des Indes Occid. par HERRERA Amst. 1622. p. 252.* — *Tam lentus est illius gressus & membrorum motus ut quindecim ipsi diebus ad lapidis istum continuo tractu vix prodeat.* PISON, *Hist. Bras. pag. 322.* Nota. Deze verzekering van PISON uit MAFFÉ en HERRERA overgenomen is zeer vergroot. — Daar is geen luyer dier; men heeft geene windhonden noodig om het op te loopen, een schilpad zou daartoe genoeg zyn. DEMARCHAIS *tom. III. pag. 301.* Nota. Dit is weder vergroot. — Zy hebben agt of negen minuten werk, om een voet tot den afstand van drie duim voort te zetten, en zy beweegen hunne voeten niet dan den een na den anderen, en steeds met dezelfde traagheid. Slaan helpt niet om hen hunne slappen te doen verdubbelen; ik heb 'er zelf eenigen geklopt, om te zien of dit hen zoude aanzetten, maar zy scheenen daar ongevoelig voor, en daar is geen middel om hen harder te doen gaan. *Voyage de DAMPIER tom. III. p. 305.* — De luyard legt, geene vyftig treden in een dag af. De jaager, die hem vangen wil, kan tusschen beiden wel eene andere jagt maaken, hy zal hem nog op dezelfde plaats vinden, of ten minsten daar zeer dicht by. *Voyage à Cayenne par BINET. Paris 1664.* — *Perico ligero, Pierrot coureur, of Piet de looper;* men geeft hem den naam van looper, of hardlooper, omdat hy een grooten dag noodig heeft om eene vierde van een myl te vorderen. *Histoire de l'Orenoque par GUMILLA tom. II. pag. 13.* Nota. Deze schryver is de eenigste, die, ten opzichte van de langzaamheid van dit dier, my voorkomt minst te vergrooten, en dus de waarheid naast by te komen.

lyk door haar uitgevoerd, die nauwelyks het vermogen hebbende van te bestaan, slegts eenigen tyd in wezen hebben moeten blyven, en vervolgens uit de lyft der wezens uitgewischt zyn geworden; en inderdaad, zo de landden, waar de unau en de ai zig onthouden, geene woestynen waren; zo de menschen en de sterke dieren zig daar van ouds vermenigvuldigd hadden, zouden deze soorten niet tot ons gekomen zyn, zy zouden door de andere soorten verdelgd zyn geweest, gelyk dit ten eenigen dagen hun lot zal zyn. Wy hebben gezegd, dat alles wat kan zyn, is; dat dier schynt 'er een treffend voorbeeld van te verstreken; deze luyaards maaken de laatste term in het bestaan der dieren, die vleesch en bloed hebben; ééne gebreklykheid meer zou hen beletten te bestaan; deze schetsen als even volkomene wezens te beschouwen met de andere; voor dergelyke gcheel verschillende schepselen van alle anderen, voor deze dwaalingen of losheden der Natuur, eindoorzaaken te verzinnen, en zig te wys te maaken, dat dezelve daar in even zeer als in haare schoonste gewrochten schittert, is niet anders dan door eene nauwe buis te kyken om de Natuur niet in 't groot te zien, en de bepaalingen van ons vernuft voor haare bedoelingen te stellen.

Waarom zouden 'er onder de dieren geene soorten voor de elende geschaapen zyn, daar in de menschelyke soort het grootste getal van zyne geboorte af daartoe veroordeeld is? Het kwaad, ik erken het, komt meer van ons dan van de Natuur; tegen één ongelukkigen, die ongelukkig is door zyne aangeborene zwakheid, mismaaktheid, kwaalen, zyn 'er millioenen die ongelukkig leeven of sterven, alleen door de hardheid en wreedheid van huns gelyken. De dieren zyn in 't algemeen gelukkiger; de soort heeft niets te vreezen van ~~derzelver individuen~~ het kwaad vloeit by hun slegts uit ééne bron; by den mensch komt het uit twee voort, die van het zedelyk kwaad, welken hy zelfs geopend heeft, is een geweldige vloed, die tot een zee is toegenomen, waarvan de overstroming het geheel gelaat der aarde bedekt en bedroeft. In het Natuurkundige integendeel, is het kwaad binnen nauwe perken besloten; het komt zelden alicen, het goed vergezelt het doorgaands; het overtreft het dikwils, of het evenaart het ten minsten: kan men twyffelen aan het geluk der dieren, zo zy vry zyn, zo zy het vermogen hebben van zig op eene gemakkelyke wyze hun voedsel te bezorgen, en zo zy minder dan wy gebrek hebben aan gezondheid en aan de zinnen en werktuigen voor het vermaak noodig, of daartoe betreklyk. In alle deze opzigten is het gemeen der dieren rykelyk bedeed, en de misdcelde soorten van den unau en den ai zyn misschien de eenigste, die door de natuur mishandeld zyn, de eenigste, die ons het beeld van aangeborene elende vertoonen.

Laat ons dit dier noch wat van nader by beschouwen. By gebrek van tanden kunnen zy geen prooi vatten, noch zig met vleesch voeden, noch zelfs gras eeten: bepaald om van bladen en wilde vrugten te leeven, spillen zy den tyd om zig tot den voet van een boom voort te sleepen; daar zynde hebben zy weder een langen tyd noodig om tot de takken op te klauteren (b)

(b) Sommigen willen dat dit dier bepaaldelyk leeft van de bladeren van een zekeren boom,
XIII. Deel.

en geduurende dat langzaam en droevig werk, dat zomtyds verscheiden dagen duurt, moeten zy honger lyden en voelen misschien het dringendste gebrek; op hunnen boom gekomen, verlaaten zy dien niet vrywillig; zy hegten zig aan de takken, zy berooven dezelve by gedeelten, eeten de bladeren van yderen tak, daar zy mede bezig zyn, zonder naar die van andere takken om te zien, zo lang zy den tegenwoordigen nog niet afgegeten hebben, en brengen dus verscheiden weeken toe, zonder dit drooge voedzel door eenigen drank te kunnen bevogtigen: nadat eindelyk de voorraad geheel verteerd, en de boom kaal gegeten is, blyven zy daar nog op, wederhouden door de onmogelykheid van daaraf te klimmen; eindelyk, wanneer de behoefte zig op nieuws doet voelen, wanneer dezelve dringt, wanneer zy sterker wordt dan de vrees voor het doods gevaar, laaten zy zig, niet kunnende afklimmen, nedervallen, en zy vallen dan zeer lomp, als een blok, als een klomp, zonder veerkracht of leeven; want hunne styve en traage beenen hebben den tyd niet van zig onder het vallen uit te strekken, om den schok te breeken.

Op den grond zynde, zyn zy aan alle hunne vyanden overgeleverd; dewyl hun vleesch niet geheel slegt is, zoeken de menschen en de roofdieren hen om hen te dooden; zy schynen weinig te vermenigvuldigen; en byaldien zy dikwils werpen, is het niet dan in kleinen getale: ook hebben zy maar twee mammen. Alles loopt derhalven famen om hen te verdelgen, en het zal bezwaarlyk zyn, dat de foort in wezen blyve. Het is waar, dat, terwyl zy traag, lomp, en byna onbekwaam voor beweging zyn, zy tevens hard, sterk van gestel en taai van leeven zyn; dat zy het gemis van alle voedzel

welken zy in hunne taal *Amabut* noemen. Deze boom is hooger dan eenige andere van dit land; zyne bladen zyn klein en dun, en dewyl het dier zig gemeenlyk op denzelven onthoudt, hebben zy daaraan den naam van *Haut* gegeven. *Singul. de la France ant. par THEVET pag. 100.* — Het dier *Luibeid* leeft niet dan van bladeren van boomen, waarvan de hoogste takken hem voor wykplaats verstreken; hy heeft twee dagen noodig om daar op te klimmen. De aanmoedigingen, de bedreigingen, de slagen zelve hebben de kracht niet van hem harder te doen gaan. *Histoire des Indes par MAFFÉ p. 71.* Nota. HERRERA zegt het zelve en in de eigen termen p. 252. — De *Sloth*, of luyard is niet wel zo dik als de beer, die mieren eet (*Tamanoir*), noch ook zo ruig. . . . Hy voedt zig met bladen. . . . Deze dieren doen veel kwaad aan de boomen, die zy aantasten, en zy zyn zo langzaam van beweging, dat zy, na alle de bladeren van een boom afgegeten te hebben, vyf of zes dagen noodig hebben om daar af, en eenen anderen op te klimmen, al staat dezelve daar vlak by; zodat zy niet dan vel en been zyn voor dat zy dat tweede verblyf bereiken, schoon zy, beginnende af te klimmen, doorvoed en vet waren. Zy verlaten nooit een boom, eer dat zy hem zo kaal gegeten hebben als of het midden in den winter was. *Voyage de DAMPIER tom. III. pag. 305.* — Hy klimt op de boomen, maar zo langzaam dat men tyd t'over heeft om hun daar te vatten; hy verdedigt zig alsdan niet en poogt niet te vlugten; zo men hem eene lange roede voorhoudt, zet hy zig in postuur om daar op te klimmen, hetwelk hy zo langzaam doet dat het verveelende is; aan het einde gekomen houdt hy zig daar zonder zig de moeite te geeven van weér af te klimmen. *Voyage de Cayenne par BINET. p. 341.* — De umaus hebben vier pooten daar zy enkel mede kruipen; zy verlaten hunnen boom niet voor dat zy dien kaal gegeten hebben; dan komen zy af en eeten aarde tot dat zy weder bladeren van een anderen boom bekomen kunnen. — Wy plaatsten dit dier by den mast, het besteedde meer dan twee uren om de mars te bereiken, het welk een aap in min dan een halve minuut gedaan zou hebben; men zou gezegd hebben dat het als een uurwerk door middel van een veer bewoog. *Voyage de WOODS ROGERS tom. I. pag. 343.*

lang verdraagen kunnen (c); dat zy met een dik en droog hair bedekt zyn, en, geene beweging kunnende maaken, weinig door uitwaassening verliezen, en door de ruft vet worden, hoe mager ook hun voedzel wezen moge; en dat zy, schoon zy noch getakte, noch andere hoornen op den kop, noch hoeven aan de voeten, noch snytanden in het onderste kaakbeen, hebben, egter onder de herkauwende dieren behooren, en, even als deze, met verscheiden maagen zyn voorzien, en dat zy by gevolg het geen aan de hoedanigheid van hun voedzel ontbreekt, door de hoeveelheid, welke zy telkenmaale neemen, kunnen goed maaken. En 't geen hier weder zondeling moet voorkomen, is, dat zy in plaats van, gelyk de herkauwende dieren, zeer lange ingewanden te hebben, dezelve zeer klein en korter dan de vleescheetende dieren hebben. De twyffeling, om zo te spreken, de dubbelzinnigheid der Natuur in 't formeeren dezer dieren, vertoont zig openlyk door deze strydigheid: de unau en de aï zyn zekerlyk herkauwende dieren; zy hebben vier maagen, en tevens ontbreken hun alle de kenmerken, zo wel uitwendige als inwendige, die in het algemeen aan alle de andere herkauwende dieren behooren. Nog eene andere dubbelzinnigheid, namelyk dat deze dieren, in plaats van twee openingen van buiten, de eene voor de pis de anderen voor de grove uitwerpzelen, in plaats van eene uitwendige en onderscheidene opening voor de teelddelen, slegts eene enkele opening hebben, aan welker binnenste gedeelte eene gemeene loozing, een verlaatbak is, gelyk in de vogelen; maar daar zou geen einde aan zyn, zo ik my over alle de byzonderheden, welke het maakzel dezer dieren vertoont, wilde uitbreiden: men zal 'er het verslag van kunnen zien in de uitwendige beschryving, welke de Hr. DAUBENTON daarvan gemaakt heeft.

Voor het overige zo de elende, die uit het gebrek van voelen, uit mangel van gewaarwording, spruit, niet het grootste van allen is, zou de ongelukkige staat van dit dier, hoe schynbaar, wel niet wezendlyk kunnen zyn; want zy schynen zeer kwaalyk of zeer weinig te voelen; hunne gemelyke houding, hun donker en zwaar gezigt, hunne logge onverschilligheid onder de slagen, daar men hen mede poogt aan te dryven, verkondigen hunne gevoelloosheid; en 't geen dezelve niet minder bewyft, is dat wanneer men hen onder 't mes legt, en hun het hart en de ingewanden uit het lighaam haalt, zy niet terstond sterven. PISON, die deze harde proef genomen heeft (d), zegt, dat het hart, van het lighaam afgescheiden, nog een half

(c) Men vereerde my eene leevende Haut, welken ik zesentwintig dagen bewaarde; gedurende allen welken tyd hy noch eeten, noch drinken wilde. *Singular. de la France ant. par TINEVER, p. 99.*

(d) *Secui femellam vivam..... habentem in se fatum, omnibus modis perfectum, cum pilis, unguibus & dentibus amnioni more caterorum animalium, inclusum. Cor motum suum validissime retinebat, postquam exemptum erat e corpore, per semiborium; placenta uterina constabat multis particulis carnis, instar substantia renum rubicundis, varia magnitudinis, instar fabarum; in illas autem particulas carneas, (tenuibus membranulis connexas,) per multos ramulos, vasa umbilicalia instar funis contorta, inserta erant. Cor femellæ duas habebat insignes auriculas cavae. Exempto corde, ceterisque visceribus, multo post se movebat & pedes lente contraherebat, sicut dormituriens solet;*

uur lang sterk klopte, en dat het dier steeds zyne pooten bewoog, als ware het slegts bedwelmd geweest; door deze overeenkomsten schynt dit viervoetig dier niet slegts tot de foort van de schildpadde te naderen, waarvan hy reeds den langzaamen gang heeft, maar ook tot de andere kruipende dieren, en tot alle die, welke één bepaald en wel onderscheiden middelpunt van gevoel hebben. Maar alle die wezens nu, hebben een voorkomen van beklagenswaardig te zyn, zonder wezendlyk ongeluk te voelen, en de Natuur vertoont zig zelfs in haare meest verwaarloosde gewrochten, meer als moeder dan als stiefmoeder.

Deze beide dieren behooren eveneens tot de zuidelyke landen van de nieuwe wereld, en worden nergens in de oude gevonden. Wy hebben reeds gezegd (e), dat de uitgeever van het kabinet van SEBA zig vergift hadt, met aan den unau den naam van *Luyaard van Ceylon* te geeven. Deze dwaaling, door de Heeren KLEIN, LINNÆUS en BRISSON nagevolgd, is thans nog blykbaarer dan zy toen was. De Hr. Marquis DE MONTMIRAIL heeft eenen leevenden unau, die van Suriname was gezonden; die, welken wy in des konings kabinet hebben, komen van dezelfde strecken van Guiane, en ik houde my verzekerd, dat men den unau zo wel als den ai in de geheele uitgestrektheid van de woestynen van Brezil tot Mexiko vindt (f). Maar dewyl men hem nooit in de Noordsche landen heeft aangetroffen, heeft hy niet van het eene wereldddeel tot het andere kunnen overgaan; en zo men eenige dezer dieren, 't zy in de Oost-Indiën, 't zy op de kusten van Afrika gezien heeft, is het zeker, dat zy derwaards waren overgevoerd; zy kunnen de koude niet verdraagen; zy zyn insgelyks bang voor den regen; de wisselingen van vogtigheid en droogte benadeelen hunne vagt, die meer naar kwaalyk gekamde hennip dan naar wol of hair gelykt.

Ik kan dit artikel niet beter eindigen dan met de waarneemingen, dië my door den Hr. Marquis DE MONTMIRAIL zyn medegedeeld; hy heeft dezelve gemaakt op een unau, welken hy sints drie jaar in zyne dierengarde onderhoudt. „ Het vel van den unau is veel zagter dan dat van den ai. De „ unau, „ schoon zeer log en schoon hy een zeer ongeschikten gang heeft, „ zou den hoogsten boom verscheiden maalen op een dag beklimmen kunnen. Op het vallen van den dag en in den nacht schynt hy leevendiger te worden, het geen zou kunnen doen vermoeden, dat hy by den dag heel slegt ziet, en dat zyne oogen hem niet dan in den donker dienen kunnen. Toen ik dit dier te Amsterdam kocht, voedde men het met zeebeschuit, en men zeide my, dat men hetzelfde, zo lang de groene tyd duurde, niet dan bladeren van boomen moest geeven. Men heeft inderdaad beproefd om hem die te geeven; hy at die gaarne zo lang zy noch teder

mammillas duas cum totidem papillis in pectore femella ♂ fetus gerebat. PISON *Hist. Bras.* pag. 322.

(e) Zie in het IX. Deel van dit Werk, de Verhandelingen over de dieren van de oude en nieuwe wereld.

(f) De Ai door den Hr. EDWARDS beschreeven en gegraveerd, kwam van de Hondouras. DON ANTONIO D'ALLOA zegt, dat men hen in den omtrek van Porto Bello vindt.

„ waren, maar van het oogenblik af, dat zy begonden te dorren, of van
 „ wormen gestoken waren, wierp hy die weg; sints drie jaaren, dat ik hem
 „ leevende in myne dierengarde heb, is zyn gewoon voedzel broodgeweeft,
 „ zomtyds appelen en wortelen, en zyn drank melk; hy neemt altyd, schoon
 „ hy dat niet gemaklyk doct, alles wat hy eeten wil in een zyner voorpoo-
 „ ten, en de grootte van den brok vermeerdert de moeijelykheid, om den-
 „ zelve met zyne twee nagels te vatten. Hy schreeuwt zelden; zyn schreeuw
 „ is kort, en wordt nooit tweemaal in denzelfden tyd herhaald; dat schreeu-
 „ wen, schoon klaagende, gelykt niet naar dat van den ai, zo het waar is,
 „ dat dit geluid ai dat van deszelfs stem is. De natuurlykste houding van
 „ den unau, en welke hy boven alle andere schynt te verkiezen, is zig aan
 „ een rak op te hangen het lighaam naar de laagte; zomtyds slaapt hy
 „ zelfs in deze houding, met de vier pooten, in het zelfde punt te saam
 „ gehaakt, waardoor dan zyn lighaam een boog beschryft. De sterkte zyner
 „ spieren is ongelooflyk, maar dezelve wordt hem nutteloos, terwyl hy
 „ gaat, want zyn gang is daarom noch minder gedwongen, noch minder
 „ waggelende. Dit maakzel alleen komt my voor eene oorzaak te zyn van
 „ de luiheid van dit dier, dat voor het overige ook niet ééne geweldige
 „ drift heeft, geene kennis toont te hebben aan den persoon die het oppast.

 B E S C H R Y V I N G V A N D E N U N A U .

De Unau (*Pl. II.*), die ten onderwerpe voor deze beschryving gediend heeft, hadt ten naastenby de grootte van een das, maar hy stont minder hoog op zyne pooten; dezelve schynen egter niet gemaakt te zyn, of om dat dier regt overeind te doen staan, of om hem van de eene plaats naar de andere over te brengen, maar slegts om hem zig aan de steunpunten vast te doen houden, welke hy bereiken kan. Hy heeft een ronden kop, een uitsteekenden bek, een dikken en ronden neus, eironde neusgaten, ronde oogen, oogleden, die als een wrong opgeblaazen of bol zyn, een verheven kruin en voorhoofd, zeer korte, rondagtige, zeer dikke, byna naakte, zeer agterwaards staande en byna onder het hair verborgene ooren; de hals schynt even dik als de kop, omdat dezelve bedekt is met lang hair, dat gelyk het hair van het lyf agterwaards gerigt staat; het hair van het kruis staat in eene srydige rigting, en maakt eene soort van dwarsche maanen boven het kruis, alwaar het zig met het hair van den rug vereenigt; de voeten zyn naar evenredigheid langer dan de pooten, van die geleeding, welke met de geleeding der hand in een mensch overeenkomt, en van den hiel af tot aan het eind der vingeren toe; daar zitten slegts twee vingers aan de voorste voeten, en drie aan de agterste; de nagels zyn zeer lang en krom.

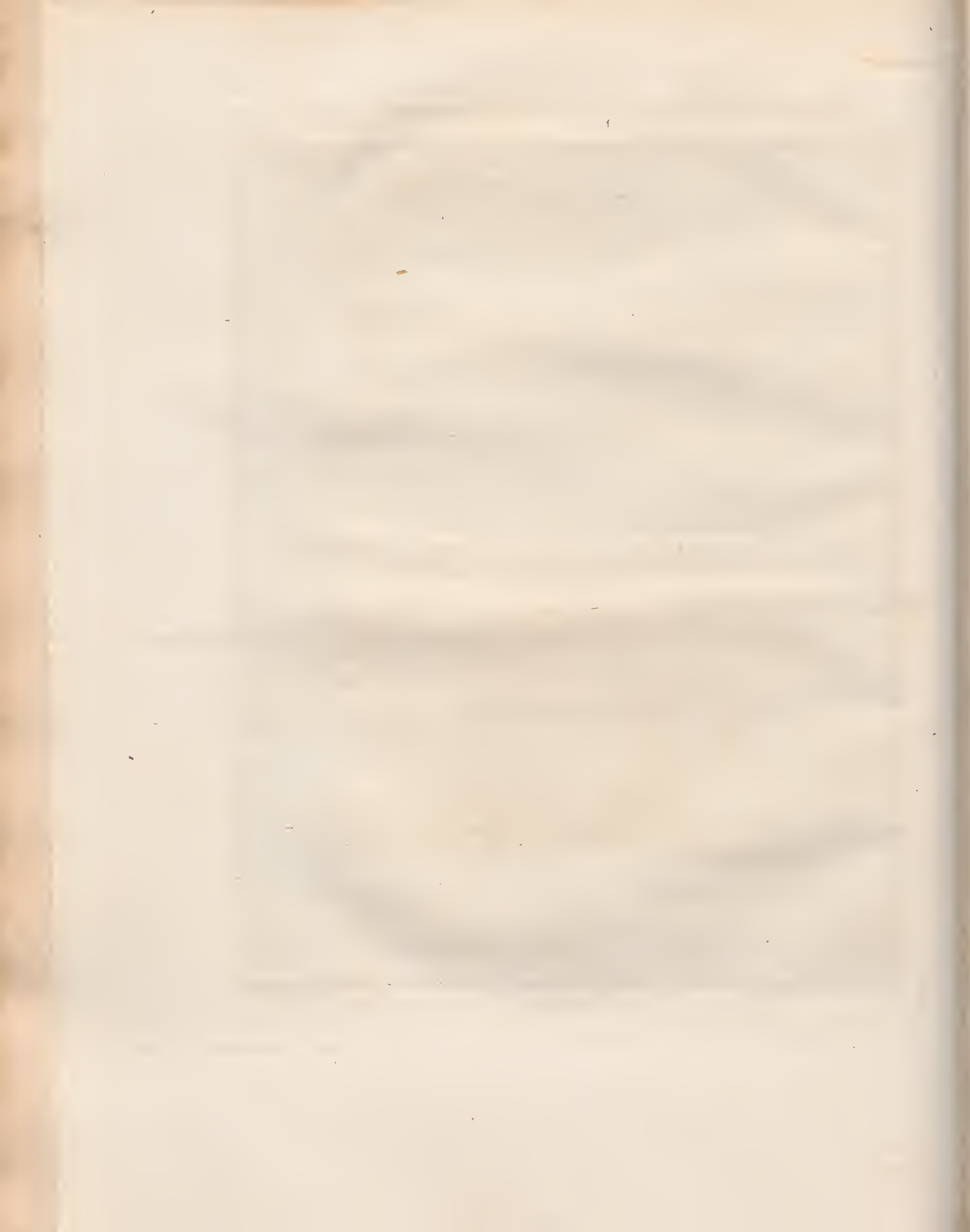
Wanneer de unau stil op zyne pooten staat, rusten de voorhand en de hiel op den grond; de voorarm staat dan schuin sch naar voren gerigt, en de elleboog verheft zig niet veel boven den grond, de eigenlyk gezegde beenen staan geboogen en maaken een regten hoek met de dye, zodat het onderst gedeelte van het kruis altyd laager staat dan de knie. De gang van dit dier is zeer gedwongen; om een stap te doen laat hy, in plaats van den voorpoot voorwaards te brengen, slegts den voet vooruit glyden, zonder de vingers uit te steeken; de nagels blyven toegeboogen, en de voet draagt slegts op derzelver bolrondheid en op de geleeding der voorhand, zonder dat de bal van dien voet aan den grond raake: deze beweging geschiedt niet onmiddelyk naar voren toe, maar een weinig schuin sch naar buiten. De eigenlyke beenen en de agterste voeten staan noch meer buitenwaards, en verder van elkanderen af, zodat de voet een boog van een cirkel beschryft, wanneer het dier denzelven vooruit brengen wil, en gedurende die beweging blyven de nagels agter over liggen gelyk die der voorste voeten; de voet insgelyks slegts op derzelver bolrondheid en op den hiel steunende, zonder dat de bal aan den grond raake. Zulk een gang kan niet vaardig noch zelfs gemakkelyk zyn, ook schynt dit dier niet te gaan als tegen zyn zin, en wanneer hy daar toe gedwongen is om zyne behoeftens te voldoen; hy is egter minder traag dan men zig nog verbeelden zoude naar een maakfel, dat zo weinig geschikt is tot de voortgaande beweging; het is my voorgekoomen dat hy sneller voortging dan de schildpadden, en dat zyne

De Sore, del

L' UNAU.

C. H. Frutsky, fci.

wyze van gaan overeenkomt hadt met den gang der vleermuizen, wanneer zy op hunne vier pooten gaan, zonder zig met hunne vleugels te helpen (a).

De unau kan met veel meer gemak klauteren en zig ergens aan vasthouden, dan op den grond gaan, alsdan steekt hy zyne nagels uit, en bedient 'er zig van als van haaken, met dezelve aan alles te slaan waar hy ze aan kan vastmaaken. Nademaal zyne nagels lang, krom, puntig, en zeer sterk zyn, houden zy hem zo gemakkelyk vast, dat hy vermaak schynt te schep- pen in de houding, waarin zyn lighaam hangende en zyne voeten boven hem vastgehaakt zyn; hy blyft gaarne gedurende een geruimen tyd op die wyze hangen, en zelfs om te rusten hangt hy zig ten halven op, met op zyn gat te gaan zitten, en zig met zyne voorste en agterste voeten aan eene kleine hoogte vast te maaken, om zyn lighaam in eene loodlynige houding te doen hangen, en het is op die wyze dat hy den nagt doorbrengt; doch indien hy geen steunpunt hadt om zyne voorste voeten aan vast te maaken, zoude hy zyn lyf niet regt op kunnen houden; wanneer men hem dwingt om te gaan zitten, regten zyne agterste pooten zig in zo verre naar buiten, dat zy beiden in ééne lyn staan. Hoe gemakkelyk hy ook klauteren kan door het maakfel zynrer nagels, is hy egter zeer lomp en zeer onbehendig in alles wat van de bewegingen van zyne pooten en van zyn lighaam afhangt. Ik heb hem, die tot onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, zig met zyne vier voeten aan den rand van een speeltafel zien ophangen; dus hangende draaide hy om die tafel heen, maar hy was egter niet in staat om daar op te klimmen.

De unau vat met zyn voorsten voet alles aan gelyk met eene hand, en bedient 'er zig van om zyne spyzen naar den mond te brengen; doch het is slegts een zeer onvolmaakte hand, want dezelve heeft slegts twee vingers, gelyk ik reeds heb doen opmerken, en twee groote nagels; deze vingers en deze nagels doen slegts de werking van een enkelden vinger, want zy verwyderen zig niet van elkanderen, maar strekken zig te zamen uit, en buigen ook te gelyk; het dier grypt de dingen, welke hy wil vatten, aan, door middel van het eind zynrer nagels naar de geleeding zynrer hand toe te buigen, en het is op die wyze dat hy de voorwerpen opneemt. Die, welken ik gezien heb, at weinig, men voedde hem met brood dat in den oven gedroogd was, en voor drank gaf men hem melk en water; meestentyds hong hy aan drie van zyne voeten, en at met den vierden, met het hoofd naar beneden hangende. Wanneer men hem verpligtte om lang te gaan, gaf hy eenige slaauwe en pynelyke schreeuwen. Hy hieldt veel van warmte; hoe kouder het was, hoe meer hy sliep, zomtyds duurde zyn slaap wel agttien uren; hy hadt weinig reuk, en hy scheen geen goed gezigt te bezitten. Dit dier was leevend in de menagerie van den Hr. den Marquis van MONTMIRAIL.

Lengte van het geheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten
van het eind van den smoel tot aan den aars

voeten, duimen, lynen.

1. 5. 6.

(a) Zie deel VIII van dit werk, bladz. 71. enz.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot aan het agterhoofd	o.	3.	4.
Omtrek van het eind van den smoel	o.	4.	o.
Omtrek van den bek onder de oogen gemeeten	o.	5.	4.
Omtrek van de opening van den bek	o.	3.	1.
Afstand tusschen de beide neusgaten	o.	o.	5.
Afstand tusschen het eind van den bek en den voorsten hoek van 't oog	o.	1.	4.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	o.	2.	o.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	o.	o.	5½.
Opening van het oog	o.	o.	3½.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen over de kromte van het neusbeen gemeeten	o.	2.	o.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	o.	1.	7½.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en ooren	o.	9.	6.
Lengte der ooren	o.	o.	8.
Breedte van derzelve basis over de buitenste kromte gemeeten	o.	1.	8.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	o.	2.	2.
Lengte van den hals	o.	1.	7.
Omtrek van den hals	o.	8.	6.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten gemeeten	o.	10.	10.
Dezelfde omtrek op de dikste plaats	1.	4.	o.
Dezelfde omtrek voor de agterpooten gemeeten	1.	1.	4.
Lengte van den voorarm van den elleboog tot aan de voorhand	o.	5.	10.
Omtrek van de geleding der hand	o.	3.	4.
Lengte van de geleding tot aan het eind der nagelen	o.	4.	9.
Lengte van het eigenlyke been van de knie tot aan den hiel	o.	5.	5.
Omtrek van den navoet	o.	3.	9.
Lengte van den hiel af tot aan het eind der nagelen	o.	4.	8.
Breedte van den voorsten voet	o.	o.	9.
Breedte van den agtersten voet	o.	1.	o.
Lengte van de langste nagelen	o.	1.	7½.
Breedte aan de basis	o.	o.	3½.

De unau, die tot een onderwerp gediend heeft van de volgende beschryving der ingewanden, en van het geraamte van dit dier, was van Suriname naar Holland, en van Amsterdam naar Parys, in voorloop overgezonden. Hy was veel jonger en kleiner dan die, wiens afmetingen in de vorige tafel zyn opgegeeven, want zyne lengte, in eene regte lyn gemeeten van het eind van den smoel tot aan den aars, bedroeg slegts negen duimen en tien lynen; het lighaam hadt vyf duimen vier lynen omtrek agter de voorpooten, agt duimen negen lynen in het midden, en zeven duimen voor de agterpooten, gemeeten; dit dier hadt geen voetspoor van een staart.

Ik heb by de opening van den onderbuik een grooten pens gevonden, die daar het grootste gedeelte van besloeg, voornamelyk de geheele linkerzyde tot aan de heupstreck toe; daar was nog eene andere kleiner maag, die op de pens lag, en die het voorst gedeelte der regter zyde besloeg; tusschen deze beide maagen was eene kwab van de lever gelegen.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 2.

De Sene. del.

C.F.F. f.

Fig. 1.

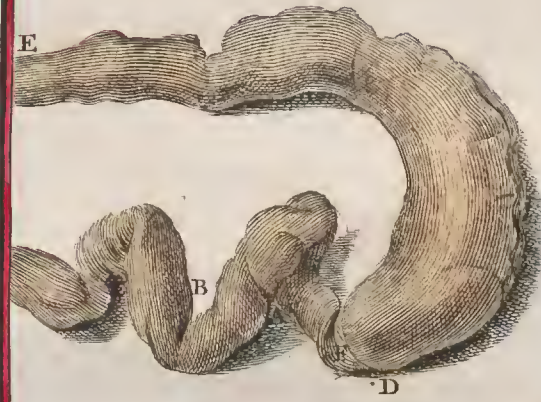

Fig. 2.

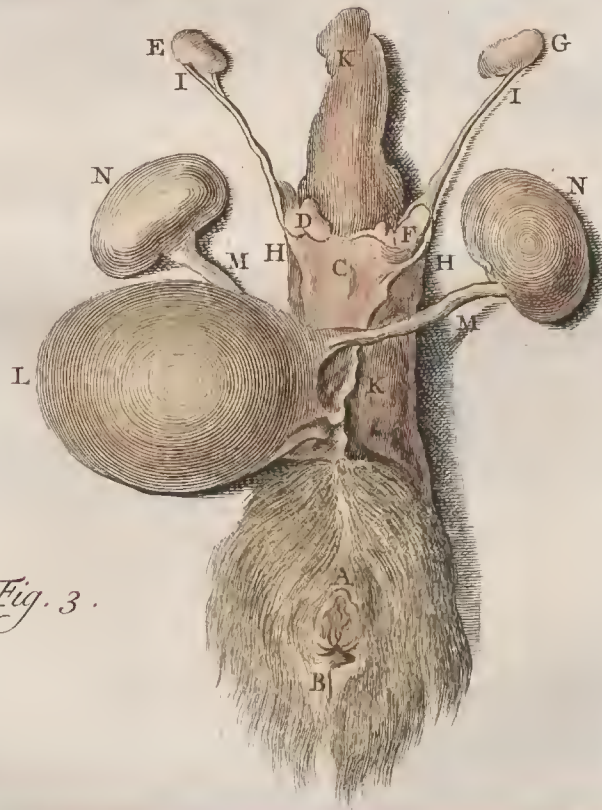
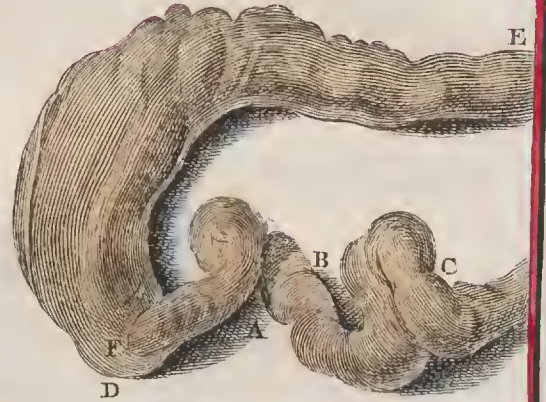

Fig. 3.

Fig. 4.

De twaalfvingerige darm begon van het voorste gedeelte aan de laatstgenoemde maag, en strekte zig langs de rechterzyde uit; verscheiden kronkelingen maakende: de darmen maakten hunne kronkelingen voornamelyk in de rechter heupstreek, in de onderbuikstreek, en in de linker heupstreek; op die plaats wierdt de darmbuis dikker, kromde zig wederom naar de onderbuikstreek toe, maakte wederom een bogt in de linker heupstreek, strekte zig van daar naar voren uit, kromde zig naar voren in de linkerzyde, en verlengde zig naar agteren tot aan den aars.

Daar was eene groote pens (*ABCD*, *Pl. III*, *fig. 1 en 2*, en *Pl. IV*, *fig. 1.*) en eenige kleiner maagen (*EF*, *Pl. III*, *fig. 1*, alwaar de bundel door deze maagen gevormd van onderen vertoond wordt; *EF*, *fig. 2*, die deze maagen van boven vertoont, en *EF*, *fig. 1*, alwaar deze zelfde maagen open vertoond worden). De pens (*ABCD*, *Pl. III*, *fig. 1 en 2*, en *Pl. IV*, *fig. 1.*) verschilden van dien van den os en van de meeste herkaauwende dieren daarin, dat hy aan zyn agterst gedeelte slegts eene bolrontheid (*C*) hadt, en dat zyne inwendige rokken (*ABCDE*, *Pl. IV*, *fig. 2.*) glad waren, en niet met eenige tepeltjes bezet. Daar was een zak (*E*, *Pl. III*, *fig. 1 en 2*; en *Pl. IV*, *fig. 1.*) die overeenkwam met de muts van den os; maar deszelfs binneste wanden (*FG*, *Pl. IV*, *fig. 2.*) waren glad gelyk die van de pens, en vertoonden geen voetspoor van netwerk; de pens was gedeeltelyk van de muts afgescheiden door een middelfchot (dat op de plaatsen *HI* en *KL* doorgesneeden is). De unau hadt ter plaats van de derde maag der herkaauwende dieren slegts eene foort van zak (*G*, *Pl. III*, *fig. 2* en *Pl. IV*, *fig. 1.*) of uitzetting, welker inwendige wanden (*M*, *Pl. IV*, *fig. 2.*) glad waren, zonder eenig voorkomen van het maakfel van bladen gelyk in den os. Daar was in de maagen van den unau, gelyk in die van den os, eene goot (*NO*, *pl. IV*, *fig. 2.*), die zig van den flokdarm (*PQ*) tot aan den zak (*M*), die aan het eind van het boek by den os zit, uittrekte. Daar zat eene verenging (*H*, *Pl. III*, *fig. 2*, *Pl. IV*, *fig. 1.* en *RS*, *fig. 2.*) tusschen dien zak en het laatste gedeelte (*F*, *Pl. III*, *fig. 2*, en *Pl. IV*, *fig. 1.*) der maagen van den unau, die door zyne gedaante en plaatsen, met de lebbe van den os overeenkwam, maar die geene plooiën maakte op haare binneste wanden (*F*, *Pl. IV*, *fig. 2.*). Dit laatste gedeelte wierdt door den portier (*I*, *Pl. III*, *fig. 2*, en *Pl. IV*, *fig. 1*, en *Pl. V*, *fig. 2.*) geëindigd.

De darmbuis hadt slegts drie voeten lengte van den portier af tot aan den aars, maar wanneer die afmeeting eens genoomen is, scheelde het veel dat de dunne darmen niet in eene regte lyn over hunne gheele lengte uitgestrekt waren, zy maakten integendeel een groot getal kronkelingen (*ABC*, *Pl. V*, *fig. 1 en 2.*) tegen het darmscheil aan: de kronkeldarm (*DE*) en de endeldarm lagen in eene regte lyn, daar was geen blindedarm, maar slegts eene foort van inplanting (*F*) tusschen den omgeboogen darm (*A*) en den kronkeldarm (*D*) van buiten, en eene klap van binnen; men bespeurde het begin (*D*) van den kronkeldarm daaraan, dat op die plaats de darmbuis dikker was dan op het overige zyner lengte; deze dikte verminderde ongevoelig tot den aars toe.

De lever lag geheel in de regter zyde; dezelve hadt flegts twee kwabben, de eene zeer groot, en aan het regter gedeelte van het middelrif vast zittende door een fchoorband, die tennaastenby uit het midden van de voorfte zyde van die kwab voortkwam; de andere was kleiner, en lag agter de groote geplaatst. Daar was een fchyn van een galblaasje aan het agterft en onderft gedeelte van den binnenkant van de lever, maar die plaatfing zoude ongewoon zyn voor een galblaasje; daarenboven vindt men 'er geene fchaduw van in den ai, hetgeen reden geeft om te gelooven, dat het galblaasje ook in den unau ontbreekt.

De milt lag tegen de lebbe aan geplaatst, derzelve onderft gedeelte was zeer breed en rond, het bovenft was integendeel zeer smal.

De nieren lagen tegen over elkanderen geplaatst, zeer naar agteren, en op den binnenkant van de darmbeenderen agter de zaadballen; zy hadden de gewoone gedaante der nieren.

Het peesagtig middelpunt van het middelrif hadt flegts eene middelmaatige grootte. Elke long hadt flegts eene enkele kwab. Het hart was byna rond, en lag tuffchen de beide longen geplaatst, met de punt fchuinsch naar de linker zyde gerigt. Daar kwamen drie takken uit de kromte van de groote flagader voort.

De tong was dik over haare geheele lengte en breed aan haar voorfte eind. Het ftrotklepje hadt eene uitranding in het midden. Het verhemelte was doorsneeden met tien zeer onregelmaatige groeven.

De kleine herffenen lagen agter de groote geplaatst; daar waren eene menigte kronkelagtigheden aan de herffenen, en groeven in de kleine of agterherffenen, gelyk by het grootft gedeelte der andere viervoetige dieren.

Ik ben flegts twee tepels gewaar geworden, één aan elke zyde op de borst.

De klink (*A*, *Pl. V*, *fig. 3.*) zat zeer dicht by den aars (*B*) geplaatst, en ftak met haar onderft gedeelte (*A*) vooruit. De lyfmoeder (*C*) was duidelyk te onderscheiden, doch ik heb niet kunnen bemerken of dezelve hoornen hadt; ik ben zelfs geene trompetten ontwaar geworden. Ik heb aan wederszyden twee lighaamen (*DEFG*) gezien, die het voorkoomen van een zaadbal hadden, maar alle deze deelen bevonden zig in een te flegten ftaat, en waren door de werking van den spiritus te zeer ingetrokken en hard geworden, om het my mogelyk te maaken van te weeten, welke van deze lighaamen de waare zaadballen waren, en om te zien of de toompjes (*HHII*) trompetten waren. Het lighaam (*F*) is ontbloot van een vlies, dat dezelve omringde; het andere (*D*) is met dat vlies bekleed. Men heeft in die zelfde figuur den regten darm (*KK*), de blaas (*Q*), de pisleiders (*MM*), en de nieren (*NN*) afgebeeld. De lighaamen (*EG*) lagen voor de nieren onder de valsche ribben geplaatst; die legging kan doen vermoeden, dat dezelve de waare zaadballen niet waren.

Het voorhoofdsbeen van den unau is zeer groot, de neusbeenderen zyn kort, het eind van het bovenft kaakbeen is dik, voornamelyk aan de zyden, die door de hondstanden opgezet zyn; de beenige rand van de oogputten is van agteren ter lengte van twee zevende deelen van den omtrek der oogen

af gebrooken. Het wangbeen zat niet aan het slaapbeen vast in het geraamte, dat ten onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, en daar was een afstand van twee lynen tusschen de einden van de juksche uitsteekfelen dier beide beenderen; ik heb dat maakfel in geen een ander dier waargenoomen, en misschien zouden die beide beenderen nader by een zyn gekoomen, indien het individu, tot hetwelk zy behoorden, meer in ouderdom was toegenoomen; want hetzelfde was zo jong, dat de meeste uitsteekfels, het borstbeen, de beentjes van de voorhand, enz. nog maar eene kraakbeenige zelfstandigheid hadden. De takken van het onderst kaakbeen waren zeer kort; het kroonswyze uitsteekfel hadt weinig hoogte; en boven het knokkelwyze uitsteekfel zat een derde, dat breed, dun en agter over gerigt stondt.

De unau heeft geene snytanden in het bovenst kaakbeen, noch ook in het onderst, maar hy heeft in de beide kaakbeenderen honds- en bak-tanden, eenen honds- en vier bak-tanden aan elke zyde van het bovenst kaakbeen, en eenen honds- en drie bak-tanden aan elke zyde van het onderst, hetgeen in het geheel slegts agtien tanden uitmaakt. De hondstanden gelyken naar de baktanden door hunne gedaante, dezelve zyn puntig, en wanneer de bek geslooten is raaken zy malkanderen slegts met hunne zyden aan.

De uitsteekfels van de waare en valsche wervelbeenderen waren noch niet geheel gevormd, men zag zelfs geen voetspoor van de doornagtige uitsteekfelen der laatste wervelbeenderen van den rug, van die der lendenen, van de valsche wervelbeenderen des heiligbeens, enz.

Daar waren drie- en twintig wervelbeenderen in den rug, en drie- en twintig ribben aan elke zyde, twaalf waare en elf valsche, in het geheel zes- en veertig. Ik heb nooit eenig ander dier gezien dat 'er zo veelen hadt.

Daar zyn slegts vier wervelbeenderen in de lendenen, ook is 'er weinig afstands tusschen de laatste der valsche ribben en het heupbeen.

Het heiligbeen kwam my voor uit vier, en het staartbeen uit agt, valsche wervelen te bestaan, waarvan het tweede en derde aan de zitbeenderen vastgehegt schein te moeten zyn, wanneer de beenwording volkoomen is.

De unau heeft ook sleutelbeenderen; de basis en de voorste kant van het schouderblad zyn door geenen hoek gescheiden, maar maaken een tegment van een cirkel door eenen gelykvormigen bogt uit.

Het onderst gedeelte der beenderen van den arm en van den voorarm is van voren en van agteren plat, en zeer dun. De beide beenderen van het eigenlyke been staan in het midden hunner lengte zeer ver van elkanderen af.

De nahand bestondt uit vier beenderen, welken eerste en laatste veel korter en minder dik waren dan de beide anderen. Daar zaten vyf beenderen in den navoet, het eerste en laatste waren ook veel korter en kleiner dan de drie andere.

De twee vingers van de voorste, en de drie vingers van de agterste voeten, bevatteden elk slegts twee beentjes, waarvan het eerste zeer lang, en het tweede zeer kort, en aan den nagel vastgehegt zat. Nademaal de unau

slegts drie regels beenderen heeft, die agter malkanderen zitten ter plaats van de vingers, en van de voorhand of van den voorvoet, zoude men my kunnen vraagen, waarom ik den eersten regel dezer beentjes aan de nahand en aan den navoet toeschryve, in plaats van dezelve voor den eersten regel der vingers te neemen, die in dit geval drie regels bevatten zouden, gelyk de vingers der andere dieren; doch volgens deze onderstelling zoude 'er geene voorhand, noch voorvoet in den unau zyn, daarentegen, indien hy deze deelen bezit, zo ontbreekt hem een derde regel aan elken vinger. Hetgeen my evenwel dit laatste gevoelen doet verkiezen, is dat, daar de beenderen van den tweeden regel veel langer zyn dan die van den eersten, deze geen regel schynen uitte maaken, omdat de beentjes van den eersten regel veel langer zouden moeten zyn dan die van den tweeden. By een grooter en ouder individu zoude men misschien noch wel andere kentekenen voor de waare benaaming dezer deelen kunnen aantreffen.

De Sere. del.

JEUNES AIS.

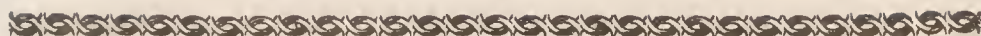
C.F. Fritsch. sc.

De Sere. del.

I' AI ADULTE.

C.F. Fritsch. sc.

B E S C H R Y V I N G V A N D E N A I .

De Aï gelykt in de gefalte des lighaams en het maakzel der beenen naar den unau; maar hy verschilt daarvan in hoedanigheid en in de kleuren van 't hair, in de figuur van den smoel, in 't getal der vingeren van de voorste voeten, en in den staart; want hy heeft een kleinen staart, terwyl dit gedeelte aan den unau geheel ontbreekt. De *Pl. VI* vertoont jonge aïs in verschillende houdingen; hetzelfde dier wordt op de *Pl. VII* in een meer gevorderden leeftijd vertoond. De aï, die ten onderwerpe voor deze beschryving gediend heeft, was zeer klein; hy hadt een meer verlengden kop dan die van den unau, en veel korter snuit of smoel, zodat het gezamenlyke van kop en snuit, een meer geronde party formeerde; het onderst kaakebeen was zo dik, dat de opening van den mond zig in het midden van de voorste zyde van den geheelen snuit bevondt; die snuit was zo kort, dat de mond, schoon niet uittermaate groot, zig aan weêrskanten tot byna onder den agtersten hoek van het oog uitstrekke. De neus sprong een weinig uit; het voorhoofd was minder verheven dan dat van den unau, en de ooren waren nog korter; zy vertoonden zig uitwendig niet dan door een rand met hair bedekt. Daar waren aan elk der vier voeten drie nagels, gelyk aan die van den unau; de nagels der voorste voeten waren wat grooter dan die der agterste; de middelste nagel aan yderen voet was wat langer dan de twee andere.

Het hair van den aï was zeer verschillende van dat van den unau en van andere dieren; het geleek naar gedroogd gras of hooi; elk dezer hairen was platagtig, en hadt veel meer breedte dan dikte; de hairen van den kop en den hals lagen voorwaards over, en lieten niet dan de oogen en den bek bloot; de kleur dier hairen was een mengzel van bruin en witagtig; het bruin hadt de overhand op den kop, op de borst, den buik, en de zyden van het lighaam, en daar was meer witagtig dan bruin op den rug.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten			
van het eind van den smoel tot aan den aars	o.	7.	6.
Lengte van den kop van het einde van den smoel tot aan het agterhoofd	o.	1.	10.
Omtrek van het einde van den smoel	o.	2.	3.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	o.	2.	11.
Omtrek van de opening van den smoel	o.	1.	2.
Affstand tusschen de twee neusgaten	o.	o.	1.
Affstand tusschen het einde van den smoel en den voorsten hoek van het oog	o.	o.	6.
Affstand tusschen den agtersten hoek en het oor	o.	1.	6.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	o.	o.	3.
Opening van het oog	o.	o.	2.

	voeten, duimen, lynen.		
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, volgens de kromming van het neusbeen gemeeten	0.	1.	1.
Dezelfde afstand in een regte lyn	0.	0.	8.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en de ooren	0.	4.	6.
Lengte der ooren	0.	0.	2½.
Breedte van de basis op de buitenste kromming gemeeten	0.	0.	5½.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	0.	1.	2.
Lengte van den hals	0.	1.	3.
Omtrek van den hals	0.	2.	6.
Omtrek van den voorarm van den elleboog tot aan de voorhand	0.	2.	1.
Omtrek van de voorhand	0.	1.	8.
Lengte van de voorhand tot aan 't einde der nagelen	0.	2.	1.
Lengte van het been van de knie tot aan de hiel	0.	1.	9.
Breedte ter plaatse van de hiel	0.	0.	8.
Lengte van de hiel af tot aan 't einde der nagelen	0.	2.	0.
Breedte van den voorvoet	0.	0.	6.
Breedte van den agtervoet	0.	0.	6½.
Lengte der grootste nagelen	0.	0.	10.
Breedte aan de basis	0.	0.	1½.

Daar zyn in 't kabinet twee ai-vellen; de beenderen van den kop zyn aan een dier vellen valt; dezelve is een voet en tien duim lang van het einde van den bek tot aan het begin van den staart, waarvan de lengte anderhalf duim is. Het ander vel is tennaastenby van dezelfde grootte als het eerste; de kop ontbreekt 'er aan, maar de nagels zyn 'er. Het hair dezertwee vellen is van dezelfde hoedanigheid als dat van den jongen ai, waarvan ik hier de beschryving geef. Het is tot twee en een vierde duim lang; de kleuren zyn niet nauwkeurig dezelfde op het een en ander dezer vellen.

Op het eerste is het voorste gedeelte omringd van een kort hair, dat styf is en overeind staat, van eene witagtige kleur aan zyn oorsprong en rosagtig aan het einde; het overige van den kop en den hals is bedekt met een langer buigzaam hair, dat bruin en zwartagtig is. Daar is op de schoft een overlangfche streep of band, geformeerd door een kort hair, van eene fraaye zwarte kleur; dezelve is aan weerskanten van twee rosagtige vlakken vergezeld. De rosagtige en zwarte kleuren hebben aan den ai den naam van *verbranden rug* doen geeven, omdat het zig inderdaad vertoont, als ware zyn hair op den rug gebrand; het geheele bovenste gedeelte van het lighaam van dit dier, gelyk ook de pooten zyn van een gemengde bruine, rosagtige en witagtige kleur; het onderst des lighaams is bruin met een mengzel van grauw.

De kleuren van het hair van het tweede vel verschillen van die van het eerste, voor zo verre het hair rondom het gelaat geelagtig is; dat van den kop en den hals is niet zwartagtig; en daar zyn meer gryze dan bruine tinten. De vlakken, die ter zyden den zwarten band van de schoft zyn, hebben schoone rosagtige tinten; daar is geene schaduwe van deze kleur op het bovenste des lighaams en op de pooten; het grauw en het witagtige

Fig. 1.

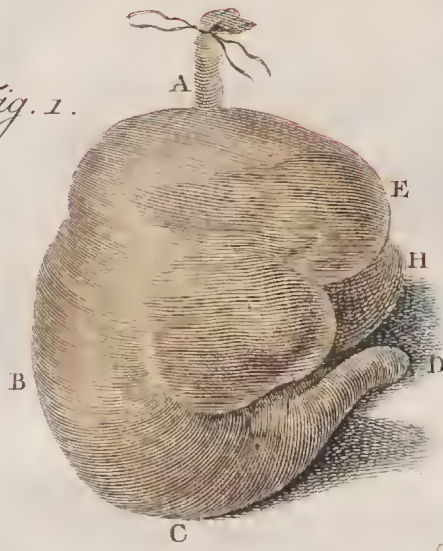

Fig. 2.

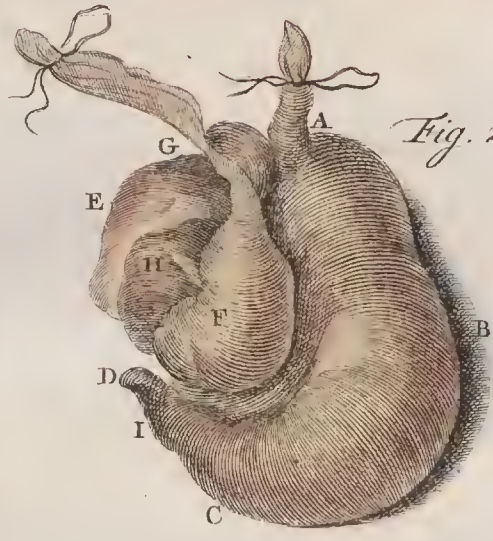
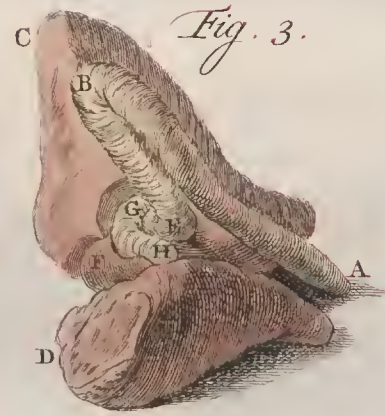

Fig. 3.

heerschen daar over het bruine. Het onderst van het lighaam heeft ook minder bruin dan grauw. Aan den wortel der hairn van deze beide vellen vindt men een kort en fyn dons, dat dezelfde kleur heeft als de vellen tuschen welke het geplaatst is.

De nagels zyn geelagtig en zeer gesloten tegen malkanderen; die der voorste voeten hebben twee duim negen lynen lengte, volgens hunne kromming gemeeten; en die der agterste voeten slegts een duim en drie lynen; de eene en andere hebben slegts drie lynen breedte aan de basis.

De plaatsing der ingewanden van den jongen ai, waarvan de afmettingen in de voorgaande tafel zyn bygebragt, verschilde van de plaatsing der ingewanden van den unau, voor zo verre de maagen de geheele linkerzyde besloegen, en de omwenteling van de darmbuis alle in de regter zyde waren; ook begon dat gedeelte van de buis, dat aan den kronkeldarm der andere dieren beantwoordde, in de regter streek van den omgebogen darm, strekte zig voorwaards in de regter zyde uit, vouwde zig tegen de lever weder binnenwaards, en verlengde zig agterwaards om zig met den regten darm saam te voegen.

De ai hadt vier maagen gelyk de unau, maar de pens (*ABCD Pl. VIII, fig. 1. alwaar de maagen van onderen gezien worden, en fig. 2. alwaar men dezelve van boven ziet*) verschilde hierin van die van den unau, dat de bolronde (*C*) veel meer verlengd was, en eene groote uittrekking formeerde (*CD*). De muts (*E fig. 1, 2.*) was door eene dieper insnyding van de pens afgescheiden (*G fig. 2.*); de boekpens (*H fig. 1 en 2.*) en de lebbe geleeken naar de boekpens en de lebbe van den unau; maar daar was een groot verschil in het maakzel der verlenging (*CD*) van de pens van den ai, vergeleeken met de bolronde van de pens van den unau; de verlenging van den ai was verdeeld door twee overlansche schuttingen, die zig tot drie vierde haarer lengte uittrekten (*I*), en die dezelve in drie vakken verdeelden; die van 't midden strekte zig tot het uiterste (*D*) van de verlenging uit; het agterste en voorste vak eindigden by (*I*) op vyf lynen afstands van het einde der verlenging.

De darmen hadden twee voet twee duim lengte, van de portier af tot aan den aars.

De lever van de ai was geheel aan de regter zyde geplaatst en hadt een draag-ligament, gelyk die van den unau; maar zy verschilde daarvan in gedaante; zy bestondt slegts uit eene enkele kwabbe; zy hadt op de agterste zyde insnydingen, die twee kwabjes formeerden.

De milt was langagtig en slegts wat breeder aan haar uiterste van den linker kant, dan in het overige haarer uitgestrektheid; haare agterste rand was op twee plaatsen afgesneeden.

De longepyp (*AB Pl. VIII, fig. 3.*) strekte zig tot het agterste einde (*CD*) der beide longen uit. Te dezer plaats maakte zy een elleboog (*B*), vouwde zig nederwaards, en verlengde zig voorwaards ter lengte (*BE*) van een duim; vervolgens vouwde zy zig weder naar om laag, en formeerde

een anderen elleboog op het hart (*F*), voor dat zy zig in twee takken (*G H*) verdeelde.

Voor het overige zyn de ingewanden van den *ai* my voorgekomen gelyk te zyn aan die van den unau.

De eigen neusbeenderen en de einden der beide kaakebeenderen waren korter in den *ai* dan in den unau; het kroonswyze uitsteekzel van het onderst kaakbeen was langer.

Het getal der tanden was hetzelfde in het geraamte van den *ai* en in het geraamte van den unau, welken ik gezien heb; de tanden in het onderste kaakebeen scheenen in maakzel en plaatsing gelyk, maar de twee eerste van het bovenste kaakebeen waren, naar evenredigheid, digter by malkander in den *ai* dan in den unau, en scheenen meer naar snytanden dan hondstanden te gelyken. Zy waren zeer klein, terwyl de onderste hondstanden veel grooter waren: de eerste der bovenste baktanden was meer voorwaards geplaatst dan in den unau; de baktanden van den *ai*, in plaats van puntig te zyn, gelyk die van den unau, liepen in eene holronde oppervlakte uit.

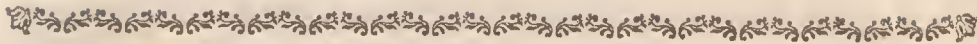
Het geraamte van den *ai*, dat ten onderwerpe van deze beschryving gediend heeft, kwam van een zeer jong dier, dat nog maar kraakbeenderen hadt in plaats van uitsteekzels, aangroeyingen, de beenderen van het borstbeen, van de voorhand, enz.

In plaats van zes-en-veertig ribben te hebben, gelyk de unau, hadt de *ai* slegts agt-en-twintig, veertien aan weerszyde, negen waare en vyf valsche.

Daar zyn in den *ai*, gelyk als in den unau, vier lenden-wervelbeenderen, en vier valsche wervelbeenderen in het heilig been, maar de valsche wervelbeenderen van den staart zyn in den *ai* ten getale van vyftien; het is my toegescheenen, dat het tweede en het derde aan de heupbeenderen moesten raaken, wanneer de beenwording zyn volle beslag hadt; daar blyven, behalven deze beenderen, nog omtrent agt valsche wervelbeenderen over, die een stomp van een staart maaken, lang genoeg om buiten het lighaam uit te komen; ook heeft de *ai*, gelyk ik opgemerkt heb, een kleinen staart, terwyl dit gedeelten by den unau geheel ontbreekt.

Het onderst gedeelte der beenderen van den voorarm is wat geplat.

Daar zyn in de agterhand en in den agtervoet vyf beenderen, waarvan het eerste en het vyfde zeer kort zyn, en niet dan knobbeltjes formeeren. De vingers zyn in yderen voet ten getale van drie, en hebben elk maar twee regelen, gelyk de vingers van den unau.

B E S C H R Y V I N G
VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DEN GIRAFFE, DEN UNAU EN DEN AI.

No. MCCXXI. *Het straalbeen van een Giraffe.*

Dit been is van de Meubel-kamer van de kroon naar het Kabinet van Natuurlyke Historie overgebracht, onder de benaaming van Reuze-been: men heeft ons gezegd, dat het een gedeelte hadt uitgemaakt van de verzameling van natuurlyke zeldzaamheden, welke Gaston de France, broeder van koning Lodewyk XIII, voor meer dan eene eeuw te Blois hadt. Dit gewaande reusen-been wierdt gehouden voor het scheenbeen van den onderstelden reus, om dat het in zyn verlengd maakzel inderdaad wel eenige betrekking tot een groot scheenbeen schynt te hebben, en op de onderstelling, dat het tot een mensch behoord hadt, zou dat mensch inderdaad een reus hebben moeten zyn, want hy zou meer dan twaalf voet lang zyn geweest; maar het gebeente, dat hier in aanmerking komt, konde een naauwkeurig waarneemer niet bedriegen. Het was ligt te zien, dat het geen menschenbeen was; ik had my voorgesteld, dat men, met behulp van de vergelijkende ontleedkunde, zou kunnen weten van welk gedeelte des lichaams, en van welk geslacht van dier, dit been mogt komen; dog ik heb het zo verre gebracht, dat ik zelfs de soort van het dier heb kunnen bepalen, en ik heb 'er bewyzen en blyken van gegeven, die niet toelaaten te twyfelen of het is het straalbeen van een giraffe (a), schoon ik dit dier of iets van zyne beenderen nooit gezien heb. Dat, waarvan wy hier spreken, heeft twee voet vier duim en agt lynen lengte, schoon het aangroeizel van het onderste gedeelte (A. Pl. V. fig. 4.) in dit been ontbreekt. Dat aangroeizel, van eene evenredige grootte met die van het overige des beens onderstellende, zou het in zyn geheel twee voet zes duim en tien lynen lang geweest zyn. Daar is op het bovenste middel gedeelte van de agterste zyde eene uitspringend deel (B), dat gebroken is geweest, en dat een overblyfzel is van de ellepyp; men bemerkt op het onderste gedeelte (A) van het straalbeen niet dan ligte voetsporen van de ellepyp, maar men ziet op het bovenste gedeelte (C) geledings hoeken en zyden, die aanwyzyn, dat de ellepyp daar met eene onbeweegbaare geleding was aangevoegd.

De samenhang der twee beenderen door hunne middel- en onderste-deelen bewyft duidelyk, dat zy niet komen van een dier met gevingerde voeten, om

(a) Zie de Mémoires de l'Acad. royale des Sciences, An. 1762.
XIII. Deel.

dat 'er geene samenhang is in de beenderen van den voorarm dezer dieren. Het straalbeen, 't welk ik aan den giraffe toefchryf, met het straalbeen van dieren met ongespleeten voeten, en van alle herkauwende dieren met gevorkte voeten, vergelykende, heb ik gevonden, dat 'er meer overeenkomst en gelykheid in de gestalte was met dat van den kameel en den dromedaris, dan met eenig ander; maar het verschilt 'er van in een kenmerk, 't welk genoegzaam is om te bewyzen, dat het niet van deze dieren komt; men ziet in het onderfte gedeelte het lid niet, 't welk het straalbeen en de ellepyp in den kameel en den dromedaris onderscheidt. Het komt zekerlyk van een grooter dier, onderstellende, dat de hoogte van dit dier evenredig zy aan de lengte van zyn straalbeen, en de reden van de hoogte van den kameel of den dromedaris, ten opzichte van de lengte hunner straalbeenderen, gelyk 'er alle reden is van te gelooven uit de overeenkomsten van gestalte, die tusschen het straalbeen dezer dieren, en het been daar wy van spreken, gevonden wordt. Dit been kan derhalven niet dan van een giraffe komen, dewyl deze van alle de dieren met gevorkte voeten, waarvan ooit melding is gemaakt, het eenigste is, waarvan het straalbeen twee voet zes duim en tien lynen lang kan zyn. De hoogte van het voorstel in dit dier evenredig zynde aan de lengte van het straalbeen, gelyk in den kameel en den dromedaris, zou het, van den grond tot aan de schoft gemeeten, meer dan tien voet hoogte hebben. Deze afmeting stemt overeen met het geen men van de grootte van den giraffe weet. Men heeft gezegd, dat hy den kop tot zestien voeten hoogte kan brengen, en dat zyn hals zeven voet lang was; het voorstel heeft derhalven tien voet; men weet ook, dat het veel hooger is dan het agterstel, en **JON LUDOLF** berigt in zyne Historie van Ethiopie, dat de voorste beenen van den giraffe zo lang zyn, dat een mensch van een gewoone gestalte niet hooger is, dan de knie van dit dier; de zelfde Schryver voegt 'er by, dat 'er reden is om te denken, dat een man te paard, gelyk men dit verzekert, onder den buik van den giraffe door kan gaan, zonder het hoofd te verlaagen. Dit stuk kwam my eerst verdagt, of ten minsten zeer vergroot voor, maar na de hoogte berekend te hebben, welke het voorstel van een kameel, waarvan het straalbeen zo lang zou zyn als dat, 't welk ik denk van een giraffe te komen, heb ik bevonden, dat een man te paard onder deszelfs buik zou kunnen doorgaan. Deze hoogte is van tien voeten, waarvan men drie moet aftrekken voor de dikte des lighaams: blyft zeven voor den afstand van den grond tot aan den buik of de borst, 't welk genoeg is om doortogt aan een man te paard te geeven; want een paard van vier en een half voet is hoog voor een rypaard, en het hoofd van den ruiter, dat ten meesten niet meer dan drie voet boven het paard uitsteekt, maakt in alles zeven voet; maar daar zoude ook meer dan zeven voet zyn van de aarde tot den buik van den giraffe, volgens de rekening, welke ik voor den dromedaris en den kameel gemaakt heb, om dat het lighaam van den giraffe minder gevuld is, dan dat van deze dieren.

N^o. MCCXXII. *Het vel van een unau.*

Dit vel is niet in zyn geheel; daar ontbreekt een gedeelte aan ter plaatze van den kop; het overige is twee voet lang; het hair van de schoft heeft omtrent zes duim lengte. De kleuren van 't hair zyn minder donker op dit vel dan op den leevendigen unau, die ten onderwerpe voor de beschryving van dit dier gediend heeft.

N^o. MCCXXIII. *De vier maagen van den unau.*

De beschryving dezer maagen maakt een gedeelte van die van den unau uit; zy zyn vertoond op *Pl. III* en *IV*.

N^o. MCCXXIV. *De teeldeelen van den unau.*

Het is naar dit stuk, dat ik de beschryving van de teeldeelen van de wyfjes unau gemaakt heb, (zie *Pl. V. fig. 3.*)

N^o. MCCXXV. *Geraamte van een unau.*

Dit is het geraamte, welk ten onderwerpe voor de beschryving der beenderen van den unau gediend heeft. Het is onder alle de geraamten van viervoetige dieren, welken ik heb waargenomen, opmerkelyk, door het groot getal ribben, dat tot zes-en-veertig belooft.

N^o. MCCXXVI. *Een vrugtje van een ai.*

De navelstreng is nog aan den buik van dit vrugtje vast, dat maar zes duim lang is, het hair op den hals is reeds negen lynen lang.

N^o. MCCXXVII. *Een jonge ai.*

Dit diertje is maar omtrent acht duim lang, en zyn hair tennaastenby anderhalf duim; het is met het vorige, door den Hr. ARTUR, 's Konings Geneesmeester, van Cayenne gezonden.

N^o. MCCXXVIII. *Een vel van een ai.*

Dit vel is aan het kabinet vereerd door den Hr. DE BOMBARDE, die het van Cayenne hadt ontvangen; het bevat de beenderen des hoofds: men vindt deszelfs beschryving in die van den ai.

N^o. MCCXXIX. *Een ander vel van een ai.*

Men vindt de beschryving van dit vel, dat niet geheel is ter plaatze van den kop, insgelyks in de beschryving van den ai; het vel is door den Hr. DE LA CONDAMINE uit Amerika gebragt.

N^o. MCCXXX. *De longen en de longpyp van den ai.*

De longepyp is in dit stuk in een natuurlyken staat, men ziet 'er de kromtens, welk zy tusschen de longen maakt, en waarvan ik in de beschryving van den ai gewaagd heb.

N^o. MCCXXXI. *Een geraamten van den ai.*

De beschryving van dit geraamte wordt in die van den ai gevonden.

No. MCCXXXII. *Een zeer grootē nagel, die van den unau of den aï schynt te komen.*

Ik weet niet, of deze nagel van den unau of den aï komt. Hy gelykt in zyn maakzel naar de nagelen van deeze twee dieren. Schoon hy niet in zyn geheel is, heeft hy evenwel naar zyne kromming gemeeten, de lengte van een half voet, en aan de basis de breedte van anderhalf duim. Hy is door den Hr. DE LA CONDAMINE aan het kabinet geschonken voor een nagel van eene groote soort van luyaard.

D E S U R I K A T E (*).

Dit dier (*Pl. IX.*) is in Holland onder dezen naam van furikate gekogt; het wordt in Suriname, en in de andere gewesten van Zuid-Amerika gevonden. Wy hebben het eenigen tyd gehouden, en vervolgens heeft de Hr. DE SEVE, die de dieren van ons werk met zo veel juistheid en oordeel getekend heeft, nadat hy dit gedurende verscheiden maanden gevoed hadt, my de opmerkingen, welken hy wegens deszelfs natuurlyke gebruiken gemaakt hadt, medegedeeld. Het is een aartig, zeer leevendig, en zeer behendig dier; gaande zomtyds regt opzittende, op andere tyden met het lighaam regt, met nederhangende armen, met den kop overeind en den hals als op een spil beweegende: zy nam deze houding aan zo dikwils zy zig voor het vuur wilde zetten, om zig te verwarmen; zy is niet zo groot als een konyn, en gelykt in gestalte en hair vry wel naar den mangouste; zy is alleenlyk wat meer gevuld van vagt, en heeft een minder langen staart, maar door den snuit, waarvan het bovenste gedeelte voor uit steekt, en wat opwaards loopt, nadert zy meer tot den coati dan tot eenig ander dier. Ook heeft zy een kenmerk, dat byna eenig in zyn soort is, dewyl het zelve niet dan tot dit dier en tot de hyaena behoort: deze twee dieren zyn de eenigste, die eveneens vier vingers aan alle de voeten hebben.

Wy hadden deze furikate eerst met melk gevoed, omdat zy zeer jong was, maar haare begeerte tot vleesch verkiarde zig wel haatt. Zy at greetig het rauwe vleesch, dat men haar voorhieldt, en inzonderheid dat van jonge hoenderen; ook loerde zy om jonge dieren te overrompelen; een konyntje, 't welk men in hetzelfde huis opvoedde, zou haar prooi geworden zyn, zo men haar hadt laten begaan. Zy hielt ook veel van visch en nog meer van eyeren. Men heeft haar met haare twee saamgevoegde voorste pooten eyeren, die men in 't water gelegd hadt om te koken, uit den pot of ketel zien uithaalen. Zy weigerde vrugten, en zelfs brood, ten zy men het gekauwd hadt. Haare voorste pooten dienden haar even als den inkhoorn, om naar haaren bek te brengen wat men haar te eeten gaf. Zy slobberde wanneer zy dronk gelyk een hond; en dronk geen water ten zy het lauw gemaakt ware. Haar gewoone drank was haare pis, schoon dezelve een zeer sterken reuk hadt. Zy speelde met de katten en altyd onschuldig. Zy deedt den kinderen geen kwaad, en beet niemand dan den meester van 't huis, daar zy eene afkeerigheid tegen opgevat hadt. Zy bediende zig niet van haare tanden om te knabbelen, maar gebruikte dikwils haare nagels, en krabde op de witte muuren en glazen ruiten, tot dat zy die geschonden

(*) Misschien is deze naam eene verbaftering van dien van Surinaamsche-kat; ik heb egter geoordeeld dien te moeten behouden, zo als de Hr. DE BUFFON dien heeft. *Noot van den Vertaaler.*

hadt. Zy was zo tam, dat zy haar naam kende; zy ging alleen door het geheele huis, en kwam te rug zodra men haar riep. Zy hadt twee soorten van stem, het geblaf van een jongen hond, wanneer zy zig verveelde van alleen te zyn, of wanneer zy eenig ongemeen geraas hoorde; terwyl zy daarentegen, wanneer zy door liefkoozingen wierdt opgewakkerd, of eenige beweging van vermaak voelde, een geluid maakte zo sterk en zo schieelyk als een kleine ratel, die schieelyk gedraaid wordt. Dit dier was een wyfje, en scheen dikwils ritzig te worden, schoon het in een al te koud klimaat leefde, waarin het ook maar eenen winter heeft kunnen overbrengen, welke zorgen men ook heeft aangewend, om het wel te voeden en te verwarmen.

De Sere. del.

LE SURIKATE.

C.F. Fritsch. sc.

BESCHRYVING VAN DE SURIKATE.

De Surikate (*Pl. IX.*), die ten onderwerp voor deze beschrijving ge- diend heeft, was een weinig grooter dan den furmulot, zy geleek zeer veel naar den mangouste door de gedaante van haar lighaam, en voorna- melyk door die van haare ooren, maar zy geleek door de gedaante van haar snuit meer naar den coati dan naar eenig ander dier, dat in dit werk be- schreeven is. Het eind van den snuit strekte zig vier lynen meer naar voren uit dan de onderste lip, zodat de neus voor uit stak gelyk die der varkens; het dier bewoog dit deel, en draaide hetzelfde naar boven als het wilde ruiken of byten; de neusgaten geleecken naar die van den hond, maar de neus hadt niet, gelyk by dat dier, eene groef die zig langs het middel- schot van den neus tot aan de lip uitstrekte; deze tusschenruimte was inte- gendeel bolronde; de oogen waren groot, en de ooren zeer kort en rond. Daar -zaten slegts vier vingers aan elken voet; de nagels waren zeer lang, krom geboogen, en zwart van kleur; de bal van de voeten, en vooral van de agterste voeten, was zeer lang. De neus, de omtrek der oogen, en de ooren waren zwart; het neusbeen hadt eene bruine kleur; de zyden van den kop en van den snuit, en het onderste gedeelte van het onderste kaak- been, waren wit of witagtig van kleur. Al het overige van den kop, de hals, de rug, het kruis, de zyden van het lighaam, de schouders, de bo- ven armen, de buitenkant van de voorarmen, van de dyen, en van de ag- terpooten, hadden eene gemengde kleur, uit wit, bruin, geelagtig en zwart bestaande. Dat dier hadt ook twee soorten van hair, het langste en vaste was zwart by den wortel; wat hooger zag men beurtelings wit, zwart, we- derom wit, en eindelyk zwart aan de punt; de andere soort van hair was korter, zagter, en geelagtig bruin van kleur. De borst, de buik, de bin- nenkant van de voorarmen, van de dyen, en van de agterpooten, en de vier voeten, waren geelagtig van kleur. De staart hadt diezelfde kleur, behalven van boven, alwaar die kleur met zwart doormengd, en de punt die geheel zwart was. De langste hairen hadden tot anderhalven duim lengte.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten, van het eind van den snuit tot aan den aars	1.	0.	0.
Lengte van den kop van het eind van den snuit tot aan 't agterhoofd	0.	2.	8.
Omtrek van het eind van den snuit	0.	2.	7.
Omtrek van den snuit onder de oogen gemeeten	0.	3.	4.
Omtrek van de opening van den bek	0.	2.	3.
Afstand tusschen de beiden neusgaten	0.	0.	1.
Afstand tusschen 't eind van den snuit en den voorsten hoek van 't oog	0.	1.	0.

	voeten, duimen, lynen.		
Affstand tusschen den agtersten hoek en 't oor	o.	o.	11.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	o.	o.	4.
Opening van het oog	o.	o.	2½.
Affstand tusschen de voorste hoeken der oogen	o.	o.	7½.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en de ooren	o.	4.	10.
Lengte der ooren	o.	o.	3.
Breedte van de basis over de buitenste kromte gemeeten	o.	1.	o.
Affstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	o.	1.	2.
Lengte van den hals	o.	1.	o.
Omtrek van den hals	o.	4.	4.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten	o.	6.	8.
Diezelfde omtrek op de dikste plaats	o.	8.	6.
Diezelfde omtrek voor de agterpooten	o.	7.	9.
Lengte van den stomp van den staart	o.	6.	o.
Omtrek van den staart aan 't begin van den stomp	o.	2.	6.
Lengte van den voorarm van den elleboog tot aan de hand	o.	2.	6.
Omtrek van de geleeding der hand	o.	1.	7.
Lengte van de geleeding der hand tot aan het eind der nagelen	o.	1.	8.
Lengte van het been van de knie tot aan de hiel	o.	2.	5.
Lengte van de hiel tot aan het eind der nagelen	o.	2.	3.
Lengte van den voorsten voet	o.	o.	6.
Lengte van den agtersten voet	o.	o.	6.
Lengte van de langste nagelen	o.	o.	7.
Breedte van de basis	o.	o.	1.

Dit dier woog een pond en dertien oncen. Het netvlies strekte zig tot aan de schaamdeelen uit, en ging van daar wederom bovenwaards over de ingewanden heen; hetzelfde was zeer dun, en zeer belaaden met vet, hetwelk groote ruiten maakte. De lever lag byna even veel ter regter als ter linker zyde.

De twaalfvingerige darm strekte zig in de regter zyde tot voor by de nier naar agteren op; vervolgens kromde hy zig naar voren voor dat hy zig met den nugteren darm vereenigde, die groote overlangsche kronkelingen maakte in de navelftrek en in de regter zyde; die van den omgeboogen darm waren ook zeer groot, en lagen gedeeltelyk in diezelfde regter zyde; vervolgens gingen zy over in de linker zyde, en in de onderbuiks- en navelstreeken; de blindedarm was in de regter zyde geplaatst, en agterwaards gerigt; de kronkeldarm was zeer kort, en maakte in de navelftrek een kleinen boog, die bol naar voren was, en in den regten darm eindigde.

De groote blinde zak van de maag was ondiep; het regter gedeelte van dat ingewand hadt veel uitgestrektheid, maar het gedeelte, dat voorby den hoek lag, welken dat gedeelten maakt, was zeer klein, ook was 'er een groote afstand tusschen dien hoek en den flokdarm.

De twaalfvingerige darm hadt een kleiner middellyn, dan de nugtere en de omgeboogen darm, die beiden tennaastenby even dik waren; de blinde darm hadt weinig lengte; dezelve was geboogen naar de zyde van den omgeboogen

geboogen darm, en hadt een weinig meer omtrek by zyn eind dan aan zyn begin; de kronkeldarm hadt ook minder middelyn by den blindendarm dan over het overig gedeelte zyner lengte; de vliezen van de darmen en van de maag waren sterk en dik.

De lever hadt vyf kwabben, waarvan de grootste en de kleinste in het midden zaten; de kleinste zat aan den wortel van de grootste vast, dewelke twee insnydingen hadt; de schoorband ging door de linker insnyding doer, en het galblaasje zat in de regter vast beslooten; deze laatste verdeelde de kwab in twee byna gelyke deelen, van welken het linker door de andere insnyding wederom in tweën verdeeld wierdt; daar zat eene kwab ter linker en twee ter regter zyde; deze twee waren even groot, en beiden te zamen hadden zy niet veel meer omtreks dan de linker kwab; daar was nog een kwabbetje ter grootte van een klein boontje in het middelpunt van den agtersten kant van de lever geplaatst. Dit ingewand hadt van agteren eene rosagtig-bruine kleur, en was van binnen byna eveneens van kleur, maar bleeker. Hetzelve woog anderhalve once en vyf-en-twintig greinen.

Het galblaasje hadt eene zeer byzondere gedaante; hetzelve was langwerpig en hadt byna het maakfel van een peer, maar misvormd door knobbels en verengingen; hetzelve bevatte een gryns en korrelig slym.

De milt was byna even breed in het midden en aan het bovenst- als aan het onderst-eind; dezelve hadt drie zeer onderscheiden zyden; zy was van buiten en van binnen zwartagtig rood van kleur, en woog zes drachmen en drie-en-twintig greinen. De lever en de milt waren dik en vast, gelyk by de huisdieren, ook was het dier, dat ik thans beschryf, in een huis opgevoed, en zeer vet geworden. Deszelfs ingewanden geleecken in kleur naar de ingewanden van de kat.

Het alvleesch was zeer groot; het strekte zig ter linker zyde tot aan het eind van de milt uit, en ter regter langs den twaalfvingerigen darm tot voor by de nier, vervolgens verlengde het zig voorwaards naar het middelpunt der lever toe, op die wyze een soort van knoop maakende.

De regter nier zat een weinig meer voorwaards dan de linker; de groeven, welke de bloedvaten op de nieren ingedrukt hadden, vertoonden zig zeer duidelyk op derzelve buitenste oppervlakte; het bekken was zeer groot; daar waren geen tepeltjes; de drie zelfstandigheden van de nier waren duidelyk onderscheiden.

Het vleezig gedeelte van het middelrif was zeer dik, en het peesagtig middelpunt zeer dun; de linker long hadt twee kwabben, en de regter vier, gelyk by de meeste viervoetige dieren; de vierde kwab, welke digt by den bodem van het hart zat, was byna even groot als de eerste der regter zyde; de tweede was een weinig grooter dan de eerste; het hart was byna rond, de bogt van den grooten slagader gaf slegts twee takken uit, die zeer on-gelyk van dikte waren; de grootste zat ter regter zyde van de kleinste geplaatst, en verdeelde zig in drie andere takken op eene lyn afftands van den stam af.

De tong was breed, dun en rond aan het eind; het midden van het

voorstede gedeelte was bedekt met korte dikke tepeltjes, die agter over lagen, en met eene harde punt eindigden; de tepeltjes der andere deelen waren minder groot; daar zaten twee groote kelk-klieren op het midden van het agterste gedeelte, naast malkanderen geplaatst, op eene en twee derdelynen afftands, en nog twee andere kelk-klieren, elk op de zyde van de tong geplaatst, en op dezelfde lyn als de klieren van het midden; de tong was bezaaid met klieragtige en witte korreltjes; het strotklepje was langwerpig, maar rondagtig aan het einde; het verhemelte wierdt doorsneeden door negen of tien zeer onregelmaatige groeven, waarvan zommigen zeer smal en zommigen zeer wyd waren; de randen der eersten waren niet afgebrooken in het midden, dezelve maakten slegts eene bolrondeheid naar vooren toe, de anderen hadden 'er twee en waren in het midden afgebrooken.

Men zag geen roedehoofdje aan de kittelaar, maar slegts de holte van de voorhuid; aan elken kant derzelve zat de opening van een uitvoerende buis, die aan eene eivormige klier eindigde, welker groote middellyn van drie lynen en eene halve was, en de kleine twee en eene halve lyn bedroeg; de blaas was klein en hadt de gedaante van een peer; de hoornen der lyfmoeder hadden byna even veel middellyns aan hun eind als op het overige hunner lengte; zy waren dik en de trompetten vertoonden zig ook zeer duidelyk.

Aan wederzyde van den aars zat een zak, die vier en eene halve lyn lengte hadt, drie en eene halve lyn breed en drie lynen dik was; de uitvoerende buis van elken dezer zakken eindigde van binnen aan den aars; zy bevatten eene lymerige en geelagtige stof.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte der dunne darmen van den portier tot aan den blindendarm	3.	1.	0.
Omtrek van den twaalfvingerigen darm op de dikste plaats	0.	1.	3.
Omtrek op de dunste plaats	0.	0.	8.
Omtrek van den nugteren darm op de dikste plaats	0.	1.	2.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	0.
Omtrek van den omgeboogen darm op de dikste plaats	0.	1.	2.
Omtrek op de dunste plaats	0.	0.	11.
Lengte van den blindendarm	0.	1.	2.
Omtrek op de dikste plaats	0.	1.	5.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	0.
Omtrek van den kronkeldarm op de dikste plaats	0.	1.	6.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	4.
Omtrek van den regtendarm by den kronkeldarm	0.	1.	6.
Omtrek van den regtendarm by den aars	0.	1.	9.
Lengte van den regten- en kronkeldarm te zamen genoomen	0.	6.	6.
Lengte van den geheelen darmbuis zonder den blindendarm	3.	7.	6.
Groote omtrek van de maag	0.	7.	1.
Kleine omtrek	0.	5.	5.
Lengte van de lever	0.	2.	3.
Breedte	0.	3.	8.
Derzelve grootste dikte	0.	0.	6.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het galblaasje	o.	1.	3.
Deszelfs grootfte middellyn	o.	o.	6.
Lengte van de milt	o.	3.	6.
Breedte van derzelve bovenfte eind	o.	o.	10.
Breedte van het onderfte	o.	1.	11.
Dikte in het midden	o.	o.	3½.
Lengte der nieren	o.	o.	11½.
Breedte	o.	o.	7½.
Dikte	o.	o.	5.
Lengte van het peesagtig middelpunt des middelrifs van den hollen ader tot aan de punt	o.	o.	6½.
Breedte	o.	o.	10.
Omtrek van den bodem van het hart	o.	2.	7.
Hoogte van de punt van hetzelfde tot aan het begin van de long en slagader	o.	1.	o½.
Hoogte van de punt tot aan het longenzakje	o.	o.	10.
Middellyn van den grooten slagader van buiten gemeeten	o.	o.	2.
Lengte van de tong.	o.	1.	3.
Afstand tuffchen den aars en de klink	o.	o.	4½.
Lengte van de klink	o.	o.	3½.
Lengte van de fcheede	o.	1.	7.
Omtrek van de dikfte plaats	o.	1.	1.
Omtrek van de dunfte plaats	o.	o.	8½.
Groote omtrek van de blaas	o.	3.	2.
Kleine omtrek	o.	2.	8.
Lengte van de pisbuis	o.	o.	10.
Omtrek	o.	o.	4½.
Lengte van den hals en van het lighaam der lyfmoeder	o.	o.	11.
Omtrek	o.	o.	8.
Lengte van de hoornen der lyfmoeder	o.	1.	4.
Omtrek op de dikfte plaatfen	o.	o.	4.
Lengte van de kromme lyn, welke de trompet doorloopt	o.	o.	11.
Lengte der zaadballen	o.	o.	2.
Breedte	o.	o.	1½.
Dikte	o.	o.	1.

De eigenlyke neusbeenderen zyn weinig vooruitfteekende, zo dat het vlak van de opening der neusgaten van boven agter over ftaat; de randen van de oogputten zyn beenagtig, zonder eenige afgebrookenheid; de takken van het onderft kaakbeen hebben een derde uitfteekzel, dat onder het knobbelwyze uitfteekzel zit.

De tanden hebben veel overeenkomst met die der vleescheetende dieren, gelyk de wolf, de das, en de hyæna; zy zyn ten getale van vier-entertig, gelyk by de hyæna, maar zy zyn verfchillend geplaatft; de baktanden van dat dier zyn ten getale van tien in het bovenfte kaakbeen, en van agt in het onderfte; daar en tegen zitten 'er in het onderft kaakbeen van den surikate tien, en flegts agt in het bovenfte. Hy heeft twee lange hondstanden in elk kaakbeen, en zes kleine fnytanden; de laafte baktanden hebben verfcheiden punten.

Het doornagtig uitsteekfel van het tweede halswervelbeen is zeer groot, hetzelfde strekt zig voorwaards en agterwaards uit.

Daar zitten veertien wervelbeenderen in den rug, en veertien ribben aan elke zyde, negen waare en vyf valsche. Het borstbeen bestaat uit agt beenderen; de twee eerste ribben, een aan elke zyde, geleden zig met het middelste gedeelte van het eerste stuk des borstbeens; de geleeding der tweede ribben geschied tusschen het eerste en het tweede been, die van de derde ribben tusschen het tweede en het derde been, en dus vervolgens tot aan de agtste en negende ribben, die zig geleden tusschen het zevende en agtste stuk van het borstbeen.

De wervelbeenderen der lendenen zyn ten getale van zes; daar zyn vier valsche wervelbeenderen aan het heiligbeen, en twintig aan den staart.

De hoek, die de basis en de voorste zyde van het schouderblad van een scheidt, is rond, en het doornagtig uitsteekfel is zeer verheven.

De eerste regel van de voorhand bestaat uit drie beentjes, waarvan het eerste onder het straalbeen zit, en het tweede gedeeltelyk onder het straalbeen, en gedeeltelyk onder de ellepyp; het derde zit buiten de ry. De beentjes van den tweeden regel van de voorhand zyn ten getale van vyf, de twee eersten zitten agter het bovenst gedeelte van het eerste beentje der nahand, het derde beentje van den tweeden regel van de voorhand zit boven het eerste beentje van de nahand, het vierde beentje van de voorhand zit boven het tweede beentje van de nahand, en het vyfde beentje van de voorhand zit gedeeltelyk boven het derde en gedeeltelyk boven het vierde beentje van de nahand.

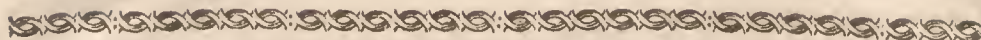
Daar zitten zeven beentjes in den voorvoet, namelyk het kooftbeen, het hielbeen, het schipbeen, het teerlingsbeen, en drie wiggebeentjes, waarvan het eerste het langste is, en zig over de binnenzijde van het tweede wiggebeentje; en van het bovenst gedeelte van het eerste beentje van de nahand uitstrekt.

De beentjes van de nahanden van den navoet zyn slegts vier in getal, gelyk ook de vingers, even als by de hyæna. Ik heb ook een ander dier met gevingerde pooten gezien, dat vier vingers aan elk der vier hoeven heeft.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind van de kaakbeenderen tot aan het agterhoofd	0.	2.	5.
De grootste breedte van den kop	0.	1.	8.
Lengte van het onderste kaakbeen van deszelfs voorste eind tot aan den agtersten rand van het knokkelswyze uitsteekzel	0.	1.	8.
Breedte van het onderste kaakbeen ter plaats van de hondstanden	0.	0.	3½.
Breedte van het bovenst kaakbeen ter zelfde plaats	0.	0.	6.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	0.	0.	6½.
Lengte van die opening	0.	0.	4½.
Breedte	0.	0.	3.
Breedte van de oogputten	0.	0.	7.
Hoogte	0.	0.	6.

BESCHRYVING VAN DEN SURIKATE. 69

	voeten, duimen, lynen		
Lengte van de hondstanden	0.	0.	5 $\frac{1}{2}$.
Hoogte van het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervel- been van den hals	0.	0.	2 $\frac{1}{2}$.
Breedte	0.	0.	7.
Lengte van de tiende rib, die de langste is	0.	1.	8.
Lengte van het borstbeen	0.	1.	11.
Lengte van het lighaam der langste lenden-wervelbeenderen	0.	0.	5.
Lengte van de langste wervelbeenderen van den staart	0.	0.	5 $\frac{1}{2}$.
Breedte van het bovenste gedeelte van de heup	0.	0.	6.
Hoogte van het been, van het midden der knokkelswyze holligheid tot aan het midden der bovenste zyde	0.	1.	1.
Breedte van het bekken	0.	0.	9 $\frac{1}{2}$.
Hoogte	0.	1.	1.
Lengte van het schouderblad	0.	1.	7.
Lengte van het schouderbeen	0.	1.	11.
Lengte van de ellepyp	0.	2.	2.
Hoogte van den elleboogs-knokkel	0.	0.	3.
Lengte van het sraalbeen	0.	1.	9 $\frac{1}{2}$.
Lengte van het dyebeen	0.	2.	1 $\frac{1}{2}$.
Lengte van het scheenbeen	0.	2.	4.
Lengte van het keutbeen	0.	2.	2.
Hoogte van de voorhand	0.	0.	2.
Hoogte van het hielbeen	0.	0.	6 $\frac{1}{2}$.
Hoogte van het eerste wigge-en schip-beentje te zamen genoomen	0.	0.	2.
Lengte van het tweede beentje van de nahand, dat het langste is	0.	0.	8.
Lengte van het vierde, dat het kortste is	0.	0.	6.
Lengte van het tweede en derde beentje van den navoet, die de langste zyn	0.	0.	11.
Lengte van het vierde, dat het kortste is	0.	0.	9 $\frac{1}{2}$.
Lengte des eersten regels van den tweeden vinger der voorste voeten	0.	0.	3.
Lengte van den tweeden	0.	0.	2 $\frac{1}{2}$.
Lengte van den derden	0.	0.	5.
Lengte des eersten regels van den tweeden en derden vinger der agterste voeten	0.	0.	4.
Lengte van den tweeden	0.	0.	2 $\frac{1}{2}$.
Lengte van den derden	0.	0.	3.

D E T A R S I E R.

W y hebben dit dier by geval gekreegen van iemand, die ons niet konde zeggen, noch van waar het kwame, noch hoe men het noemde? Het is egter zeer opmerkelyk door de overmaatige lengte zynrer agterste pooten; de beenderen der voeten, en inzonderheid die, welke het bovenste gedeelte van den voorvoet uitmaaken, zyn van eene overmaatige grootte, en het is van dit kenmerk, dat aanstonds in 't oog loopt, dat wy zyn naam ontleend hebben (a). De tarsier is egter het eenigste dier niet, wiens agterste beenen dus gemaakt zyn. De gerboise heeft den agtervoet nog langer; dus moet die naam van tarsier, welken wy thans aan dit dier geeven, niet dan als een naam by voorraad worden aangemerkt, welken men kan veranderen zodra men deszelfs waaren naam, dat is, die, welken het in zyn geboorteland heeft, zal weeten. De gerboise wordt in Egypte, in Barbaryen, en in de Oost-indiën gevonden; ik heb my eerst verbeeld, dat de tarsier van hetzelfde land, en hetzelfde klimaat konde zyn, omdat hy in den eersten opslag vry wat naar denzelven schynt te gelyken (b). Deze beide dieren zyn van dezelfde grootte; beiden zyn zy niet dikker dan een middelmaatige rot; beiden hebben zy de agterste beenen uittermaate lang, en de voorste by uitstek kort; beide hebben zy een verbaazend langen staart, en die aan het einde met lange hairen bezet is; beide hebben zy zeer groote oogen, regte en opene ooren; by beiden is het onderste gedeelte hunner lange pooten eveneens van hair ontbloot, terwyl al het overige des lichaams daarmede bedekt is. Dewyl dan deze dieren deze zeer zonderlinge kenmerken, die niet dan aan hun behooren, gemeen hebben, schynt men te mogen vermoeden, dat zy van aangrenzende soorten zyn, of ten minsten soorten door denzelfden hemel en dezelfde aarde voortgebragt: wanneer men dezelve egter in andere deelen vergelykt, moet men daar niet slegts aan twyffelen, maar men moet dan zelfs het tegendeel vermoeden. De tarsier heeft vyf vingers aan alle de voeten; hy heeft, om zo te spreken, vier handen, want zyne vyf vingers zyn zeer lang, en wcl van malkanderen gescheiden; de duim van de agterste voeten loopt uit in een platte nagel, en schoon de nagels der andere voeten puntig zyn, zyn dezelve egter tevens zo kort en zo klein, dat zy niet beletten, dat het dier zig van zyne vier voeten als van handen bediene. De gerboise daarentegen heeft slegts vier vingers en vier lange en kromme nagels aan de voorste voeten, en, in plaats van een duim, is 'er slegts een knobbeltje zonder nagel; maar het geen

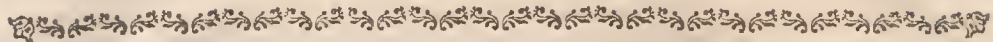
(a) *Tarsus*, in 't Fransch *Tarse*, weet men, betekent een been van den voorvoet.

(b) Om een beter denkbeeld van de vergelyking dezer twee dieren te hebben, zie hierna het XV Deel van dit Werk, waar men de Beschryvingen en de Afbeeldzels van de groote en van de kleine Gerbois vindt: vergelykt die met deze afbeelding, welke wy hier van den Tarsier geeven. Zie ook EDWARDS *Glanures*, p. 16

denzelven nog verder van onzen tarsier verwydert, is, dat de gerboise slegts drie vingers of drie groote nagels aan de agterste voeten heeft. Dit verschil is al te groot, om deze dieren als aangrenzende soorten te kunnen beschouwen, en het zou zelfs niet onmogelyk zyn, dat zy, ten opzichte van het klimaat, verre van malkanderen verwyderd waren, want de tarsier met zyne kleine gestalte, zyne vier handen, zyne lange vingers, zyne kleine nagels, zyn grooten staart, zyne lange voeten, schynt veel te naderen tot den marmose, tot den cayopollin, en een ander klein dier van 't Zuidelyk-Amerika, waarvan wy onder 't volgende artikel spreken zullen. Onze leezer ziet ondertuffchen, dat wy hier blootelyk onze twyffelingen voordraagen, en men zal ons derhalven wel het regt doen van te gelooven, dat wy ons zeer verpligt zouden houden aan hun, die deze twyffelingen zouden kunnen ophelderen, en onze gedagten vestigen, door ons het klimaat en den naam van dit klein dier met zekerheid op te geeven (c).

(c) Men vergelyke het geen in dit artykel in het algemeen gezegd is, met de historie der gerboises door den Hr. Professior ALLAMAND op de reeds aangehaalde plaats, in de voorige noot.

BESCHRYVING VAN DEN TARSIER.

De Tarsier (*Pl. X.*) is een klein diertje, dat op een zeer zonderlyke wyze gemaakt is; zyne agterpooten zyn uitermaaten lang, in vergelyking van de voorpooten, en voornaamelyk het gedeelte, dat met den rug van den voet en den hiel in den mensch overeenkomt; dat gedeelte, 't welk de ont-leedkundigen den voorvoet noemen, is zo lang als het overige van den voet, dat het onderwerp van deze beschryving uitmaakt, schoon de vingers ook zeer lang zyn. Het lighaam van den tarsier is niet grooter dan van den relmuis; maar de agterste pooten zyn langer dan het lyf, de hals en de kop te zamen genoomen; de kop is my voorgekoomen rond te zyn, zo veel ik over de evenredigheden van dit dier heb kunnen oordeelen uit de beschouwing van een individu, dat zedert langen tyd droog en hard geworden was; hy hadt een zeer korten en dunnen smoel, de oogen uitermaaten groot, en zeer dicht by den anderen geplaaft; de ooren waren lang, regt, kaal en doorschynende, gelyk die der rotten; de staart was zeer lang, dezelve hadt geen hair als aan zyn begin en aan zyn eind, en het is my niet voorgekoomen, dat hetzelfde eenigzins was uitgevallen, zedert den dood van het dier; daar zaten aan elken voet vyf dunne en zeer lange vingers; die der agterste voeten waren even lang als die der voorste; de nagels waren zeer klein, zy zaten op het eind van de vingers vast, waren witagtig van kleur en puntig, behalven die van den duim van den agtersten voet, die plat was; de duim was dik, en zat wat van de andere vingers af, gelyk de duim aan de hand, maar dezelve was even lang als de tweede vinger.

Het hair van den tarsier was een soort van wol van zes of zeven lynen lengte, zeer zagt, van een zwartagtige afchgraauwe kleur, over het grootst gedeelte van derzelver lengte, van den wortel af, en van eene donkere vaale kleur, aan hun eind, over den geheelen rug, het kruis en den buik, en helderer op het overige van het lighaam; daar zat byna geen vaal op den kop; dezelve was afchgraauw van kleur, voornaamelyk ter plaats van de wangen, alwaar ook lang hair zat; de afchgraauwe kleur vertoonde zig ook, nevens de vaale, over het geheele lighaam; de voeten waren kaal.

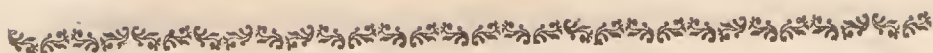
De tarsier heeft twee-en-dertig tanden, te weeten twee sny- en twee hondstanden aan elk kaakbeen, en zes baktanden aan elke zyde; de snytanden zyn puntig, de onderste staan digter tegen elkanderen dan de bovenste; de hondstanden van het onderst kaakbeen zyn lang, en staan een weinig agter over geboogen; die van het bovenst kaakbeen zyn regt en zeer kort, de drie eerste baktanden van elke zyde der kaakbeenderen hebben slegts eene punt.

De Seve, del.

LE TARSIER.

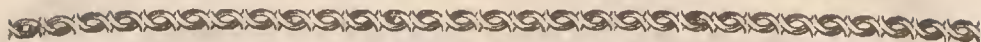
C.F. Fritsch, sc.

D E P H A L A N G E R.

Deze dieren, waarvan ons een paar, mannetje en wyfje, (*Pl. XI en XII*), onder den naam van Surinaamsche-rot, zyn toegezonden, hebben veel minder overeenkomst met de rotten, dan met de dieren van het zelfde klimaat, waarvan wy de historie gegeven hebben onder den naam van *Marmose* en *Cayopollin*. Men kan uit de zeer nauwkeurige beschryving, welke de Hr. DAUBENTON daarvan gegeven heeft, opmaaken hoe verre zy van de rotten zyn verwyderd, vooral ten opzichte van het inwendige. Wy hebben derhalven geoordeeld die benaaming van Surinaamsche-rot, als niet flegts saamgesteld, maar ook kwaalyk toegepast, te moeten verwerpen; en dewyl niet één Reisbeschryver, niet één Natuurbeschouwer, dit dier genoemd, noch zelfs aangeduid heeft, hebben wy het een naam gegeven, en wy hebben dien naam ontleend uit een karakter, dat in geen ander dier gevonden wordt. Wy noemen het *Phalanger*, omdat zyne phalanges, of de ryën zyner vinger-beenderen, van een zeer zonderling maakzel zyn, en dat van de vier vingeren, die aan vyf nagels, waarmede zyne agterfte pooten gewapend zyn, beantwoorden, de eerste met den aangrenzenden is saamgesmolten, zodat deze dubbelde vinger de vork maakt, en zig niet dan aan de laatste phalange, of ry, afscheidt om by de twee nagels te komen. De duim is van de andere vingeren afgescheiden en heeft geen nagel aan zyn einde; dit laatste kenmerk, schoon opmerkelyk, is niet enkel tot dit dier bepaald; de *farigue* en de *marmose* hebben den duim op dezelfde wyze, maar geen van deze dieren hebben, zo als dit, de phalanges saangelast of vastgesmolten.

Deze dieren schynen in de kleuren van het hair van malkanderen te verschillen, gelyk men in de afbeeldingen van het mannetje en het wyfje zien kan. Zy zyn van gestalte als een kleine konyn, of een zeer groote rot, en zy verwekken opmerking door de ongemeene lengte van hunnen staart, de verlanging van hunnen snuit, en het satsoen hunner tanden, dat alleen genoeg zou zyn om den phalanger van den *marmose*, den *farigue*, de rotten, en alle andere soorten van dieren, waaronder men hem mogt willen betrekken, te onderscheiden.

BESCHRYVING VAN DEN PHALANGER.

De Phalanger (*Pl. XI*), is tennaastenby van de grootte van de hazelmuis; dezelve is van Suriname overgezonden; ik weet niet dat dezelve door eenig Schryver genoemd is; maar ik heb hem den naam van *Phalanger* gegeven, om dat hy aan eenige regelen (*Phalanges*) der vingeren een zeer vreemd, en aan dit dier byzonder eigen kenteken heeft; de eerste en tweede vinger der agterste voeten zitten byna geheel met makanderen vereenigd onder het vel, en zyn niet van elkanderen gefcheiden dan aan den laatsten regel. Dit dier verschilt weinig van den farigue, den marmose en den cayopollin, in het maakfel van den staart en van den duim der agterste voeten, en het gelykt veel naar den marmose door een dwarsche plooi, welke het vel op zyn buik maakt, maar hy heeft een veel langwerpiger bek dan de farigue, de kruin van den kop is ook minder plat en de ooren zyn veel korter; dezelve zitten byna geheel bedekt onder het hair, hetwelk dezelve van buiten en binnen bekleedt; de vier voeten hebben naar evenredigheid meer dikte dan by den farigue, en de nagels zyn grooter en strekken zig verre voorby de knobbeltjes uit, die de vingers eindigen; de duim van de agterste voeten heeft geen nagel, dezelve zit niet alleen ver van de vingeren af, maar dezelve schynt ook agter over te liggen en naast de hiel geplaatst te zyn, het geen den bal van den voet zeer breed maakt. De twee eerste vingers zyn klein in vergelyking van den duim en van de twee laatste vingers; dezelve zyn ook korter, en zy sehynen slegts een enkelden regel te bevatten, want dezelve zyn, gelyk ik reeds heb doen opmerken, met elkanderen vereenigd aan het begin van dien regel, daar de nagel aan vast zit, en die de derde is, maar men wordt onder het vel op het gevoel die beide vingers gewaar, die 'er uitwendig slegts een maaken over de lengte der beide eerste regels; dit maakfel is my voorgekoomen zo zonderling te zyn, dat ik hetzelve voor eene wanstaltigheid zoude genoomen hebben, indien ik het niet alleen in de beide agterste voeten van den phalanger, die ten onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, en die een wyfje was, maar ook aan die van een mannetje gezien had. De staart is geheel en al met hair bezet tot op omtrent een vierde gedeelte zyner lengte van het begin af; het volgend vierde gedeelte heeft geen hair als op den bovenkant, en de onderkant is kaal gelyk al het overige van den staart; de onderkant van het laatste vierde gedeelte is byna glad, daar zitten slegts eenige kleine rimpels, en het gelykt naar de palm van een hand; ook is het einde van den staart naar om laag geboogen, en dat geeft reden om te gelooven, dat het dier zig daarvan bedient als van eene hand om zig op te hangen, en om verschillende lighaamen aan te vatten; al het overige van het naakte gedeelte van den staart is knobbelagtig en heeft dikke rimpels, die in de breedte loopen.

Het bovenst van den snoel, het voorhoofd, de kruin van den kop, de

De Sore. del.

PHALANGER MÂLE

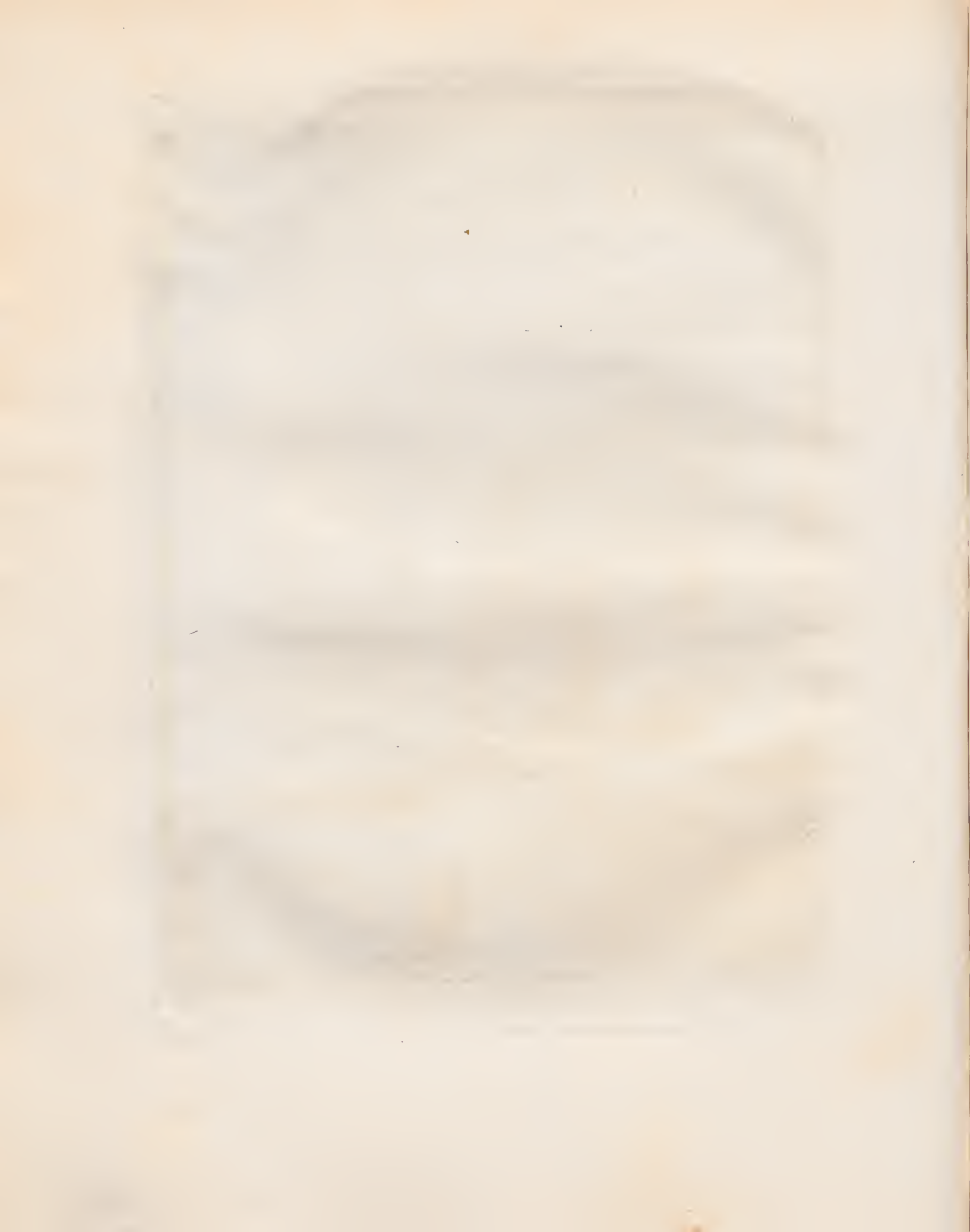
C.F. Fritsch. sc.

De Sere, del.

PHALANGER FEMELLE.

C.F. Fritsch, sc.

ooren, het bovenst van den hals, de schouders, de rug, de zyden van het lighaam, het kruis, de bovenkant van den staart, die met hair bezet is, de buitenkant van den boven- en onder-arm, van de dye en van het been, en het bovenst van de vier voeten, hadden eene gemengde kleur uit rosagtig, ligt afchgrauw en geelagtig te samen gesteld. Daar was eene zwartagtige streep, die zig van het agterhoofd, langs den hals en den rug, tot aan het eind der lendenen uitstrekke; deze streep was omtrent drie lynen breed; de zyden van den smoel, van den kop, en van den hals, het onderst kaakbeen, de keel, het onderst van den hals, de borst, de buik, de onderkant van dat gedeelte van den staart, 't welk met hair bezet is, en de binnenkant der vier pooten, hadden eene gemengde kleur, uit vuil wit en geelagtig bestaande; het gedeelte van den staart, dat geen hair hadt, was gedeeltelyk bruin en gedeeltelyk ligt geel.

	voeten, duimen, lynen		
Lengte van het geheele lighaam in eene regte lyn gemeeten van het eind van den smoel tot aan den aars	o.	8.	9.
Lengte der ooren	o.	o.	5.
Breedte van derzelve basis over de buitenste kromte gemeeten	o.	o.	9.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	o.	1.	o.
Lengte van den hals	o.	o.	8.
Omtrek van den hals	o.	3.	6.
Lengte van den stomp van den staart	o.	10.	o.
Omtrek van den staart aan het begin van den stomp	o.	2.	3.
Lengte van den voorarm, van den elleboog tot aan de geleeding der hand	o.	1.	9.
Breedte van den voorarm aan den elleboog	o.	o.	7.
Dikte ter zelfder plaats	o.	o.	5.
Omtrek van de geleeding der hand	o.	1.	2.
Omtrek van de nahan	o.	1.	2.
Lengte van de geleeding der hand tot aan het eind der nagelen	o.	1.	o.
Lengte van het been van de knie tot aan de hiel	o.	2.	o.
Breedte van 't bovenst des beens	o.	1.	o.
Dikte	o.	o.	5.
Breedte ter plaatse van de hiel	o.	o.	5.
Omtrek van den navoot	o.	1.	9.
Lengte van de hiel tot aan het eind der nagelen	o.	1.	8.
Breedte van den voorsten voet	o.	o.	7½.
Breedte van den agtersten voet	o.	1.	1.
Lengte der langste nagelen	o.	o.	4.
Breedte aan de basis	o.	o.	1.

Het netvlies strekte zig tot aan de navelstreek uit; de lever was zeer groot, en even zeer ter linker als ter regter zyde geplaatst; de maag lag geheel in de linker zyde.

De twaalfvingerige darm strekte zig naar agteren uit, langs de regter zyde, tot in de onderbuikstreek, alwaar dezelve zig naar vooren kromde; de kronkelingen van den nugteren- en omgeboogen- darm lagen in de

navelftrek; de omgeboogen darm eindigde aan den blinden darm in het midden van die strek. De blinde darm was dik en zeer lang, dezelve besloeg de onderbuiks- de darm- en de linker lenden-strek. De kronkel-darm strekte zig uit van het midden der navel- tot aan het eind der regter darm-strek uit, alwaar dezelve zig buitenwaards omhoog, en in de regter zyde naar vooren uitstrekte tot aan de bovenbuikstrek derzelfde zyde; vervolgens maakte dezelve eenige omwentelingen in de bovenbuiks- en navel-streken over de dunne darmen heen; eindelyk liep hy naar de linker bovenbuiksyde, en strekte zig door de linker zyde tot aan den regten darm uit.

De dunne darmen hadden, van den portier af tot aan den blinden darm toe, vyf voeten en tien duimen lengte; die van den blinden darm bedroeg eenen voet en twee duimen; de kronkel- en regte-darm, te samen genoomen, hadden twee voeten twee duimen lengte; dus bedroeg de lengte van de darmbuis in zyn geheel, zonder den blinden darm mede te rekenen, agt voeten. De dunne darmen hadden alle tennaastenby dezelfde dikte. De blinde darm (*ABCDE*, *Pl. XIII*, *fig. 1*), was zeer lang, dezelve eindigde in een punt, en was tennaastenby zo dik als de kronkel-en regten-darm.

Het linker gedeelte van de maag was veel dikker dan het regter; de groote blinde zak hadt eene lange middellyn; het stuk van het regter gedeelte, dat tusschen de kromte van dat deel en den portier in zit, was zeer kort en hadt slegts een kleine middellyn.

De lever hadt eene groote kwab, twee middelmaatige en twee kleine; de groote was in het midden geplaatst, en door twee insnydingen in drie byna gelyke stukken verdeeld; het galblaasje lag in de regter insnyding, en de schoorband zat aan den voorkant van het middelst gedeelte van de groote kwab by de linker insnyding vast; de twee middelste kwabben zaten, de eene ter regter en de andere ter linker zyde van de groote kwab, vast; de twee kleine waren met den wortel van de regter kwab verbonden, en vertoonden zig zeer onderscheidenlyk; maar de twee kwabben van middelmaatige grootte waren niet van den wortel van de groote afgescheiden, want de insnydingen, welke die afscheidingen maakten, waren niet dieper dan die, welke de groote kwab in drie deelen scheidde, zo dat men de regter en linker kwab voor gedeelten van de groote kwab zoude hebben kunnen neemen, die in dat geval uit vyf deelen zoude bestaan hebben, en de geheele lever zoude dan slegts eene zeer groote en twee kleine kwabben gehad hebben. Het galblaasje was zeer groot en in het midden dikker dan aan zyne beide einden.

De milt geleek naar die van den marmose.

De regter nier zat zo veel meer naar vooren dan de linker, als de helft zynere lengte bedroeg; dezelve hadden geen indrukzel, zodat de binnenkant in eene regte lyn liep; het overige van den omtrek, maakte tennaastenby een boog van een cirkel; het bekkentje was klein.

De regter long had drie zeer onderscheiden kwabben, eene zeer groote, die overeenkwam met de voorste en agterste kwab der andere dieren, die vier kwabben aan die long hebben; daar zat eene kwab, gevat in het midden

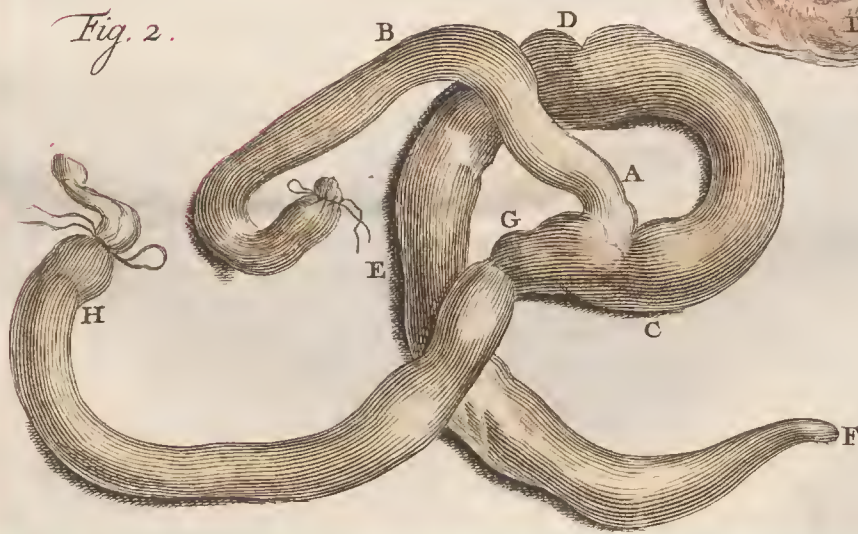
Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 2.

van het onderst gedeelte der groote kwab, en eene kleine, digt by den bodem van het hart geplaatst; de regter long van den phalanger zoude vier kwabben gehad hebben, gelyk aan die van de meeste der andere dieren, indien de kwab, die slegts gevat was in de groote, dezelve tot aan den wortel toe verdeeld hadt, in eene voorste en eene agterste kwab. De linker long bestondt slegts uit eene kwab, maar dezelve was een weinig uitgerand in het midden van haar onderst gedeelte. Het hart was langwerpig en puntig; de bogt van den grooten slagader gaf twee vaten uit.

Het vel maakte tusschen de navel- en de onderbuiks-streek eene groote dwarsche plooi, die vier lynen hoogte in het midden hadt; dezelve was bolrond naar agteren, en holrond naar vooren toe, in de gedaante van een halve maan, waarvan de beide einden op negen lynen afstand van elkanderen zaten. Ik ben aan het voorste der holrondheid van die plooi, op het vel van den buik, aan wedersyden twee kleine openingen gewaar geworden, de eene naar vooren en de andere naar agteren toe, op twee lynen afstand van elkanderen; de agterste derzelyven zat een weinig meer binnenwaards geplaatst, dan de voorste; deze beide mondjes openende, vond ik een zeer duidelyk schoon klein tepelje in elk derzelyven.

De klink was slegts daarin van den aars te onderscheiden, dat zy eene kleine in de lengte loopende spleet maakte, en die in eene andere kleine dwarsche spleet, dat de aars was. Het middelschot, dat den regten darm en de scheidde van een scheidde, begon slegts op drie lynen afstand van de randen van den aars, en van de klink. Daar zat aan de zyden van den aars en van de klink eene eironde zak, welker groote middellyn vier, en de kleine twee en eene halve, lyn bedroeg. Daarenboven zat 'er aan elke zyde van den aars eene klier, ook van eene eironde gedaante, welker groote middellyn drie, en de kleine anderhalve, lyn bedroeg; die klier hadt eene kleine holligheid in haar middelpunt, en zat aan een steeltje vast, dat anderhalve lyn lang was, en het welk in het bovenst eind van den zo even gemelden zak uitliep.

De kop van het geraamte van den phalanger heeft een korten snuit, en het voorhoofsbeen hol tusschen de beide oogputten in, die zeer groot zyn; derzelve beenige rand wordt aan het agterst gedeelte ter lengte van een vyfde gedeelte van den omtrek der oogputten afgebrooken, ook heeft het voorhoofsbeen geen oogputs uitsteekzel. De takken van het onderst kaakbeen hebben onder het knokkelwyze uitsteekzel een derde uitsteekzel, dat breed is en dat zy schuin sch naar binnen en naar om laag uitstrekt. Daar zat op den buitenkant van die takken eene zeer uitsteekend ribbetje, 't welk eene groote holligheid onder het kroonswyze uitsteekzel maakte.

De tanden zyn zeer verschillende van die van den sarigue, en van alle andere dieren; hy heeft 'er agtien in het bovenst kaakbeen en veertien in het onderste. Daar zitten in het bovenst kaakbeen agt snytanden van eene zeer verschillende grootte en gedaante; de eerste en de vierde aan elke zyde zyn puntig, en langer dan de twee andere; de tweede zyn dik, kort en breed; de derde zyn zeer klein; de beneden snytanden zyn slegts twee in getal;

zy zyn tennaastenby even groot als de tweede van boven, maar zy zyn veel langer en eindigen in de gedaante van een lepel; wanneer de mond geflooten is, raaken zy aan de tweede bovenste snytanden, en zitten gedeeltelyk agter de middelste. Daar is eene ledige plaats in het bovenst kaakbeen tusschen den laatsten sny- en den eersten bak-tand; die beide tanden hebben dezelfde gedaante; de tweede baktand is zeer klein en zeer kort, zo dat dezelve naauwlyks uit de tandkas ten voorschyn komt; de drie laatste tanden zyn grooter baktanden, en hebben verscheiden punten, de laatste van die tanden is de grootste; de tweede, derde en vierde baktand van onderen zyn zeer klein, en steeken niet verder buiten de tandkasten uit, dan de zesden van boven; de drie laatste tanden van onderen zyn groote baktanden, die verscheiden punten hebben: op een na de laatste van die tanden is de grootste.

De wervelbeenderen van den nek hebben weinig lengte; en derzelver uitsteekzels staan weinig van elkanderen af.

Daar zyn dertien wervelbeenderen in den rug, en daar zitten dertien ribben aan elke zyde, zeven waare en zes valsche; het borstbeen heeft my toegescheenen uit zeven beenderen te bestaan, maar dezelve waren alle niet wel gevormd. De lendenen-wervelbeenderen zyn ten getale van zes; de uitsteekzels van die wervelbeenderen, en van die van den rug, zyn naar evenredigheid even klein als van de nek-wervelbeenderen. Het heiligbeen bestaat slegts uit twee valsche wervelbeenderen, gelyk dat van den farigue, van den marmose, en van den cayopollin; daar zitten 'er negen-en-twintig in den staart, gelyk in dien van den farigue en van den marmose.

Het voorste gedeelte van de heup-beenderen heeft weinig breedte; de eironde gaten zyn zeer groot en byna rond.

De phalanger heeft ook overtollige beenderen in het bekken, gelyk de farigue, de marmose en de cayopollin; deze beentjes hebben negen lynen lengte.

Het schouderblad is smal, maar deszelfs doornagtig uitsteekzel is zeer hoog.

De sleutelbeenderen zyn zeer krom; de beenderen van den arm, van den voorarm, van de dye en van het been, verschillen weinig van die van den farigue.

Ik heb slegts een beenje in den regel van de voorhand gezien, de andere waren nog niet gevormd; daar zaten 'er vier in den tweeden regel, de drie eerste zaten boven de drie eerste beentjes van de nahand, en het vierde beentje van de voorhand zat boven de twee laatste beentjes van de nahand.

Daar zaten slegts zeven beentjes in den navoet van den phalanger, gelyk in dien van de meeste andere dieren; het eerste wiggebeentje was zeer groot, en geleedde zig aan de binnenzyde met het eerste beentje van den navoet, dat ook zeer groot, en binnenwaarts gerigt was; de duim hadt slegts eenen regel, ten minsten ik ben geen voetspoor van den tweeden gewaar geworden; het tweede en het derde beentje van den navoet, en de regels van den eersten, en van den tweeden vinger waren veel kleiner dan de twee laatste beentjes van den navoet, en de regel van de beide laatste vingers;

BESCHRYVING VANDEN PHALANGER. 79

de eerste en de tweede regel van den eersten vinger zaten verbonden met die van den tweeden.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind des bovensten kaakbeens tot aan het agterhoofd	0.	2.	1½.
Lengte van het onderst kaakbeen van deszelfs einde af tot aan den agtersten rand van het knokkelwyze uitsteekzel	0.	1.	7.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	0.	0.	7.
Lengte van die opening	0.	0.	2½.
Breedte	0.	0.	2½.
Lengte der eigenlyke neusbeenderen	0.	0.	9.
Breedte ter breedste plaats	0.	0.	2½.
Hoogte der oogputten	0.	0.	7.
Lengte der langste snytanden buiten het been	0.	0.	4.
Lengte der langste baktanden	0.	0.	1½.
Breedte	0.	0.	2½.
Dikte	0.	0.	1½.
Breedte van het gat des eersten wervelbeens van den hals van boven naar beneden	0.	0.	1½.
Lengte van de eene zyde naar de andere	0.	0.	3.
Lengte van de laatste wervelbeenderen der lendenen, die de langste zyn	0.	0.	4.
Lengte van de agtste rib, die de langste is	0.	1.	6.
Lengte van het heiligbeen	0.	0.	7.
Breedte van het voorste gedeelte	0.	0.	6½.
Lengte van de langste valsche wervelbeenderen van den staart	0.	0.	5.
Breedte van het voorste gedeelte van het heupbeen	0.	0.	3.
Lengte van het midden der puntwyze holligheid af	0.	1.	1.
Lengte van de goot van het bekken	0.	0.	6.
Breedte	0.	0.	6.
Diepte	0.	0.	5½.
Lengte der eironde gaten	0.	0.	5.
Breedte	0.	0.	4½.
Breedte van het bekken	0.	0.	5½.
Hoogte	0.	0.	9.
Lengte van het schouderblad	0.	1.	0½.
Breedte ter breedste plaats	0.	0.	5.
Breedte ter smalle plaats	0.	0.	2½.
Hoogte van het doornagtig uitsteekzel op de hoogste plaats	0.	0.	2.
Lengte der sleutelbeenderen	0.	0.	9.
Lengte van het schouderbeen	0.	1.	5.
Lengte van de ellepyp	0.	1.	10.
Hoogte van de elleboogs knokkel	0.	0.	2.
Lengte van het fraalbeen	0.	1.	7.
Lengte van het dyebeen	0.	1.	10.
Lengte van het scheenbeen	0.	1.	8.
Lengte van het keutbeen	0.	1.	8.
Lengte van het derde been van de nahand, dat het langste is	0.	0.	4.
Lengte van den eersten regel van den tweeden vinger van den voorvoet, die de langste is	0.	0.	3½.
Lengte van den tweeden	0.	0.	2.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den derden	0.	0.	1½.
Lengte van den eersten regel van den duim	0.	0.	2.
Lengte van den tweeden	0.	0.	1½.
Lengte van het eerste beentje van den navoet	0.	0.	4½.
Lengte van het tweede en derde	0.	0.	4.
Lengte van de beide laatste	0.	0.	5.
Lengte van den regel van den duim aan de agterste voeten	0.	0.	3.
Lengte van den eersten regel van de twee eerste vingers	0.	0.	3.
Lengte van den tweeden	0.	0.	2.
Lengte van den derden	0.	0.	2½.
Lengte van den eersten regel der twee laatste vingers	0.	0.	5.
Lengte van den tweeden	0.	0.	3.
Lengte van den derden	0.	0.	2½.

Ik heb een anderen phalanger (*Pl. XII.*) ontleed, die uitwendig niet verschilde van dien (*Pl. XI.*), waarvan ik zo even de beschrijving gegeven heb, dan daarin dat hy grooter was, en dat hy eene gemengde kleur hadt, uit vuil wit en ligt geel bestaande, tusschen beiden met zwartagtige vlakken bezet; die vlakken waren klein, en vertoonden zig niet sterk op den kop; daarentegen zaten 'er veele en grooter op het bovenst van den hals, van de schoft, op de schouders, en op den buitenkant van de voor-en agterpooten onder de knie, zodat het zwart de overhand hadt boven het wit; de vlakken waren nog grooter en donkerer, maar zaten in kleinen getale, op den rug, op de zyden van het lighaam en op den buitenkant van de dye; het hair was dicht gezaaid, en geleek in zekeren opzichte naar den aart van wol, hetzelfde hadt omtrent negen lynen lengte; het gedeelte van den staart, dat kaal was, hadt eene geelagtige kleur; dit dier was een mannetje.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam in eene regte lyn gemeeten van het einde van den smoel tot aan den aars	0.	10.	5.
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot aan het agterhoofd	0.	2.	6.
Omtrek van het einde van den smoel	0.	2.	7.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	0.	3.	6.
Omtrek van de opening van den bek	0.	1.	0.
Afstand tusschen de beide neusgaten	0.	0.	3.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van 't oog	0.	0.	11.
Afstand tusschen den agtersten hoek en 't oor	0.	1.	1½.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	5.
Opening van het oog	0.	0.	2½.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen over de kromte van het neusbeen gemeeten	0.	0.	9.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	0.	0.	7.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en ooren	0.	5.	0.
Lengte der ooren	0.	0.	9.
Breedte van derzelver basis over de buitenste kromte gemeeten	0.	0.	8.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	0.	1.	4.
Lengte van den hals	0.	0.	10.
			Omtrek

BESCHRYVING VANDEN PHALANGER. 81

	voeten, duimen, lynen.		
Omtrek van den hals	o.	3.	8.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten gemeeten	o.	6.	6.
Dezelfde omtrek op de dikste plaats	o.	7.	6.
Dezelfde omtrek voor de agterfte pooten	o.	6.	3.
Lengte van den stomp van den staart	o.	9.	8.
Omtrek van den staart aan het begin van den stomp	o.	2.	4.
Lengte van den voorarm, van den elleboog tot aan de geleeding der hand	o.	2.	4.
Omtrek van die geleeding	o.	1.	7.
Omtrek van de nahand	o.	1.	6.
Lengte van de geleeding der hand tot aan het eind der nagelen	o.	1.	5.
Lengte van den agterpoot van de knie af tot aan de hiel	o.	2.	6.
Lengte van de hiel af tot aan het eind der nagelen	o.	1.	11.
Breedte van den voorsten voet	o.	o.	10.
Breedte van den agtersten	o.	1.	3.
Lengte van de langste nagelen	o.	o.	4.
Breedte aan de basis	o.	o.	1.

By de opening van den onderbuik, vond ik het netvlies tusschen de maag en de darmen verborgen liggen, maar de lever en de maag waren eveneens gelegen, als in den anderen phalanger.

De twaalfvingerige darm strekte zig slegts tot in de navelfstreek uit; de omgeboogen darm eindigde aan den blindendarm, in het voorste gedeelte van die streek; de blindedarm strekte zig naar agteren in de regter zyde uit; kromde zig naar binnen, verlengde zig naar vooren in de navelfstreek, boog zig daarna wederom binnenwaards, en strekte zig naar agteren uit tot in de onderbuikstreek, alwaar hy zig naar boven kromde, en vervolgens strekte hy zig naar vooren uit onder de ruggraat, tot aan het voorste gedeelte van de navelfstreek; de kronkeldarm maakte eene kleine bogt in de regterzyde, en een grooten boog agter de maag over de dunne darmen heen, dezelve strekte zig agterwaards uit, in de linker zyde, tot in de onderbuikstreek, alwaar hy zig naar boven kromde, en zig naar vooren langs de linker zyde uitstrekte, vervolgens boog hy zig by de milt om, en strekte zig in die zelfde zyde naar agteren tot aan den regten darm uit.

De dunne darmen hadden twee voeten en tien duimen lengte, van den portier af tot aan den blindendarm toe, welke laatste vyf duimen en een halve lang was; de kronkel- en regte-darm te samen genoomen, waren anderhalve voet lang; dus bedroeg de geheele lengte van de darmbuis, zonder den blinden darm, vier voeten en vier duimen; de dikste plaatzen van den twaalfvingerigen darm hadden tot anderhalven duim omtrek; de nugtere darm was minder dik, en de omgeboogen darm (*AB*, *Pl. XIII*, *fig. 2*) hadt nog minder middellyns, dezelve hadt slegts negen of tien lynen omtrek op de dunste plaatsen; de blinde darm (*CDEF*) was teunaastenby zo dik als de nugtere darm, dezelve eindigde in eene punt; de kronkeldarm (*GH*) en de regte darm waren niet dikker dan de omgeboogen darm.

De groote blinde zak van de maag was zeer diep, en hadt eene kegeltige gedaante; het regter gedeelte hadt tennaastenby de zelfde gedaante,

maar was langwerpiger; de hoek van dat gedeelte zat op een gelyken afftand van het einde van den flokdarm, en van den portier af; maar alle de ingewanden van dit dier waren hard geworden, door de werking van den moutwyn. Daar waren eenige groote plooien (*ABCD*, *Pl. XIII*, *fig. 3*), die zig over de binnenste wanden van de maag uitstrekten, van den portier (*E*) af tot aan den bodem (*F*) van den grooten blinden zak; tusschen die plooien zaten 'er eenige andere (*GH*) in, op de wyze van zytakken, die naar de takken van vaten geleeken; daar was eene soort van dwarsch toompje (*I*), dat tusschen den portier en den flokdarm (*K*) in zat, en dat eene holigheid maakte tusschen denzelven en den portier.

De milt was zeer lang; dezelve hadt op haaren buitenkant een puntig uitwas, tennaastenby op dezelfde plaats, alwaar de derde tak der milt van de marmosa en van den cayopollin geplaatst zat.

De lever geleeke naar die van den anderen phalanger, door het getal en de plaatsing der kwabben, en door die van het galblaasje; maar de tusschenbeide kwab, aan de linker zyde, was geheel van de middelste kwab afgescheiden; de schoorband zat aan den regter rand van de linker infnyding der groote kwab vast, en daar was daarenboven een tweede band, die aan den linker rand van de groote kwab vast zat.

De nieren zaten beiden tegen over elkanderen geplaatst.

Het peesagtig middelpunt van het middelrif was zeer uitgestrekt; de longen verschilden slegts daarin van die van den anderen phalanger, dat de regter aan zyn onderst gedeelte twee diepe infnydingen hadt, die byna eene kleine kwab tusschen malkananderen in maakten. Het hart lag schuinisch naar de linker zyde gekeerd.

Daar zaten drie kelkklieren op het agterst gedeelte van de tong, eene naar agteren, en twee anderen naar vooren; het strotklepje was lang en in het midden uitgerand; het verhemelte hadt negen dwarsche groeven.

De agterhersfenen lagen agter de groote geplaatst, gelyk by de meeste viervoetige dieren; daar waren eenige groefjes op, maar de hersfenen hadden geene ongelykheden.

De roede was zeer klein, onder den regten darm geplaatst en agterwaards gerigt; het is my voorgekoomen, dat het roedehoofdje van boven en van onderen platagtig, en aan zyn eind gekarteld was; en dat de opening van de pisbuis aan den onderkant van het roedehoofdje zat, op eene lyn afftand van derzelve eind. Daar zat eene klier aan elke zyde van de voorhuid, maar ik ben noch zaadblaasjes, noch voorstanders, gewaar geworden. De blaas hadt een eironde gedaante; de afvoerende buizen waren zo lang, dat dezelve buiten den onderbuik kwamen, in welken de zaadballen in een balzak beslooten lagen.

D E C O Q U A L L I N.

Ik heb bevonden, dat dit dier, 't welk ons uit Amerika is toegezonden, onder den naam van *Oranje-Eekhoorn*, hetzelfde is als dat, 't welk FERNANDEZ (a) onder dien van *Quaulucallotquapachli*, of *Cozticotequallin*, heeft aangeduid; maar, dewyl wy die woorden van de Mexikaanſche-taal niet wel kunnen uitspreken, heb ik de laaſte benaaming verkort, en ik heb 'er *Coquallin* van gemaakt, het welk voortaan de naam van dit dier zal zyn. Het is niet een eekhoorn, ſchoon het daar in geſtalte, figuur, en de pluimaadje van den ſtaart, vry wel naar gelykt; want hy verſchilt daarvan niet ſlegts in verſcheiden uitwendige karakters, maar ook in inborſt en zeden.

De coquallin (*Pl. XIV.*) is veel grooter dan de eekhoorn; *In duplam fere crescit magnitudinem*, zegt FERNANDEZ. Het is een aartig en bevallig dier, zeer opmerkelyk door zyne kleuren; zyn buik is van eene ſchoone geele kleur; en het hoofd, gelyk ook het lighaam, is gemengd met zwart, wit, bruin en oranje-kleur (b). Hy bedekt zig met zyn ſtaart gelyk de eekhoorn, maar hy heeft niet, gelyk deze, de kleine bosjes, of penſeelen, hair aan 't einde der ooren; hy klimt niet op de boomen; hy onthoudt zig, even als de aard-eekhoorn (c), welken wy den *zwitſer* genaamd hebben, in gaten en onder de wortels van boomen. Hy maakt daar zyn leger, en hy voedt 'er zyne jongen op. Hy vult inſgelyks zyn verblyf met graanen, en vrugten, om zig des winters daarmede te voeden. Hy is wantrouwig en liſtig, en zelfs wild genoeg om zig nooit te laaten temmen.

Het ſchynt, dat de coquallin niet dan in de zuidelyke deelen van Amerika gevonden wordt; de blanke- of oranje-eekhoorns der Ooſt-indiën zyn veel kleiner, en hunne kleuren zyn eenvormig; het zyn wezendlyk eekhoorns, die op de boomen klauteren, daar hunne neſten maaken, en hunne jongen werpen; terwyl de coquallin en de *zwitſer* van Amerika zig onder den grond onthouden, gelyk de konynen, en geene andere overeenkomt met den eekhoorn hebben, dan denzelven in figuur te gelyken.

(a) FERNANDEZ *Hiſt. Anim. Nov. Hiſp. cap. XXVI. pag. 8.*

(b) Zie de beſchryving van den coquallin op de volgende bladzide.

(c) Zie het X Deel van dit werk bladz. 91, 92.

BESCHRYVING VAN DEN COQUALLIN.

De Coquallin (*Pl. XIV*), gelykt naar den Eekhoorn in de gedaante van lighaam, maar hy is een weinig grooter, en hy verschilt daar zeer veel van in de kleuren van zyn hair, dat geen, 't welk aan den staart zit, is even lang als by den eekhoorn, maar de ooren van den coquallin zyn van boven niet bezet met lange hairen in de gedaante van een penseel.

Het eind van den smoel en de ooren zyn wit; het onderst en de zyden van den kop hebben eene fraaie zwarte kleur, met eenige tinten van eene roffe of oranje-geele kleur, welke zig zeer duidelyk verthoont aan de zyden van den kop; het agterhoofd, het bovenst, en de zyden van den hals, de rug, de zyden van het lyf, de staart, de schouder, en de buitenkant van den arm en van de dye, hebben eene gemengde kleur uit zwart, roodagtig oranje en ros bestaande, ook zitten 'er eenige witte hairen aan het eind van den staart. Het onderst van den kop en van den hals, de borst, de buik, de binnenkant van den arm en van de dye, het overige van de vier pooten en van de voeten, zyn geheel en al van eene roffe oranje-kleur, behalven het onderst van den agtervoet, dat ook met zwart doormengd is; de langste hairen van het lighaam hebben, gelyk die van den eekhoorn, byna eenen duim lengte, en die van den staart zyn tot drie en een halven duim lang. De knevels zyn zwart en twee duimen negen lynen lang; de nagels hebben ook eene zwarte kleur.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam in eene regte lyn gemeeten, van het eind van den smoel tot aan den aars	o.	10.	9.
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot aan het agterhoofd	o.	2.	10.
Omtrek van het eind van den smoel	o.	3.	1.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	o.	4.	5.
Omtrek van de opening van den bek	o.	1.	0.
Afstand tusschen de beide neusgaten	o.	0.	2.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van 't oog	o.	1.	3.
Afstand tusschen den agtersten hoek en 't oor	o.	0.	6.
Lengte van het oog, van den eenen hoek tot den anderen	o.	0.	5.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, over de kromte van het neusbeen gemeeten	o.	1.	8.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	o.	1.	3.
Omtrek van den kop, tusschen de oogen en ooren gemeeten	o.	5.	2.
Lengte van de ooren	o.	0.	7.
Breedte van de basis over de buitenste kromte gemeeten	o.	0.	8.
Afstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	o.	1.	3.
Lengte van den hals	o.	0.	11.
Omtrek van den hals	o.	3.	4.

De Sève del.

LE COQUALLIN.

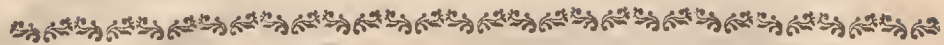
C.F. Fritsch, sc.

BESCHRYVING VAN DEN COQUALLIN. 85

	voeten , duimen , lynen.		
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten gemeeten	0.	6.	0.
Dezelfde omtrek in het midden	0.	8.	6.
Dezelfde omtrek voor de agterpooten gemeeten	0.	6.	0.
Omtrek van den staart aan het begin van den stomp	0.	2.	0.
Lengte van den voorarm, van den elleboog af tot aan de geleding der hand	0.	2.	5.
Omtrek van die geleding	0.	1.	4.
Lengte van die geleding af, tot aan het eind der nagelen	0.	1.	10.
Lengte van den agterpoot, van de knie tot aan de hiel	0.	3.	2.
Lengte van de hiel tot aan het eind der nagelen	0.	2.	8.
Breedte van den voorsten voet	0.	0.	5½.
Breedte van den agtersten voet	0.	0.	7½.
Lengte van de langste nagelen	0.	0.	5.
Breedte aan de basis	0.	0.	0½.

Schoon dit dier byna geheel uitgedroogd was, is het my egter voorgekomen, dat zyne ingewanden naar die van den eekhoorn geleeken; voornaamelyk de maag, de lever, het galblaasje, de kronkeldarm en delongen.

B E S C H R Y V I N G

VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DEN SURIKATE, DEN TARSIER, DEN PHALAN-
GER, EN DEN COQUALLIN.

No. MCCXXXIII. *Het geraamte van een surikate.*

Dit is het geraamte, 't welk ten onderwerp gediend heeft voor de beschrijving, en de afmetingen van den surikate.

No. MCCXXXIV. *Het tongbeen van een surikate.*

Dit been bestaat uit negen stukken gelyk by de meeste viervoetigedieren, het middelste stuk heeft weinig kromte; het derde stuk aan elke zyde is zeer kort; de takken der vork zyn daarentegen langer, dan eenig ander stuk van dit tongbeen.

No. MCCXXXV. *Een tarsier.*

Dit dier is gedroogd; de voorvoet van een der voeten is ontleed geworden, om deszelfs zonderlinge maakzel aan te toonen. Dit individu heeft voor de beschrijving van den tarsier gediend; hetzelfde is aan 't Kabinet door Mevrouw de Marquifin d'Aligny vereerd geworden.

No. MCCXXXVI. *Een phalanger.*

Dit dier is in wyngceest bewaard; het is een mannetje; men vindt zyne beschrijving in die van den phalanger, het zelve was uit Suriname aan den Hr. Abt Nolin toegezonden, die hetzelfde aan 't Kabinet vereerd heeft, benevens het wyfje, waarvan men het geraamte heeft opgemaakt, 't welk onder het volgend nommer wordt opgegeeven.

No. MCCXXXVII. *Het geraamte van een phalanger.*

Men vindt de beschrijving en de voornaamste afmetingen van dit geraamte in de beschrijving van den phalanger.

No. MCCXXXVIII. *Het tongbeen van een phalanger.*

Dit been is gedeeltelyk kraakbeenig; men ontdekt daar slegts zes beenige stukken aan, die misschien tot vyf zouden gebragt zyn, indien de beenwording volkoomen was geweest; als dan zouden 'er eene basis, twee groote en twee kleine hoornen aan geweest zyn.

No. MCCXXXIX. *Een coquallin.*

Men heeft dit dier doen opdroogen, na hetzelfde langen tyd in wyngceest bewaard gehad te hebben; dit is het individu, 't welk voor de beschrijving van den coquallin gediend heeft.

No. MCCXL. *Het tongbeen van een coquallin.*

Daar ontbreken eenige stukken aan dit been; die, welke nog overig zyn, gelyken byna volkoomen naar die, welke met hen overeenkoomen in het tongbeen van den eekhoorn.

No. MCCXLI. *Het beentje uit de roede van een coquallin.*

Dit beentje is in gedaante gelyk aan dat van den eekhoorn; het verschilt daar slegts van in grootte, naar evenredigheid van de kloekte dezer beide dieren.

D E H A M S T E R (*).

De Hamster is eene der vermaardste en der schadelykste rotten; en, dat wy haare historie niet met die der andere rotten gegeven hebben, was, omdat wy haar toen nog niet gezien hadden, en haar niet dan zeer lang daarna hebben kunnen bekomen; en nog is het niet dan aan de standvattige oplettenheden van den Hr. Marquis DE MONTMIRAIL op alles wat de kennis van de Natuurlyke-Historie kan bevorderen, en aan de vriendelykheid van den Hr. DE WAITZ, Staats-minister van den Landgraaf van Hesse-Kassel, dat wy de volkomene en nauwkeurige kennis van dit dier verschuldigd zyn: zy hebben ons twee levende gezonden met een berigt (a), wegens hunne natuurlyke zeden en gebruiken. Wy hebben een dezer dieren eenige maanden lang onderhouden, om het waar te neemen; en vervolgens heeft men het ontleed, om 'er de beschryving, en de vergelyking der inwendige deelen met die der andere rotten, van op te maaken. Men zal zien, dat de hamster in die inwendige deelen meer naar een waterrot, dan naar eenig ander dier gelykt: ook gelykt hy dezelve in de kleinheid van oogen en de fynheid van hair, maar hy heeft geen langen staart gelyk de waterrot; integendeel hy heeft denzelfven zeer kort, en korter dan de campagnol, dus gelykt hy, zoo als wy gezegd hebben, in deszelfs inwendig maakzel zeer veel naar de waterrot. De hamster schynt ons ten opzichte van den campagnol te zyn, het geen de groote veldmuis ten opzichte van de veldmuis is. Alle deze dieren onthouden zig onder den grond, en schynen dezelfde natuurlyke ingeeving te hebben; zy hebben ook tennaastenby dezelfde gebruiken, inzonderheid dat van kooren te verzamelen, en groote magazynen in hunne holen op te stapelen. Wy zullen ons derhalven minder uitbreiden over de gelykheden van gedaante, en de overeenkomsten van natuur, dan over de be-

trek-

(*) De *Hamster*. *Cricetus* in 't hedendaagsch Latyn. De naam, zegt GESNER, schynt herkomstig uit de Ilyrische-taal, waarin dit dier *Skrzeczick* heet; *Hamster* of *Hamester* in 't Hoogduitsch; naam, welken wy hebben overgenoomen, als zynde die van het dier in deszelfs geboorteland.

Chomik Skrzeczick in 't Poolsch, volgens RZACZINSKI... *Ann. Hist. Nat. Pol.* p. 326.

Cricetus. GESNER *Hist. Quadr.* p. 738. *duæ figurae Criceti.* ibid.

Porcellus frumentarius Iberiotropæum Silesia, a Gasp. SWENKFELD, *Lignicii* 1603. p. 118. 119.

Glis cinereo rufus in dorso, in ventre niger, maculis tribus ad latera albis... *Marmota Argentinensis*. *La Marmote de Strasbourg*. BRISSON *Regn. Animal.* pag. 166.

Cricetus, mus cauda subabbreviata auriculis rotundatis, corpore subtus nigro, lateribus rufescentibus. LINNÆUS *Syst. Nat. Ed. X.* p. 60.

(a) Zie hier eene vry breede Memorie over die soort, van dieren welke men hier te lande *Hamster* noemt; dezelve is my gezonden door den Hr. DE WAITZ, Staats-minister van den Landgraaf van Hesse-Kassel, die met de geschikste hoedanigheden, om een man van staat te formeeren, eene sterke zugt voor de Natuurlyke-Historie paart.... Hy heeft my by deze Memorie twee dezer dieren levende gezonden, welken ik u by de eerste gelegenheid zal doen toekomen. *Uittrekzel uit een brief van den Hr. MARQUIS DE MONTMIRAIL aan den Hr. DE BUFFON, gedagtekend van Krunkach, den 31 July 1762.*

treklyke verscheidenheden en de wezendlyke onovereenkomsten, welke de hamster van alle andere rotten, muizen en veldmuizen, daar wy van gesproken hebben, onderscheiden.

AGRICOLA (b) is de eerste schryver, die juiste en omstandige berigten wegens dit dier gegeven heeft. FABRICIUS (c) heeft daar eenige facta bygevoegd, maar SCHWENCKFELD (d) heeft meer gedaan dan alle de andere;

(b) *Hamester, quem quidam Cricetum nominant, existit iracundus & mordax, adeo ut, si eum eques incaute persequatur, soleat proflire, & os equi appetere, & si prehenderit, mordicus tenere. In terra cavernis habitat... pedes habet admodum breves; pilis in dorso color est fere leporis: in ventre niger, in lateribus rufus, sed utrunque latus maculis albis, tribus numero, distinguitur; suprema capitis pars, ut etiam cervix, eundem, quem dorsum, habet colorem. Tempora rufula sunt; guttur est candidum; pili autem sic inhaerent cuti, ut ex ea difficulter evelli possint... atque ob hanc causam & varietatem pelles ejus sunt pretiosae: multa frumenti grana in specum congerit & utrinque dentibus mandit... ager Thuringiae eorum animalium plenus, ob copiam & bonitatem frumenti. GEORG. AGRICOLA. de Animant. Subterr. apud GESNER, Hist. Quadr. pag. 738.*

(c) *Hamester animal est agreste, sub terra habitans... colore vario, ventre non candido, sed potius nigerrimo... dentes habet in anterioribus oris ima supremaque parte binos, prominentes & acutos; malos laxas & amplas ambas exportando importandoque replet. Ambabus mandit.. cum terram effodit primum anterioribus pedibus (quos talpa similes habet brevitate; sed minus lacos) eam retrahit. Longius progressus ore exportat; cuniculos ad antrum plures agit cubiti profunditate, sed admodum angustos... Antrum intus extendit ad capienda frumenta... Messis tempore grana omnis generis frumenti importat... Terra ante cuniculos erecta non tumuli modo assurgit, ut talparum tumuli, sed ut agger dilatatur... Vescitur hoc animal frumento omnis generis, & se domi alatur, pane & carnibus. In agro etiam mures venatur. Cibum cum capis in pedes priores eregitur... quamvis autem corpore exiguum sit, natura tamen est pugnax & temerarium. Laceratum quidquid ore gestat, pulsatis utroque pede malis, subito egerit; recta hostem invadens, spiritu oris & assultu protervum ac minax... nec terretur facile, etiam si viribus impar ei sit quem petit; vidi ipse, cum equum assultando naribus corripuisset, non prius morsum dimisisse, quam ferro occideretur... Hamestri pellis maxime durabilis... In Thuringia & Misnia hoc animal frequens, non omnibus tamen in locis, sed in uberrimis & fertilissimis. In Lusacia circa Radeburgum e satis panicis effoditur. Mulbergi ad Albim in vineis reperitur, nam maturis quoque uvis vescitur. GEORG. FABRICIUS apud GESNERUM, Hist. Quadrup. pag. 739. 740.*

(d) *Porcellus frumentarius Hamster minor paulo cuniculo. Longitudo dodrantalis & palmi unius, pilis in dorso fere leporis est colore, gula, venter & pedes interiores nigrae sunt. Rubet in lateribus & circa caudam, quae coloris murini tres digitos longa; maculae albae sunt auribus, juxta rostrum, supra arcos & coxam. Pedes admodum breves, digitis & unguiculis albidis quinque utrinque. In pedum planta seu parte digitorum inferiore, tubercula veluti calli ubique eminent. Oculi splendidi, nigri, elegantes. Dentes habet ut lepus anteriores binos infiores & laterales. Lingua mollis, spongiosa, bucculis vesiculae utrinque ampla membranae sub cute porriguntur, quae sensim gracilescentes dorso tenui ligamento alligantur. Haec, instar sacci messis tempore granae tritici, siliginis, & aliarum, seu folles quospiam infarcit, atque in suos cuniculos coneatum in futurum byemen congerit ac reponit.*

Pulmonibus candidis quatuor lobi sunt. Cor renibus paulo majus, mucrone obtusiore. Hepar triplicatum apparet unum super alterum impositum. Inferior pars dorso adjacens duos obtinet lobulos, media quae maxima integra, absque incisuris integrum abdomen secundum, latitudinem occupans ventriculum a parte amplexatur. Superior portio divisa aliis incumbens diaphragmata proxime subjacet. Fel nullum conspiciere licuit.

Ventriculus ei duplex. Unus candidus, rotundiusculus, cui alter per isthmum annectitur longiusculus, sinistrum hypochondrium occupans, hinc prope istum Oesophagus inseritur, alteri sub dextro hypochondrio intestina adherent. In utroque reperiebatur chylus candidus pulcrae farinaceae similis. crassior tamen in sinistro.

Intestina gracilia flavent; ubi desinunt incipit caecum, anfractuosum amplum hinc, crassiora ad

hy heeft den hamster ontleed, en hy geeft 'er eene beschryving van, die byna geheel met de onze overeenstemt. Ondertusschen is zy door de latere Natuurbeschryvers naauwelyks aangetrokken, terwyl deze zig allen vergeenoegd hebben met over te schryven, wat GESNER daarvan gezegd heeft; wy meenen derhalven aan dezen schryver het regt te moeten doen, van zyne waarnemingen in 't geheel by te brengen: en die van den Hr. DE WAITZ daar byvoegende, zullen wy alles hebben wat men over dit diër verlangen kan.

„ De verblyfplaatsen der hamsters, (zegt de Hr. DE WAITZ) zyn van „ een verschillend maakzel, naar den ouderdom en de kunne dezer dieren, „ gelyk ook naar de hoedanigheid van den grond. De woonplaats van het „ mannetje heeft een schuinschen gang, aan welkers opening men een hoopje „ opgeworpen aarde vindt. Op eenigen afstand van dezen schuinschen gang „ is een gat, dat loodregt nederloopt tot in de kamers of keldertjes van het „ verblyf. Daar vindt men geene opgeworpen aarde by; het geen doet „ vermoeden, dat de schuinsche uitgang begonnen is, door van buiten naar „ binnen te graaven, terwyl de loodregte uitgang van onderen naar boven, „ of van binnen naar buiten, is gegraven.

„ De wooning van het wyfje heeft ook een schuinschen gang, en tevens „ twee, drie, ja tot agt loodregte gaten, om aan haare jongen een vryen „ uittogt en hertred te verschaffen. Het mannetje en het wyfje hebben „ elk afzonderlyke wooningen; het wyfje maakt de haare dieper dan het „ mannetje.

„ Ter zyde van de loodregte gaten, op een of twee voeten afstands, „ graaven de hamsters van de beide sexen, naar haaren ouderdom, en in „ evenredigheid van de voortteeling, een, twee, drie, of vier byzondere „ holen, die van onderen zo wel als van boven de gedaante van een ge- „ welf hebben, en meer of minder ruim zyn naar de hoeveeldheid van den „ voorraad, dien zy daar in bergen willen.

„ Het regt neêr gaande gat is de gewoone weg, waardoor de hamsters „ uitgaan en inkomen. Het is door het schuinsche neêrlopende gat, dat zy „ de aarde wegbrengen. Het schynt dus, dat deze gang, die eene zagtere „ helling heeft in een der keldertjes, en steiler afloopt in een ander, dient „ om de lugt een vryen omloop in deze onderaardsche verblyven te geeven. „ Het vertrek of hol, daar het wyfje haare jongen werpt, bevat geen „ voorraad van graan, maar is voorzien van een nest van stroo of gras; „ deszelfs diepte is zeer verschillende; die, welke een jonge hamster in

caeruleum vergunt colorem. Excernit pilulas longiusculas instar murium. Lien coloris sanguinei soleam fere humanam representat.

Renes bini phaseoli magnitudine & figura. Vesicula candida pisum Italicum aequat, rotunda, lagenula instar. Parit quinque, sexve uno partu.

In terræ cavernis habitat. Agri vastator, & Cereris hostis. Autumno multa frumenti granis in sicum congerit & utrinque dentibus mandit.

Admodum pinguis sit, ob id porcellis Indictis non inepte comparatur.

In cibum non recipitur, sed pelles consuuntur ad vestimenta.

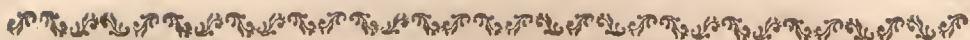
De caverna sua aqua fervente, seu frigida, copiose infusa, expellitur.

„ het eerste jaar aan zyn hol geeft, is slegts van één voet; een oude
 „ hamster graaft dikwyls tot vier en vyf voeten. Het geheel verblyf, alle
 „ de gemeenschappen en alle de keldertjes daaronder begreepen, heeft zom-
 „ tyds agt of tien voet middellyns.
 „ Deze dieren vullen hunne magazynen met drooge en schoon gemaakte
 „ graanen, met koorin in de airen, met erwten en boonen in de peulen,
 „ welke zy vervolgens in hunne holen uitdoppen, derzelver basten, gelyk
 „ ook de overblyfzels der gepelde airen, door den schuinschen gang naar buiten
 „ brengende. Om hunnen voorraad aan te brengen, bedienen zy zig van
 „ hunne uitzettende wangen, waarin elk meer dan een vierde van een halve
 „ pint gezuiverde graanen te gelyk kan bergen.
 „ De hamster doet gemeenlyk zyn voorraad van graanen tegen het einde
 „ van augustus op. Na dat hy zyn magazynen gevuld heeft, overdekt
 „ hy dezelve, en sluit de toegangen met aarde dicht; waardoor men zyne
 „ wooning niet gemaklyk kan ontdekken. Men bemerkte dezelve niet dan
 „ door het hoopje aarde, dat by den schuinschen ingang, waarvan wy ge-
 „ sproken hebben, gevonden wordt; men moet vervolgens de regtneer-
 „ gaande gaten zoeken, en daardoor zyne wooning ontdekken. Het ge-
 „ bruikelykste middel, om deze dieren te vangen, is hen op te graaven, schoon
 „ dat vry moeijelyk is, ter oorzaake van de diepte en de uitgestrektheid
 „ hunner holen: liden egter, die op deze foort van jagt wel afgerigt zyn,
 „ kunnen daar voordeel mede doen. Zy vinden gemeenlyk in het goede
 „ jaargetyde, dat is te zeggen in den herfst, twee schepels goede graanen
 „ in yder verblyf, en zy hebben de winst van het vel dezer dieren, dat tot
 „ bonte voeringen gebruikt wordt. De hamsters werpen twee- of driemaal
 „ 's jaars, en vyf of zes jongen te gelyk, zomtyds meer. Daar zyn jaaren,
 „ waarin zy zig in eene ontelbaare menigte vertoonen, en andere, waarin
 „ men byna geenen ziet. In vogtige jaaren teelen zy sterkt voort, en die
 „ overvloedige voortteeling veroorzaakt een algemeen gebrek, door de vrees-
 „ felyke vernieling van alle graanen.
 „ Een jonge hamster slegts zes weeken, of twee maanden oud, graaft
 „ reeds zyn hol; in het eerste jaar zyns levens brengen zy geen jongen
 „ voort, en koppelen niet.
 „ De huismarters vervolgen de hamsters driftig, en verdelgen een groot
 „ getal van dezelve. Ook dringen zy in hunne holen, maaken 'er zig
 „ meester van, en neemden dezelve tot hun eigen verblyf.
 „ De hamsters hebben gemeenlyk een bruinen rug en een zwarten buik; daar
 „ zyn 'er egter ook die graauw zyn, en dit verschil kan van hunnen meer
 „ of min gevorderden leeftyd komen. Men vindt ook eenige, die geheel
 „ zwart zyn.”
 Deze dieren verdelgen malkanderen wederzyds, gelyk de veldmuizen; van
 twee, die in dezelfde kouw bewaard wierden, verworgde het wyfje het man-
 netje, en na de spieren, die de kaakebeenen vasthouden, doorgebeeten te
 hebben, maakte zy zig eene opening tot binnen in zyn lighaam, waarvan
 zy de ingewanden voor een goed gedeelte opvrat. Zy draagen verscheiden

maalen in een jaar, en zyn zo schadelyk, dat in eenige staaten van Duitschland hunne kop op prys gesteld is; zy zyn zo gemeen, dat hunne vagt weinig gelds kost.

Alle deze byzonderheden, welke wy uit de memorie van den Hr. WAITZ, en de waarneemingen van den Hr. MONTMIRAIL getrokken hebben, komen ons zeker voor, en stemmen overeen met het geen ons voor het overige wegens deze dieren reeds bekend was; maar het is niet even zeker, dat zy, zo als men in die zelfde memorie leest, den winter in een staat van aanhoudenden slaap, of verdooving, doorbrengen, en gedurende dien tyd zelfs uitgedroogd zyn, zo dat zy geene beweging of leeven weder krygen dan in de lente. De hamster, dien wy leevendig gehad hebben, heeft den laatsten winter van 1762, 1763 doorgebracht in eene kamer zonder vuur, en waarin het koud genoeg was om het water te doen bevriezen. Hy is evenwel niet verstyfd, of in dien staat van slaap en verdooving gevallen, integendeel hy heeft niet opgehouden zig naar gewoonte te beweegen en te eeten; daar integendeel de relmuizen, en groote hazelmuizen, welke wy onderhouden hebben, door een veel minder graad van koude verstyfd zyn; wy denken derhalven niet, dat de hamster ten dezen opzichte tot de relmuizen, of de marmotten nadert, en het is verkeerdelyk en te onpasse, dat zommigen onzer Natuurbeschouweren dit dier *den marmot van Strasburg* genaamd hebben, dewyl hy niet slaapt gelyk de marmot, en te Strasburg niet gevonden wordt.

BYVOEGZEL OF NIEUWE HISTORIE VAN DEN HAMSTER (*).

De Hamster is een viervoetig dier van het geslacht der muizen; het brengt den winter door met slaapen, gelyk de marmotten, het is laag op zyn pooten, heeft een korten hals, den kop wat groot, den mond aan beide kanten met knevels voorzien, de ooren groot en byna zonder hair, een korten en half naakten staart, ronde oogen, die uit het hoofd pulen; de kleur van het hair is een mengzel van ros, geel, wit en zwart; dit alles geeft hem geen zeer inneemend voorkoomen. Zyne zeden en gebruiken pryzen hem even weinig aan. Hy bemint niet dan zig zelve, en heeft niet eene enkele gezellige hoedanigheid. Hy tast alle andere dieren, daar hy zig meester van kan maaken, zonder zelfs die van zyn eigen ras uit te zonderen, geweldig aan, en vreet dezelve op. De natuurlyke ingeeving zelfs, die hem naar de andere sexe voert, duurt slegts weinig dagen, ten einde van welken het wyfje geen beter lot, dan wy straks gemeld hebben, ondervinden zoude, zo zy de voorzorg niet gebruikte van de ontmoeting van haaren ondankbaaren te vermyden, of hem eerst te dooden. Met deze haatelyke hoedanigheden heeft de Natuur egter ook andere weeten te verbinden, die, zonder dit dier beminlyker te maaken, hetzelfde egter eene onderscheidene plaats in de Natuurlyke-historie der dieren doen verdienen. Hy is onder het klein getal van die dieren, die den winter in een staat van verdooving doorbrengen, en het eenigste in Europa, dat van wangzakken of zakwangen voorzien is: zyne behendigheit om zig een onderaarsch verblyf te maaken, en de yver, waarmede hy zyn wintervoorraad opdoet, verdienen niet minder de oplettendheit der weetgierige liefhebberen.

De hamster onthoudt zig niet onverschillig in allerhande klimaat, of in allerhande gronden. Men vindt hem niet in de al te heete, noch in de al te koude landen. Dewyl hy van graanen leeft en zig onder de aarde onthoudt, is een steenagtige, zandige of taaije kleigrond even weinig voor hem geschikt als de weiden, de bosschen, en de moerassige plaatzen. Hy moet een stuk lands hebben, daar hy gemaklyk in kan wroeten en graaven, en dat evenwel vast genoeg is om niet af te brokkelen en uit te vallen. Ook kiest hy strecken, die vrugtbaar zyn in allerhande soorten van graanen, om niet verpligt te zyn, zyn voedsel verre te gaan zoeken, naardien hy weinig geschikt is voor lange togten. Dewyl nu de landen van Thuringen alle deze eigenschappen vereenigen, worden de hamsters daar in grooteren getale dan ergens elders gevonden.

(*) Deze Historie van den hamster, en de proeven op dit Dier gemaakt, zyn van den beroemden Hr. SULZER te Gotha, in Thuringen, dat het Vaderland van dit beest is. De opstelling van dit stuk is ons zo goed voorgekomen, en de proeven zo naauwkeurig beschreeven, om eene waare kennis van dit scepzel te erlangen, dat wy denken, dat de Hr. DE BUFFON zelf het agter de Historie, welke hy van dit dier gegeven heeft, met vermaak zal zien.

Het hol, 't welk de hamster zig drie of vier voet onder den grond graaft, bestaat gemeenlyk in meer of minder kamers naar den ouderdom van het dier, dat dit verblyf bewoont. De voornaamste is getapiffierd met stroo, en dient voor huisvesting; terwyl de andere geschikt worden om 'er den voorraad te bewaaren, welken hy in den tyd van den oogst in groote hoeveelheid verzamelt. Yder hol heeft twee gaten, of openingen, waarvan die, waardoor het dier onder den grond gekomen is, schuin nederdaalt. De andere, die van binnen is begonnen en naar buiten voortloopt, is loodregt, en strekt voor deur, om uit te gaan en in te komen.

De holen der wyfjes, die nooit met de mannetjes samenwoonen, verschillen in verscheiden punten van de andere. In die holen, waarin zy werpen, ziet men zelden meer dan eene voorraad-kamer, om dat de korte tyd, welken de jongen by de moeder blyven, het niet noodig maakt, dat zy veel voedsel verzamele: maar in plaats van één loodregt gat, zyn 'er zeven of agt zulke gaten, daar de jongen vryelyk door uitgaan, of inkomen, zonder malkanderen te hinderen; zomtyds blyft de moeder, haare jongen weggejaagd hebbende, in dit hol; maar gemeenlyk maakt zy een ander, 't welk zy met zo veel voorraad vervult, als het jaargetyde haar toelaat te verzamelen.

De hamsters koppelen de eerste reis tegen het einde van de maand april, als wanneer de mannetjes zig naar de holen der wyfjes begeeven, daar zy egter maar weinig dagen byblyven; zo het gebeurt, dat twee mannetjes, terwyl zy een wyfje zoeken, malkanderen in het zelfde gat ontmoeten, ontstaat 'er een verwoed gevegt tusschen dezelve, het welk doorgaands met den dood van den zwaksten eindigt. De overwinnaar maakt zig van het wyfje meester, en beiden, schoon zy op alle andere tyden malkanderen vervolgen en dooden, leggen hunne natuurlyke woestheid af, geduurende de weinige dagen, dat hunne ritfigheid duurt. Zy beschermen zelfs malkanderen over en weder tegen de aanvallers; wanneer men in dezen tyd een hol opent, en het wyfje bemerkt, dat men haar heur mannetje wil ontrooven, vliegt zy op den ontweldiger in, en doet hem dikwyls de woede haarer wraak door diepe en smartelyke beetten voelen.

De wyfjes werpen twee-of driemaal 's jaars. Haare dragt is nooit minder dan van zes, en meestal van zeffien of agtien jongen. De groei dezer dieren is zeer vaardig; op den ouderdom van veertien dagen beproeven zy reeds de aarde uit te graaven; kort daarna verpligt de moeder hen uit het hol te trekken; zo dat zy op den ouderdom van omtrent drie weken aan hun zelve worden overgelaaten. Deze moeder betoont in 't algemeen weinig tederheid voor haare jongen. Zy, die in den tyd haarer ritfigheid, haar mannetje zo moedig verdedigt, zoekt geene andere toevlugt dan in de vlugt, wanneer haar gezin in gevaar is. Haare eenige zorg is, haare eigen beveiliging. Ten dien einde boort zy, zo dra zy bemerkt, dat zy vervolgd wordt, al graavende dieper in den grond, het welk zy met eene verbaazende snelheid uitvoert: De jongen mogen tragten haar te volgen, zy is doof voor hun geschreeuw, en zy sloopt zelfs de wykplaats, welke zy zig gemaakt heeft, toe.

De hamster voedt zig met allerhande foorten van groente, van wortelen, en van graanen, welken de verschillende jaargetyden hem verschaffen. Hy verlustigt zig zelfs, naar 't schynt, met het vleesch der andere dieren, welken hy meester wordt, op te eeten. Dewyl hy niet geschikt is voor lange togten, maakt hy zyn eersten voorraad in zyne magazynen, van het geen de nabuurige velden hem aanbieden; het welk de reden is waarom men dikwyls geheele kamers vol ziet van eene enkele foort van graanen. Wanneer de oogften zyn binnen gehaald, gaat hy zyn voorraad verder zoeken, en neemt wat hy in zyn weg vindt, om het naar zyne wooning te brengen, en daar zonder onderscheiding neêr te leggen. Om het vervoeren van zyn voedzel gemaklyker voor hem te maaken, heeft de Natuur hem aan de beide zyden van het binnenste des monds van wangzakken voorzien. Dit zyn twee vliezige zakken, glad en glinsterende, van buiten en van binnen bezaaid met een groot getal klieren, die onophoudelyk eene zekere vogtigheid afscheiden, om hen buizaam en leenig te houden, en bekwaam te maaken om de toevallen te weêrstaan, welken de graanen, dikwyls styf en puntig, zouden kunnen veroorzaaken. Elk dezer zakken kan anderhalf once koorn bevatten, welke dit dier, in zyn verblyf te rug gekomen, ledigt door middel van zyne twee voorste voeten, die zy van buiten tegen deze wangen drukt, om 'er het koorn te doen uitkoomen. Wanneer men een hamster ontmoet, die deze zakken met voorraad gevuld heeft, kan men hem met de hand vangen, zonder gevaar te loopen dat hy byten zal, dewyl hy in dezen staat geene vrye beweging van de kaakebenen heeft, maar indien men hem slegts eenigen tyd gunt, ledigt hy vaardig zyne zakken, en stelt zig te weer. De hoeveelheid van voorraad, welken men in de holen vindt, verschilt naar den ouderdom en de kunne van het dier, dat het zelve bewoont. De oude hamsters verzamelen tot honderd ponden graan; maar de jonge en de wyfjes vergenoegen zig met veel minder. De eene en andere gebruiken dezen voorraad, niet om zig des winters daarmede te voeden, als welken tyd zy in een staat van slaap of verdooving doorbrengen, zonder eenig voedzel te gebruiken, maar om daarvan na hunne ontwaaking, in 't voorjaar, en vervolgens al den tyd, die hunne volgende verdooving voorgaat, te leeven.

By het naderen van den winter, wyken de hamsters naar hunne onderaardsche verblyven, waarvan zy den ingang zorgvuldig sluiten. Zy blyven daar geruft, en leeven van hunnen voorraad, tot dat de koude, gevoeliger geworden, hen in een staat van verdooving brengt, gelyk aan den diepsten slaap. Wanneer men na dien tyd, een hol opent, 't welk men kan herkennen door een brok grond, die digt by het gat van de schuinschneêrlopenden gang, daar wy van gesproken hebben, ligt, vindt men de hamsters gemaklyk uitgestrekt op een bed van fyn en zeer zagt stroo. Zy ligt met den kop onder den buik, tusschen de twee voorste pooten in verborgen, terwyl de agterste voeten tegen den bek liggen; zyne oogen zyn gesloten, en zo men de oogleden van malkanderen verwydert om dezelve te openen, vallen zy terstond weder toe. De ledemaaten zyn styf, gelyk die van een dood dier, en het geheele lighaam is, als men 't aanraakt, zo koud, als ys. Men

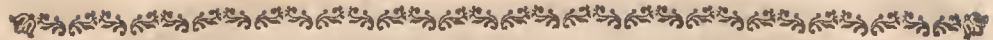
bemerkt niet de allergeeringste ademhaaling, noch eenig ander teken van leeven. Het is niet dan door het dier in dezen staat van verdooving te openen, dat men het hart zig ziet samen trekken en uitzetten; maar die beweging is zo langzaam, dat men naauwelyks vyftien polslagen in een minuut kan tellen, terwyl het hart tenminsten honderd en vyftig maal in dat zelfde korte tydbestek slaat, wanneer het dier in een staat van leeven of ontwaaking is. Het vet is als gestremd; de ingewanden hebben even weinig warmte als het buitenste des lighaams, en zyn ongevoelig voor de werking van brandewyn, en zelfs van vitriool-olie, die men daarop stort, zonder dat zy de minste *irritabiliteit* toonen. Hoe finartelyk deze geheele konst-bewerking zy, het dier schynt daar egter weinig van te voelen. Hy opent zomtyds den mond als om te ademen; maar zyne verdooving is al te sterk, om hem eene geheele ontwaaking toe te laten.

Men heeft gemeend, dat deze verdooving enkel van een zekeren trap van winterkoude afhing. Dat kan waar zyn ten opzichte van de relmuizen, de groote hazelmuizen en de vleermuizen; maar om den hamster in dezen staat te brengen, toont de ondervinding, dat 'er nog by vereischt wordt, dat de buitenlugt geen toegang hebbe tot de plaats, daar hy zyne wyk genoomen heeft. Men kan zig daarvan overtuigen, door een hamster te besluiten in eene kist of kas, met aarde en stroo gevuld; men stelle vryelyk die kist bloot voor eene koude, sterk genoeg om het water te doen bevrozen, men zal het 'er egter nooit toebrengen, dat hy in zyn staat van verdooving valle; maar zodra men deze kist, vier of vyf voet onder de aarde, welke men vooraf wel klein moet maaken, om de buitenlugt te beletten van daardoor te dringen, geplaatst heeft, zal men het dier, na verloop van agt of tien dagen verdoofd vinden, even als in zyn hol. Zo men deze kist uit de aarde weder ophaalt, zal de hamster na verloop van eenige uren ontwaaken, en zal op nieuws in slaap vallen, indien men dezelve weêr onder den grond brengt. Men kan deze proefneeming met het zelfde gevolg herhaalen, zo lang de koude duurt, mits men in acht neeme, om den noodigen tyd tusschen beiden te laten verloopen. Het geen nog nader bewyft, dat de afwezigheid van de buitenlugt, een der oorzaaken van de verdooving van den hamster zyn moet, is, dat hy in 't harte van den winter uit zyn hol genoomen, en aan de buitenlugt bloot gesteld, na verloop van eenige uren onfeilbaar ontwaakt. Het maakt geen verskil of men deze proef des daags, of des nagts, neeme, zodat het licht hier ook geen deel in heeft.

Het is eene aartige vertooning, een hamster uit zyn staat van verdooving tot dien van leeven, of beweging, te zien overgaan. Eerst wordt hy van de styfheid zyner ledemaaten bevryd; vervolgens zigt hy diep, maar met lange tusschenpoozen; men bemerkt beweging in de beenen; hy opent den mond als om te geeuwen, en doet onaangenaame geluiden als de reutel in de keel hooren. Nadat dit spel eenigen tyd geduurd heeft, opent hy eindelyk de oogen, en poogt zig op zyne voeten te zetten, maar alle deze bewegingen zyn nog onvast en waggelende, gelyk die van een dronken mensch. Hy herhaalt egter zyne proeven, tot dat hy het zo verre brengt, dat

dat hy zig overeinde op zyne beenen kan ophouden. In deze gestalte zynde, houdt hy zig eenigen tyd stil, als om zig te herkennen, en van zyne vermoeyenissen uit te rusten; maar kort daarna begint hy zig te beweegen, te eeten, en werkzaam te worden, gelyk als voor den tyd van zyn slaap. Deze overgang, uit den staat van verdooving tot dien van ontwaaking, vordert meer of minder tyds, naar de warmte of koude van de plaats, daar het dier zig bevindt. Indien men het aan eene koude lugt blootstelt, verloop en 'er dikwyls twee uren eer het ontwaakt, en in eene gemaatigder plaats gaat dat in de helft des tyds toe. Het is waarschynlyk, dat in hunne onderaarfche holen deze omwenteling onmerkbaar toegaat, en dat het dier als dan geene dier ongemakken voelt, die eene verhaafte, en, om zo te spreken, geweldige ontwaaking vergezellen.

Het leeven van den hamster is verdeeld tusschen de zorgen, om aan zyne natuurlyke behoeften te voldoen, en de woeden van te vegten. Hy schynt geene andere driften te hebben, dan die van den toorn, die hem aanspoort om alles aan te vallen, wat hy in zynen weg ontmoet, zonder acht te geeven op de sterkte van den vyand. Volstrekt onkundig in de kunst om zyn leeven te bewaaren, door zig het gevegt te onttrekken, laat hy zig eer met stokken dood slaan, dan dat hy eenigzins wyken of toegeeven zoude. Zo hy middel vindt om de hand van een mensch te vatten, moet men hem dooden, om zig van hem te kunnen ontslaan. De grootte van het paard vervaart hem even weinig, als de behendigheid van den hond. Dit laatstgemelde dier wilgaarne jagt op hem maaken: wanneer de hamster hem van verre gewaar wordt, begint hy met zyne zakken te leedigen, zo hy dezelve by geval met graanen gevuld heeft, vervolgens blaast hy dezelve zo geweldig op, dat zyn hoofd en hals het overige zyns lighaams zeer verre in dikte overtreffen, eindelyk zet hy zig op zyne agterste pooten, en werpt zig in deze houding op den vyand: zo hy zyn sprong wel neemt, en zig aan denzelfen vasthegt, verlaat hy hem niet voor dat hy hem gedood, of zelfs het leeven verlooren heeft; maar de hond voorkomt hem gemeenlyk door hem van agteren te vatten en dood te nypen. Deze woede van te willen vegten maakt dat de hamster met geen der andere dieren in vrede leeft. Hy voert zelfs den oorlog tegen die van zyn eigen geslagt, zonder zyn wyfje uit te zonderen. Wanneer twee hamsters malkanderen ontmoeten, missen zy over en weder nooit malkanderen aan te vallen, en te bevegten, tot dat de zwakste bezwykt onder het geweld van den sterksten, die hem als dan opvreet. Het gevegt tusschen een mannetje en een wyfje duurt gemeenlyk langer, dan dat van twee mannetjes. Zy beginnen met malkanderen te jaagen en te byten; vervolgens begeeft elk zig aan een kant, als om adem te haalen; kort daar op vernieuwen zy den sryd, en gaan voort te vlugten en te vegten, tot dat een van beiden bezwykt. De overwonnene dient den overwinnaar altyd tot wildbraad.

BESCHRYVING VAN DEN HAMSTER.

De Hamster (*Pl. XV*) is zo groot als een rot; hy schein my toe in maakzel van het lighaam van dezelve niet te verschillen, dan daarin dat zyn kop grooter, zyne oogen kleiner, en zyn staart veel korter zyn. Het voorhoofd, het bovenste van den kop, de rug, het bovenste van het kruis en der zyden van het lighaam, waren van eene bleekvaale kleur, met afchgrauw gemengd, omdat de hairen op het grootst gedeelte van hunne lengte, van den wortel af, van eene afchgrauwe kleur zyn; boven het afchgrauw zyn zy vaal en zwartagtig aan het eind, en daar loopen zelfs geheel zwarte hairen onder. Op het bovenste van de zyden van den kop, en den hals, onder de oogen, beneden aan de zyden van het lyf, aan de buitenste zyde van de dye en het been, op het beneden gedeelte van het kruis en de billen, ziet men eene roffe of rosagtige kleur; het eind van den smoel, het beneden gedeelte van de zyden van den kop, de buitenkant van den arm, de zyden van de borst, en de voeten, zyn van eene zeer bleeke geelagtige kleur; deeze kleur maakt drie groote vlakken aan wederzyde van het dier, maar zy waren zo duidelyk niet als in de afbeelding (*Pl. XV*). De keel, het onderst van den hals, de voorarm, het onderst van de borst, de buik, de binnenkant der dye, het voorste en de binnenkant van het been, en het onderst van den enkel, zyn van eene zeer donkere kastanje-bruine-kleur, en zelfs op fommige plaatzen zwartagtig. De ooren zyn groot, rondagtig en ten deele kaal; de staart is zeer kort, aan zyn begin met rosagtige hairen bedekt, en op het overige van zyne lengte byna kaal, alwaar hy slegts zeer dun en met zeer kleine hairtjes bezet is. De voeten hebben vyf vingeren, maar de duim van de voorste voeten is zeer onduidelyk, men onderscheidt daar slegts een knobbeltje en een klein nageltje aan, even als by den eekhoorn, de rot, de muis, enz.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten, van het eind van den smoel tot aan den aars	0.	8.	0.
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot aan het agterhoofd	0.	1.	10.
Omtrek van het eind van den smoel	0.	2.	1.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	0.	2.	11.
Omtrek van de opening van den bek	0.	1.	3.
Afstand tusschen de beide neusgaten	0.	0.	14.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog	0.	0.	10.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	0.	0.	8.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	3.
Opening van het oog	0.	0.	2.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen	0.	0.	6.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en de ooren	0.	3.	8.

De Vries del.

LE HAMSTER.

C. F. Fritsch. sc.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte der ooren	0.	0.	11½.
Breedte van de basis over de buitenste kromte gemeeten	0.	1.	0.
Affstand tusschen de beide ooren om laag gemeeten	0.	0.	9.
Lengte van den hals	0.	0.	9.
Omtrek van den hals	0.	2.	9.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten gemeeten	0.	4.	5.
Dezelfde omtrek op de dikste plaats	0.	4.	10.
Dezelfde omtrek voor de agterpooten gemeeten	0.	4.	5.
Lengte van den stomp van den staart	0.	1.	6.
Omtrek van den staart aan het begin van den stomp	0.	0.	11.
Lengte van den voorarm van den elleboog tot aan de geleeding der hand	0.	1.	3.
Omtrek dier geleeding	0.	0.	10.
Lengte van die geleeding af, tot het eind der nagelen	0.	0.	9½.
Lengte van het been van de knie, tot aan de hiel	0.	1.	2.
Lengte van de hiel af, tot aan het eind der nagelen	0.	1.	3.
Breedte van den voorsten voet	0.	0.	4.
Breedte van den agterste voet	0.	0.	5.
Lengte van de grootste nagelen	0.	0.	2.
Breedte aan de basis	0.	0.	0½.

Deze hamster woog zeven oncen, zes drachmen en een half. Het netvlies strekte zig uit tot in het midden van den onderbuik; de twaalfvingerige darm kwam tot aan de regte nier; de nugtere darm maakte zyne omwentelingen in de bovenbuik-streek, de navel-streek, en onderbuik-streek; de omwentelingen van den omgeboogen darm lagen ook in de onderbuik-streek, en vervolgens in de linker darm-streek, en in de lendenen-streek van diezelfde zyde: de blinde darm strekte zig naar agteren uit, in de linker zyde, en kromde zig aan het eind naar buiten om; de kronkel-darm liep van de linker naar de regter zyde, agter de maag; vervolgens verlengde hy zig naar agteren in de regter zyde en liep wederom naar vooren; deeze twee laatste gedeelten van den kronkeldarm waren aan elkanderen gehegt door een klein darmscheil, even als in den eekhoorn (*a*); en dezelve hingen los; de kronkeldarm liep, eindelyk, weêr van de regter naar de linker zyde agter de maag, en kromde zig naar agteren, om zig met den regten darm te vereenigen.

De dunste plaats (*A*, *Pl. XVI*, *fig. 1*) van den twaalfvingerigen darm was by den portier (*B*); het overig gedeelte van dien darm, de nugtere darm en de omgeboogen darm (*A*, *fig. 2*), waren tennaastenby van dezelfde dikte: de blinde darm (*BC*) was langwerpig en omgekromd; de kronkeldarm was dikker (*D*) by den blinden darm (*B*), dan in het geheel overig gedeelte van zyne uitgestrektheid; hy maakte twee kruiswyze draaien (*EF*) aan zyn begin, vervolgens was hy omgeboogen en beschreef twee andere kruiswyze trekken in eene srydige rigting met de eerste, op zig zelve teruglopende: het grootst gedeelte (*G*) van den kronkeldarm en regtendarm was

(*a*) Zie het VII Deel van dit werk, bladz. 161.

tennaaftenby van dezelfde dikte als de dunne darmen; alle de rokken der darmen waren zeer dun.

De maag schein dubbeld te zyn, gelyk die van de waterrot (*b*), en uit twee zakken zaamengefeld (*CD*, *Pl. XVI*, *fig. 1*), die door eene verenging (*E*) van slegts tien lynen omtreks gescheiden waren; deeze verenging bevondt zig in het regter gedeelte van de maag, op twee lynen afftands van den flokdarm (*F*); het overige van het regter gedeelte was zeer dik; het linker gedeelte was minder dik en zeer langwerpig, daar was ook een groote afstand tusschen den flokdarm (*F*) en den bodem (*D*) van den grooten blindenzak. De binnenste wanden (*Pl. XVII*, *fig. 1*) van de maag verfehilden niet van die van de waterrot (*c*) dan daarin, dat 'er kleine plooiën op den bodem (*A*) van den grooten blindenzak waren, en dat de doorschynende vliezen van het linker gedeelte, (*AB*) in een zeer ver insteekenden rand met franjes (*CD*) eindigden.

De lever strekte zig byna zo veel naar den linker als naar den regter kant uit; zy geleek naar die van de waterrot, in getal, maakzel en plaatsing der kwabben; derzelve kleur was bruinrood van buiten en graauwagtig van binnen; zy woog drie drachmen. Ik heb geen galblaasje gezien; in dat opzigt gelykt de hamster minder naar de waterrot, dan naar de rot, omdat de laatste geen galblaasje heeft.

De milt was gelyk aan die van de waterrot; zy woog vyf greinen.

De regter nier lag wat meer naar vooren dan de linker; zy waren beiden dik en derzelve binnenkant vormde eene soort van in de lengte loopende graat, die haar in twee vakken verdeelde.

De linker long hadt maar eene kwabbe; de regter was uit vyf kwabben zaamengefeld, van welke drie op eene rei geplaatst waren; de twee andere waren by den bodem van het hart geplaatst; eene der twee kwabben was klein, en de andere was slegts van eene grootte, geëvenredigd naar die van de vierde kwabbe van de regter long van de meeste viervoetige dieren. Daar kwamen drie takken uit de bogt van den grooten slagader.

De hamster heeft aan elke zyde van het onderst kaakbeen een wangzak (*AB*, *Pl. XVII*, *fig. 2*), die met den bek gemeenschap heeft, en die zig tot aan den schouder uitstrekt; in deeze zakken steekt hy het voedsel, dat hy bewaaren of vervoeren wil; zy zyn zeer groot, want gevuld zynde (*A*) hebben zy tot één duim agt lynen lengte, en negen lynen middelyns in het midden; zy zyn onder de bekleedzelen geplaatst, en worden gevormd door een vry dun spieragtig vlies (*B*), dat geplooid is als de zak leedig is. De meeste aapen hebben wangzakken, die weinig van die van den hamster verschillen; maar ik ken geen ander dier, dat diergelyke voorraadplaatzen heeft, om zyn voedsel in bewaaring te stellen.

De tong geleek naar die van de rot. Het strotklepje was puntig in het midden, en om den rand getand. Daar liepen in het verhemelte agt dwarsche

(*b*) Zie het VII Deel van dit werk, bladz. 215. *Pl. XLIV* en *XLV*, *fig. 1*.

(*c*) Zie het VII Deel, bladz. 216. *Pl. XLV*, *fig. 2*.

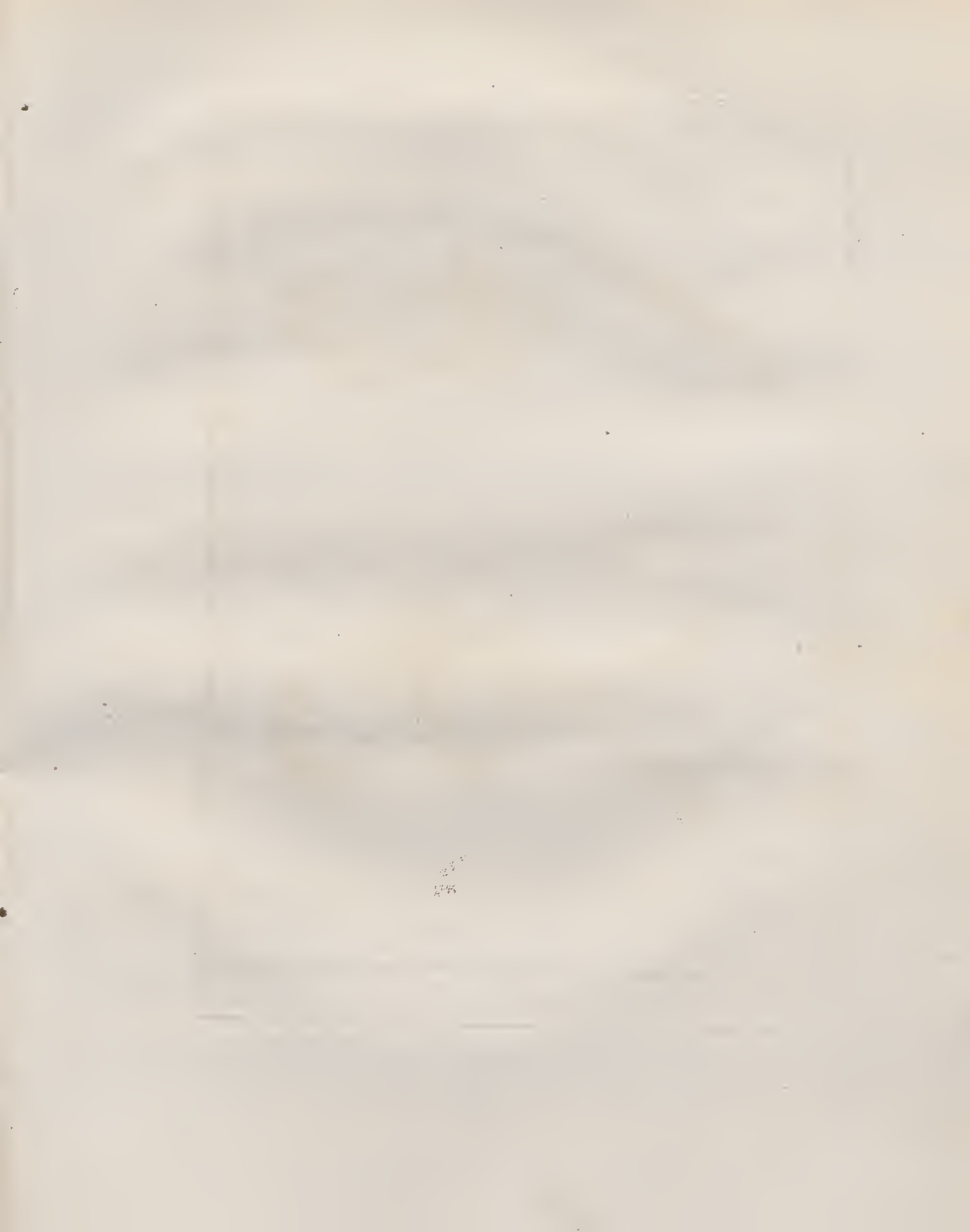

Fig. 1.

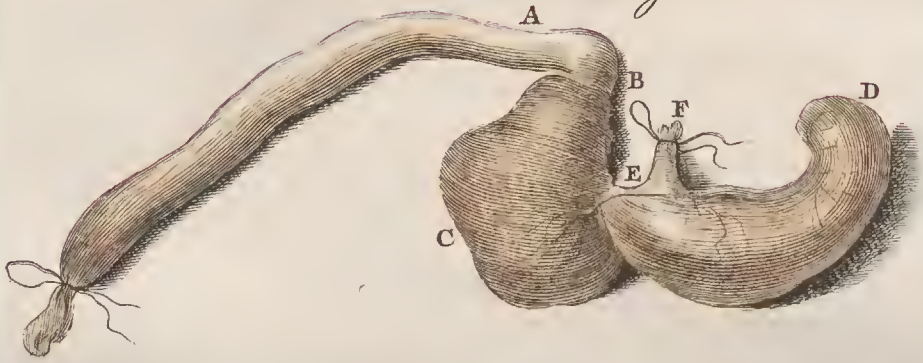

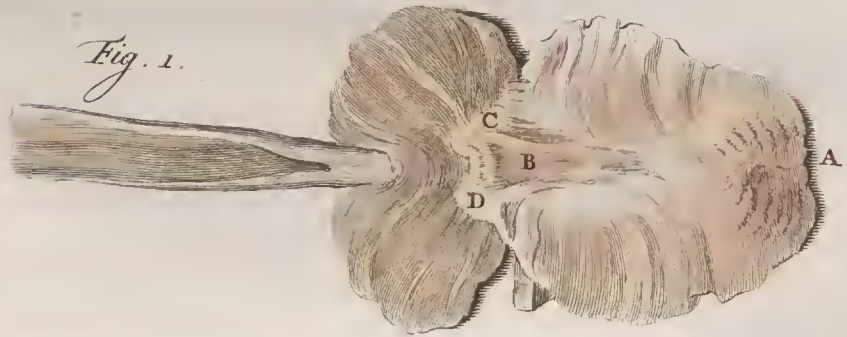
Fig. 2.

Fig. 2.

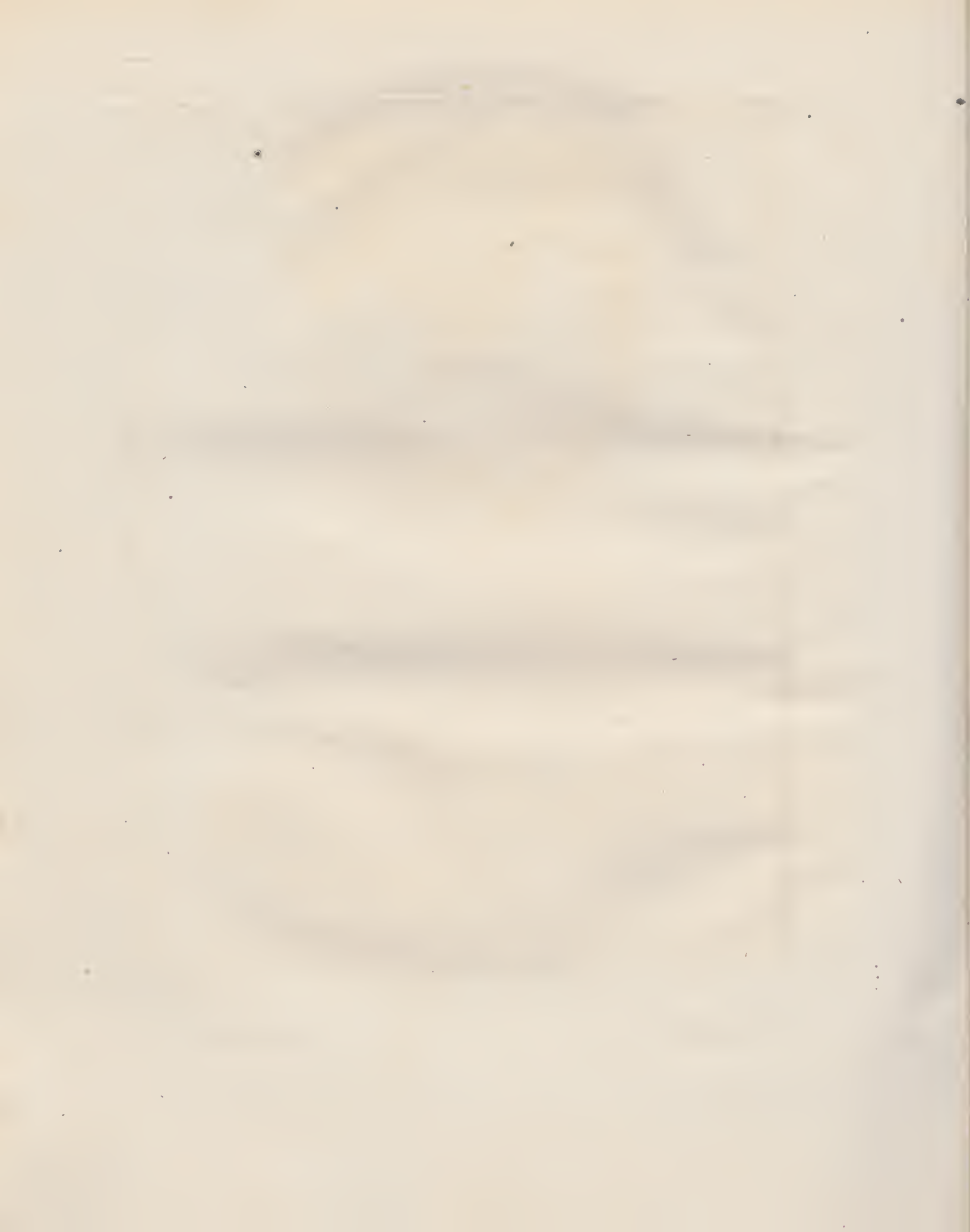

Fig. 1.

De Serre. del.

C.F.F. fec.

groeven; de randen van de eerste maakte een hoek naar vooren; de hoek van den binnensten rand was zeer langwerpig, en strekte zig tot de snijtanden uit; de rand, die de tweede en derde groef van elkanderen scheidde, was regt; de rand, die tusschen de derde en vierde groef was, hadt een kleinen hoek naar agteren; de twee randen van de vyfde groef waren in het midden van hunne lengte afgebrooken, en elk hunner deelen was naar agteren omgeboogen met zyn binnenst eind, dat zig tot het midden van de zesde groef uitstreckte, zodanig dat de voorste rand van die groef niet dan met zyne twee einden te voorschyn kwam; de randen van de zevende en agtste waren regt.

De voorhersfenen waren even zoo breed als lang; derzelver oppervlakte was effen zonder boezemagtigheden, maar daar waren groeven op de agterhersfenen, even als op die van de meeste andere dieren; zy woogen negen greinen, en de voorhersfenen dertig.

Ik heb niet meer dan twee tepels gevonden; zy vertoonden zig niet zeer duidelyk, en zaten op den buik voor de klink geplaatst, een aan elke zyde, op den afstand van elf lynen van elkanderen.

De ingang van de scheidde was van de opening van de pisbuis verwyderd, die tusschen de openingen van twee uitvoerende buizen geplaatst was; de pisblaas was rond; de hoornen van de lyfmoeder waren zeer lang en regt, en aan twee vet-rokken vast, gelyk die van den marmot.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van de dunne darmen van den portier tot aan den blindendarm			
Omtrek van den twaalfvingerigen darm op de dikste plaatsen	2.	8.	0.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	0.	10.
Omtrek van den nugteren darm, op de dikste plaatsen	0.	0.	6.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	0.	10.
Omtrek van den omgeboogen darm, op de dikste plaatsen	0.	0.	9.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	0.	9.
Lengte van den blinden darm	0.	0.	7.
Omtrek op de dikste plaats	0.	3.	0.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	4.
Omtrek van den kronkeldarm, op de dikste plaatsen	0.	1.	1.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	1.	4.
Omtrek van den regten darm by den kronkeldarm	0.	0.	8.
Omtrek van den regtendarm by den aars	0.	0.	9.
Lengte van den kronkeldarm en regtendarm te zamen gemeeten	0.	0.	10.
Lengte van de geheele darmbuis, zonder den blinden darm	1.	3.	6.
Groote omtrek der maag	3.	11.	6.
Kleine omtrek	0.	5.	5.
Lengte van de lever	0.	2.	4.
Breedte	0.	1.	6.
Derzelver grootste dikte	0.	1.	9.
Lengte van de milt	0.	0.	5.
Breedte van het onderst eind	0.	1.	6.
Breedte van het bovenst eind	0.	0.	2.
Dikte in het midden	0.	0.	1.
	0.	0.	1.

	voeten,	duimen,	lynen,
Lengte der nieren	o.	o.	7½.
Breedte	o.	o.	4½.
Dikte	o.	o.	3½.
Lengte van het peesagtig middelpunt van den hollen ader tot aan de punt	o.	o.	5.
Breedte	o.	o.	4.
Omtrek van den bodem van het hart	o.	1.	4.
Hoogte van de punt, tot aan het begin van den longe-flagader	o.	o.	8.
Hoogte van de punt af tot aan het longe-zakje	o.	o.	6.
Middellyn van den grooten slagader van buiten naar buiten	o.	o.	1.
Lengte van de tong	o.	1.	2½.
Lengte van het voorste gedeelte van het toompje tot aan het eind	o.	o.	7½.
Lengte der groote herffenen	o.	o.	7½.
Breedte	o.	o.	7½.
Dikte	o.	o.	4.
Lengte der kleine herffenen	o.	o.	4½.
Breedte	o.	o.	6.
Dikte	o.	o.	3.
Afstand tuffchen den aars en de klink	o.	o.	2½.
Lengte van de klink	o.	o.	3½.
Lengte van de fcheede	o.	o.	11.
Omtrek van de pisblaas	o.	1.	9.
Lengte van de pisbuis	o.	1.	o.
Lengte van den hals en het lighaam der lyfmoeder	o.	o.	5.
Omtrek	o.	o.	3.
Lengte van de hoornen der lyfmoeder	o.	2.	1.

De kop van het geraamte (*Pl. XVIII*) van den hamfter heeft veel overeenkomst met die van de waterrot; de smoel is egter langer en dikker, en de tanden verschillen ook daarin van die van de waterrot, dat zy flegts vier in getal zyn aan elke zyde van elk der kaakbeenderen; dus heeft de hamfter maar zeffien tanden even als de rot.

Die twee dieren gelyken elkanderen in de wervelbeenderen van den nek, van den rug, en van de lendenen, in de ribben, het borstbeen en het heiligbeen; daar zyn flegts veertien valsche wervelbeenderen in den ftaart.

De heupbeenderen gelyken meer naar die van de rot, dan naar die van de waterrot; de eironde gaten hebben minder lengte, en veel meer breedte dan die van de waterrot; en de rot; de zitbeenderen fteeken meer naar de hoogte uit, en het bekken is zo lang niet.

Het fchouderblad is zeer verfchillend van dat van de rot en de waterrot, daarin naamelyk, dat de voorkant zeer kort is, en dat het gedeelte, dat voor het doornagtig uitfteekzel zit, veel meer breedte heeft, dan dat het welk agter hetzelve geplaatft is.

De fleutelbeenderen hebben zo veel kromte, als die van de waterrot, en minder dan die van de rot.

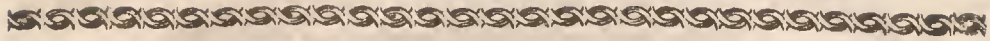
De beenderen van den bovenarm, den voorarm, de dye, en het been gelyken meer naar die van de rot, dan naar die van de waterrot.

De Sere. del.

C.F.F. sc.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind der neusbeenderen tot aan het agterhoofd	o.	1.	8.
Grootste breedte van den kop	o.	1.	0½.
Lengte van het onderst kaakbeen tot aan den agtersten rand van het knokkelwyze uitsteekzel	o.	1.	0½.
Breedte van het onderst kaakbeen ter plaats van de snytanden	o.	o.	2½.
Breedte van het bovenst kaakbeen ter plaats van de snytanden	o.	o.	3½.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	o.	o.	6½.
Lengte dier opening	o.	o.	2½.
Breedte	o.	o.	2½.
Lengte der eigenlyke neusbeenderen	o.	o.	7½.
Breedte	o.	o.	1½.
Lengte van de langste snytanden buiten het been	o.	o.	5.
Lengte van dat gedeelte der ruggestremg, dat uit de rugge-wervelbeenderen bestaat	o.	2.	o.
Lengte van de agterste rib, die de langste is	o.	1.	4.
Lengte van het borstbeen	o.	1.	5.
Lengte van het lighaam van het laatsfe wervelbeen der lendenen, dat het langste is	o.	o.	3½.
Lengte van het heiligbeen	o.	o.	8.
Lengte van het eerste valsche wervelbeen van den staart, dat het langste is	o.	o.	2½.
Lengte van de eironde gaten	o.	o.	4.
Breedte	o.	o.	2½.
Breedte van het bekken	o.	o.	4½.
Hoogte	o.	o.	8.
Lengte van het schouderblad	o.	1.	0½.
Breedte op de breedste plaats	o.	o.	6.
Lengte der sleutelbeenderen	o.	o.	6½.
Lengte van het schouderbeen	o.	1.	1.
Lengte van de ellepyp	o.	1.	2½.
Lengte van het straalbeen	o.	o.	11½.
Lengte van het dyebeen	o.	1.	3½.
Lengte van het scheenbeen	o.	1.	3.
Lengte van het kuitbeen	o.	1.	2.
Hoogte van het hielbeen	o.	o.	4.

D E B O B A K (*).

E N D E A N D E R E M A R M O T T E N .

Men heeft aan den hamster den naam van *Marmot van Straatsburg*, en dien van *marmot van Polen* aan den bobak gegeven: maar zo zeker als het is, dat de hamster niet tot de marmotten behoort, zo waarschynlyk is het, dat de bobak daartoe moet betrokken worden, want hy verschilt van den marmot der Alpen niet dan in de kleuren van 't hair; hy is minder grys, of bleeker geel; hy heeft, wel is waar, eene foort van duim, of liever, een nagel aan de voorste voeten, terwyl de marmot slegts vier vingers aan zyne voeten en geen duim heeft; maar voor het overige gelyken zy malkanderen in alles, waaruit men mag vermoeden, dat deze twee dieren geene twee onderscheidene en afzonderlyke soorten maaken. Het is eveneens met den monax (a) of den *marmot van Kanada*, welke zommige Reisbeschryvers *sif-flour* of *blazer* genaamd hebben; hy schynt van den marmot niet te verschillen dan in den staart, die by hem langer, en meer van hair voorzien is. De monax van Kanada, de bobak van Polen en de marmot der Alpen, zouden dan alle drie wel niet dan het zelfde dier kunnen zyn, dat door het verschil der klimaatén, de verscheidenheden, welke wy straks hebben aangeduid, ondergaan hadt. Dewyl deze soort van dieren zig by voorkeur in het hoogste en koudste gedeelte der bergen onthouden, dewyl men hem in Polen, in Rusland, en in de andere deelen van het Noorden van Europa aantreft, is het niet vreemd, dat men hem in Kanada wedervindt, alwaar hy alleenlyk kleiner valt dan in Europa (b), en dat is aan hem niet byzonder eigen, want alle dieren, die aan de beide werelden gemeen zyn, vallen kleiner in de nieuwe dan in de oude wereld.

Het dier van Siberie, 't welk de Russen *Jevraschka* noemen, is eene soort van marmot, nog kleiner dan de monax van Kanada; deze kleine marmot heeft een ronden kop, en een ingedrukten neus; men ziet geene ooren, en men kan zelfs de opening van de gehoorbuis niet ontdekken, dan door het hair, dat daar over heen ligt, af te wenden. De lengte des lighaams, den kop daar mede onder begreepen, is ten hoogsten van een voet; de staart is niet veel meer dan drie duimen lang; hy is by het lighaam bynaronnd, wordt vervolgens plat, en zyn einde schynt geknot. Het lighaam van dit dier

(*) BOBAK. De naam van dit dier in Polen, welken wy hebben overgenoomen.

Bobac, RZACKZINSKI, *Hist. Nat. Polon.* pag. 233. *Idem Auct.* pag. 327.

Glis flavicans, capite rufescente... *Marmota Polonica. La marmote de Pologne.* BRISSON, *Regn. Anim.* pag. 165.

(a) Zie de figuur en de beschryving van den Monax by EDWARDS, *Hist. der Vogelen*, p. 104.

(b) De Marmot van de Alpen, en de Poolsehe Marmot, of Bobak, zyn anderhalf voet lang, van het einde van den snuit tot aan het begin van den staart. De Monax, of de Marmot van Kanada, heeft maar veertien of vyftien duimen lengte.

dier is vry dik; het hair is vaal met grysgemengd, en dat van het einde van den staart is byna zwart. De beenen zyn kort, de agterfte slegts wat langer dan de voorfte. De agterfte voeten hebben vyf vingers en vyf zwarte nagels, die wat krom zyn; die der voorfte hebben 'er maar vier. Wanneer men deze dieren tergt, of hen slegts wil opneemen, byten zy geweldig, en geeven een scherpen schreeuw gelyk de marmot; wanneer men hun eeten geeft, zetten zy zig op hun agterfte, en brengen de spyze met hunne voorfte pooten naar den bek. Zy zoeken malkanderen in delente, en de wyfjes werpen in den zomer; de gewoone dragten zyn van vyf of zes; zy maaken zig holen, waarin zy den winter doorbrengen, daar het wyfje haare jongen werpt en zoogt. Schoon zy veele gelykheid en gemeene gebruiken met de marmotten hebben, schynen zy egter van een verschillende soort te zyn, want in dezelfde strecken van Siberie vindt men waare marmotten van de soort der Poolfche of der Alpifche, welken de Siberiers *surok* (c) heeten; en men heeft niet opgemerkt, dat deze twee soorten zig vermengen, of dat 'er enig tuffchen-ras tuffchen dezelve bestaat.

(c) *Voyage de GMELIN. Tom. II. pag. 444.* De Tartaaren, *Rubruquis* genaamd, hebben veele marmotten, welken zy *Sogur* heeten. Zy verzamelen zig met twintig en dertig te famen in den winter, in een groot hol, daar zy zes maanden lang slaapen. Men vangt veel van deze dieren. *Voyages en Tartarie, pag. 25.* Nota. Deze *Sogur* van de *Rubruquis* schynt hetzelfde dier te moeten zyn, als de *Fevraschka* van GMELIN, dewyl de andere marmot *Surok* genaamd wordt; anders moet men zeggen, dat de Beschryver den *Surok* voor den *Sogur* genoomen hebbe.

BESCHRYVING VAN DEN BOBAK.

De Bobak (*Pl. XIX.*) is tennaastenby van dezelfde grootte als de marmot, en gelykt byna volkoomen naar dat dier in maakzel van het lighaam; want hy heeft een korten dikken finoel, een langwerpigen kop, een weinig boogagtig ter plaatze van het voorhoofd, korte ronde ooren, een korten dikken hals, en het lyf gevuld; de staart is my uit het geen 'er van overig was in den bobak, die tot onderwerp dezer beschryving gediend heeft, voorgekoomen naar dien van het marmeldier te gelyken; deze bobak was gedroogd en opgevuld, de staart was gedeeltelyk afgesneeden geweest. Dat dier hadt aan elken voet vyf vingeren, de nagel van den duim der voorste voeten was ten minsten zeer duidelyk naar buiten zichtbaar, en de regels der vingeren waren onder het vel met de nahand vereenigd: de marmotten daarentegen hebben geen duim aan de voorste voeten, men ziet daar niet alleen geen nagel van buiten aan, maar daar is ook geen regel van binnen in, gelyk in de beschryving van het marmeldier, in het VIII Deel van dit Werk, gezegd is; ik heb alleenlyk zedert de uitgaave van dat Deel in eenen ouder marmeldier dan dat, 't welke my tot onderwerp voor de beschryving van de beenderen van dat dier gediend hadt, in de voorhand twee beentjes meer gezien, dan de zes, waarvan ik melding gemaakt heb in het VIII Deel, bladz. 129: een dier beentjes was zeer klein en naauwlyks tot been geworden, het heeft my toegescheenen overeen te koomen met dat van den eersten regel van den bobak; maar wat daarvan zy, dit dier heeft den tweeden regel van den duim van de voorvoeten, en den van buiten wel gevormden nagel, meer dan het marmeldier.

Het donshair van den bobak was bruin van kleur, de hairen, vaster en langer dan het dons, hadden dezelfde bruine kleur naar den wortel, en zy waren rosagtig in hunne overige lengte; de meeste hairen van den kop, den hals, den rug, het kruis, den staart, de schouders en den buitenkant van den arm, waren bruin of donker ros van kleur; maar deeze kleur vertoonde zig niet zeer duidelyk; men zag in den eersten opslag van het oog niet dan ros op den kop, de borst, den buik, en den staart van dat dier, en eene rosagtige kleur op de andere deelen.

De Sore del.

C.F. Trüsch. sc.

LE BOBAK.

DE GERBOISES.

GERBOISE is een geslagtnaam, welken wy hier bezigen om dieren aan te duiden, die opmerkelyk zyn, door de zeer groote onevenredigheid tusschen hunne agterste en voorste beenen, dewyl de laatstgenoemde zo groot niet zyn als de handen van eene mol, en de andere naar de beenen der vogelen gelyken. Wy kennen in dit geslagt vier soorten, of zeer afzonderlyke verscheidenheden. 1°. De tarlier, waarvan wy vroeger in dit Deel melding gemaakt hebben, die zekerlyk van eene byzondere soort is, omdat zyne vingers even als die der aapen zyn, en omdat hy 'er vyf aan yderen voet heeft. 2°. De eigenlyk gezegde gerbo (a) of gerboise, wiens voeten gemaakt zyn, zo als die der andere dieren, met gespleeten voeten, vier vingers aan de voor- en drie aan de agter-voeten. 3°. De alagtaga (b),

(a) Gerbo; een woord afgeleid van *Ferbuab* of *Ferboua*, de naam van dit dier in Arabie, welken wy hebben aangenoomen.

Gerbo. *Voyages de CORNEILLE LE BRUN, Paris 1714. pag. 406. fig. pag. 210.*

Gerboise. *Voyage de PAUL LUCAS, Tom. II. pag. 73. fig. pag. 74.*

Gerboa. *Voyage de SHAW, pag. 248. fig. pag. 249.*

Mus Jaculus, pedibus posticis longissimis, cauda extremi villosa. HASSELQUIST. *Itin. Ch. I.*

Art. I.

Le Gerbu. *Glanures d'EDWARDS. pag. 18. fig. pl. 219.*

(b) *Alagtaga*. Naam van dit dier by de Tartaaren Mongous, welken wy hebben aangenoomen; De Hr. MESSERSCHMID, die dezen naam heeft bekend gemaakt, zegt, dat dezelve een dier betekent, dat niet kan gaan: het woord *Alagtaga* komt my egter voor zeer na te grenzen, aan dat van *Letaga*, dat in 't zelfde land de *Polatouche*, of vliegende eekhoorn betekent. Dus zoude ik geneigd zyn om te denken, dat *Alagtaga*, even als *Letaga*, eer geslagt-dan soort-naamen zyn, en dat zy een dier betekenen, dat vliegt; en wel des te meer zoude ik tot deze gedagte overhellen, om dat STRAHLENBERG, door den Hr. GMELIN, over dit dier aange-trokken, het zelve den vliegende haas noemt.

Cuniculus, seu Lepus Indicus, utias dictus. ALDROVAND. *de Quadr. digitatis, fig. p. 395. Nota. 10.* De Hren. LINNÆUS en EDWARDS hebben deze afbeelding, door ALDROVANDUS gegeven, tot den Gerbo betrokken, maar zy schynt my toe wat beter op de *Alagtaga* te passen; de spoor of vierde vinger aan de agterste voeten is wel getekend, en het is door dit karakter, dat de *Alagtaga* van den Gerbo verschildt, als die maar drie vingers heeft, zonder eenige vertooning van een vierden. *Nota. 20.* ALDROVANDUS heeft een fout begaan met op dit dier den naam van *Utias* toe te passen. Dat woord is Amerikaansch, en is nooit gebruikt, dan om een klein dier aan te duiden, 't welk de Spanjaards op St. Domingo vonden, toen zy daar eerst aankwamen, en naderhand hebben eenige auteurs het op het Indisch-varkentje toegepast, maar nooit heeft het of de *Alagtaga* of den Gerbo kunnen betekenen. Ik denk dat dit woord *Utias*, 't welk men moet uitspreken *outias*, komt van *coutias*, den naam, welken eenige Schryvers aan den acouti of agouti geeven, dat by gevolg de *utias* geen ander dier dan den agouti betekent, die op St. Domingo natuurlyk 't huis hoorde, en nog hoort, en welke men daar by de ontdekking van dit eiland vondt. Daar zyn van alle tyden af op de Antilles geweest, (zegt de Schryver van de Historie der Antilles,) eenige viervoetige dieren, gelyk de Opossum, (Sargue) de Savarus (Peccari,) de Tatus, de Acouti, en de Muskus-rot, (Pilori.) *Hist. Nat. des Antil. pag. 121.*

Cuniculus pumilio, saliens, cauda longissima. GMELIN. *Nov. Com. Acad. Petrop. tom. V. tab. XI. fig. 1.*

wiens beenen het zelfde maakzel hebben, als die van den gerbo, doch die vyf vingers aan de voorste en drie aan de agterste voeten heeft, met een spoor, die voor een duim kan doorgaan, of voor een vierden vinger, veel korter dan de andere. 40. De *Daman Israël*, (c) of *Lam van Israël*, dat wel het zelfde dier zou kunnen zyn als dat, 't welk de Hr. LINNÆUS heeft aangeduid, onder de benaaming van *Mus Longipes* (d), die vier vingers aan de voorste, en vyf aan de agterste, voeten heeft.

De gerbo heeft den kop tennaastenby van maakzel, als die van het konyn, maar hy heeft de oogen grooter, en de ooren korter, schoon hoog en wyd van omtrek, naar evenredigheid zynrer grootte. Zyn neus is van vleeschkleur en zonder hair; de bek kort en dik, de opening van den simoel zeer klein; het bovenst kaakbeen zeer wyd van omtrek, het onderst smal en kort, de tanden zyn gelyk als die van het konyn; de voorste voeten zyn zeer kort en raaken nooit den grond. Het dier gebruikt dezelve alleenlyk als handen, om naar den mond te brengen. Deze handen hebben vier vingers met nagelen gewapend, en het ontwerp van een vyfden vinger zonder nagel. De agterste voeten hebben slegts drie vingers, waarvan de middelste wat langer is, dan de twee anderen, en die alle drie voorzien zyn met nagels. De staart is driemaal langer dan het lighaam, hy is met kleine styve hairen bezet, van dezelfde kleur als die van den rug, en aan het eind is hy voorzien van langer, zagter, digter hairen, die eene soort van een kwastje maaken, dat aan 't begin zwart, en aan 't einde wit is. De beenen zyn naakt en vleeschkleurig, gelyk ook de neus en de ooren; het bovenste van den kop en den rug zyn met rosagtig hair bedekt; de zyden, het onderste gedeelte van den kop, de keel, de buik, en het binnenste der dyen zyn wit; onder de lendenen en by den staart is een groote zwarte dwarfche band, in de gedaante van een halve maan (e).

De alagtaga is kleiner dan een konyn, en heeft korter lighaam; zyne ooren zyn lang, breed, naakt, dun, doorschynende, en bezaaid met zeer zichtbare bloedvaten. Het bovenst kaakbeen is veel wyder van omtrek dan het onderste, maar stomp en vry breed aan het einde; daar zyn groote knevels om den bek; de tanden zyn als die der rotten: de oogen groot, de regenboog en het ooglid bruin; het lighaam is van vooren smal, van agteren zeer breed en byna rond; de staart zeer lang, en zo dik niet als een pink; die staart is over meer dan twee derde gedeelten zynrer lengte bedekt met kort en ruw hair: op het laatste derde gedeelte is dat hair langer, en het

(c) *Daman Israël*, *Agneau d'Israël*, *Voyage de SCHAW*, tom. II. pag. 75.

Animal quoddam pumile cuniculo non dissimile, sed cuniculis majus, quod agnum filiorum Israël nuncupant. PROSP. ALPIN. *Hist. Ægypt. lib. IV. cap. 9. pag. 232.*

(d) *Longipes.* *Mus caudâ elongatâ vastitâ, palmis tetradactylis, plantis pentadactylis, femoribus longissimis.* LINNÆUS *Syst. Nat. Ed. X. p. 62.* Nota. Het woord *femoribus* is hier kwaalyk toegepast; het zyn niet de dyen, noch zelfs de beenen, maar de eerste beenderen van den voet, de *metatarsen*, of agtervoeten, welken deze dieren zeer lang hebben.

(e) Zie hier de afmettingen van dit dier door HASSELQUIST gegeven. *Magnitudo corporis, ut in mure domestico majore. Mensuratio capit. poll. 1. Corporis poll. 2½. caudæ spith. 1½. posteriorum pedum pith. 1½. anteriorum infra poll. Myst. longiss. poll. 3.*

wordt nog veel langer, digter, en zagter naar het einde, alwaar het eene foort van kwastje formeert, dat in 't begin zwart, en aan 't einde wit is. De voorste voeten zyn zeer kort; zy hebben vyf vingers; de agterste, die zeer lang zyn, hebben maar vier, waarvan drie voorwaards, en de vierde op een duim afftands van de andere geplaatst zyn. Het hair van dit dier is zagt en vry lang, vaal op den rug, wit onder den buik (f).

Deze twee beschryvingen, waarvan de eerste uit EDWARDS en uit HASSELQUIST, en de andere uit GMELIN getrokken is, met malkanderen vergelykende, ziet men, dat deze dieren byna zo veel naar den anderen gelyken als mogelyk is; de gerbo is alleenlyk kleiner dan de alagtaga, en heeft slegts vier vingers, aan de voorste voeten, en drie aan de agterste zonder spoor, terwyl de alagtaga vyf vingers aan de voorste, en vier, dat is te zeggen, drie groote en een spoor aan de agterste heeft. Doch ik ben zeer geneigd te denken, dat dit verschil niet standvastig plaats heeft; want doctor SHAW (g), die de beschryving en de afbeelding van een gerbo van Barbarye heeft gegeven, vertoont het dier met die spoor, of dien vierden vinger, aan de agterste voeten; en de Hr. EDWARDS merkt aan, dat hy de twee gerbo's, welken hy in Engeland gezien heeft, zorgvuldig waargenomen en onderzocht hebbende, die spoor daar niet aan gevonden heeft. Dus wordt dit kenmerk, dat den gerbo, en de alagtaga foortelyk zou sghynen te onderscheiden, om dat het niet standvastig plaats heeft, van geener waarde, en geeft eer de zelfheid dan de verscheidenheid van de foort te kennen. Het verschil van grootte bewyft even weinig, dat het verschillende foorten zyn; het kan wel zyn, dat de Hren. EDWARDS en HASSELQUIST, niet dan jonge gerbo's beschreeven hebben, en dat de Hr. GMELIN een oude alagtaga voor zig gehad heeft. Daar zyn slegts twee dingen, die my eenige twyffeling overlaaten, de evenredigheid van den staart, die veel grooter is, in den gerbo dan in den alagtaga, en het verschil van lugtstreeken, onder welken deze dieren gevonden worden. De gerbo is gemeen in Circassie (h), in Egypte (i), in Barbarye, in Arabie; terwyl de alagtaga in Tartarye, aan de

(f) Zie hier de afmetingen van dit dier door GMELIN gegeven. *Longitudo ab extremo rostrum ad initium caudae poll. 6. ad oculos poll. 1. auricularum poll. 1½. cauda poll. 8½. pedum anteriorum ab humero ad extremos usque digitos poll. 1½. pedum posteriorum a sufframinibus ad initium usque calcanei poll. 3. a calcaneo ad exortum digiti posterioris poll. 1. ab exortu digiti posterioris ad extremos unguis poll. 2. latitudo corporis anterioris poll. 1½. posterioris poll. 3. Auricularum poll. ½.*

(g) *Voyage du Docteur SHAW, page 248, 249. fig.*

(h) Men vindt in Circassie, zo wel als in Perzie, in Arabie, en in den omtrek van Baby-Ion, eene foort van veldmuis, *Ferbuah* in 't Arabisch geheeten, van grootte en kleur tennaastenby als een eekhoorn.... wanneer hy springt, werpt hy zig vyf of zes voeten boven den grond.... hy verlaat zomtyds het land, en sluipt in de huizen. *Voyage d'OLEARIUS. pag. 177.*

(i) In Egypte zag ik kleine dieren, die zeer sterk op hunne agterste pooten liepen, dezelve waren zo lang, dat zy op stelten scheenen te gaan. Deze dieren graaven zig holen onder de zarde, en houden daar huis, gelyk als de konynen. Men vong 'er zeven, welken ik medenam; ik heb 'er twee van behouden, die ik in Frankryk heb gebragt, alwaar zy in des Konings dieregarde twee jaar geleefd hebben. *Voyage de PAUL LUCAS, Tom. II. pag. 74.*

Wolga, en zelfs in Siberie, gevonden wordt. Het gebeurt zelden, dat het zelfde dier zulke verschillende klimaatën bewoont, en wanneer dit plaats heeft, ondergaat de soort veele veranderingen, en maakt derhalven groote verscheidenheden. Dit is het ook juist wat wy vermoeden aan die van den gerbo gebeurd te zyn, waarvan de alagtaga, in weêrwil der opgemelde verscheidenheden, ons voorkomt niet dan eene verscheidenheid te zyn.

Deze kleine dieren verbergen gemeenlyk hunne handen, of voorste voeten in hun hair, zodat men zeggen zoude, dat zy geene andere dan agterste voeten hebben. Om zig van de eene naar de andere plaats te begeeven, gaan zy niet, dat is te zeggen, dat zy de voeten niet den eenen na den anderen voortzetten; maar zy springen zeer lugtig en zeer snel, drie of vier voeten afftands te gelyk voort, en altyd regt op, gelyk de vogelen. In rust zynde, zitten zy op hunne hurken; zy slaapen niet dan over dag, en nooit des nagts; zy eeten graanen en gras gelyk de haazen, zy zyn van eene zachte geartheid, en egter kan men hen niet dan tot een zeker punt tam maaken, zy graaven zig hollen gelyk de konynen, en in veel minder tyds; zy leggen daar op 't einde van den zomer een magazyu van gras op, en in koude landen brengen zy daar den winter over.

Dewyl wy niet in de mogelykheid zyn geweest, om dit dier te ontleden, en de Hr. GMELIN de eenigste is, die van het maakzel van deszelfs inwendige deelen gesproken heeft, geeven wy hier zyne waarnemingen, tot dat 'er naauwkeuriger en uitgestrekter te voorschyn zullen komen (k).

Wat den Daman of het lam van Israëel betreft, 't welk ons toefchynt van het geslagt der gerboifes te zyn, omdat het even als deeze, de voorste pooten zeer kort heeft in vergelyking der agterste, kunnen wy, dewyl wy dit dier nooit gezien hebben, niet beter doen, dan by te brengen het geen doctor SHAW daarvan zegt, die gelegenheid hadt om het met den gerbo te vergelyken, en die 'er als van twee verschillende soorten van spreekt.

„ De Daman Israëel, zegt die Schryver, is ook een dier van den berg Libanon, maar eveneens gemeen in Syrie en in Phenicie; het is een onschuldig dier, dat niemand kwaad doet, en dat in grootte en gestalte naar een gemeen konyn gelykt, en wiens voorste tanden in 't byzonder eveneens geschikt zyn; hy is alleenlyk wat bruiner en heeft kleiner oogen en spitscher kop; de voorste voeten zyn kort en de agterste lang, in dezelfde evenredigheid als die van den gerboa, (gerbo). Schoon hy zig zomtyds

(k) *Oesophagus, ut in lepore & cuniculo, medio ventriculo inseritur; intestinum coecum breve admodum, sed amplum est, in processum vermiformem, duos pollices longum, abiens Choledochus mox infra pylorum intestinum subit. Vesica urinaria citrina aqua plena; uteri nulla plane distinctio; vagina enim canalis instar, sine ullis artificiis, in pubem usque protensa, in duo mox cornua dividitur, quæ, ubi ovariiis appropinquant, multas inflexiones faciunt & in ovariiis terminantur. Penem masculus habet satis magnum, cui circa vesicæ urinariæ collum vesicula seminalis unciam cum dimidio longæ, gracilis, & extremitatibus intortæ, adjacent. Foramen aut sinus quosdam inter anum & penem, aut inter anum & vulvam nullo modo potui discernere, licet quasvis in indagatione ista cautelas adhibuerim... cuniculi americani pilis & voce MARCGR. Fabrica internarum partium ab hoc animali non multum abstant, GMELIN. Nov. Comment. Acad. Petrop. Tom. V. Art. VII.*

„ onder de aarde verbergt, is egter zyne gewoone tytplaats in de gaten
„ en klooven van rotffen. Het geen my doet vermoeden, vervolgt de Hr.
„ SHAW, dat het eer dit dier is dan de gerboa (gerbo), 't welk men moet
„ neemenvoor den *saphan*, der heilige bladeren: voor het overige heeft niemand
„ my kunnen zeggen, van waar de hedendaagsche naam Daman Israël, het
„ welk *Lam van Israël* betekent, herkomstig zy?" PROSPER ALPINUS,
die even als doctor SHAW dit dier hadt aangeduid, zegt, dat deszelfs vleesch
uitmuntend is, om te eeten, en dat het dier zelf grooter is dan ons Euro-
pisch-konyn; maar dat laatste schynt my twyffelagtig, want doctor SHAW
heeft het uit de plaats van PROSPER ALPINUS, welke hy voor het overige
geheel bybrengt, uitgelaaten.

(i) *Voyages de SHAW, Tome II, pag. 75.*

DE MANGOUSTE (*).

De Mangouste, is een huiffelyk dier in Egypte, gelyk de kat in Europa is, en men houdt het zelfs om de muizen en rotten te vangen (a); maar zyn smaak voor roof is nog leevendiger en zyne natuurlyke ingeeving uitgestrekter, dan die van de kat, want hy maakt eveneens jagt op de vogelen, op de viervoetige dieren, de slangen, de hagediffen, de infekten; hy tast in 't algemeen alles aan, wat hem leevende voorkomt, en voedt zig met allerhande dierlyke zelfstandigheden; zyn moed is gelyk aan de geweldigheid van zyn eetlust; hy laat zig noch door den toorn der honden, noch door de kwaadaartigheid der katten vervaaren; even weinig vrees hy de beetten der slangen, hy vervolgt dezelve daarentegen met woede, vat dezelve aan, en doodt ze, hoe vergiftig zy weezen moogen, en wanneer hy de indrukzels van haar venyn begint te voelen, gaat hy tegengiften zoeken, en byzonderlyk een wortel (b), welken de Indiaanen naar zynen naam be-

noemd

(*) Mangouste; dit woord komt van *Mangustia*, de naam van dit dier in de Indiën. *Ichneumon* in 't Grieksch en Latyn. *Tezer den* in 't Arabisch, volgens doctor SHAW. *Mungo* by de Portugeezen, en *Muncus* by de Hollanders in de Indiën, volgens KÆMPFER. *Quil* of *Quilspeld* op Ceylan, volgens GARCIA DU JARDIN. *Chiri* in Malabar, volgens vader VINCENT MARIA.

Ichneumon. ARISTOTELES. *Hist. anim. lib. VI. c. 35. & lib. IX. cap. 6.*
Ichneumon, welken de Egyptenaars Rot van Pharaon noemen, *Observ. de Belon, Paris 1555. feull. 95. fig. ibid.* — *Le rat de Pharaon*, BELON de la nature des Poissons, Paris 1555. pag. 35. fig. p. 37.

Ichneumon, sive lutra Ægypti, ALDROVANDUS de Quadr. digit. pag. 298. fig. p. 301.
Serpenticida, sive muncos, RUMPH. *Herb. VIII. pag. 69. tab. 28. fig. 2, 3.*
Viverra mungo. KÆMPFER. *Amoenit. pag. 574.*
Ichneumon, mus Pharaonis. PROSP. ALPIN. *Hist. Ægypti, pag. 234 & 235. Tab. XIV. fig. 3.*
Ichneumon, ou rat de Pharaon MAILLET, Descript. de l'Égypte, pag. 34. fig. ibid.
Mustela Ægyptiaca, Ichneumon, id est Investigator, mus Pharaonis, Mus Ægypti; Damula; Donola; Mustela Ægypti peculiaris. Lutra Ægypti. KLEIN de Quadrupedibus, pag. 64.
Meles (Ichneumon) digitis mediis longioribus, lateralibus, æquabilibus, submissiformibus. Voyage de HASSELQUIST, art. IV. pag. 191.

The Indian Ichneumon, EDWARDS, *Hist. of Birds, fig. IV. pag. 199. fig. ibid.*
Mustela pilis ex albido & nigricante variegatis vestita. Ichneumon. Mus Pharaonis. Ichneumon, of Mangouste. Gemeenlyk de Rot van Pharaon. BRISSON. Regn. anim. pag. 250.

Ichneumon. Viverra caudæ basi incrassatâ sensim attenuatâ. LINNÆUS, Syst. Nat. Edit. X.
 (a) *Mibi Ichneumon sicut utilissimus ad mures ex meo cubiculo fugandos... unum atui, a quo murium damna plane cessarunt, siquidem, quotquot offendebat, interimebat, longæque ad hos necandos fugandosque fese est Ichneumon utilior.* PROSPER ALPINUS. *Descript. Ægypt. Lib. IV. pag. 235.*

(b) *Primum antidotum... radix est plantæ malatice Hampaddu Tanaps, id est Fel terræ dicta à sapore amarissimo... Lusitanis, ibidem Raja seu radix mungo appellata à mustela quadam seu viverra Indis mangustia... appellata, quæ radicem monstrasse & ejus usum... prima... prodidisse creditur... Indi igitur... pro explorato habent antidoto.* KÆMPFER *Amoenit. pag. 574.* — In Indie is een wortel, die noch stam, noch takken, noch bladeren voortbrengt, die *Chiri* geheeten wordt, een naam overgehoomen van een dier, die dezen wortel alleen weet op te sporen,

noemd hebben, en welken zy zeggen een der zekerste en kragtigste mid- delen te zyn, tegen den beet van de viper of de adderslang. Hy eet de eyeren van den krokodil, gelyk ook die van de kippen en de vogelen; insge- lyks doodt en eet hy de jonge krokodillen (c), schoon deeze dieren reeds zeer sterk zyn, korten tyd nadat zy uit het ey zyn gekoomen; en dewyl de fabel onder de menschen steeds de waarheid volgt of vergezelt, heeft men be- weerd, dat de mangouste in gevolge van dien afkeer, welken hy tegen den krokodil heeft, in zyn lighaam, terwyl hy te slaapen ligt, indringt, en 'er niet weder uitgaat, voor dat hy zyn ingewanden verscheurd heeft.

De Natuurbeschouwers hebben gemeend, dat 'er verscheiden soorten van mangoustes waren, omdat 'er grootere en kleinere, en van verschillende soorten van hair zyn. Maar indien men in aanmerking neemt, dat zy, dik- wyls in de huizen opgevoed wordende, even als andere huisdieren, ver- scheidenheden hebben moeten ondergaan, zal men zig ligtelyk overreden, dat deeze verscheidenheid van kleur, en die verschillende grootte enkel verscheidenheden aanduiden, en niet genoeg zyn om soorten te maaken; te meer omdat ik in twee mangoustes, welken ik leevende gezien heb, en in verscheiden anderen, welker vellen waren opgezet, de tusschen-schadu- wingen zo wel ten opzichte van de grootte als de kleur bemerkt, en waar- genoomen heb, dat niet eene van alle de andere door eenig blykbaar en standvastig karakter verschilde. Het schynt alleen dat de mangoustes in Egypte, alwaar zy, om zo te spreken, huisselyk zyn, grooter vallen dan in Indië, alwaar zy wilde dieren zyn (d).

en te vinden. Dit dier heeft de grootte van een boschmarter, en gelykt daar vry wel naar in gestalte, behalven dat het wat lyviger is. De kleur van deszelfs hair is donker; het hair zelfs is wreed, slyf opstaande en geward als van de wilde zwynen, maar minder lang; zyn staart is vleezig, glad en effen, gelyk die van den boschmarter. De haat, welken dit dier tegen de slangen koestert, is zonderling, en hy schynt bezig om haar laagen te leggen... De jaegers hebben waargenoomen, dat hy den wortel daar wy van gesproken hebben gaat opgraven, het zy om zig van het vergift, daar hy zig door aangedaan bevoelt, te geneezen, 't zy om zig by voorzorg daar tegen te wapenen... Men houdt dien wortel van het beste tegengift, dat Indië voortbrengt. *Voyage du Pere VINCENT MARIE*, overzetting door den Hr. *Marquis de MONTMIRAIL* mede gedeeld.

(c) De Ichneumon, of Rot van Pharao, is eene soort van klein wild varken, aartig en zeer gemaklyk te temmen; hy heeft opstaand hair, als het stekelvarken; hy is de vyand van de andere rotten, en inzonderheid van de krokodillen; hy verslindt niet slegts haare eyeren, daar hy zig mede voedt, maar hy valt ook moedig aan op de jonge krokodillen, welken hy weet meester te worden, door ze in den nek te vatten. *Descrip. de l'Egypte, par MAILLET, pag. 34.*

(d) Deze Ichneumon, zegt EDWARDS, kwam uit Oost-Indië, en was zeer klein; ik heb eene andere gezien, die uit Egypte was gekoomen, en die eens zo groot was. Het eenigste ver- schil, dat 'er, behalven de grootte, onder deze Ichneumons was, bestond hier in, dat, de Egyptische, een klein kwastje hair aan 't einde van den staart hadt, terwyl de staart van den Indiaanschen in een punt uitliep, en ik denk, dat dit twee onderscheidene en afzonderlyke soorten maakt, omdat de Indiaansche, die zoo klein was in vergelyking van den Egyptischen, zyn geheelen groei reeds hadt. EDWARDS, *pag. 199.* Nota. Deze verschillen zyn my niet voorgekoomen genoegzaam te zyn om twee soorten vast te stellen, dewyl 'er tusschen de kleinste en de grootste, dat is te zeggen, tusschen die van dertien en twee-en-twintig duimen lengte, tusschen-soorten gevonden worden, by voorbeeld van vyftien en van zeventien duimen lengte. SEBA, die van een dezer kleine mangoustes, welke hy leevende gehad, en van Ceylan bekoo- men hadt, de afbeelding en beschryving heeft gegeven (I Decl, *pag. 66. Tab. XLII.*) zegt, dat

De Naamlyst-maakers, die nooit willen dulden, dat een wezen enkel zy het geen het is, dat is te zeggen, dat het zelve het eenigste zy van zyn geslagt, hebben zeer verschillende gevoelens over den mangouste aangenomen. De Hr. LINNÆUS hadt 'er eerst een das van gemaakt, vervolgens heeft hy het in een fret herschaapen. HASSELQUIST heeft 'er, in gevolge de eerste lessen van zyn meester, ook een das van gemaakt. De Hren. BRISSON en KLEIN hebben dit dier onder de wezeltjes geplaatst; anderen hebben het voor een otter, en anderen voor een rot genoomen. Ik breng deeze denkbeelden alleenlyk by, om te doen zien hoe weinig bestendigheid dezelve hebben in de hoofden zelfs van hen, die dezelve uitdenken, en tevens om myne lezers op hunne hoede te doen zyn tegen die bynaamingen, welke zy geslagt-naamen heeten, en die byna altyd valsch, of ten minsten willekeurig, niets betekenende en dubbelzinnig zyn (e).

hy zeer morsig was, en dat men hem niet hadt kunnen tam maaken. Dit versheil van inborst zou kunnen doen denken, dat die kleine mangouste van eene verschillende soort van de andere was; hy gelykt eger zoo zeer naar die, daar wy van gesproken hebben, dat men niet twyffelen kan, of het is het zelfde dier. En daarenboven kan ik zelf verzekeren, een dier kleine mangoustes gezien te hebben, die zoo tam was, dat zyn meester, (De Hr. *President* de ROBIEU) die veel werk van hem maakte, hem altyd in zyn hoed droeg, en by elk zyne aartigheid en zinlykheid prees.

(e) HASSELQUIST eindigt zyne lange en dorre beschryving van den mangouste, met deze woorden, *Galli in Egypto conversantes, qui omnibus rebus, quas non cognoscunt, sua imponunt nomina ficta, appellarunt hoc animal rat de Pharaon, quod sequuti qui relationes de Egypto dederunt; ALPINUS, BELON, murem Pharaonis effinxerunt.* Zo die man slegts BELON en ALPINUS, welken hy aanhaalt, gelezen hadt, zou hy gezien hebben, dat het niet de Franchen zyn, die den naam van *rot van Pharaon* aan den mangouste gegeven hebben, maar de Egyptenaars zelve, en hy zou zig dan onthouden hebben, van daar uit gelegenheid te neemen om kwaad van onze Natie te spreken; dog men moet zig niet verwonderen, de beschuldiging van een Pedant, in het werk van een sehooljongen te vinden. Inderdaad deeze beschryving van den mangouste gelyk als die van den giraffe en van eenige anderen dieren, door dezen Naamlyst-maaker gegeven, kunnen nooit iets uitwerken dan hen, die dezelve leezen willen, doodelyk te verveelen, 10. omdat zy zonder afbeeldingen zyn, en het getal van opgestapelde woorden, het gebrek van afbeelding niet kan vervullen; één opslag van het oog is in deeze oefening beter, dan eene lange reeks van woorden. 20. Omdat deeze woorden meestal uit een barbaarsch Latyn bestaan, of liever tot geene taal behooren. 30. Omdat de wyze van deeze beschryvingen niet dan een slender is, welke yder mensch kan volgen, en die noch vernuft, noeh zelfs kundigheid, onderstelt. 40. Omdat de beschryving tot beuzelingen loopt, waardoor de opmerkeijke, zonderlinge, en onderscheidende karakters van het wezen, 't welk men beschryft, verward worden met de duisterste, de onversehilligste, en twyffelagtigste kenmerken. 50. Eindelyk omdat het groot getal van kleine overeenkomsten en onzekere samenvoegingen, waarmede men verplicht is zyn geheugen te belaaen, den arbeid van den leezer grooter maakt, dan die van den Sehryver, en hen beiden zo onkundig laat als zy te vooren waren. Een bewys, dat men zig met deeze slender ontslaat van te leezen en kundigheden op te doen, is 10. De valsche betyging, welke deeze Sehryver aan de Franschen doet, ten opzigte van de rot van Pharaon. 20. De dwaaling, waarin hy valt met dit dier den Arabischen naam *Nems* te geeven, terwyl dit Arabisch woord de naam is van de fret, en niet die van den mangouste. Hy behoefde zelfs het Arabisch niet te verstaan, om deeze fout te vermyden; het ware genoeg geweest de reizen van hun, die hem in het zelfde land waren voorgegaan, gelezen te hebben. 30. Het verwaarloozen van wezendlyke dingen, waarin hy vervalt, terwyl hy zig zonder maaten uitbreidt over onverschillige; by voorbeeld, hy beschryft den giraffe in zulke kleinigheden als den mangouste, en verwaarlooft het wezendlyk karakter, naamelyk of de hoornen blyvende zyn, dan of zy jaarlyks afvallen. In twintig maal meer woorden, dan noodig is, vindt men niet het noodzaaklyke woord, en men kan uit zyne beschryving niet oordeelen, of de giraffe van het geslagt

De mangouste onthoudt zig gaarne aan de waterkanten; in overstroo-
 mingen zoekt hy de verhevenste plaatsfen, en nadert dikwyls de bewoonde
 strecken, om daar zyn prooi te zoeken; hy trekt voort zonder eenig geraas
 te maaken, en verandert zyn gang naar dat de behoefte vordert; zomtyds
 draagt hy het hoofd om hoog, kort zyn lichaam in, en verheft zig op zyne
 beenen. Op andere tyden heeft hy het voorkoomen van te kruipen, en zyn
 lighaam te verlengen als een slang; dikwyls zit hy op zyne agterfte voeten, en
 nog meermaalen werpt hy zig als een peil uit den boog op den roof, waar-
 van hy zig wil meester maaken; zyne oogen zyn leevendig en vol vuurs,
 zyn gelaat is fyn, zyn lighaam vaardig, de pooten kort, de staart dik en
 zeer lang; het hair wreed, en dikwyls opstaande. Het mannetje en het
 wyfje (f) hebben beiden eene opmerkelyke opening, en, behalven de
 natuurlyke buizen voor de uitwerpzelzen, eene foort van zak, waarin een
 reukgevend vogt wordt afgescheiden; men wil, dat de mangouste dezen
 zak opent, om zig te verfriffen, wanneer hy al te heet is; zyn al te spitse
 bek, en zyn naauwe keel beletten hem de dingen, die wat dik zyn, aan te
 vatten en te byten, maar hy weet door vaardigheid en moed, het gebrek
 van wapenen en fterkte te vervullen. Hy doodt gemaklyk een kat, fchoon
 fterker dan hy; hy bevegt dikwyls de honden, en weet 'er zig, hoe groot
 zy zyn mogen, van te doen eerbieden.

Dit dier groeit fchielyk en leeft niet lang (g), het wordt in grooten getale
 in geheel zuidelyk Afie (h) van Egypte tot Java gevonden; en het fchynt,

der herten of van dat der runderen is. Maar ik heb my reeds te lang opgehouden met aanmer-
 kingen, welke yder verftandig leezer van zelve tegen zulke werken maaken zal, zodra hy het
 verdriet heeft, dat dezelve hem in handen vallen.

(f) De Inwooners van Alexandrye voeden een beest, *Icbneumon* genaamd, 't welk men by-
 zonder in Egypte vindt; men kan het in huis tam maaken, gelyk een kat of een hond; het
 gemeen noemt het niet meer by deszelfs ouden naam, want zy plagten het in hunne taal *rot*
van Pbarao te noemen. Wy hebben gezien, dat de boeren de jongen te Alexandrye ter markt
 bragten, alwaar zy wel ontvangen wierden, omdat men hen in huis opvoedt, dewyl zy de
 rotten verdryven.... gelyk ook de slangen, enz. Dit dier befpiet naauwkeurig zyn roof....
 het voedt zig onverschillig met allerhande vleefch van leevende fchepzelen als torren, hagedis-
 fen, kameleons, en in 't algemeen alle foorten van slangen, ook van kikvorfchen, rotten en
 muizen. Hy is byzonder fel op gevogelte, hoenders en kiekens; wanneer hy toornig is, zet
 hy zyn hair overeind... hy heeft een byzonder kenmerk, een groote buis met hair omringd,
 buiten de uitwerpzel-buis, wel gelykende naar het fchaamdeel der wyfjes, welke buis hy opent,
 als hy zeer heet is. BELON. *Obs. feuil.* 95.

(g) *Felis & Icbneumon tot numero partunt quot canes; vefcuntur eisdem, vivunt circiter annos*
sex. ARISTOT. *Hift. Anim. lib. VI. cap. 35.*

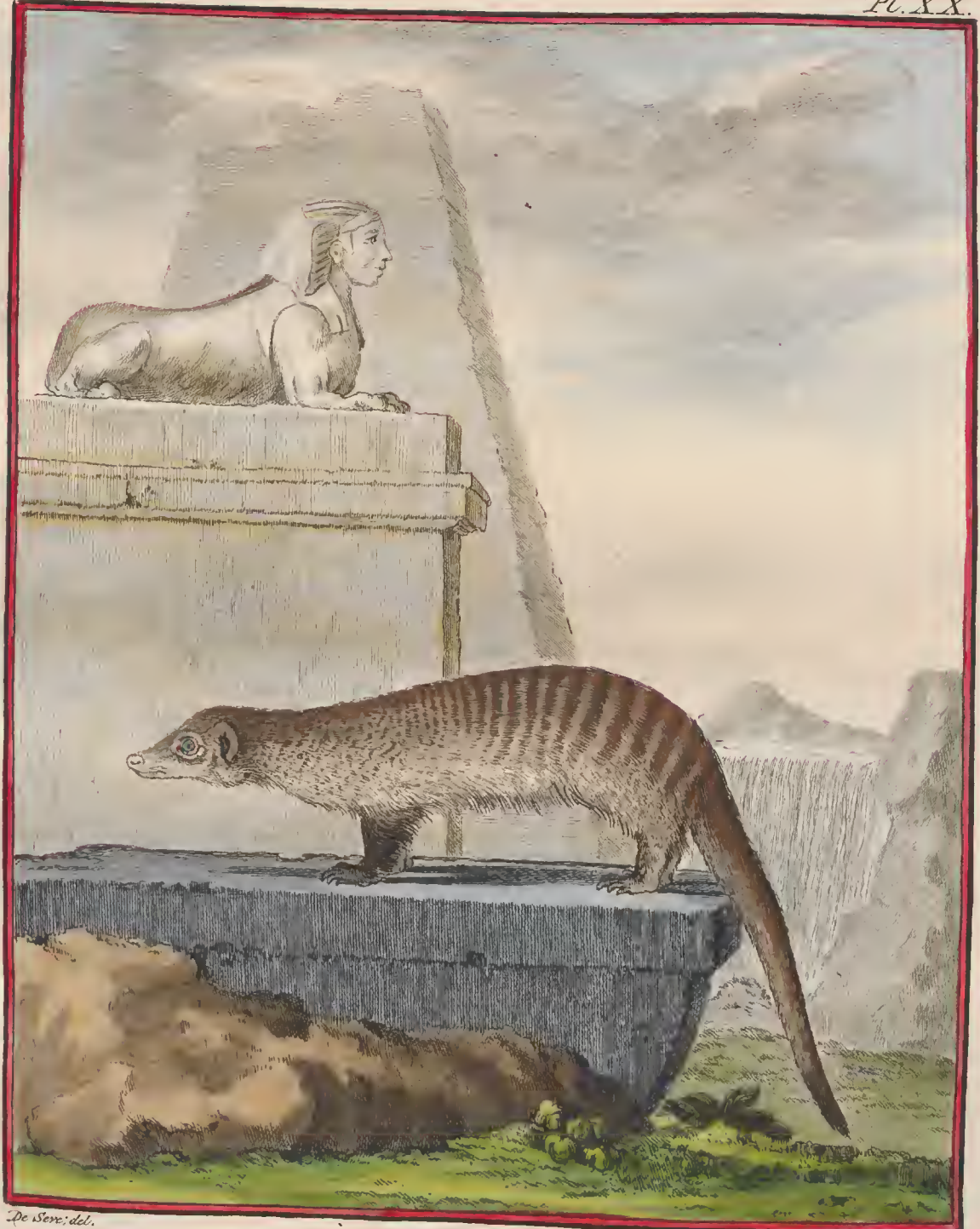
(h) *Mungos alunt rura calentis Asia omnis, ufque ad Gangem, etiam in iis regionibus, in quibus*
radix mungo nunquam germinavit. KÄMPFER. *Amanit. pag. 574.* — De mangouste is een klein
 en zeer aartig dier, van maakzel omtrent als onze wezeltjes in Frankryk... maar onvergelyke-
 lyk fchooner van kleur.... Het wit en het zwart hebben de overhand op yder hair, en daar
 is eene foort van rood, dat de fchaduwing tuffchen het zwart en het wit maakt. Zyn staart
 is bezet met hair van dezelfde fchaduwingen, en is langer dan dat van het lighaam. Hy heeft
 den kop bedekt met een kort en glad hair; zyne oogen zyn groot, en zyne ooren kort en
 rondagtig. Deze mangouste was van den kop, tot het einde van den staart, twee en een half
 voet lang.... Hy kwam uit het Koningryk Calicut, en was met een Schip van ons Eskader
 naar Frankryk gebragt. Hy heeft vyf maanden te Parys geleefd, en was zeer gemeenzaam
 geworden. *Curiofités de la Nature & de l'Art, Paris 1703. pag. 211.*

dat hy ook in Afrika, tot aan de Kaap de Goede-hooper, gevonden wordt; (i) maar men kan hem in onze gemaatigde klimaten niet gemaklyk opvoeden, noch lang in 't leeven houden, welke zorg men daaromtrent ook neeme; de wind benadeelt hem, de koude doet hem fterven. Om het een en ander ongemak te vermyden, en zyne warmte te bewaaren, rolt hy zig in 't rond, en verbergt zyn hoofd tuffchen zyn dyen; hy heeft eene kleine zagte ſtem, een foort van gemorrel, en zyn ſchreeuw wordt niet ſcherp, ten zy men hem ſlaat of terg: voor het overige was de mangouſte by de oude Egyptenaars in eerbied, en zou nog wel verdienen vermenigvuldigd, of ten minſten geſpaard te worden, dewyl hy eene menigte ſchadelyke dieren verdelgt, en byzonderlyk de krokodillen, welker eyeren, ſchoon in 't zand verborgen, hy weet op te ſpooren; de worp dezer dieren is zo talryk (k), dat men alles van hunne vermeerdering zou te vreezen hebben, zo de mangouſte hen niet in hunnen oorsprong verdelgde.

(i) De Ichneumon, is van de grootte van de kat, maar hy heeft de gedaante van eene ſpitsmuis... zyn geheele lighaam is met lange, ſtyve hairen bedekt, die geſtreept en met wit, zwart, en geel gevlekt zyn. Dit dier, 't welk zeer gemeen is in de landeryen van de Kaap, is een groote verdelger van ſlangen en vogelen. *Deſcript. du Cap de bonne Eſperance, par KOLBE, Tom. III. Chap. V.*

(k) De grootſte dienſt, welken de Ichneumon aan Egypte doet, is de eyeren der krokodillen, waar hy die ook aantreft, te vernielen; het was hierom, dat de oude Egyptenaars hem eene godsdienſtige eer beweezen. *Voyage de PAUL LUCAS, Tom. III. p. 203.* — Het was met reden, dat de Egyptenaars den Ichneumon, of rot van Pharao, eerbiedigden. Men zegt, dat van vierhonderd eyeren, welken de krokodil tevens legt, zy, om eenigen daarvan voor de woede van dezen doodelyken vyand te bewaaren, verplicht is dezelve naar eenige kleine eilandjes over te voeren, wanneer de Nyl gevallen is. *Description de l'Egypte, par MAILLET, tom. II. pag. 129.*

De Serres del.

LA MANGOUSTE .

C.F. Frisch. sc.

BESCHRYVING VAN DEN MANGOUSTE.

De Mangouste is tennaastenby van de grootte van de huismarter; hy gelykt ook in gedaante veel naar dat dier; want hy heeft den kruin van het hoofd plat, de punt van den smoel spits, den kop klein, de ooren kort en rond, den hals kort, en byna zo dik als den kop, het lyf langwerpig, de pooten kort, en den staart lang, maar zo digt niet van hairen aan het eind als die van den bunsing.

Het hair van den mangouste is hard, en witagtig en zwartagtig gekleurd; die kleuren volgen drie-, vier- of vyfmaalen op elkanderen in de lengte der hairen; het zwartagtig is niet zeer donker, en daar is een roffe tint op de hairen van de keel, de borst en de pooten: die van de punt van den smoel, de geleeding der hand, en de voeten zyn zeer kort, en van eene kleur van zwartagtig en ros gemengd; de langste hairen hebben tot twee duimen en een halven lengte: tusschen deze harde haire vindt men eene soort van dons, dat korter is en van eene rosagtige kleur.

De tanden, vingeren en nagels gelyken naar de tanden, vingeren en nagelen van den huismarter in getal, plaatfing, en gedaante, behalven de twee buitenste snytanden van het bovenst kaakbeen, die in den mangouste naar evenredigheid kleiner zyn.

De mangouste, die tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, was gedroogd en opgevuld; hy hadt twee-en-twintig duimen lengte van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, die twintig duimen lang was.

Ik heb nog een anderen mangouste gezien, die in denzelfden staat was als de voorige, en die volmaakt naar denzelfen gelek in maakzel van het lighaam, en hoedanigheid en kleur der hairen; maar hy was veel kleiner, want hy was slegts dertien of veertien duimen lang, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, welkers lengte slegts negen of tien duimen was; ik heb ook eenen leevendigen mangouste gezien (*Pl. XX*), die tennaastenby van die grootte was; als men die twee mangoustes vergelykt met die, welke tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, vindt men zulk een aanmerkelyk verschil in grootte, dat dit heeft doen gelooven, dat de kleinste mangouste van eene andere soort was als de grootste (*a*); maar ik geloove dat het met de mangoustes gaat, als met de wezels (*b*); zy zyn van verschillende grootte, schoon van dezelfde soort: ik heb eenen gezien, die gedroogd en opgevuld was, die volmaakt gelek naar dien, van welken ik reeds gewag gemaakt heb, en van middelbaare grootte tusschen de kleine en de groote;

(*a*) Zie *le Regne Animal*, par BRISSON, bladz. 251.

(*b*) Zie Deel VII, van dit werk, bladz. 141.

want zy hadt zeventien duimen lengte van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, die niet in zyn geheel was.

Daar zyn ook verschillen in de kleuren der hairen van de mangoufies; hy, die (*Pl. XX*) afgebeeld is, is ons leevende medegedeeld door den Hr. Ridder d'Arcy, Lid van de koninglyke Akademie der Weetenschappen. Die mangoufie was een wyfje; de zyden, het bovenste, en het agterste gedeelte van den kop, de hals, de borst, de zyden van het lyf, en de buitenkant van den arm en de dye, hadden eene witagtige kleur met zwart en vaal gemengd, om dat de punten van de meeste hairen witagtig, en die der andere vaal waren; zy hadden alle eene gryze kleur aan den wortel, en waren zwart in het midden van hunne lengte; het hair der twee lippen en van het onderst van het benedenst kaakbeen was vaal; daar waren op het lyf van den hals af tot aan het begin van den staart dwarsche streepen, die omtrent het midden van de zyden van het lyf eindigden; die streepen waren beurtelings helder vaal en zwart van kleur, en hoe nader zy by den staart kwamen, hoe minder duidelyk zy waren. Het onderste van de beenen was zwart; de punt van den staart was van dezelfde kleur met eenigen schyn van vaal: het overige was van witagtig, vaal en zwart gemengd.

DE FOSSANE (*).

Zommige Reisbeschryvers hebben de Fossane *Genetkat van Madagaskar* geheeten, omdat zy in de kleuren van 't hair, en in eenige andere betrekkingen, naar de genetkat gelykt: zy is egter altyd kleiner, en 't geen ons doet denken, dat zy niet tot de genetkatten behoort, is, dat zy dien riekenden zak niet heeft, die in dit dier een wezendlyk kenmerk uitmaakt. Dewyl wy hieromtrent onzeker waren, en het dier niet leevende konden bekoomen, om het te ontleeden, hebben wy den Hr. POIVRE, die de goedheid hadt van ons een opgezet vel toe te zenden, deswegen door een brief geraadpleegd; hy heeft onze vraagen op de volgende wyze beantwoord in een brief van 19 July 1761.

„ De fossane, welke ik van Madagaskar heb medegebragt, is een dier, „ dat de zeden en gebruiken van onzen huismarter heeft; de bewooners van „ het eiland hebben my verzekerd, dat, wanneer het mannetje ritzig is, „ zyne natuurlyke deelen een sterken reuk van muskus hebben. Toen ik „ die, welke thans in des Konings tuin is, heb laten opzetten, heb ik hem „ vooraf naauwkeurig onderzocht; ik heb daar geen zak aan ontdekt, en „ ik heb geen sterken reuk aan hem kunnen bemerken. Ik heb een gelyk „ dier in Cochinchine, en een ander op de Philippynsche-eilanden opge- „ voed; zy waren beiden mannetjes; zy waren vry gemeenzaam geworden; „ ik heb hen zeer jong gehad, en slegts twee of drie maanden behouden; „ ik heb nooit een zak gevonden tusschen de deelen, welken gy my aan- „ duidt: ik heb alleenlyk bemerkt, dat hunne uitwerpzelen den reuk van „ die van onzen huismarter hadden. Zy aten vleesch en vrugten, maar zy „ verkoozen de laatste voor de eerste, en toonden vooral een meerderen trek „ voor de bananes, waarop zy met gretigheid aanvielen. Dit dier is zeer „ wild, zeer mocijelyk tam te maaken, en schoon zeer jong opgevoed, „ behoudt het egter altyd een voorkoomen en karakter van woestheid; het „ welk my zonderling is voorgekoomen in een dier, dat gaarne van vrugten „ leeft. Het oog van de fossane vertoont niet dan een zwarten bol, die „ zeer groot is, in vergelyking van de dikte van het hoofd, waardoor dit „ dier een zeer kwaadaartig voorkomen krygt.”

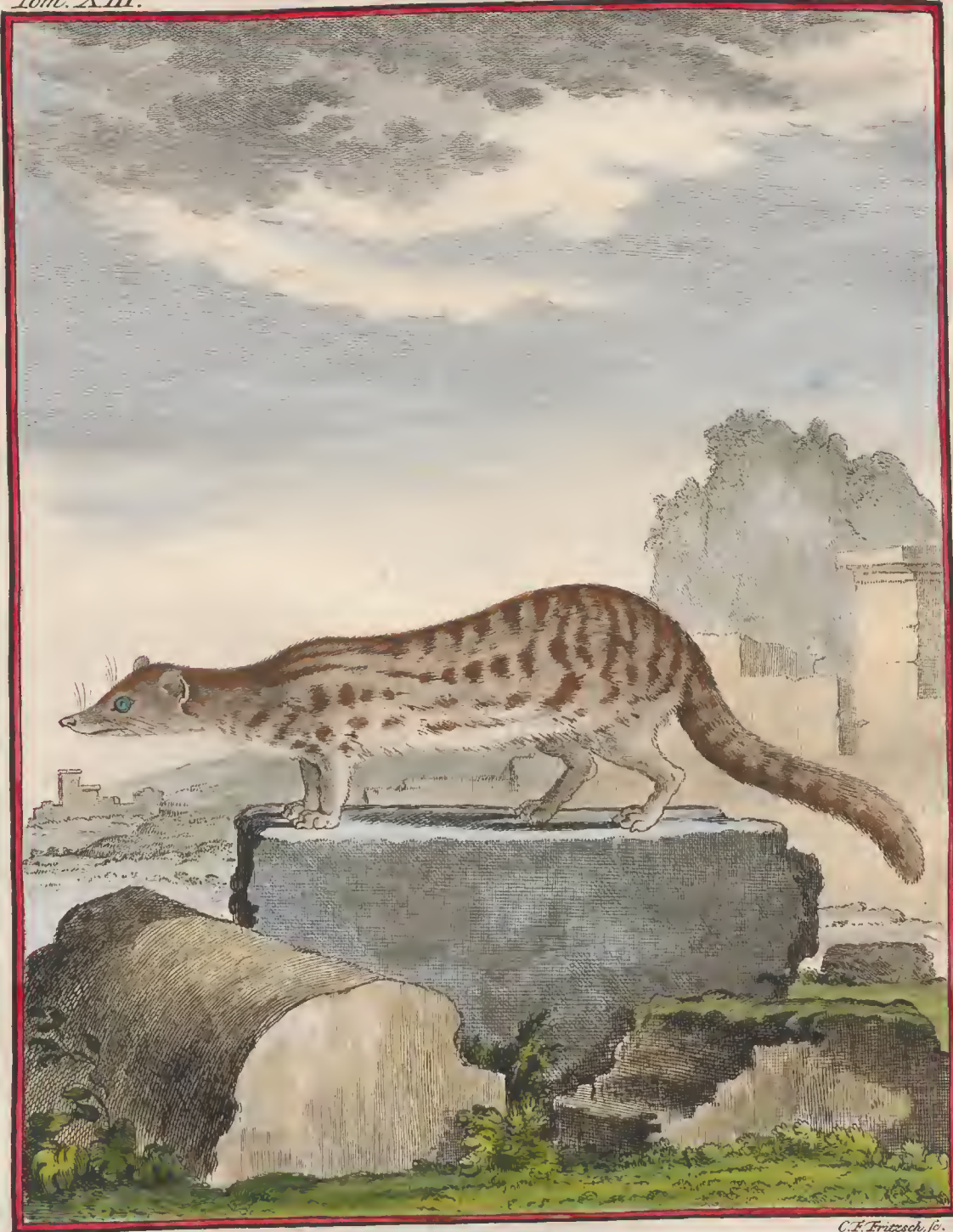
Wy zyn zeer in onzen schik van deze gelegenheid te hebben, om onze erkentenis te betuigen aan den Hr. POIVRE, die uit zigt voor de Natuurlyke-Historie, en uit vriendschap voor hun, die dezelve beoeffenen, een vry groot getal zeldzaame en dierbaare stukken, van allerhanden aart, in het kabinet verschaft heeft.

(*) FOSSA of FOSSANE. Naam van dit dier op Madagaskar, welken wy hebben aangenoomen.

Het komt ons voor, dat het dier, in Guiné *Berbé* geheeten, hetzelfde is als de *fossane*, en dat deze foort van dieren derhalven in Afrika zo wel als Asia gevonden wordt. „ De *Berbé*, zeggen de Reisbeschryvers (a), heeft „ een spitsen snuit, een kleiner lighaam dan een kat, en is getekend als een „ civetkat.” Wy kennen geen dier, waarop deze aanduidingen, die vry naauwkeurig zyn, beter passen dan op de *fossane*.

(a) *Voyage en Guinée, par BOSMAN, page 256. fig. No. I. p. 252.*

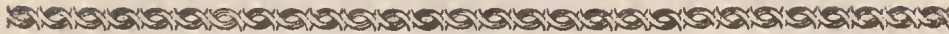

De Sere. del.

LA FOSSANE.

C.F. Fritsch, sculp.

BESCHRYVING VAN DE FOSSANE.

De Fossane (*Pl. XXI*), heeft veel overeenkomsten met de genetkat in maakzel van het lighaam, en in de kleuren van het hair; maar zy is my voorgekoomen, van dezelve te verschillen door een wezendlyk kenmerk, namentlyk den reuk verspreidenden zak, by de genetkat tusschen de teel-deelen en den aars geplaatst. Het is waar, dat ik de fossane nooit in haar geheel gezien hebbe; ik geef hier slegts de beschryving van een opgezet vel, dat in het Kabinet is; de kaakbeenderen, en de beenderen der voeten zyn aan dit vel vast. De fossane heeft de tanden gelykende naar die van de genetkat, niet alleen in getal, maar ook in gedaante en plaatsing en aan elken voet vyf vingeren. De fossane heeft ook tennaastenby dezelfde tinten van graauw, zwart, en ros, welke men op de genetkat ziet; maar zy zyn op verscheiden deelen verschillend verspeld; het neusbeen, het voorhoofd, het bovenst en de zyden van den kop hebben eene gemengde kleur van bruin, rosagtig en graauw; boven het oog, aan den kant van den agtersten hoek, is een vlak van een vuil wit met een flauwen geelen tint, die omtrent vier lynen middellyns heeft. Het bovenst en de zyden van den hals, en het lyf tot aan het begin van den staart, hebben dezelfde kleuren met zwarte streepen of vlakken; vier streepen loopen van het midden van den hals langs den rug tot aan den staart, maar zy zyn slegts tot op het midden van den rug doorgaande; in het overige van haare lengte zyn zy zaamengesteld uit vlakken zeer dicht by elkanderen geplaatst. Men ziet byna diergelyke vlakken op het agterst gedeelte van de zyden van den hals, op de schouderen, op de zyden van de borst, en den buik, en op den buitenkant der dyen; de meeste dier vlakken zyn geplaatst op lynen, die eenigermaate met elkanderen en de streepen van het lyf evenwydig zyn; daar zyn aan elke zyde drie van die lynen; de bovenlip, het onderst kaakbeen, de keel, het onderst van den hals, de borst, de buik, de omtrek van de klink en den aars, en het onderst van den staart by deszelfs begin, hebben eene vuil witte of witagtige kleur; het overige van den staart en de buitenkant van de dye zyn van eene kleur van ros, grauw, en vuil wit gemengd; de staart hadt nog daarenboven smalle halve ringen van eene rosagtige kleur, die zig niet tot aan den onderkant uitstrekten; de voorste pooten, de binnenkant der dyen, de beenen, en de vier voeten zyn zeer vuil wit en zelfs geelagtig van kleur.

Het vel van eene fossane, dat tot het onderwerp van deeze beschryving gediend heeft, hadt zeventien duimen lengte van het eind van den smoel tot het begin van den staart, die agt en een halve duimen lang was.

D E V A N S I R E (*).

Zy, die van dit dier gesproken hebben, hebben het voor een fret genomen, waarnaar het inderdaad in veele opzigten gelykt; het verschilt 'er egter van in karakters, die ons toefchynen genoegzaam te zyn, om 'er eene onderscheidene en afzonderlyke soort van te maaken. De vanfire (Pl. XXII), heeft twaalf baktanden, in het bovenste kaakebeen, terwyl de fret slegts agt heeft; en de onderste baktanden, schoon in een gelyk getal van tien in de beide dieren, gelyken malkanderen noch in het maakzel, noch in de betrekkelyke plaatsing. Voor het overige verschilt de vanfire in kleur van hair van alle onze fretten, schoon deze, gelyk als alle dieren, welken de mensch de zorg neemt van op te voeden en te vermenigvuldigen, veel onder malkanderen, zelfs het wyfje van het mannetje, verschillen.

Het schynt ons toe, dat het dier, door SEBA (a) aangeduid, onder de benaaming van het *javaansch wezeltje*, 't welk hy zegt, dat de bewooners van dit eiland *koger-angan* heeten, en het welk vervolgens BRISSON (b) de *fret van java* heeft genaamd, wel het zelfde dier als de vanfire zou kunnen zyn; het is ten minsten van alle bekende dieren, dat daar het naast by komt; maar het geen ons verhindert besliffend te bepaalen, is, dat de beschryving van SEBA niet volkomen genoeg is, om eene juiste vergelyking, dewelke noodig zou zyn, om gerust te besliffen, op te kunnen vestigen. Wy brengen dezelve onder het oog van den lezer (c), op dat hy dezelve met de onze moge vergelyken.

(*) *Vanfire*. Een woord afgeleid van *Vobang-sbira*, met welken naam dit dier op Madagascar benoemd wordt. De Provintie van Balta, in het Koninkryk van Congo, bevat eene oneindige menigte van schoone Marters, die *Infire* geheeten worden. *Histoire générale des Voyages*, Tom. V. pag. 87. Nota. Daar zyn geene Marters op Congo, en de gelykheid van naam doet ons denken, dat de *Infire* van Congo wel de *Vanfire* van Madagaskar zou kunnen zyn.

(a) *Mustela Javanica*. *Ab Incolis Java Koger-angan vocatur*, SEBA, Vol. I. pag. 77. No. 4. tab. 48. fig. 4.

(b) *Mustela supra rufa, infra dilute flava, caudæ apice nigricante... Viverra Javanica*. *Le furet de Java*. BRISSON, *Regn. Anim.* pag. 245.

(c) *Javanica hæc mustela, hic representata, collo ♂ corpore est brevioribus, quam nostras; caput tegentes pili obscure spadicei sunt, ruffi qui dorsum, dilute vero flavi, qui ventrem vestiunt, caudæ interim in apicem acutum ♂ nigricantem desinente*. SEBA, Vol. I. pag. 78.

De Sève, del.

LE VANSIRE.

C. F. Fritzsch, sc.

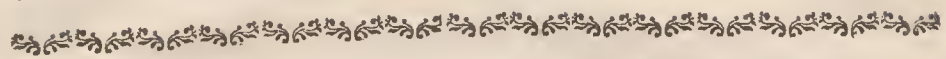
BESCHRYVING VAN DE VANSIRE.

De Vanfire (op Pl. XXII afgebeeld), is van Madagaskar overgebracht, onder den naam van *Voange-shira*, van welken ik dien van Vanfire maak, om de uitspraak te gemeet te koomen; men heeft dit dier voor een fret opgegeeven; het is opgevuld, en daar is by het vel niet dan de beenderen der voeten en van den kop: de tanden zyn alle in hetzelfde wel be waard gebleeven; zy gelyken tennaastenby naar die van de fret, de huismarter, de mangouste, enz. maar zy verschillen van dezelve in de plaatsing der baktanden: de vanfire heeft 'er twaalf boven en tien beneden; dat kenmerk doet hem zeer van de huismarter en de mangouste verschillen, die integendeel tien bovenste baktanden en twaalf onderste heeft; hy verschilt nog meer van de fret, die slegts agt baktanden van boven heeft, en schoon 'er beneden tien zyn, gelyk by den vanfire, zyn 'er ook verschillen tusschen deze twee dieren met betrekking tot die benedenste baktanden, die alleen in getal naar elkanderen gelyken, zonder in gedaante of plaatsing overeen te koomen. De vanfire is dan geen fret; hy schynt my toe eene byzondere soort van een dier te zyn, die betrekking heeft tot de fret, de huismarter en de mangouste, door de langwerpige gedaante van zyn lighaam, door zyn spitsen smoel, door zyne lange ooren, enz.

Het hair is korter dan dat van de huis- en bosch-marter, hy is van dezelfde kleur op alle deelen van zyn lighaam; hy schynt van eene donker bruine kleur te zyn, als men hem van verre ziet; maar als men hem van naby beschouwt, bespeurt men dat 'er een bruin dons tusschen de vaste hairen is, en dat deeze hairen slegts aan de wortels bruin zyn; het overige is zwart-agtig en rosagtig, dat elkanderen met kleine tusschenwydte opvolgt tot aan de punt, die twee kleuren beslaan naar elkanderen de geheele lengte der hairen van den staart: die des lighaams zyn maar zeven of agt lynen lang.

Aan elken voet zyn vyf vingers: de tanden zyn agt-en-dertig in getal, te weeten, zes snytanden en twee hondstanden aan elk kaakbeen, twaalf bovenste en tien onderste baktanden, gelyk reeds gezegd is.

Deeze vanfire is dertien duimen lang, van het eind van den smoel tot het begin van den staart, welkers stomp zeven duimen lang is; de hairen steeken nog twee en een halven duimen verder uit.

B E S C H R Y V I N G

VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DEN HAMSTER, VAN DEN BOBAK, VAN DE MANGOUSTE,
VAN DE FOSSANE, EN VAN DE VANSIRE.

N^o. MCCXLII. *Het geraamte van een hamster.*

Het is dat geraamte, dat tot onderwerp van de beschrijving, en afneemingen der beenderen, van den Hamster gediend heeft.

N^o. MCCXLIII. *Het tongbeen van een hamster.*

Dit been bestaat uit vyf stukken, een basis en vier hoornen, twee grooten en twee kleinen; de basis is zeer lang in vergelyking van de hoornen.

N^o. MCCXLIV. *Een bobak.*

Dit dier is gedroogd en opgezet; het heeft tot onderwerp van de beschrijving van den bobak gediend; een der agterpooten is gedeeltelyk ontleed om het maakzel van den duim te doen zien, die verschillend is van dien van het marmeldier.

N^o. MCCXLV. *Een mangouste twee-en-twintig duimen lang.*

N^o. MCCXLVI. *Een mangouste van zeventien duimen lang.*

N^o. MCCXLVII. *Een mangouste veertien duimen lang.*

Het schynt dat deeze drie mangoustes van dezelfde foort zyn, schoon zy in grootte verschillen; zy gelyken naar elkanderen in hoedanigheid en kleur van hairen, en zelfs in maakzel van lighaam, voor zo veel men uit die individus daar over kan oordeelen, die uitgehaald, gedroogd en opgevuld zyn. Derzelver beschryvingen maaken een gedeelte uit van die der mangouste. Het is te denken, dat de verschillen in hunne grootte alleen van den ouderdom, de sexe, of misschien van de lugttreek koomen.

N^o. MCCXLVIII. *Een fossane.*

N^o. MCCXLIX. *Een vansire.*

Dit dier en dat, hetwelk onder het vorig Nummer is, zyn van Madagaskar overgebracht door den Hr. POIVRE; zy zyn in denzelfden staat als de drie mangoustes, van welke gewag gemaakt is, en zy hebben tot onderwerpen gediend voor de beschryvingen van de fossane en van de vansire.

D E M A K I S (*).

Dewyl men den naam van Maki aan verscheidene dieren van verschillende soorten heeft gegeven, kunnen wy denzelven niet dan als een geslagt-term gebruiken, onder welken wy drie dieren bevatten zullen, die genoeg naar malkanderen gelyken, om van het zelfde geslagt te zyn, maar die ook door een genoegzaam aantal van karakters van den anderen verschillen, om blykbaar verschillende soorten uit te maaken. Deze drie dieren hebben allen een langen staart, en de voeten van een gelyk maakzel als de aapen; maar hunne snuit is verlengd, gelyk als die van den huismarter, en zy hebben aan het onderst kaakebeen zes snytanden, terwyl de aapen 'er maar vier hebben. Het eerst dezer dieren is de *Mocok* (a) of *Mococo* (Pl. XXIII), welken men doorgaans kend by den naam van *maki met den gekrulden staart*. Het tweede (Pl. XXVII) is de *Mongous* (b), gemeenlyk *bruine maki* geheeten; maar deze benaaming is kwaalyk toegepast, want in deze soort zyn geheel bruine (c), anderen die de wangen en de voeten wit (d), en nog andere die zwarte wangen en geele voeten hebben (e); het derde is de vari (f), (Pl. XXVIII), door zommigen *maki-pie* of *bonte maki* genaamd; maar deze benaaming is kwaalyk toegepast geworden, want in deze soort zyn 'er, behalven de bonte, dat is te zeggen de witte en zwarte, die geheel wit, of geheel zwart zyn (g). Deze dieren zyn alle oorspronkelyk van

(*) Nota. Het woord *Maki*, schynt afgeleid van *Mocok*, of *Maucauc*, 't welk de naam is, dien men gemeenlyk geeft aan deze dieren op Mozambique, en op de nabuurige eilanden van Madagaskar, daar zy oorspronkelyk 't huis hooren.

(a) *Mocok*, of *Mococo*; naam van dit dier op de Oostelyke kusten van Afrika, welken wy hebben aangenoomen. „ Het eiland Johanna, op de kust van Mozambique, brengt eene soort van beesten voort, die naar den vos gelyken, en die een zeer leevendig oog hebben; hun hair is wollig en muisvaal van kleur; hunne staart, die omtrent drie voeten lengte heeft, is met zwarte kruigen, op een duim afstand, omgeeven. De bewooners van het eiland, noemen het *Mocok*. Deze dieren zeer jong gevangen laaten zig spoedig tam maaken. *Voyage de Fr. HENRI GROSSE, Londres 1758. pag. 42.* Men noemt dit dier ook *Vari* op Madagaskar. „ Daar zyn ook een menigte witte aapen, welken zy *Vari* noemen, die een zwart en wit gestreepten staart hebben.” *Voyage de FLACCOURT, pag. 154.*

Prosimia cinera, caudâ cinâta annulis alternatim albis & nigris...

Le Maki à queue annelée. BRISSON. *Reg. anim. pag. 222.*

The maucauc, EDWARDS, *Hist. of Birds, pag. fig. ibid.*

Carta Lemur caudâ annulata, LINN. *Syst. nat. Editi. X. pag. 30.*

(b) *Mongous*. Naam van dit dier in de Oost-Indiën, welken wy hebben aangenoomen.

(c) *Simia, sciurus lanuginosus, fuscus.* PETIVER. *Gazophyl. Tab. 17. fig. 5.*

(d) *Prosimia fusca.* Le Maki. BRISSON, *Regn. Anim. pag. 220.* *Prosimia fusca, naso, gutture, & pedibus albis...* De Maki met witte voeten. BRISS. *Regn. anim. pag. 221.*

The Mongooz. De *Mongous* EDWARDS, *Glanures, pag. 12. fig. ibid.*

(e) *Prosimia fusca, rufo admixto, fatie nigra, pedibus fulvis...* De Maki met vaale voeten. BRISS. *Regn. anim. p. 221.*

(f) *Vari* of *Varicossi*, naam van dit dier op Madagaskar, welken wy hebben aangenoomen. „ Daar zyn op Madagaskar groote witte aapen, met zwarte vlekken aan de zyden en op 't hoofd, en met een langen smoel als een vos men noemt hem te Manghaby *Varicossi*.” *Voyage de FLACCOURT, pag. 153.*

(g) *The Blak Maucouco.* De zwarte *Maucouco*, EDWARDS, *Glanures, pag. 13. fig. ibid.*

de strecken van Oostelyk-Afrika, en byzonderlyk van Madagaskar, alwaar zy in grooten getale gevonden worden.

De *mococo* is een aartig dier, van eene fyne physionomie, van een schoon en zagt maakzel, van een fraai hair, altyd zinlyk en glanzig; hy is opmerkelyk door de grootte zynor oogen, door de hoogte zynor agterste beenen, die veel langer zyn, dan de voorste, en door zyn fraayen en grooten staart, die altyd verheven, steeds in beweging is, en waarop men tot dertig ringen, beurtelings zwart en wit, allen wel onderscheiden, kan tellen. Dit dier heeft eene vriendelyke geaarheid en zachte zaden, en, schoon het in veele opzigten naar de aapen gelykt, heeft het daar egter noch de kwaadaartigheid, noch de inborst van. In zynen staat van vryheid leeft hy in maat-schappy, en men vindt hem op Madagaskar, by benden van dertig of veertig te samen (*b*). In zyn staat van gevangenis is hy niet ongemaklyk, dan door de verbaazende beweging, welke hy zig geeft, en 't is hierom alleen dat men hem gemeenlyk aan de ketting houdt, want schoon hy zeer leevendig en werkzaam is, kan men hem egter niet verwyten, dat hy kwaadaartig of woest is; hy wordt zelfs tam genoeg, om hem te laten gaan en komen, zonder te vreezen, dat hy zal ontvlugten. Zyn gang is schuinsch, gelyk die van alle dieren, die vier handen in plaats van vier voeten hebben. Hy springt op de bevalligste wyze, en lugtiger dan hy gaat. Hy is vry stilzwygende, en laat zyne stem niet hooren, dan door een korten en scherpen schreeuw, die hem, om zo te spreken, ontsnapt, wanneer men hem verast of tergt; hy slaapt zittende met den snuit nederwaards hellende, en op de borst rustende; zyn lighaam is niet dikker dan dat van eene kat, maar het is langer; en hy schynt grooter, om dat hy hooger op de beenen is. Zyn hair, schoon zeer zagt op 't aanraaken, is niet liggende, en houd zig zelfs vry stevig regt op. De *mococo* heeft de teeldeelen klein en verborgen, terwyl de mongous verbaazende zaadballen naar zyne grootte heeft, en die ten uitersten zichtbaar zyn.

De mongous is kleiner dan de *mococo*; hy heeft even als deze een zydeagtig en vry kort hair, maar dat wat gekroeft is; hy heeft ook een dikker neus dan de *mococo*, en die vry gelyk is aan die van den vari; ik heb een dezer mongous, die geheel bruin was, verscheiden jaaren by my gehad; hy hadt geele oogen, zwarte neus, en korte ooren. Tot tydverdrijf knabbelde hy aan zyn staart, en hadt 'er op die wyze de vier of vyf laatste wervelbeenderen van vernield: het was een zeer morfig en vry lastig dier; men was verpligt hem aan de ketting te leggen, en wanneer hy konde ontsnappen, begaf hy zig naar de winkels in de buurt, om daar fruit, suiker, en vooral konfituuren te zoeken, waarvan hy de doozen open maakte: men hadt veel moeite om hem te bestraffen, en hy beet dan wreedelyk dezulken zelfs, welken hy best kende. Hy hadt een zagt, byna gestadig geknor, en wanneer men hem alleen liet, en hy zig verveelde, deedt hy zig van

(*b*) De Variis, die den staart met zwart en wit gestreept hebben, gaan met troepen van 30, 40 of 50. zy gelyken naar de *Varicollis*. *Voyage de FLACCOURT*, pag. 154.

verre hooren door een gekwaak, geheel gelyk aan dat van een kikvorfch. Het was een mannetje, en hy hadt zeer zwaare zaadballen naar zyne grootte: hy zocht de katten, en voldeedt zig zelfs met haar, maar zonder inwendige koppeling, en zonder dat 'er iets van voortkwam. Hy vreesde de koude en de vogtigheid; hy verwyderde zig nooit van 't vuur, en hieldt zig regt overeind om zig te warmen. Men voedde hem met brood en vrugten; zyne tong was ruw, gelyk die van een kat, en, zo men hem liet begaan, lekte hy de hand tot roodwordens toe, en eindigde altyd met dezelve een weinig met de tanden aan te tasten. De koude van den winter van 1750 deedt hem sterven, schoon hy niet uit den hoek van den haard was weg geweest. Hy was zeer haaftig in zyne beweegingen, en zeer geil by oogcnblikken; hy fleep dikwyls over dag, maar met een lossen fleep; die door het minfte geraas wierdt afgebroken.

Daar zyn onder de foort van den mongous veele verfcheidenheden, niet flegts ten opzichte van het hair, maar ook van de grootte; die, waarvan wy fpraken, was bruin, en van gefalte als eene middelmaatige kat; wy kennen 'er grootere en veel kleinere. Wy hebben 'er een gezien, die, schoon volwaffen, niet grooter was dan eene relmuis. Zo deze kleine mongous niet in alles naar den grooten geleek, zoude hy buiten tegenspraak van eene verfchillende foort zyn; maar de overeenkomst tuffchen deze twee Individu's is ons voorgekoomen zo volkomen te zyn, met uitzondering alleen van de grootte, dat wy geoordeeld hebben hen beiden tot dezelve foort te moeten brengen, met voorbehouding egter van hen in 't vervolg door een verfchillenden naam te onderscheiden, zo men blyk bekomt, dat deze twee dieren zig niet te famen vermengen, en zo verfchillende zyn in foort als in grootte.

De vari (i) is grooter, fterker en wilder dan de mococo; hy heeft zelfs eene woefte kwaadaartigheid in zynen ftaat van vryheid. De Reisbefchry- „ vers zeggen, dat deze dieren woedende zyn als tygers; en dat zy zulk „ een geraas in de boffchen maaken, dat, zo 'er twee zyn, men zeggen „ zoude, dat 'er honderd waren, en dat zy zeer moeyelyk te temmen zyn (k).” Inderdaad de ftem van den vari heeft wat van het gebrul van den leeuw, en zy is vervaarende, wanneer men haar voor de eerfte reize hoort; die donderende kragt in de ftem van een dier, dat flegts van middelmaatige grootte is, hangt af van een zonderling maakzel in de longepyp, welker twee takken zig verwyden, en eene groote holligheid maaken, voor dat zy op de *bronchia* van de long uitloopen: hy verfchilt derhalven veel van den mococo in inborft zo wel als in maakzel. Hy heeft in 't algemeen veel

(i) Nota. FLACCOURT, die den Mococo *Vari* noemt, geeft aan dezen den naam van *Vari-coffy*; het is zeer waarfchynlyk dat *Coffy* een byvoegzel is, om de meerdere grootte, fterkte, of woeftheid van dit dier uit te drukken, 't welk inderdaad in deze, en verfcheiden andere eigenschappen van den Mococo verfchilt.

(k) *Voyage de FLACCOURT*, pag. 153, 154. Nota. Zo dit dier jong gevangen wordt, verliest het waarfchynlyk alle zyne woeftheid, en fchynt zo zagnaartig als de mococo. „ Het is, zegt „ EDWARDS, een dier van een gezelligen, zagten, en vreedzaam aart, dat niets heeft van „ de listigheid of de kwaadaartigheid van den aap.” *Glanures*, pag. 13.

zagter hair, en in 't byzonder eene foort van kraag van nog langer hairen, die zyn hals omvangen, en die een zeer zigbaar kenmerk maaken, waarby men hem gemaklyk onderscheiden kan, want voor het overige verschilt hy van wit tot zwart en zwart-bont, in de kleur van hair, dat, schoon lang en zeer zagt, niet nederligt, maar byna loodregt opstaat op het vel. Hy heeft den snuit dikker en langer naar evenrigheid dan de mococo; de ooren veel korter en met lang hair geboord: de oogen van zulk een donker oranje geel, dat zy rood schynen.

De mococos, de mongous, en de varis zyn van het zelfde land, en schynen bepaald tot Madagaskar (1), tot Mozambique, en tot de landen, die digt by deze eilanden liggen. Het blykt niet door een eenig getuigenis van Reisbeschryveren, dat men hen ergens elders gevonden hebbe. Zy schynen in de oude wereld te zyn, het geen in de nieuwe wereld zyn de marmoses, de cayopollins, de phalangers, die vier handen hebben, gelyk de makis, en die, even als alle de andere dieren van de nieuwe wereld, zeer klein vallen in vergelyking van die der oude. En wat de gedaante betreft, de makis schynen de schaduwing te maaken, tusschen de aapen met lange staarten, en de dieren met gespleeten voeten, want zy hebben vier handen en een langen staart gelyk de aapen, en ter zelfder tyd hebben zy een langen bek zo als de vossen, of de huismarters. Zy hebben egter meer van de aapen in hunne natuurlyke gebruiken, want, schoon zy zomtyds vleesch eeten, en ook vermaak hebben in de vogelen te bespieden, zyn zy egter minder vleesch dan vrugt eetende dieren, en zy verkiezen zelfs in den staat van huislykheid, de vrugten, de wortels, en het brood, boven het vleesch, het zy rauw of gekookt.

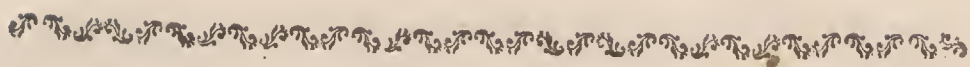
(1) De Provincie van Malagasse, op Madagaskar, is bevolkt met eene menigte Aapen van verschillende soorten, men ziet 'er bruine en beverkleurige, die katoenagtig hair hebben, een breed en langen staart, met welken, over den rug heen gelegd, zy zig tegen den regen en de zon beschutten; slaapende dus verborgen op de takken der boomen, gelyk de Eekhoorn. Voor het overige hebben zy den smoel gelyk een huismarter, en ronde ooren. Deze foort is de minste schadelijk en kwaadaartig van alle. De Antavarres hebben het zelfde hair als deze, hebbende de gedaante van een kraag rondom den hals; daar zyn geheel witte gelyk als sneeuw, van grootte als de voorgaande, hebbende een langen snuit; zy knorren als de varkens. *Relation de Madagascar, par F. CAUCHE, pag. 127.* Nota. De Mongous en de Vari worden door deze plaats aangeduid, op eene zo duidelyke wyze, dat men zig daar in niet kan vergiffen, en her is op dit gezag, dat ik gezegd heb, dat 'er niet slegts zwart, en zwarte bonte, maar ook geheel witte Varis waren.

De Sore, del.

LE MOCOCCO.

C.F. Bratsch, sc.

BESCHRYVING VAN DE MAKIS.

De Makis hebben een langwerpigen smoel gelyk dien van de Coebes, maar hy is zo dik niet; zy gelyken naar alle de aapen, naar de fari-gue, de marmosa, de cayopollin en den phalanger, door het maakzel der voeten; maar zy hebben meer overeenkomst met de aapen dan met deeze dieren in de tanden, schoon die overeenkomst niet naauwkeurig is. De makis hebben, even als alle de aapen, vier snytanden van boven, maar daar staan 'er zes van onderen, en by gevolg twee meer dan by de aapen: de makis hebben ondertusschen in het geheel slegts zes- en-dertig tanden, even als de sapajous, omdat 'er slegts tien baktanden boven aan staan, terwyl de sapajous 'er twaalf hebben. Het getal der tanden van alle de andere aapen, is slegts twee-en-dertig, omdat zy twee baktanden in het bovenst, en twee snytanden in het onderst kaakbeen minder dan de makis hebben. De voornaamste overeenkomst van de tanden van de makis met die der aapen, bestaat in het getal van vier snytanden in het bovenst kaakbeen, en het voornaamst verschil bestaat in het getal der snytanden van het onderst, dat by de makis van zes, en by de aapen slegts van vier is. Om de makis van alle andere bekende viervoetige dieren te onderscheiden, is het genoeg, het kenmerk der zes snytanden van het onderst kaakbeen, met dat van het maakzel der agterste voeten te vereenigen, die naar die der aapen gelyken, maar die twee kenmerken moeten noodzaaklyk vereenigd zyn; het getal der snytanden, zo der bovenste als der benedenste, zou alleen niet genoeg zyn, omdat de meeste vledermuizen, de pecari en de babirouffa, even als de makis, vier bovenste en zes onderste snytanden hebben.

De snytanden van het onderst kaakbeen, die ten getale van zes zyn, en de vyf vingeren van de agterste voeten, die meer naar die eener hand, dan naar die van een voet gelyken, maaken dan een kenmerk uit, den makis byzonder eigen; schoon dat kenmerk zamengesteld is, is het egter minder zamengesteld, en van een veel gemakkeliker gebruik dan die, welke in de beste rangschikkingen gebruikt zyn geworden, om de makis van de andere viervoetige dieren te onderscheiden. In de rangschikking van den Hr. BRISON (a) zyn de makis van verscheiden andere dieren onderscheiden; 1. omdat zy geene tanden ontbreeken; 2. dat zy snytanden hebben; 3. dat de beiden kaakbeenen snytanden hebben; 4. dat zy nagelen en geene hoeven hebben; 5. dat zy vier snytanden van boven en zes van onderen hebben; 6. omdat de vingeren van elkanderen afgescheiden zyn. Schoon de pecari en de babirouffa in het getal der snytanden naar de makis gelyken, zo belet het vierde kenmerk, dat men hen met de andere verwart, omdat de

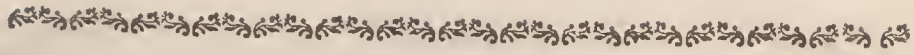
(a) Het Dierenryk in zes klassen verdeeld.
XIII. Deel. R

pecari en de babirouffa hoeven hebben, en geene nagelen als de makis. Ik beken dat het onderscheid tusschen nagelen en hoeven, by het getal der snytanden gevoegd, zo zeker wezen zou als het maakzel van den agtervoet, om het onderscheidend kenmerk der makis uittemaaken; maar het kooft my voor, dat het maakzel van den agtervoet voorgetrokken moest worden, omdat de dieren, die de agtervoeten als die der makis gevormd hebben, minder talryk zyn dan de dieren, die hoeven in plaats van nagelen hebben. De Maaker der rangschikking heeft het zesde kenmerk opgegeeven, om de makis van de vledermuizen te onderscheiden, die, even als de makis, vier snytanden van boven en zes van onderen hebben, maar welke vingeren der voorvoeten door een vlies aan elkanderen gehecht zyn. Daar is eene uitzondering te maaken omtrent het getal der snytanden; de vledermuis, welke wy het hoefzyer genoemd hebben, heeft in het geheel geene snytanden aan het bovenst kaakbeen, en zy heeft 'er maar vier aan het onderst; men moet den Hr. BRISSON dat gebrek zynrer rangschikking niet tegenwerpen, omdat de vledermuis, waarvan wy hier spreken, nog niet was waargenomen, toen hy dat werk schreef, schoon zy hier te lande gemeen is.

Ik wenschte ook eene reden te kunnen vinden, om den Hr. LINNÆUS te verantwoorden, ten aanzien van eene dwaaling, welke my voorkomt in zyne methodiesche verdeeling der viervoetige dieren te zyn (b), met betrekking tot het getal der tanden van het wild zwyn, het varken, de pecari en de babirouffa, die in getal van snytanden met de makis overeenkomsten hebben. De Hr. LINNÆUS geeft den varkens en het wild zwyn agt benedenste snytanden; ik heb ondertusschen genoeg dieren van die soort waargenoomen; om te gelooven dat die tanden volstandig zes in getal zyn. Ik heb een pecari en twee koppen van babirouffa's gezien, die ook van onderen niet meer dan zes snytanden hadden als de makis. De Hr. LINNÆUS geeft hun 'er agt; moogelyk heeft hy geene gelegenheid gehad, om de tanden van den pecari en de babirouffa zelfs waarteneemen, gelyk die der varkens en wilde zwynen; hadt hy een kop van eene babirouffa gezien, zou hy niet gezegd hebben, dat de bovenste hondstanden door het voorhoofdsbeen heenen steeken (c), want zy steeken slegts door het been van het bovenst kaakbeen, ten minsten met hunnen wortel; het is waar, dat zy zig naar boven omkrommen, en dat zy met hunne cinden by het voorhoofd kunnen koomen, maar het is niet waarschynlyk, dat de Hr. LINNÆUS heeft willen zeggen, dat zy met hun eind door het voorhoofdsbeen steeken: dit *factum* hadt wel verdiend duidelyker uitgedrukt te worden.

(b) *Syst. Nat. Edit. X. pag. 49.*

(c) *Dentes laniarii (babirouffæ) superiores II, perforantes cranium frontis, recurvati ut duo cornua. Syst. Nat. Edit. X. pag. 50.*

BESCHRYVING VAN DEN MOCOCO.

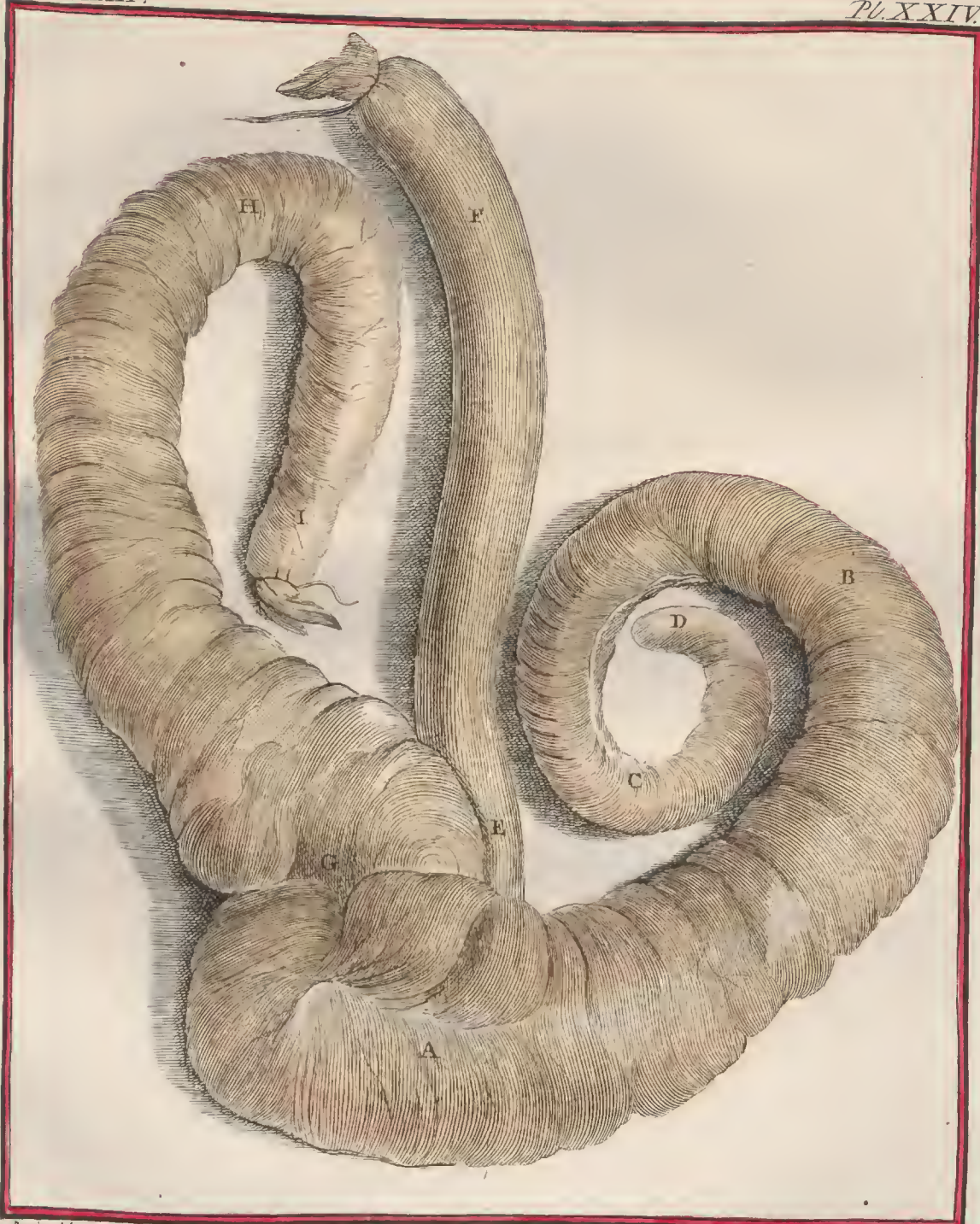
De Mococo (*Pl. XXIII*) gelykt veel naar de aapen, in gedaante van het lighaam en de beenen, en in het maakzel van de voeten, maar de kop is zeer verschillend; dezelve heeft eenige overeenkomst met dien van den huismarter: de snoel en de ooren zyn egter langer en de ooggen grooter; hy heeft eene driehoekige gedaante, doordien 'er zo veel afstands is tusschen de punten der twee ooren als van de punt van elk tot het eind van den snoel. Het neusbeen is wat boogagtig; de ooggen zyn zeer uitstekende, en de hals heeft meer lengte dan die van den huismarter: de staart van den mococo is zeer lang, en zyne voorste pooten hebben minder lengte dan de agterste; hy heeft lange en wel van elkanderen gescheiden vingeren, het eind van den duim van de agtervoeten, is veel dikker dan dat van de vingeren: de nagels zyn tot een gootje geboogen en puntig; zy zyn van eene min of meer langwerpige driehoekige gedaante.

Het eind van den snoel, de omtrek van den bek, de oogleden en het binnenste van het oor van den mococo, die tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, waren kaal, en hadden eene zwartagtige bruine kleur, die zig aan elke zyde, van het neusbeen af, tot aan den binnensten hoek van het oog uitstrecte; de oogleden waren zeer dik, voornaamelyk het bovenst, welks binnenst vlies eenige plooien maakte, die zig van vooren naar agteren uitstrecten. Dit ooglid hadt zwarte ooghairen, en daar waren eenige lange hairen van dezelfde kleur, in de gedaante van knevels, aan elken kant van het eind van den snoel; daar waren ook diergelyke hairen op het eind van het onderst kaakbeen, boven de binnenste hoeken der ooggen, en op eenigen afstand onder de buitenste hoeken. Het hair van dat dier was zeer zagt en zeer dicht. De binnenkant van het onderst van den voorarm en de voetsoolen waren kaal en zwart van kleur. Het hair aan de zyden van den snoel, dat van het voorhoofd, der ooren, van de zyden van den kop, van het onderst kaakbeen, van de keel, en van het onderst van den hals was wit; het hair van de borst, van de oxelen, van den binnenkant van den arm en voorarm, van den buik, van de liezen, van den binnenkant van de dye en het been, en dat van het bovenst van de agtervoeten, was van een vuil wit; het hair van den kop, en van het bovenst van den hals, hadt eene afchgrauwagtige bruine kleur, behalven aan de punt, die graauw was, zodat de kleur dier deelen van graauw en afchgrauwagtig bruin gemengd was; het hair van den buitenkant van den arm en den voorarm, van den rug, van de zyden van het lighaam, van het kruis, en van het begin van den staart, van den buitenkant van de dye, en van het been, was afchgrauw van kleur aan den wortel; het hadt eene bleek-vaale kleur boven het afchgrauw; en de punt was graauw, maar die kleur was min of meer uitgebreid, zodat het graauw op het kruis, en op den buitenkant van de vier pooten, de overhand

hadt, terwyl de rug en de zyden van het lighaam van graauw, bruin en vaal gemengd waren; het bovenst der voorvoeten hadt eene graauwe kleur: het hair van den staart was een weinig langer, en schein zo dicht niet te staan als dat van het lyf; daar waren omtrent dertig ringen op, die beurtelings wit en zwart waren.

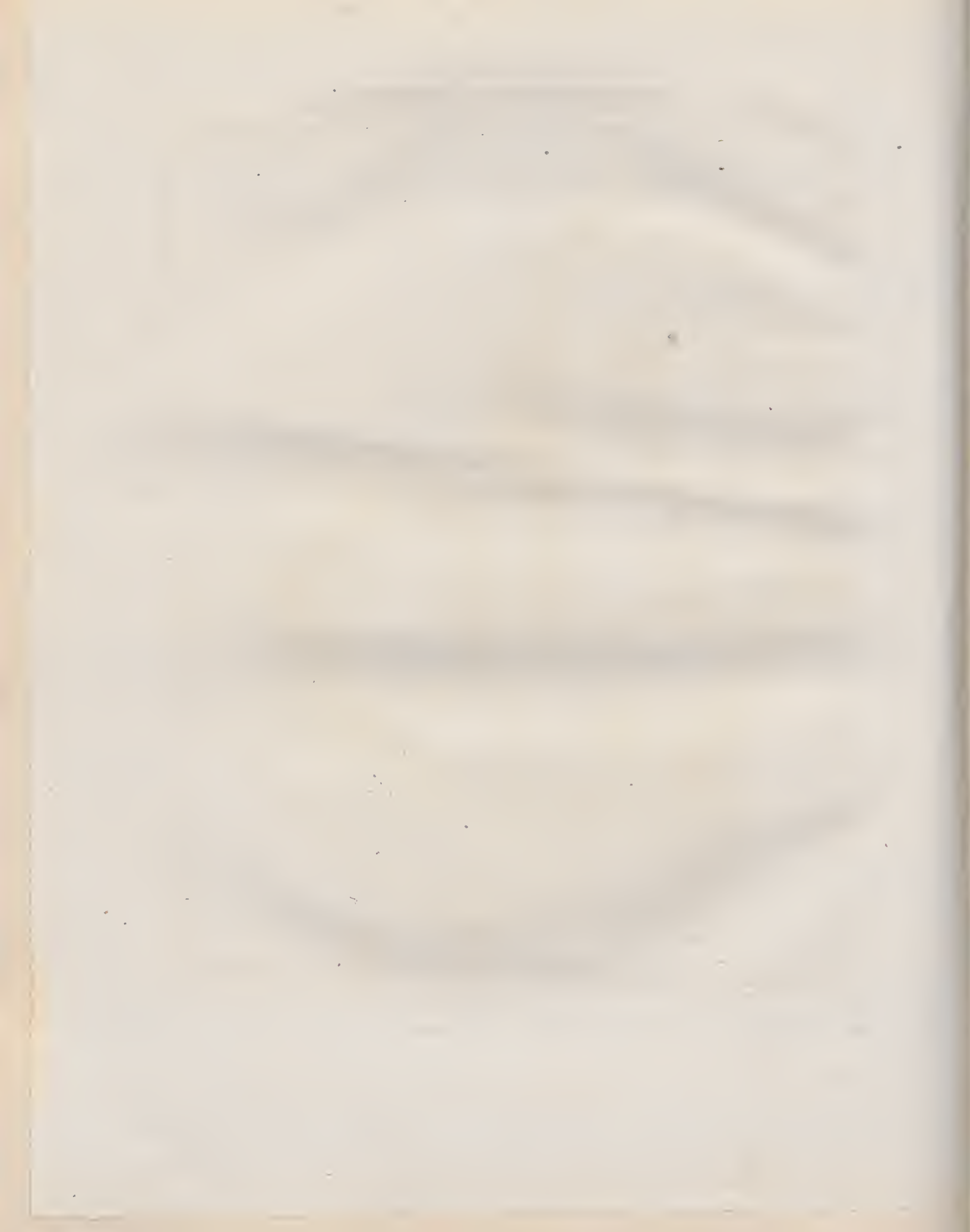
	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheel lighaam, in eene regte lyn gemeeten van het eind van den smoel tot aan den aars	I.	4.	6.
Hoogte van het voorstel	O.	10.	O.
Hoogte van het agterstel	I.	1.	C.
Lengte van den kop, van het eind van den smoel tot aan het agterhoofd	O.	3.	O.
Omtrek van het eind van den smoel	O.	2.	3.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	O.	3.	8.
Omtrek van de opening van den bek	O.	2.	O.
Afstand tusschen de twee neusgaten	O.	O.	1.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog	O.	1.	4.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	O.	1.	1.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	O.	O.	4.
Opening van het oog	O.	O.	3.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, over de kromte van het neusbeen gemeeten	O.	1.	1.
Dezelfde afstand in eene regte lyn	O.	O.	8.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en de ooren	O.	6.	8.
Lengte der ooren	O.	1.	O.
Breedte van de basis op de buitenste kromte gemeeten	O.	1.	6.
Afstand tusschen de beiden ooren onder aan dezelve gemeeten	O.	1.	6.
Lengte van den hals	O.	1.	10.
Omtrek van den hals	O.	4.	4.
Omtrek van het lyf agter de voorste pooten gemeeten	O.	7.	3.
Dezelfde omtrek op de dikste plaats	O.	9.	O.
Dezelfde omtrek voor de agterste pooten gemeeten	O.	7.	O.
Lengte van den stomp van den staart	I.	7.	6.
Omtrek van het begin van denzelven	O.	3.	4.
Lengte van den voorarm, van den elleboog tot aan de geleeding der hand	O.	4.	3.
Omtrek van die geleeding	O.	1.	6.
Lengte van die geleeding af tot aan het eind der nagelen	O.	2.	6.
Lengte van het been van de knie tot de hiel	O.	6.	O.
Lengte van de hiel tot het eind der nagelen	O.	3.	10.

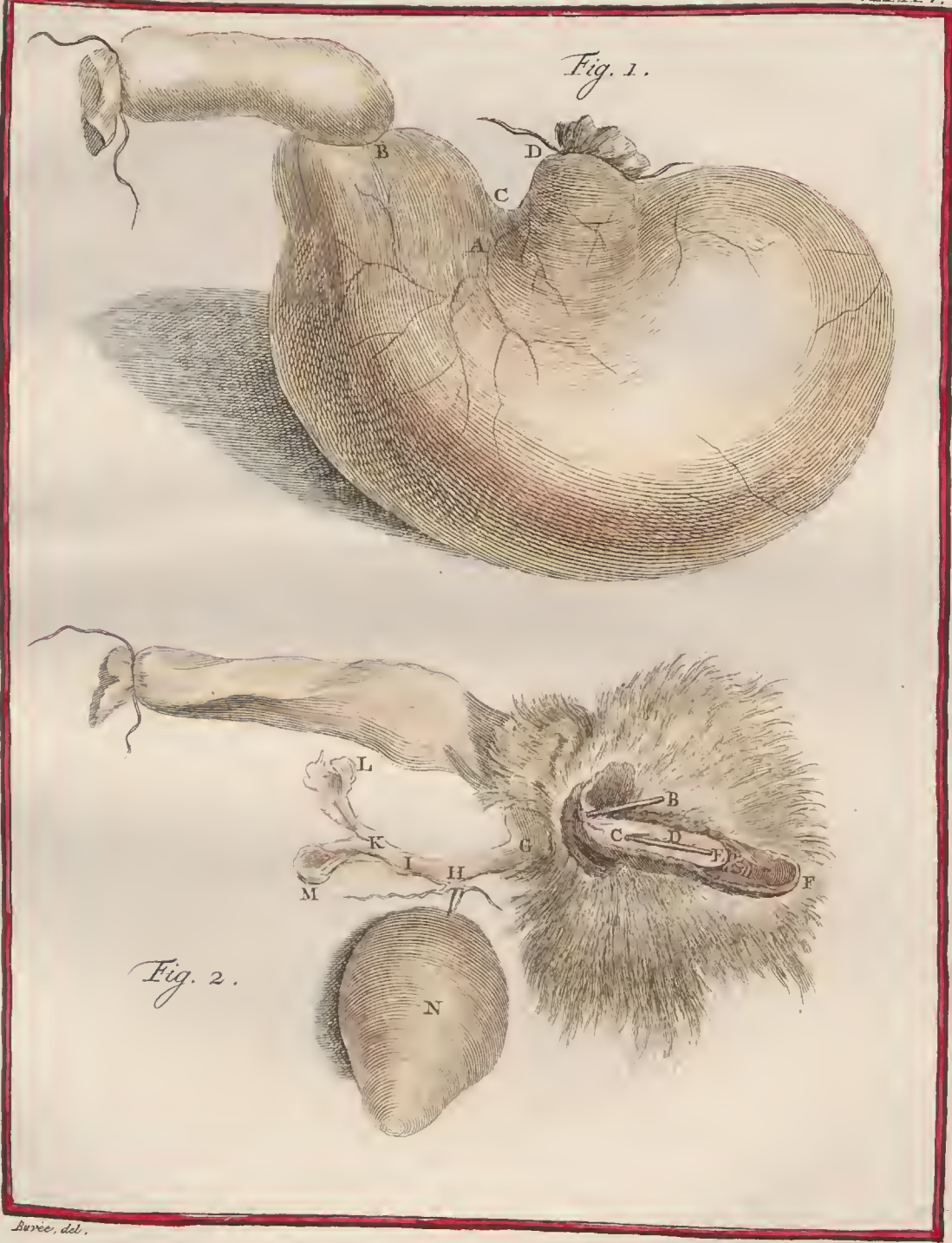
De beschryving van de inwendige deelen van den mococo is gedaan naar een onderwerp, dat niet meer woog dan een pond en veertien en eene halve oncen, omdat hy nog niet volkoomen volwassen was; ook was hy niet langer dan één voet en anderhalven duim, van het eind van den smoel tot het begin van den staart; de kop hadt twee duimen tien lynen lengte, en vyf duimen agt lynen omtrek, tusschen de oogen en ooren gemeeten; de omtrek van het lyf was van zes duimen negen lynen agter de voorste pooten,

Buxie, del.

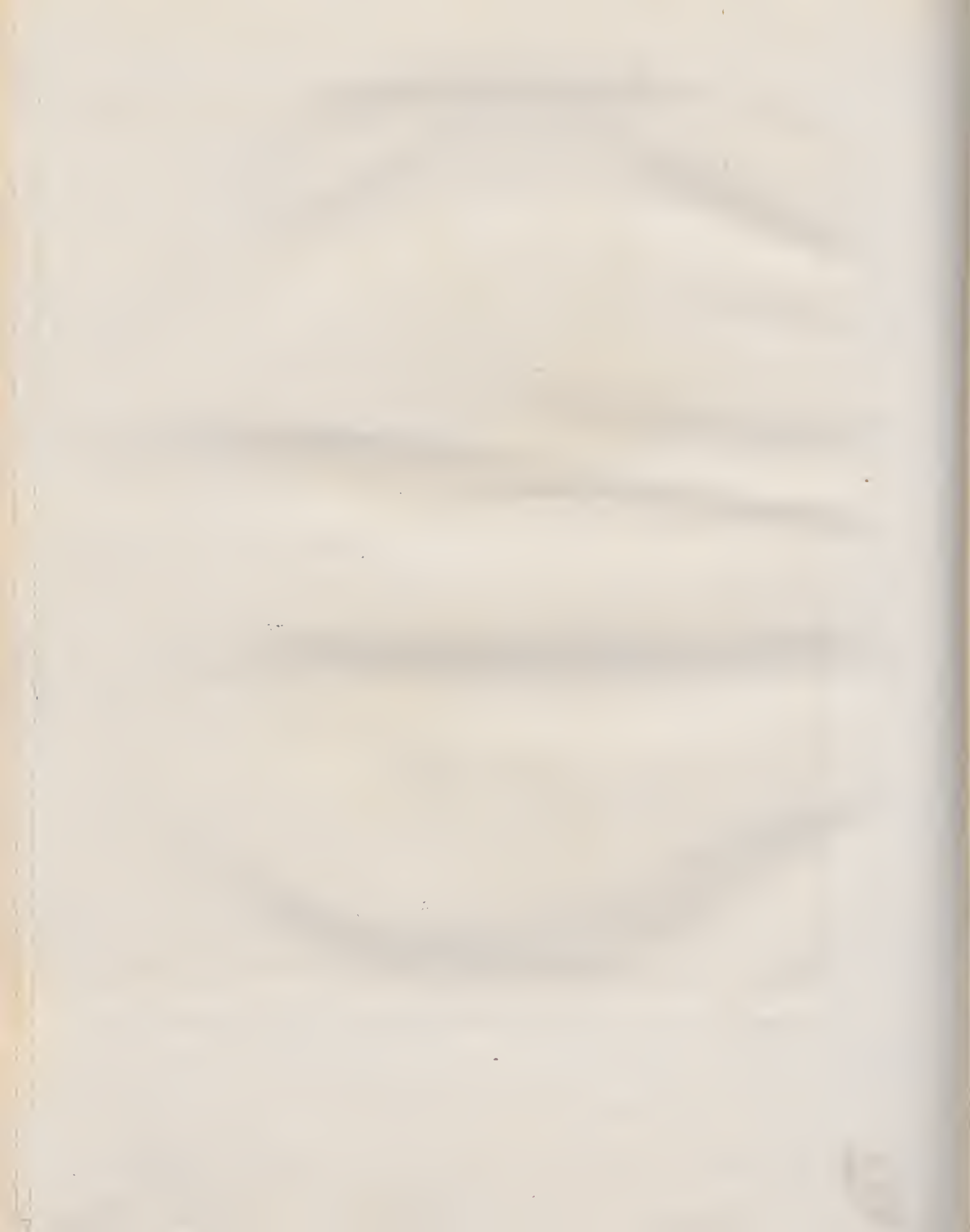
C.F.F. sc.

Luvée, del.

C.F.F. sc.

van zeven duimen en een halven in het midden op de dikste plaats, en van vyf duimen agt lynen voor de agterste pooten; de staart was een voet vyf duimen lang.

Het netvies wierdt zeer dun bevonden; het kwam niet voorby het midden van den onderbuik: de lever strekte zig zo verre naar de linker als naar de regter zyde uit; en de maag was geheel aan de linker zyde geplaatst.

De twaalfvingerige darm strekte zig in de regter zyde uit, alwaar hy zig naar binnen omhoog, voor dat hy zig aan den nugteren darm voegde; dat ingewand en de omgeboogen darm waren zeer kort, en maakte hunne omentelingen in de navelstreek en in de linker zyde: de blindedarm (*ABCD*, *Pl. XXIV*) was zeer lang, en van de regter naar de linker zyde gerigt in de darm-en onderbuiksfreken; de kronkeldarm strekte zig naar vooren uit in de regter zyde, liep van de regter naar de linker zyde agter de maag, verlengde zig naar agteren in het midden van den onderbuik tot aan de schaamte, alwaar hy zig omhoog om weder naar vooren te loopen, en eindelyk keerde hy weder naar agteren naar den regten darm.

De dunne darmen waren alle tennaastenby van dezelfde dikte, behalven den twaalfvingerigen darm, die grooter middellyn hadt in het midden van zyne lengte, dan de andere plaats, daar zig de kronkeldarm met den blinden darm vereenigt, was de dikste van de geheele darmbuis: de blinde darm (*ABCD*, *Pl. XXIV*), verminderde langzaamerhand in dikte in zyne geheele uitgestrektheid, en was naar het eind (*CD*) op de lengte van omtrent twee duimen kleiner dan de omgeboogen darm (*EF*); de kronkeldarm (*GHI*) verminderde ook, de lengte van vier of vyf duimen, in dikte; vervolgens was hy kleiner dan de omgeboogen darm; de regte darm, eindelyk, was wat dikker naar den aars. De rokken van alle de darmen waren zeer dun en doorfchynende, men onderscheidde egter drie peesagtige streepen, op het begin van den kronkeldarm en den blindendarm. Ik heb, de darmbuis uit elkanderen haalende, bevonden, dat de nugtere darm op eene plaats dubbel, en ter lengte van agt duimen, in zigzelve ingefchooten was.

Het regter gedeelte (*AB*, *Pl. XXV*, *fig. 1*) van de maag was zeer weinig langwerpig, zodat de hock (*C*), welken zy maakt, zig op een zeer kleinen afstand van den slokdarm (*D*) bevondt.

De lever was zamengefeld uit twee groote kwabben en eene kleine; eene der grootte was geheel aan de linker zyde geplaatst, de andere was in drie deelen verdeeld door twee insnydingen van verschillende diepten, de schoorband was in de kleinste, en het galblaasje was in de grootste, en in het midden van het linker gedeelte van die kwabbe; de kleinste was aan den wortel vast, en eindigde aan de regter nier met de groote kwabbe; die lever was zo buiten als binnen van eene roodagtige kleur met graauw vermengd; zy woog eene once en vier-en-vyftig gryn.

Het galblaasje was langwerpig, en aan zyn eind wat dikker dan in het overige van zyne lengte; zyn hals was zeer lang en vormde veel meer boezemagtheden en elleboogen dan dat van het galblaasje van de kat; daar waren 'er byna zo veel als op de trompetten van de lyfmoeder der dieren.

Het galblaasje van den mococo kromde zig om op den buitenkant van de lever, op den bodem van de insnyding, waarin zy geplaatst was; het bevatte een dik vogt, dat geel en groen gekleurd was.

Het onderst eind van de milt was naar onderen omgekromd, en een weinig breeder dan het bovenst; dat ingewand hadt ondertusschen in zyne geheele uitgestrektheid ternaastenby dezelfde breedte; het was van buiten roodagtig en van binnen bruin van kleur; het woog agt-en-dertig greinen.

Het alvleesch was van eene zeer onregelmatige gedaante; men kon het niet gemakkelyk van het vet, waarmede het omringd was, onderscheiden, vooral in de linker zyde; ik heb twee of drie takken gezien, die aan den twaalfvingerigen darm eindigden.

De nieren waren byna rond; de regter was meer naar vooren dan de linker, en zulks meer dan de helft van haare lengte; het indrukzel was zeer klein, en daar was maar eene tepel in het bekkentje.

Het vleesagtig gedeelte van het middenrif was zeer dik; het hart was in het midden der borst geplaatst, met de punt naar de linker kant gekeerd, het was byna rond. De groote slagader verdeelde zig slegts in twee takken.

De regter tong hadt vier kwabben, drie op eene rei geschikt, zy hadden geene uitranding, de vierde was de kleinste, en geleek naar de vierde kwabbe van de regter zyde van de meeste andere dieren, door haare gedaante en de plaatsing by den bodem van het hart. De linker tong was slegts uit twee kwabben zamengesteld, welker tweede naar de derde kwabbe van de regter zyde geleek; de eerste was door eene insnyding in twee ongelijke deelen verdeeld, waarvan het agterst het kleinste was.

De tong was dun, aan haar eind gerond, met byzonder fyne tepeltjes bedekt, en met kleine witte stipjes bezaaid; op dezelve agterst gedeelte waren vry groote tepels, en op het midden van dat gedeelte vyf kelkklieren, die een boog van een cirkel uitmaakten, welkers holte naar vooren was.

Dwarfch over het verhemelte liepen negen of tien breede en diepe groeven; de eerste vormden eene bolrontheid naar vooren, en de andere eene holte; zy waren in het midden afgebroken, door eene kleine in de lengte loopende groeve, die zig langs het verhemelte uitstreckte; de kleur van het verhemelte was gedeeltelyk bruin, gedeeltelyk wit.

Daar waren weinig boezemagtigheden op de voorherffenen, die de agterherffenen slegts gedeeltelyk bedekten; maar de agterherffenen geleeken veel naar die der aapen: de voorherffenen woogen drie drachmen en twee greinen, en de agterherffenen vier-en-veertig greinen.

De klink (*A*, door een stilet *B* aangewezen, Pl. XXV. fig. 2) was zodanig gevormd, dat derzelver onderst gedeelte eene groote uitgestrektheid hadt; de mond (*C*, door een stilet *D* getekend) van de pisbuis bevondt zig op vier lynen afstand van den ingang der scheede; de pisbuis zelve, ter plaats van derzelver mond geöpend zynde, vormde verder eene goot (*E*) zeven lynen lang; het hoofdje van den kittelaar was aan het eind van die goot geplaatst, en de voorhuid (*F*) strekte zig nog de lengte van vier lynen verder dan de kittelaar uit, en hadt de gedaante van een lepel: de voorhuid en de goot

BESCHRYVING VAN DEN MOCOCO. 135

van de pisbuis maakten eene verlenging van omtrent een duim lengte, die den schyn vertoonde van eene roede; maar derzelver agterste zyde beschouwende, zag men welhaast de goot en de monden van de klink en de pisbuis. De scheede (*GHI*) was zeer lang, en het lighaam (*K*) van de lyfmoeder zeer klein naar evenredigheid; de zaadballen (*LM*) hadden de gedaante van eene langwerpige nier, waren by het eind der hoornen geplaatst, en wierden gedeeltelyk door het pavillioen van de trompet omvat; zy hadden eene witagtige kleur. De pisblaas (*N*) was zeer klein en hadt de gedaante van een ei.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van de dunne darmen van den portier tot aan den blinden darm			
Omtrek van den twaalfvingerigen darm	4.	7.	0.
Omtrek van den nugteren darm	0.	2.	6.
Omtrek van den omgebogen darm op de dikste plaats	0.	2.	0.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	2.	3.
Lengte van den blinden darm	0.	1.	6.
Omtrek van den blinden darm op de dikste plaats	0.	6.	0.
Omtrek op de dunste plaats	0.	5.	6.
Omtrek van den kronkeldarm op de dikste plaatsen	0.	1.	3.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	4.	6.
Omtrek van den regten darm by den kronkeldarm	0.	1.	6.
Omtrek van den regten darm by den aars	0.	1.	6.
Lengte van den kronkeldarm en den regten darm te zamen	0.	2.	0.
Lengte van de geheele darmbuis zonder den regten darm	1.	10.	0.
Groote omtrek van de maag	6.	5.	0.
Kleine omtrek	0.	10.	0.
Lengte van de lever	0.	8.	0.
Breedte	0.	2.	6.
Derzelver grootste dikte	0.	3.	1.
Lengte van het galblaasje	0.	0.	6.
Deszelfs grootste middellyn	0.	0.	8.
Lengte van de milt	0.	0.	2½.
Breedte van het onderst eind	0.	2.	3.
Breedte van het bovenst eind	0.	0.	6.
Dikte in het midden	0.	0.	4.
Dikte van het alvleesch	0.	0.	2.
Lengte der nieren	0.	0.	¾.
Breedte	0.	0.	9½.
Dikte	0.	0.	8.
Lengte van het peesagtig middelpunt des middelrifs, van den hollen ader tot aan de punt	0.	0.	6.
Breedte	0.	0.	8.
Omtrek van den bodem van het hart	0.	1.	4.
Hoogte van de punt af tot aan het begin van den longenflagader	0.	2.	6.
Hoogte van de punt af tot aan het longenzakje	0.	1.	1.
Middellyn van den grooten flagader van buiten naar buiten gemeeten	0.	0.	9.
Lengte van de tong	0.	0.	2.
Lengte van de groote hersenen	0.	2.	0.
	0.	1.	6.

	voeten, duimen, lynen.		
Breedte	o.	1.	2.
Dikte	o.	o.	7.
Lengte van de kleine herffenen	o.	o.	7.
Breedte	o.	o.	11.
Dikte	o.	o.	4.
Aftand tuffchen den aars en de klink	o.	o.	7.
Lengte van de fcheede	o.	1.	4.
Omtrek	o.	o.	9.
Groote omtrek van de pisblaas	o.	3.	9.
Kleine omtrek	o.	3.	1.
Lengte van de pisbuis	o.	1.	6.
Omtrek	o.	o.	9.
Lengte van den hals en het lighaam der lyfmoeder	o.	o.	2½.
Omtrek van het lighaam	o.	o.	5.
Lengte van de hoornen der lyfmoeder	o.	o.	3.
Omtrek op de dikfte plaats	o.	o.	4.
Omtrek aan het eind van elken hoorn	o.	o.	3.
Lengte van de kromme lyn, welke de trompet doorloopt	o.	o.	4.
Lengte der zaadballen	o.	o.	2½.
Breedte	o.	o.	1½.
Dikte	o.	o.	1.

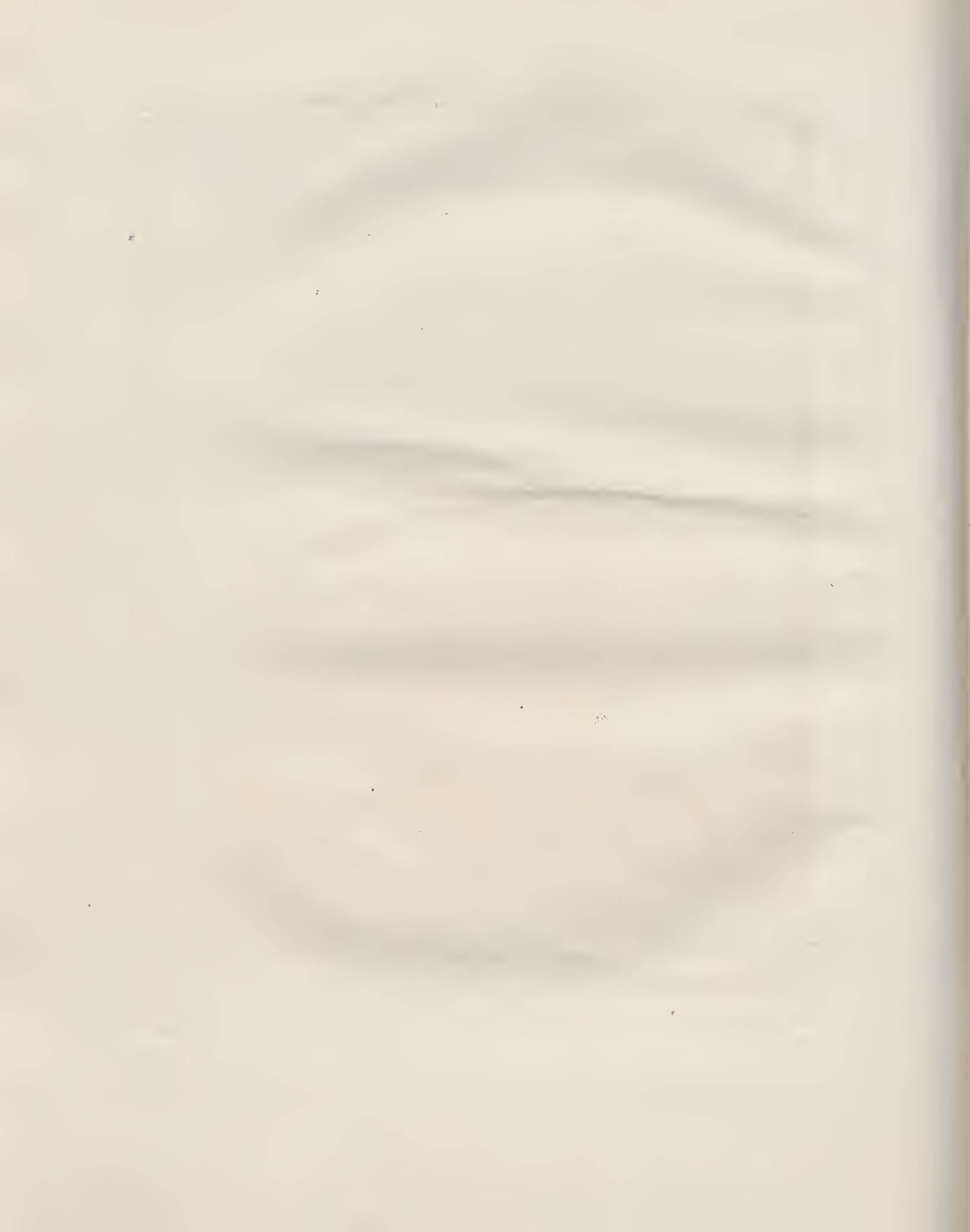
Het geraamte van den mococo (*Pl. XXVI*), gelykt meer naar de geraamtens van den fariguc, de marmofa, den cayopollin, den phalanger en van alle de aapen, door de beenderen van het lyf, de beenen en voeten, dan naar de geraamtens van de andere dieren; maar de kop van den mococo, gelykt gedeeltelyk naar dien der aapen, en gedeeltelyk naar dien van die dieren, welker naamen ik zo even opgenoemd heb. De fmoel is langwerpig als die van den farigue, de marmofa, den cayopollin, den phalanger en de andere dieren met langwerpige fmoelen, gelyk de honden, de das, de beer, de coati, enz. By alle deze dieren is de beenige rand der oogputten, in een gedeelte van zynen omtrek, afgebroken, omdat het uitfteekzel der oogputten, van het voorhoofsbeen, en van het jukbeen niet lang genoeg zyn, om elkanderen te raaken, en den omtrek der oogputten volkoomen te maaken; deze omtrek is daarentegen volkoomen zonder afbreeking by alle de aapen en by den menfch; ten dien opzichte heeft de kop van het geraamte van den mococo meer overeenkomst met dien van den menfch, en de aapen, dan met den kop van de meeste andere dieren. Het bekkeneel van den mococo is byna rond; daar zyn kleine neêrdrukkingen op het voorhoofsbeen, tuffchen de oogputten en boven dezelve; het agterhoofd fteekt niet verre uit voorby het groote gat; de takken van het onderft kaakbeen zyn breed, kort, en omgekromd; daar is een derde uitfteekzel onder het knokkelwyze uitfteekzel, ter plaatfe van de ombuiging van elken tak.

De tanden van den mococo zyn agt-en-dertig in getal, daar zyn vier snytanden aan het bovenft kaakbeen, zes aan het onderft, en zes baktanden aan elken kant van elk kaakbeen. De bovenfte snytanden zyn klein, de middelste ftaan fchuinfch naar vooren en naar binnen gerigt, zy laaten eene lange

De Sore, del.

C.F.F. sc.

lange ruimte tusschen beiden ledig: de onderste snytanden zyn lang en smal, voornaamlyk de vier middelste; die der zyden hebben een weinig meerder breedte. De hondstanden van het bovenste kaakbeen, zyn aan den buitenkant plat; de binnenkant heeft twee in de lengte loopende vakken: die tanden zyn langer dan die van het onderste kaakbeen, die niet van de baktanden verschillen, dan daarin, dat zy wat grooter zyn; de twee eerste onderste baktanden, en de drie bovenste, hebben maar ééne punt; de andere baktanden hebben elk vier punten, twee op den buitenkant en twee op den binnenkant.

Het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen van den nek, is zeer breed van vooren naar agteren, en maakt eene verlenging naar vooren; de doornagtige uitsteekzels der andere wervelbeenderen van den nek, zyn kort en klein.

Daar zyn twaalf rugge wervelbeenderen, en twaalf ribben, agt waare en vier valsche. Het borstbeen is uit zeven beenderen zamengesteld; de eerste ribben, ééne aan elke zyde, geleeden zig met het middenste gedeelte van het eerste been des borstbeens; de geleeding der tweede ribben, is tusschen het eerste en tweede been, die der derde ribben tusschen het tweede en derde been, en zo vervolgens tot de zevende ribben, welker geleeding tusschen het zesde en zevende been des borstbeens is; de agterste ribben geleeden zig met het voorste gedeelte van het zevende been.

De wervelbeenderen der lendenen zyn zeven in getal; het heiligbeen bestaat uit drie valsche wervelbeenderen, en de staart uit drie-en-dertig.

Het heupbeen heeft van binnen en van buiten, twee in de lengte loopende vakken; het onderste binnenst, en bovenst buitenste vak zyn zeer smal; het onderste buitenste is hol. Daar is op de buitenste zyde van het been by de panswyzeholligheid een uitsteekzel. De eironde gaten zyn groot.

Het schouderblad is langwerpig, de basis en de voorste zyde maaken een gedeelte van eenen byna regelmaatigen cirkelboog.

De randen van de goot, die onder de knokkel van het armbeen is, zyn hoog, voornaamlyk de buitenste, die weinig dikte heeft; daar is een dun uitsteekend ribbetje langs de buitenzyde van het onderste gedeelte van dat been; het straalbeen is krom, en van de ellepyp afgeplaatst.

Het dyebeen is zeer lang, byna regt en rolrond; het heeft een uitsteekzel onder den grooten draaier.

De voorhand bestaat uit tien beenderen, vier in de eerste rei, vier in de tweede, en twee daarenboven, van welken het eerste agter het eerste been van de eerste rei is, op het gewrigt dat het van 't eerste been van de tweede rei scheidt. Dat overtallig been is langwerpig en puntig; het tweede is onder het eerste been van de eerste rei, en boven de drie laatste van de tweede rei geplaatst.

Daar zyn slegts zeven beenderen in den voorvoet.

De beenderen van de vingeren der vier voeten gelyken naar die der aapen, behalven het eerste been van den agtervoet, en de twee regels van den duim van de agtervoeten, die naar evenredigheid van de vier andere

vingeren langer zyn dan by eenigen aap, zelfs by die, welken den duim der agtervoeten langer hebben dan de andere aapen.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het eind der kaakbeenderen tot aan het agterhoofd	0.	2.	11.
De grootste breedte van den kop	0.	1.	7.
Lengte van het onderst kaakbeen van zyn voorst eind af, tot aan den agtersten rand van het knokkelwyze uitsteekzel	0.	2.	0.
Dikte van het voorste gedeelte van het been van het bovenste kaakbeen	0.	0.	0 $\frac{1}{2}$.
Breedte van het bovenste kaakbeen ter plaatse der hondstanden	0.	0.	7.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	0.	0.	9 $\frac{1}{2}$.
Lengte dier opening	0.	0.	6.
Breedte	0.	0.	3 $\frac{1}{2}$.
Lengte van de eigenlyke neusbeenderen	0.	0.	8.
Breedte op de breedste plaats	0.	0.	2 $\frac{1}{2}$.
Breedte der oogputten	0.	0.	8.
Hoogte	0.	0.	8 $\frac{1}{2}$.
Lengte der hondstanden	0.	0.	3 $\frac{1}{2}$.
Breedte van het gat des eersten wervelbeens van boven naar beneden	0.	0.	3.
Lengte van den eenen kant tot den anderen	0.	0.	5.
Hoogte van het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen	0.	0.	2.
Breedte	0.	0.	4.
Lengte van de agterste rib, die de langste is	0.	2.	7.
Lengte van het borstbeen	0.	2.	3.
Lengte van het lighaam van het vyfde wervelbeen der lendenen, dat het langste is	0.	0.	7.
Breedte van het bovenste gedeelte van het heupbeen	0.	0.	7.
Lengte van het been van het midden der panswyzeholigheid tot het midden van de bovenste zyde	0.	2.	0.
Lengte van de eironde gaten	0.	0.	7.
Breedte	0.	0.	6.
Breedte van het bekken	0.	0.	11.
Hoogte	0.	1.	6.
Lengte der langste wervelbeenderen van den staart	0.	1.	6.
Lengte van het schouderblad	0.	1.	8.
Breedte in het midden	0.	0.	8 $\frac{1}{2}$.
Lengte van het schouderbeen	0.	3.	1.
Lengte van de ellepyp	0.	3.	7.
Lengte van het straalbeen	0.	3.	4.
Lengte van het dyebeen	0.	4.	9.
Lengte van het scheenbeen	0.	4.	3.
Lengte van het kuitbeen	0.	4.	1.
Hoogte van de voorhand	0.	0.	4 $\frac{1}{2}$.
Lengte van het hielbeen	0.	0.	11.
Lengte van het eerste been van de nahand, dat het kortste is	0.	0.	5.
Lengte van het derde been van de nahand, dat het langste is	0.	0.	9.
Lengte van het eerste been van den agtervoet, dat het kortste is	0.	0.	10.
Lengte van het derde, dat het langste is	0.	1.	1.
Lengte van den eersten regel van den duim der voorvoeten	0.	0.	5 $\frac{1}{2}$.
Lengte van den tweeden	0.	0.	2.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den eerften regel des derden vingers	o.	o.	8.
Lengte van den tweeden	o.	o.	5.
Lengte van den derden	o.	o.	2.
Lengte van den eerften regel van den duim der agterfte voeten	o.	o.	7.
Lengte van den tweeden	o.	o.	4.
Lengte van den eerften regel van den derden vinger	o.	o.	8f.
Lengte van den tweeden	o.	o.	5.
Lengte van den derden	o.	o.	3.

BESCHRYVING VAN DEN MONGOUS.

De mongous (*Pl. XXVII*) gelykt zeer veel naar den mococo (*Pl. XXIII*) in de gedaante van het lighaam, de beenen, voeten en vingers; maar daar zyn groote verschillen in den kop: de ooren zyn korter, de oogen wat minder uitsteekende, en de smoel langer en dikker, de kleur van den smoel, en van den omtrek der oogen is zwartagtig; de oogleden zyn roodagtig, en het onderste der voeten en vingers is bruin. Het hair maakt vlokjes, ten naaftenby als wol, maar het is niet van een anderen aart als het hair van den mococo, het is langer op den kop van den mongous, dan op dien van den mococo, en het verbergt de ooren byna geheel. De mongous, die tot onderwerp van deze beschryvinge gediend heeft, had eene zwartagtige vlek in het midden van den kruin van den kop; de keel, het onderste van den hals, de borst, de buik, de oxels, de liezen, en de binnenkant der vier pooten, waren van eene vuil witte kleur, met een tint vaal gemengd, die op verscheidene plaatsen min of meer donker was; al het overige van het lyf, en de geheele staart, had eene geelagtige afchgrauwe kleur, om dat de hairen in hunne geheele lengte afchgrauw waren, behalven de punt, die eene vaale kleur hadt; deze kleur was duidelyker op de agterste pooten dan ergens anders.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheele lighaam, in eene regte lyn gemeeten, van het einde van den smoel tot aan den aars	1.	5.	0.
Hoogte van het voorstel	0.	10.	0.
Hoogte van het agterstel	0.	11.	6.
Lengte van den kop van het eind van den smoel, tot aan het agterhoofd	0.	3.	6.
Omtrek van het eind van den smoel	0.	3.	0.
Omtrek van den smoel, onder de oogen gemeeten	0.	4.	0.
Omtrek van de opening van den bek	0.	1.	10.
Afstand tusschen de twee neusgaten	0.	0.	2.
Afstand tusschen het eind van den smoel, en den voorsten hoek van het oog	0.	1.	5.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	0.	1.	5.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	5.
Opening van het oog	0.	0.	4.
Afstand tusschen de voorste hocken der oogen, over de kromte van het neusbeen gemeeten	0.	1.	3.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	0.	0.	11.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en de ooren	0.	6.	4.
Lengte der ooren	0.	0.	10.
Breedte van de basis op de buitenste kromte gemeeten.	0.	1.	6.
Afstand tusschen de twee ooren om laag gemeeten	0.	1.	11.

De Sève, del.

C.F. Bräsch, fec.

LE MONGOUS.

	voeten,	duimen,	lynen.
Lengte van den hals	0.	1.	5.
Omtrek van den hals	0.	4.	6.
Omtrek van het lighaam agter de voorſte pooten gemeeten	0.	9.	0.
Dezelfde omtrek op de dikſte plaats	0.	9.	4.
Dezelfde omtrek voor de agterſte pooten	0.	7.	0.
Hoogte van den onderbuik boven den grond, onder de buiks-zyden	0.	5.	3.
Dezelfde hoogte onder de borſt	0.	4.	5.
Lengte van den ſtomp van den ſtaart	1.	5.	6.
Omtrek aan dezelfs begin	0.	3.	4.
Lengte van den voorarm van den elleboog af tot aan de geleeding der hand	0.	4.	0.
Omtrek van de geleeding der hand	0.	2.	0.
Lengte van de geleeding der hand tot aan het eind der nagelen	0.	2.	8.
Lengte van het been van de knie tot aan de hiel	0.	5.	0.
Lengte van de hiel tot aan het eind der nagelen	0.	3.	8.

By de opening van den onderbuik bevond men de plaatſing van het netvlies, de darmen en alle de ingewanden, gelyk aan die der ingewanden van den mococo, maar de darmen ontwikkelende heb ik het netvlies niet van de maag, en het gedeelte van den kronkeldarm dat agter de maag loopt, kunnen aſtigen, omdat de voorſte wanden van dat gedeelte des darms, het gedeelte van het darmvlies, waaraan het vaſt was, het bovenſte gedeelte van de maag en het netvlies bedorven en aan elkander gehecht zynde, eenen enkelen klomp vormden en niet meer van elkander konden geſcheiden worden. Dezen klomp geopend hebbende heb ik uit denzelfen een zeer groot getal waterblaasjes gehaald, welker grootſte twee duimen middenlyns en één duim dikte hadt. Daar was nog een groot getal anderen van verſchillende grootten, van welken het kleinſte weinig meer dan ééne lyn middenlyns had; zy waren alle met een zeer helder vogt vervuld, dat zonder kleur was in ſommigen, en in anderen roodagtig.

De gedaante van de maag en de darmen, geleek in het algemeen naar de gedaante van de darmen en de maag van den mococo; daar waren egter eenige verſchillen in de lengte der darmen, en zelfs in de gedaante. De dunne darmen hadden ſlegts drie voeten agt duimen lengte, terwyl die zelfde afmetingen van vier voeten zeven duimen in den mococo was; de lengte en gedaante van den blinden darm was dezelfde in deze twee dieren; het gedeelte van den kronkeldarm, dat van eene kegelvormige gedaante was, had twee maalen zoo veel lengte als in den mococo.

De lever en het galblaasje, de milt, en de nieren van den mongous verſchilden niet van die zelfde deelen, in den mococo gezien, dan daarin dat het galblaasje zig niet als by den moecoco omvouwde op de buitenzyde van de lever, en dat de regter nier haare geheele lengte meer naar vooren ſtond dan de linker. De lever woog ééne once drie drachmen, en de milt drie-en-dertig greinen.

Daar was geen onderſcheid tuffchen het middenrif, het hart en de regter long van den mongous, met het middenrif, het hart en de regter long van

den mococo vergeleeken. Daar is reden om te gelooven dat men dezelfde gelykheid zou gevonden hebben, in de linker long, die geheel mismaakt en zelfs verteerd was, in den mongous; want daar was in plaats van die long niet anders dan een groote ledige zak.

De tong van den mongous verschilde niet van die van den mococo, dan daarin dat 'er twee kelkklieren meer waren, die eene foort van steeltje maakten, agter de vyf klieren, van welken in de beschryvinge van de tong van den mococo gewag gemaakt is; deze zeven klieren waren zodanig geplaatst, dat zy een Y verbeelden. Daar waren op het verhemelte niet meer dan zeven of agt groeven, die alle bolrond naar vooren waren; de kleur van het geheele verhemelte was bruin. De groote en kleine herffenen geleeken naar dezelfde deelen in den mococo gezien; de groote herffenen woogen vyf drachmen en dertig greinen, en de kleine herffenen één drachma en tien greinen.

De pisblaas had eene eironde gedaante, die zeer langwerpig was; de hoornen der lyfmoeder waren plat, en breeder dan by den mococo; de trompetten maakten veel meer bogten, en de zaadballen waren uitgestrekter en dunner; maar alle deze deelen waren bezet met waterblaasjes, die derzelver gedaante mischien geschonden hadden, en de meeste ingewanden van dit dier waren in het algemeen bedorven en mismaakt, in zo verre, dat het niet heeft kunnen dienen om eene zo omstandige beschryving, als die van den mococo, naar hetzelfde te geeven.

De kop van het geraamte van den mongous, verschildt van dien van den mococo, daarin dat 'er geene nederdrukkingen op het voorhoofdbeen zyn, en dat de eigenlyke neusbeenderen meer naar vooren uitsteeken, dan die van den mococo; het uitsteekzel, dat op den omtrek van de takken van het onderste kaakbeen is, heeft meer lengte; het is kort en puntig.

De tanden gelyken naar die van den mococo in getal, plaatsing en gedaante; de twee middenste snytanden staan niet naar binnen gerigt, als die van den mococo.

Het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen van den nek, is zo veel naar agteren als naar vooren verlengd.

Ik heb niet meer dan zes beenderen in het borstbeen van het geraamte van den mongous, die tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, gezien; de zesde ribben geleedden zig met het voorste middenste gedeelte van het vyfde been des borstbeens; de geleeding der zevende ribben was tusschen het vyfde en zesde been; de agterste ribben geleedden zig met het voorste gedeelte van het zesde been des borstbeens.

Daar waren slegts drie-en-twintig wervelbeenderen in den staart.

Voor het overige geleek het geraamte van den mongous, naar dat van den mococo.

Daar is in het kabinet een klein gedroogd en opgezet diertje, dat in den eersten opslag, slegts den schyn vertoont van een rot, van middenmaatige grootte; want deszelfs lengte, van het einde van den smoel, tot aan het begin van den staart gemeeten, is slegts van vyf duimen, en de staart is

byna zo lang; maar, als men dit dier van naby beziet, erkent men welhaast dat het door het maakzel zyner voeten, door de gedaante van zynen sinoel, en door zyne snytanden, naar den mococo en den mongous gelykt, en dat het meer overeenkomt met den mongous heeft, dan met den mococo, door de hoedanigheid van zyn hair, dat wolagtig is; zyne tanden gelyken ook naar die van deze twee dieren.

Het hair van de zyden en van het bovenste van den kop, en het lyf, het hair van den staart, den binnenkant der beenen, en dat der voeten, hadt eene bleekvaale en rosagtige kleur, het neusbeen en het benedenste gedeelte van het voorhoofd, de bovenlip, het geheele onderste kaakbeen, het onderste van den hals, de borst, de buik, en de binnenkant der vier beenen, waren van eene witagtige kleur, die vuil en met geelagtig getint was, alle de hairen van dit dier hadden eene afchgrauwe kleur aan hun begin, maar, naardien zy zeer dicht stonden, kon men die kleur niet zien.

BESCHRYVING VAN DEN VARI.

De vari (*Pl. XXVIII*) gelykt meer naar den mongous (*Pl. XXVII*) dan naar den mococo (*Pl. XXIII*), door de lengte en dikte van den smoel, maar de ooren zyn korter dan die van den mongous. Het hair van den vari, die tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, verschilde van dat van den mongous en den mococo, daarin dat het veel langer was; hy hadt flegts twee kleuren, wit en zwart; de zyden van de neus, de hoeken van den bek, de ooren, het grootste gedeelte van den hals, het gedeelte tusschen de schouderen, de buitenkant, en de voorste en agterste zyden van den voorarm, den rug, de zyden van den buik, het kruis, het agterste gedeelte van den buitenkant van de dye, de buitenkant van het been in zyn geheel, en de agterste zyde van de dye en het been, waren wit. Het einde van den smoel, het middenste gedeelte van de neus, de oogleden, de omtrek der oogen, het voorhoofd, het bovenste gedeelte van den neus, het agterste gedeelte van den hals, de borst, de schouderen, de armen, de binnenkant van den voorarm, de voorvoeten, de buik, de liezen, de binnenkant van de dye en het been, het voorste gedeelte van den buitenkant van de dye, de agterste voeten en de staart waren zwart; de langste hairen waren onder den hals, en hadden twee duimen lengte.

	voeten, duimen, lynen,		
Lengte van het gcheele lighaam in eene regtelyngemeeten, van het eind van den smoel af tot aan den aars	1.	8.	0.
Lengte van den kop van het eind van den smoel af, tot aan het agterhoofd	0.	3.	4.
Omtrek van het eind van den smoel	0.	3.	8.
Omtrek van den smoel. onder de oogen gemeeten	0.	5.	0.
Omtrek van de opening van den bek	0.	3.	0.
Afstand tusschen de twee neusgaten	0.	0.	2½.
Afstand tusschen het eind van den smoel, en den voorsten hoek van het oog	0.	1.	8.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	0.	1.	4.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	5.
Opening van het oog	0.	0.	3½.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen over de kromte van het neusbeen gemeeten	0.	1.	1.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	0.	1.	0.
Omtrek van den kop, tusschen de oogen en ooren gemeeten	0.	8.	0.
Lengte der ooren	0.	1.	3.
Breedte van de basis op de buitenste kromte gemeeten	0.	2.	5.
Afstand tusschen de twee ooren van onderen gemeeten	0.	2.	6.
Lengte van den hals	0.	2.	6.
Omtrek	0.	4.	8.
Omtrek van het lighaam agter de voorste pooten gemeeten	0.	9.	6.

Omtrek

De Sere, del.

C. F. Frézier, sc.

LE VARI.

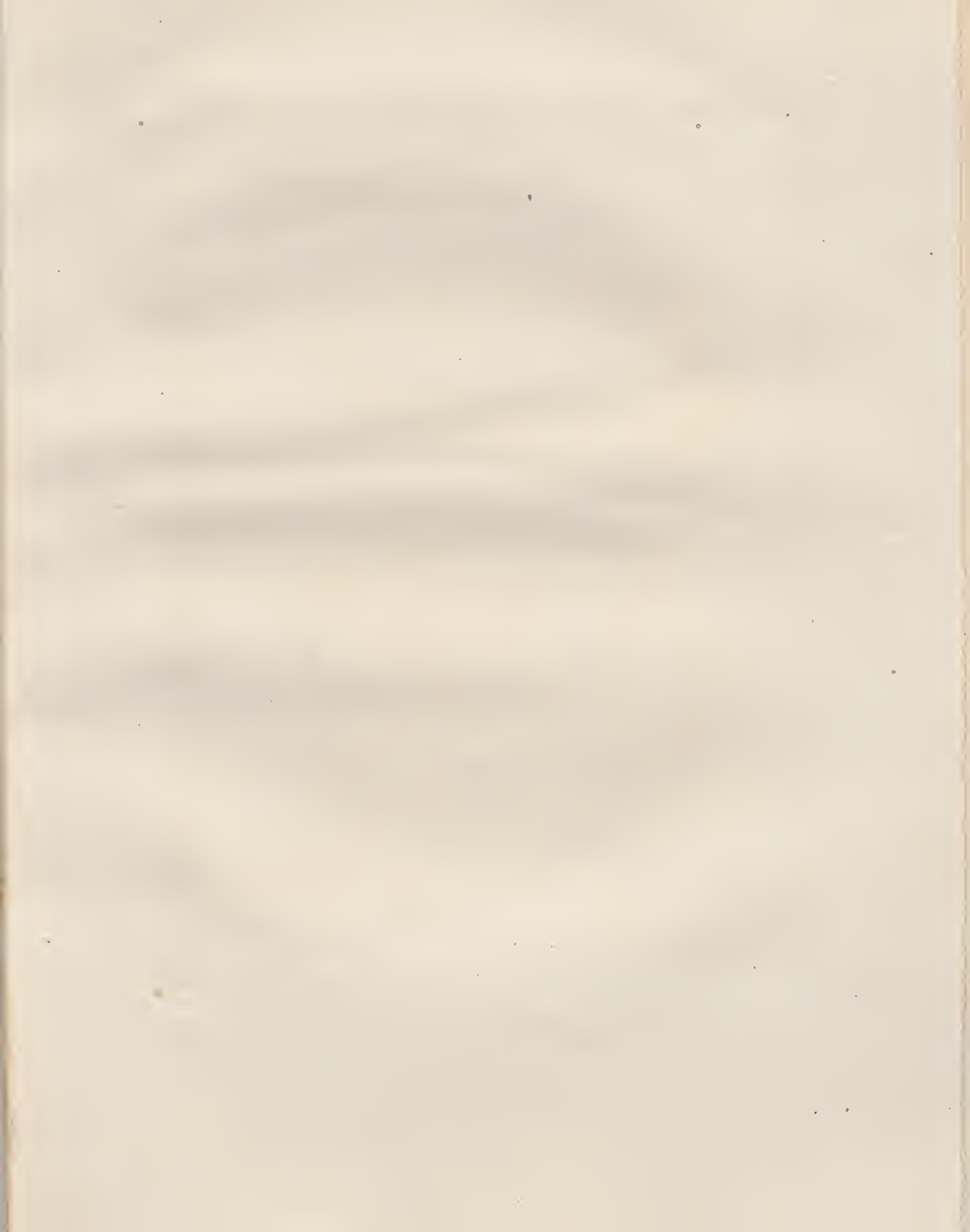

Fig. 2.

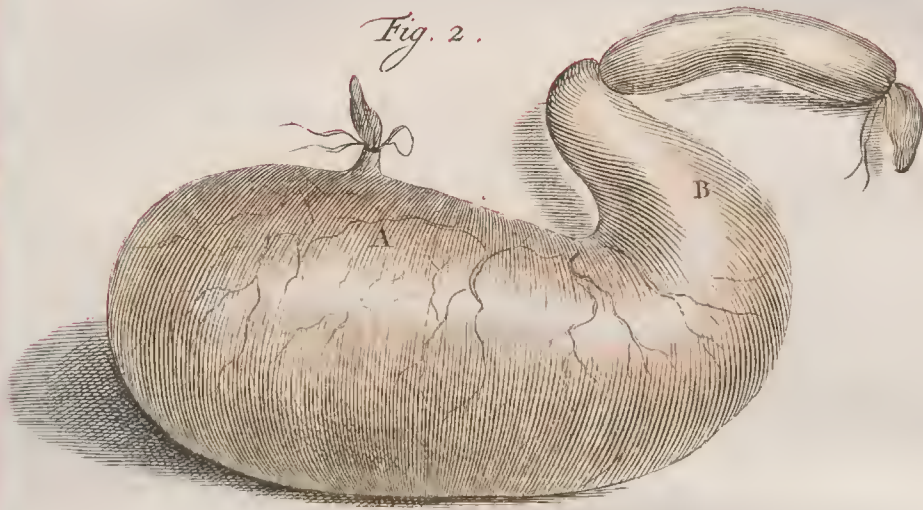

Fig. 1.

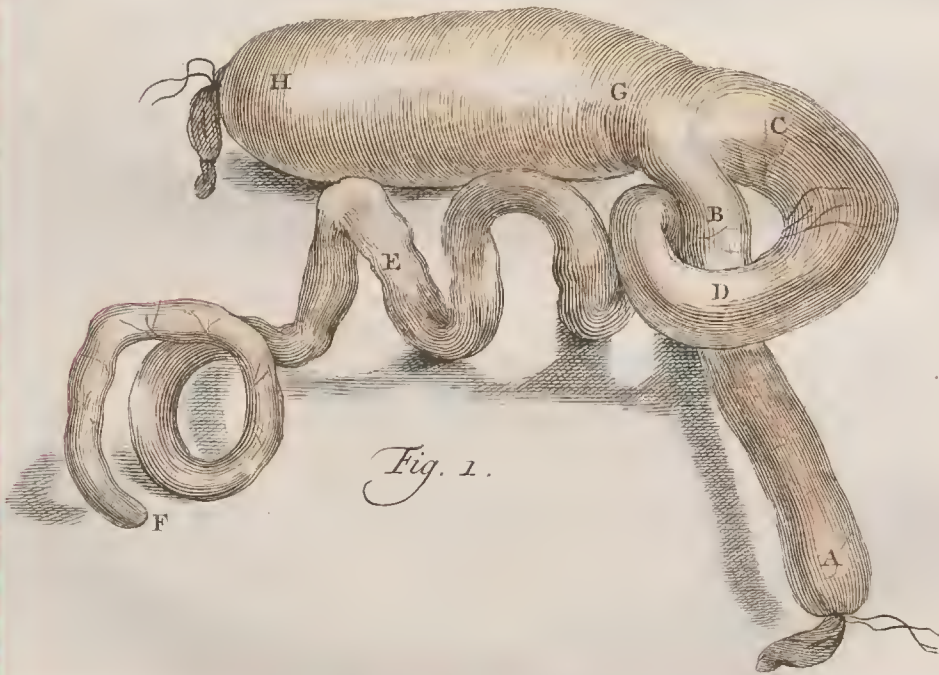

Fig. 1.

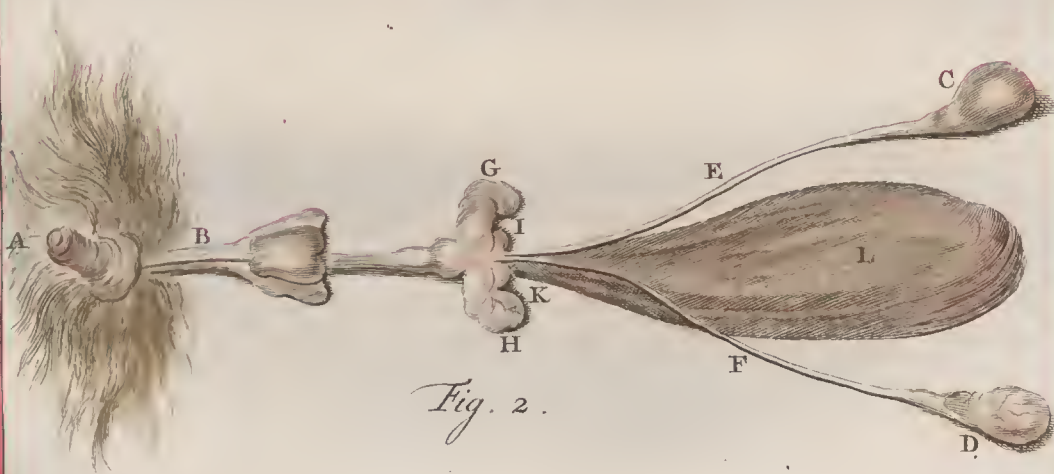

Fig. 2.

	voeten, duimen, lynen.		
Omtrek op de dikfte plaats	1.	0.	6.
Omtrek voor de agterfte pooten	0.	8.	0.
Lengte van den stomp van den staart	1.	5.	0.
Omtrek aan deszelfs begin	0.	4.	0.
Lengte van den voorarm van den elleboog af, tot aan de geleeding der hand	0.	4.	0.
Omtrek van die geleeding	0.	2.	10.
Lengte van die geleeding af, tot aan het eind der nagelen	0.	3.	0.
Lengte van het been van de knie af tot aan de hiel	0.	5.	10.
Lengte van de hiel af, tot aan het eind der nagelen	0.	4.	3.

Het gewigt van dien vari, was vyf ponden en een vierdedeel: by de opening van den onderbuik, vondt men de darmen in het voorfte gedeelte van die holligheid, omdat de pisblaas het geheel agterft gedeelte tot het middelste van de navelftrek besloeg; dat ingewand was opgespannen en met pis vervuld, welker opstopping ongetwyfeld den dood van het dier veroorzaakt hadt; de pisblaas hadt zig uittermaate uitgezet, naardien zy alle de darmen in het voorfte gedeelte van den onderbuik hadt gedrongen.

De dunne darmen waren alle ten naaftenby van dezelfde dikte, behalven de omgeboogen darm (*AB*, *Pl. XXIX*, *fig. 1*) die kleiner wierd naar maate hy den blindendarm (*CDEF*) naderde; deze had veel lengte en weinig middellyn, hy verminderde in dikte van zyn begin tot aan zyn eind. De kronkeldarm (*GH*) was wat dikker op twee vingeren afftands van den blindendarm dan by dien darm; vervolgens verminderde deszelfs dikte langzamerhand, tot aan den regtendarm, die, aan zyn begin niet dikker was, dan de kronkeldarm, maar hy wierd dikker naar den aars.

De maag (*Pl. XXIX*, *fig. 2*), verschilde veel van die van den mococo en den mongous in gedaante; want zy was zeer langwerpig, voornaamlyk aan haare regter zyde (*AB*).

De lever was aan het middelrif vast en gedeeltelyk bedorven, maar zy geleck naar de lever van den mococo en den mongous in getal en gedaante der kwabben, en in de rigting en de gedaante van het galblaasje. De slegte staat der lever heeft my belet derzelver gewigt, afmeetingen, en die van het galblaasje en het middelrif te geeven.

De milt geleck naar die van den mongous, en den mococo in gedaante en kleur; zy woog één dragma en agtien greinen; het alvleesch was verftopt en mismaaft.

De regter nier was de helft van haare lengte meer naar vooren geplaatst, dan de linker, beiden waren zy langwerpig; zy geleecken voor het overige naar die van den mococo en den mongous.

De vari verschilde noch van den mococo, noch van den mongous, in gedaante en plaatfing van het hart, in getal en maakzel van de kwabben der long, maar daar was een zeer aanmerkenswaardig maakzel, van de vorkwyze verdeeling van den lugtpyp (*AB*, *Pl. XXX*, *fig. 1*), waarvan elke tak zig verbreedde en eene foort van holle trommel maakte, alvorens aan de long-pypen te eindigen.

De tong verschildte niet van die van den mococo, dan daarin dat de tepeltjes van het voorste gedeelte wat grooter waren; het strotklepje hadt eene duidelyke uitsnyding op het midden van zyn rand; het geheele verhemelte was zwart van kleur; het hadt maar agt dwarsche groeven, die eveneens gerigt waren als die van het verhemelte van den mococo; de groote herffenen woogen zes drachmen, en de kleine herffenen één drachma en vier-en-twintig greinen.

De teeldeel (Pl. XXX, fig. 2) waren zeer klein, zoo wel de uitwendige als de inwendige; de opening van de voorhuid bevond zig aan het voorste gedeelte van den balzak; het roedehoofdje (*A*) was rolrond, en eindigde in een klein uitwasch als het roedehoofdje der aapen; het bevattede een beentje, dat zig niet verder uitstreckte dan de inplanting van de voorhuid; het was met een zyner einden aan de roede vast, welk eind haakig was, het andere eind was bedekt door het vel van het roedehoofdje.

De roede (*B*) was zeer dun; de zaadballen (*CD*) hadden zeer weinig dikte en waren rond; de afvoerende vaten (*EF*), hadden weinig lengte; de inwendige zelfstandigheid der zaadballen was geelagtig, elk der zaadblaazen (*GH*) kromde zig met het eind naar binnen om; de voorstanders (*IK*) waren eirond en tusschen de zaadblaasjes en den hals der pisblaas (*L*), die langwerpig was, geplaatst.

	voeten, duimen, lyuen.		
Lengte van de dunne darmen van den portier af, tot aan den blinden darm	5.	2.	0.
Omtrek van den twaalfvingerigen darm	0.	2.	3.
Omtrek van den nugteren darm	0.	2.	3.
Omtrek van den omgebogen darm op de dikste plaatsen	0.	2.	3.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	1.	9.
Lengte van den blinden darm	1.	2.	0.
Omtrek van den blinden darm op de dikste plaats	0.	2.	6.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	0.
Omtrek van den kronkeldarm op de dikste plaatsen	0.	3.	4.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	2.	9.
Omtrek van den regten darm by den kronkeldarm	0.	2.	3.
Omtrek van den regten darm by den aars	0.	2.	10.
Lengte van den kronkeldarm en regten darm te zamen	2.	4.	0.
Lengte van de geheele darmbuis, zonder den blinden darm	7.	6.	0.
Groote omtrek van de maag	1.	1.	0.
Kleine omtrek	0.	7.	0.
Lengte van de milt	0.	3.	0.
Breedte van het onderst eind	0.	0.	8.
Breedte van het bovenst eind	0.	0.	7.
Dikte in het midden	0.	0.	2.
Dikte van het alvleesch	0.	0.	1.
Lengte der nieren	0.	1.	1.
Breedte	0.	0.	8.
Dikte	0.	0.	6.
Omtrek van den bodem van het hart	0.	3.	4.
Hoogte van de punt af tot het begin van den longenflagader	0.	1.	4.
Hoogte van de punt af tot het longenzakje	0.	1.	0.

	voeten, duimen, lynen.		
Middellyn van de groote flagader van buiten naar buiten	0.	0.	2½.
Lengte van de tong	0.	2.	8.
Lengte van de herffenen	0.	1.	7.
Breedte	0.	1.	8.
Dikte	0.	0.	9.
Lengte van de kleine herffenen	0.	0.	8.
Breedte	0.	1.	0.
Dikte	0.	0.	7.
Afstand tusschen den aars en den balzak	0.	1.	3.
Hoogte van den balzak	0.	0.	6.
Lengte van het roede hoofdje	0.	0.	6.
Omtrek	0.	0.	10.
Omtrek van het uitwasch van 't roede hoofdje	0.	1.	6.
Lengte van de roede, van de vanëensplyting van het sponsagtig lighaam af, tot aan de inplanting der voorhuid	0.	1.	1.
Omtrek	0.	1.	6.
Lengte der zaadballen	0.	0.	4½.
Breedte	0.	0.	5.
Dikte	0.	0.	3½.
Lengte der afvoerende vaten	0.	3.	2.
Middellyn over het grootste gedeelte van derzelve uitgestrektheid	0.	0.	0½.
Groote omtrek der pisblaas	0.	10.	8.
Kleine omtrek	0.	6.	3.
Omtrek van de pisbuis	0.	0.	7.
Lengte van de zaadblaasjes	0.	0.	8.
Breedte	0.	0.	3½.
Dikte	0.	0.	2.
Lengte der voorstanders	0.	0.	4.
Breedte	0.	0.	2.
Dikte	0.	0.	1½.

D E L O R I S (*).

De Loris (*Pl. XXXI*) is een klein dier, dat op Ceylon gevonden wordt, en dat zeer opmerkelyk is, door de fraaiheid van zyne figuur en zyn zonderling maakzel. Het is misschien van alle dieren dat, 't welk het langste lighaam heeft, ten opzigte van zyne dikte; hy heeft negen lenden-wervelbeenderen, terwyl andere dieren maar vyf, zes of zeven hebben, en 't is daar door, dat zyn lighaam zo lang wordt, het welk zig nog des te sterker vertoont, om dat het niet in een staart uitloopt. Zonder dit gebrek van staart, en deze overmaat van wervelbeenderen, zou men hem op de lyst der makis stellen kunnen; want hy gelykt daar wel naar in de handen en voeten, die ten naaftenby op dezelfde wyze gemaakt zyn, gelyk ook in hoedanigheid van haar, in het getal der tanden, en in den spitsen bek; maar behalven de byzonderheid in zyn maakzel, daar wy zo aanstonds van spraken, en die hem verre van de makis verwydert, heeft hy nog andere byzondere hoedanigheden. Zyn kop is geheel rond, en zyn bek is byna loodregt op dien bol; zyne ooggen zyn zeer groot en zeer naby malkanderen. Zyne breede en geronde ooren hebben van binnen drie verhevenheden in de gedaante van een kleine schelp; dog, het geen nog opmerkelyker is en misschien eenig in zyn soort, is dat het wyfje piest door de clitoris, of kittelaar, die even als de mannelijke roede doorboord is, en dat deze twee deelen malkanderen volmaakt gelyken zelfs in grootte en dikte (*a*).

De Hr. LINNÆUS, heeft eene korte beschryving van dit dier gegeven (*b*)

(*) *Loris, Loeris*. Naam door de Hollanders aan dit dier gegeven; door ons overgenomen. *Elegantissimum animal musci D. Charleton. Tancred Robinson apud Rajum, Syn. Quad. pag. 161.*
Simia parva ex cinereo fusca, naso productiore, brachiis, manibus, pedibusque longis, tanibus, Belgis, een Loeris. Ex India orientali. Museum Petropolit, pag. 339.
Animalculum Cynocephalum, Ceylonicum, Tardigradum dictum. Simie species. SEBA, vol. I. Tab. 35. fig. 1. en 2. Nota. De uitgever van het kabinet van Seba, schynt een dubbeld gebruik van den naam gemaakt te hebben; want dit dier is het zelfde als het geen hy aanduidt onder de benaaming van *Cercopithecus Ceylonicus, seu tardigradus, tab. 47. fig. 1.* De Hr. BRISSON heeft, naar Seba, het zelfde dubbeld gebruik gemaakt, onder de benaamingen van *Ceylonsche Aap, Regn. Anim. p. 190.* en *Ceylonsche aap met den bonden kop, pag. 191.*
Tardigradus. Lemur ecaudatus. Mus. ad. Fr. 1. pag. 3. Simia caudata, unguibus indicis subulatis. Syst. Nat. 5. No. 2. LINNÆUS, Syst. Nat. Edit. X. pag. 29.

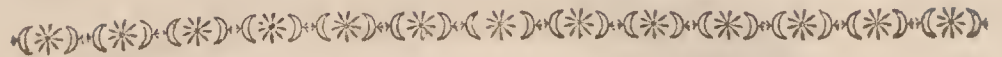
(*a*) Zie hier agter de beschryving van den Loris.

(*b*) *Statura sciuri subferruginea, linea dorsali subfusca: gula albidiore linea longitudinalis oculis interjecta; facies testea, auriculae urceolatae, intus bifoliatae, pedum palmarum plantarumque nudae; ungues rotundati, indicum plantarum vero subulati, cauda fere nulla: mammae duae e pectore, duae in abdomine versus pectus; animal tardigradum; avilitu excellens; monogamum. LINN. Syst. Nat. Ed. X. pag. 30. Nota.* Dewyl dit dier geheel geen staart heeft, moet men het woord *fere* uit de beschryving uitschrappen. Men schynt even weinig uit de evenredigheid van het lighaam, en de ledemaaten te kunnen besluiten of vermoeden, dat hy traag in 't gaan of springen moet zyn; en ik denk dat de aanduidende bynaam van *tardigradus*, of traage looper, hem door Seba niet gegeven is, dan omdat hy zig verbeeld heeft eenige overeenkomst met den luiaart in hem te vinden.

die ons voorgekomen is, zeer wel met de natuur overeen te komen. Ook wordt het zelve zeer wel verbeeld in het werk van SEBA, en het schynt ons toe, dat dit het zelfde dier is, waarvan THEVENOT in de volgende be-
„ wordingen spreekt. „ Ik zag in Indostan aapen, welken iemand van Cey-
„ lon medegebragt hadt, en waarvan men hier veel werks maakte. Men
„ hieldt 'er daarom veel van, omdat zy niet grooter vallen dan een vuis-
„ en van eene verschillende soort zyn, van de gewoone aapen; zy hebben
„ een plat voorhoofd, ronde en groote oogen, die geel van kleur zyn en
„ helder flikkeren, gelyk die van zommige katten. Hunne snuit is zeer
„ spits, en het binnenst der ooren is geel; zy hebben geen staart . . . toen
„ ik hen onderzocht, hielden zy zig op de agterste voeten, en omhelsden
„ malkanderen dikwyls, kykende op de menschen, die daar by waren zonder
„ cenige vrees of woestheid te toonen (c).

(c) *Relation de THEVENOT, tom. III. pag. 217.*

BESCHRYVING VAN DEN LORIS.

De loris (*Pl. XXXI*) heeft een ronden kop, een uitsteekende neus, groote oogen, ronde ooren, een zeer lang, en zeer dun lyf, den arm, den voorarm, en de dye klein en langwerpig, het been dik en lang, en de voeten naar die der aapen gelykende; de neus van de loris, die tot onderwerp dezer beschryving gediend heeft, was in zyne geheele lengte uitsteekende, opgewipt en rond aan het einde, de neusgaten waren aan elke zyde van de punt van de neus geplaatst, de bovenlip was zeer lang en in het midden een weinig uitgerand; daar was eene groeve, die zig van die uitrandig af, tot den neus uitstrecte; de oogen waren rond en weinig van malkanderen verwyderd; de ooren waren breed en zeer laag geplaatst, zy hadden in het binnenst van hunnen schulp drie oortjes, in de gedaante van kleine schulpjes; twee dier oortjes bevonden zig in het midden van het oor, een boven het ander, en het derde by deszelfs agtersten rand. Dat dier hadt geen en staart; de voeten waren groot, voornaamlyk de agterste (*Pl. XXXII, fig. 1*), zy hadden elk vyf vingeren, de duim (*A*) van de agterste voeten, was naar evenredigheid langer en dikker, dan de vingeren en naar buiten uitwykende; daar bevond zig tusschen dien eersten vinger en den tweeden een knobbeltje (*B*), dat door de voetsool gevormd wierdt. De nagels waren plat, klein en rond, behalven die (*C*) van den tweeden vinger der agtervoeten, dat is te zeggen van den eersten vinger naast den duim. Die vinger (*D*) was zeer kort, en zyn nagel was integendeel zeer lang, gekromd, en een weinig tot een geutje gebogen; de vierde vinger was de langste, de derde en de vierde waren beiden even lang.

Het hair was zeer fyn en zeer zagt: de omtrek om de oogen was rosagtig of ros, of zelfs van eene roffe kastanje kleur by het mannetje: de zyden van het voorhoofd, de kruin van het hoofd, de ooren, het bovenste en de zyden van den hals, de schoft, de schouders, de buitenkant van den arm en elleboog, de rug, het kruis, de zyden van het lyf, de buitenkant van de dye en het been waren van eene rosagtige kleur, maar elk hair hadt die kleur niet dan naar de punt, de wortel was van eene isabelle of afchgrauwe kleur: op het midden van het voorhoofd was eene witte vlak, die zig op het neusbeen tusschen de twee oogen uitstrecte: het eind van den smoel, de zyden van den kop, het onderste kaakbeen, het onderste van den hals hadden eene witagtige kleur; de borst en buik waren van witagtig en afchgrauw gemengd; de binnenkant van den arm, van den voorarm, van de dye, van het been, en de voeten waren van eene graauwe kleur, met witagtig of geelagtig gemengd.

De loris gelykt naar de makis in de tanden, maar zy verschilt in zo veele opzigten van denzelve, dat de som der verschillen die der gelykenissen

De Sève, del.

LE LORIS.

J. B. Fritzsch, sc.

Fig. 1.

Fig. 2.

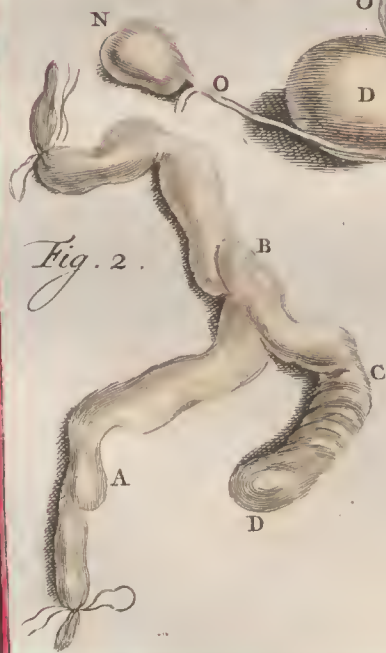
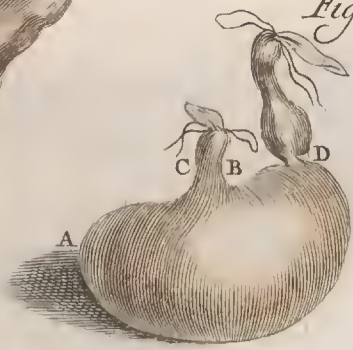

Fig. 4.

Fig. 3.

verre te boven gaat; de voornaamste verschillen bestaan in het maakzel van den smoel, die minder dik en minder lang is, dan by den makis, in het ontbreken van een staart, in het maakzel van de teeldeelen by het wyfje, in de ribben, de wervelbeenderen der lendenen, enz. die in grooter getal zyn dan die der makis.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheel lighaam, in eene regte lyn gemeeten, van het eind van den smoel tot aan den aars	o.	7.	6.
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot het agterhoofd	o.	1.	10.
Omtrek van het eind van den smoel	o.	1.	8.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	o.	2.	2.
Omtrek van de opening van den bek	o.	1.	1.
Afstand tusschen de twee neusgaten	o.	o.	1½.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog	o.	o.	7.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	o.	o.	6.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	o.	o.	4.
Opening van het oog	o.	o.	3.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, over het neusbeen gemeeten	o.	o.	4.
Dezelfde afstand in eene regte lyn gemeeten	o.	o.	3.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en ooren gemeeten	o.	3.	5.
Lengte der ooren	o.	o.	6.
Breedte van de basis op de buitenste kromte gemeeten	o.	o.	11.
Afstand tusschen de twee ooren van onderen gemeeten	o.	1.	o.
Lengte van den hals	o.	o.	7.
Omtrek van den hals	o.	2.	5.
Omtrek van het lighaam agter de voorpooten gemeeten	o.	4.	1.
Lengte van den voorarm van den elleboog af, tot aan de geleeding der hand	o.	2.	8.
Omtrek dier geleeding	o.	o.	8.
Lengte van die geleeding af tot aan het eind der nagelen	o.	o.	11.
Lengte van het been van de knie tot de hiel	o.	2.	10.
Lengte van de hiel af tot het eind der nagelen	o.	1.	6.
Lengte der grootste nagelen	o.	o.	1½.
Breedte van de basis van den nagel des duims	o.	o.	1½.

By de opening van den onderbuik, zag ik den ondersten rand van de lever tegens de valsche ribben aan, de maag dwarsch geplaatst in de bovenbuikstreek en de darmen, die zig niet verder dan het midden van den onderbuik uitstrekten: de barmoeder en de andere deelen tot de voortteeling geschikt, besloegen de andere helft.

De twaalfvingerige darm strekte zig uit naar agteren in de linker zyde tot aan de nier. De omwentelingen van den nugteren darm, waren in de navelstreek en in de linker zyde; en die van den gebogen darm, lagen ook in de linker zyde, op de omwentelingen van den nugteren darm. De blindedarm bevond zig in de navelstreek op den nugteren darm, strekte zig naar vooren

uit in het midden van de navelstreek, en vouwde zig om naar agteren tegen de maag, voor dat hy zig met den regtendarm vereenigde.

De dunne darmen hadden een en een halven voet lengte van den portier af, tot den blindendarm, die anderhalven duim lang was. De kronkeldarm en de rechte darm, te zaamen gemeeten, hadden zes en een halven duim lengte; dus was de geheele darmbuis, zonder den blindendarm, twee voeten en een halven duim lang.

Alle de darmen hadden tennaastenby dezelfde dikte, behalven de gebogen darm (*A*, *Pl. XXXII*, *fig. 2*), die de dunste was, de blindedarm (*BCD*) was zeer lang, en hadt minder vernaauwingen dan de andere darmen.

De maag (*Pl. XXXII*, *fig. 3*) was byna eivond van gedaante, de groote blindezak (*A*) hadt veel uitgestrektheid, de kleine kromte (*B*) maakte byna geen hoek tusschen den slokdarm (*C*) en den portier (*D*).

De lever strekte zig byna zo veel ter linker als ter regter zyde uit; zy hadt vier kwabben, eene in het midden, eene aan de linker, en twee aan de regter zyde; die in het midden was de grootste, zy had twee insnydingen, die haar in drie deelen verdeelden, de schoorband ging door de linker insnyding, en in de regter was het galblaasje; de linker kwabbe was byna zo groot als de middenste: de twee regter kwabben waren de kleinste.

De milt was lang en even als by de meeste viervoetige dieren geplaatst, zy hadt drie overlangse zyden, en haar onderst gedeelte was veel breeder dan haar bovenst.

De regter nier was drie vierde van haare lengte meer naar vooren geplaatst dan de linker; zy hadden weinig indrukzel.

De regter long hadt vier kwabben, en de linker twee, even als by de meeste andere viervoetige dieren; het hart was byna rond en schuins naar de linker zyde gerigt; de bogt van de groote slagader hadt drie takken.

Het verhemelte hadt zes breede overdwarsche groeven; de randen der drie eerste waren afgebroken in het midden van haare lengte, en elk haarer deelen was bolrond naar vooren; de randen der eerste groef waren ook bolrond naar vooren.

De voorhersenen bedekten byna geheel de agterhersenen; de voorhersenen hadden weinig boezemagtigheden, maar de agterhersenen hadden haare groeven, even als die der andere viervoetige dieren.

De tepels waren groot en vier in getal, op de bovenbuikstreck geplaatst, twee aan elke zyde; de borsten waren gezwollen.

De roede (*E*, *Pl. XXXII*, *fig. 1*) kwam uit den onderbuik, omtrent drie lynen naar buiten, zy hadt twee lynen middellyns; de opening der voorhuid was op negen lynen afftands van den aars; het eind van het roedehoofdje, vertoonde zig aan de opening van de voorhuid; de zaadballen (*FG*) waren in de lendenen naast de pisblaas geplaatst, welker hals (*H*) zeer lang was; de afvoerende vaten (*IK*) waren niet zeer lang.

Daar waren drie lynen afftands tusschen den aars (*A*, *Pl. XXXII*, *fig. 4*) en de klink (*B*); de kittelaar (*C*) kwam uit het onderste einde van de klink,
en

De Sere. del.

C.F.F. f.

en was zo dik, dat hy een gedeelte van die opening schein te beslaan; hy hadt zo veel en zelfs meer dikte dan de roede van het mannetje, en even zo veel lengte buiten de klink; zyn eind was in twee kleine takken verdeeld en met haren bezet. Ik heb tusschen deze twee takken den mond der pisbuis gevonden, want, als ik lugt in die opening blies, deedt ik de pisblaas (D) zwellen.

Van alle de dieren, welke ik ontleed heb, is het wyfje van den loris het eenigste, welks pisbuis het lighaam van den kittelaar volgt en deszelfs hoofdje doorboort, gelyk in de roede en het roedehoofdje van de mannetjes plaats heeft. De pisbuis (E) was zeer lang, en de scheede (FG) nog langer, en daar was geen gemeenschap van de een met de andere. De hoornen (HI) van de lyfmoeder (K) waren zeer kort. De zaadballen (LL) hadden eene eironde gedaante, en de trompetten (MM) waren zeer zichtbaar. De scheede was zeer lang, de heupbeenderen hadden naar evenredigheid meer lengte dan by de andere dieren, en het bekken was zeer hoog; de pisbuis was ook zeer lang. De scheede geopend zynde, vond men in dezelve veele rimpels in gedaante van kleine in de lengte loopende bladen, die zig uitstrekten van de klink af, tot aan het eind van den hals der lyfmoeder; de plaats van derzelve mond, was niet onderscheiden van de scheede en den hals der lyfmoeder, als door eene zeer onduidelijke kleine vernauwing. Men heeft in dezelfde *figuur 4*, eene nier (N), de pislyders (OO), en een gedeelte (PQ) van den regten darm afgebeeld.

De kop van het geraamte (Pl. XXXIII) van den loris, is aanmerklyk onder die van alle de viervoetige dieren, welker beenderen ik gezien heb, door de bovenmaatige grootte der oogputten, en door de uitsteeking van de eigenlyke neusbeenderen voor den tandkassenrand van het kaakbeen. Daar zyn drie beenagtige ribbetjes op het bekkeneel, een in de dwarschte geplaatst op het agterhoofd, en een in de lengte aan elke zyde van de kruin van den kop. De oogputten zyn reglmaatig rond, derzelve rand is in zyn geheel omtrek doorgaande, zeer dun, en zeer uitsteekend, behalven op het kaakbeen, het maakt op het voorhoofdsbeen, een byna regten hoek met het overige van dat been; ter plaatse van de neus raaken de wanden der oogputten elkanderen, en bestaan slegts in een doorschynend beenagtig blad, dat geene gemeenschap tusschen de neus en het voorhoofd schynt toetelaaten. Ik heb geen voetstap van voorhoofdsholligheden gezien. Het jukbeen heeft veel uitgestrektheid, deszelfs grootst gedeelte helpt den uitsteekenden rand van de oogputten maaken; het jukbeens uitsteekzel heeft ook veel breedte; de eigenlyke neusbeenderen zyn zeer lang, zy verlengen zig met het kaakbeen, twee lynen meer naar vooren dan de tandkassenrand, en maaken in den loris een naar vooren uitsteekende neus, die eenige overeenkomst heeft met die van den haai; daar is een groot uitsteekzel op de bogt der takken van het kaakbeen.

Het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen van den nek, is veel grooter dan dat der vier volgende wervelbeenderen.

Daar zyn vyftien wervelbeenderen van den rug, en vyftien ribben, negen.

waare en zes valsche. Het borstbeen bestaat uit agt beenderen; het eerst heeft de gedaante van eenen byna regelmaatigen driehoek, welkers grondstuk naar vooren staat; de eerste ribben geleeden zig met het voorst gedeelte van het eerste been des borstbeens; de geleeding der tweede ribben, is tusschen het eerst en tweede been; die der derde ribben tusschen het tweede en derde been, en zo vervolgens tot de agtste en negende ribben, die zig met het voorst gedeelte van het agtste been des borstbeens geleeden.

De loris heeft negen wervelbeenderen der lendenen; ik ken geen ander dier, dat zulk een groot getal derzelve heeft; derzelve uitsteekzels zyn zeer kort.

Het heiligbeen is zeer smal; het schein my toe zamengesteld te zyn, uit vier valsche wervelbeenderen, en het stuitbeen uit vyf stukken.

De heupbeenderen zyn byna rolrond in het grootste gedeelte van hunne lengte, het voorst eind is wat breeder, en steekt slegts weinig voor het heiligbeen uit; de schaambeenderen raaken elkanderen niet dan door hunne hoeken, even als by den mensch, derzelve lighaam vormt een byna regten hoek met de heupbeenderen.

Het schouderblad heeft eene driekantige gedaante, het agterst gedeelte is veel langer dan het voorst; daar zyn sleutelbeenderen.

De beenderen van den arm, den voorarm, de dye, en het been zyn byna driehoekig in het grootste gedeelte van hunne lengte; derzelve uitsteekzels en bultagtigheden zyn klein, het straalbeen is het eenigst dat eene merkbaare kromte heeft.

De voorhand schein my toe uit tien beenderen te bestaan, even als die van den mococo, en de voorvoet uit zeven.

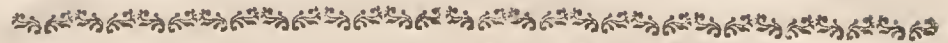
De beenderen der vier voeten hebben veel overeenkomst met die der aapen, de duim, de vierde en vyfde vinger zyn egter langer naar evenredigheid; zo dat de vierde vinger de langste is, en de tweede de kortste; die evenredigheden zyn zeer verschillende van die der hand van den mensch.

De vingers van de agterste voeten zyn langer dan die der voorste voeten, maar zy hebben tennaastenby dezelve betrekkelyke lengten, uitgezonderd dat de zevende vinger nog langer is, in vergelyking van de vier andere.

	voeten, duimen, lynen		
Lengte van het eind der eigenlyke neusbeenderen tot aan het agterhoofd	0.	1.	10.
De grootste breedte van den kop ter plaatse der oogputten	0.	1.	2.
Lengte van het onderst kaakbeen van deszelfs voorst eind af, tot aan den agtersten rand van het knokkelwyze uitsteekzel.	0.	1.	0½.
Dikte van het voorst gedeelte van het bovenst kaakbeen	0.	0.	3.
Breedte van het bovenst kaakbeen ter plaatse der hondstanden	0.	0.	3½.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	0.	0.	5½.
Lengte van die opening	0.	0.	1½.
Breedte	0.	0.	1.
Lengte van de eigenlyke neusbeenderen	0.	0.	5½.
Breedte op de breedste plaats	0.	0.	1.
Breedte der oogputten	0.	0.	7.

	voeten, duimen, lynen.		
Hoogte	o.	o.	7.
Lengte der hondstanden	o.	o.	2.
Breedte van het gat van het eerste wervelbeen van boven naar beneden gemeeten	o.	o.	2½.
Lengte van de eene zyde naar de andere	o.	o.	2½.
Hoogte van het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen	o.	o.	o½.
Breedte	o.	o.	1.
Lengte van het borstbeen	o.	1.	o.
Lengte van het lighaam van het zevende wervelbeen der lendenen dat het langst is	o.	o.	3.
Breedte van het bovenst deel van het heupbeen	o.	o.	3.
Lengte van het been van het midden van de panswyze holligheid af, tot aan het midden van den bovenkant	o.	1.	1.
Lengte der eironde gaten	o.	o.	2½.
Breedte	o.	o.	3.
Breedte van het bekken	o.	o.	5.
Hoogte	o.	o.	8.
Lengte van het schouderblad	o.	o.	9½.
Breedte in het midden	o.	o.	6½.
Lengte van het schouderbeen	o.	2.	o½.
Lengte van de ellepyp	o.	2.	5.
Lengte van het straalbeen	o.	2.	3.
Lengte van het dyebeen	o.	2.	7.
Lengte van het scheenbeen	o.	2.	5.
Lengte van het kuitbeen	o.	2.	4.
Lengte van het hielbeen	o.	o.	4.

B E S C H R Y V I N G

VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DEN MAKIS EN DEN LORIS.

No. MCCL. *Het mannetje van een mococo.*

De No. MCCLI. *Het wyfje van een mococo.*
eze twee dieren zyn in wyngceest.

No. MCCLII. *Het geraamte van een mococo.*

Dit is het geraamte dat tot onderwerp voor de beschryving en de afmeetingen van de beenderen van den mococo gediend heeft.

No. MCCLIII. *Het tongbeen van een mococo.*

Dit tongbeen bestaat uit negen stukken, de takken van de vork zyn tenaastenby van dezelfde lengte als het middelstuk; de derde beenderen zyn de kleinste.

No. MCCLIV. *Een mongous.*

Dit dier is in wyngceest; hy gelykt naar het individu, dat tot onderwerp voor de beschryving van den mongous gediend heeft.

No. MCCLV. *Het geraamte van een mongous.*

Dit is het geraamte, dat tot onderwerp gediend heeft voor de beschryving van de beenderen van den mongous.

No. MCCLVI. *Het tongbeen van een mongous.*

Dit been bestaat uit negen stukken even als dat van den mococo.

No. MCCLVII. *Een vel van een mongous met een witte kop.*

De beenderen van den kop en de voeten, zyn aan dit vel vast; het is opgevuld, en vertoont het beest zittende; het verschilt van den mongous onder No. MCCLIV opgegeeven, daarin dat het hair der ooren, der zyden en het bovenst gedeelte van den kop, wit is.

No. MCCLVIII. *Een vel van een mongous met witte voeten.*

Dit vel is gedeeltelyk door ouderdom vergaan; het is egter opgezet, en nog genoeg overig om te doen zien, dat deze mongous daarin van de andere verschilt; dat hy op het bovenst van den smoel en op de voeten wit hair heeft.

No. MCCLIX. *Een vel van een mongous met vaale voeten.*

Men heeft in dat vel de beenderen van den kop en de voeten gelaaten, het is opgevuld, en vertoont het dier in de houding welke het aanneemt, wanneer het nederzit, en zig van zyne voorvoeten bedient om te ceten. Hy verschilt van de andere mongous, daarin, dat hy het bovenst en de zyden van den smoel en van den kop geheel zwart, en de voeten vaal van kleur heeft.

No. MCCLX. *Een kleine mongous.*

De beschryving van dat diertje, is agter die van den mongous gevoegd; het is door den Hr. POIVRE van Madagaskar gedragt.

No. MCCLXI. *Een vel van een vari.*

Men heeft in dit velde beenderen van den kop en de voeten gelaaten, het is opgevuld en zodanig bereid, dat het, het dier in eene goedehouding vertoont, en dat het wit en zwart van zyne hairen zeer duidelyk tegen elkanderen afteeken.

No. MCCLXII. *Het been uit de roede van een vari.*

Dit been is vyf en eene halve lynen lang; het is in het midden breeder dan aan de twee einden, het voorst eind is haakagtig.

No. MCCLXIII. *Het mannetje van een loris.*

No. MCCLXIV. *Het wyfje van een loris.*

Dit en het voorgemeld dier zyn in wyngest bewaard, zy hebben tot onderwerpen gediend voor de beschryving van den loris.

No. MCCLXV. *Het geraamte van een loris.*

Dit is het geraamte dat tot onderwerp gediend heeft voor de beschryving en de afmetingen van de beenderen van den loris.

No. MCCLXVI. *Het tongbeen van een loris.*

Dit been bestaat uit zeven stukken, ik weet niet of het geheel tot been geworden is; mogelyk zou het in een voorwerp van een meer gevorderden ouderdom, uit negen stukken bestaan hebben, gelyk het tongbeen van den makis.

DE VLEDERMUIS, LANS-YZER. (*)

Onder de menigte foorten van vledermuizen, die nog geen naam hadden, en zelfs niet bekend waren, hebben wy eenige aangeduid met naamen van vreemde taalen ontleend, en anderen door benaamingen uit haare meest treffende kenmerken ontleend; daar is 'er eene welke wy *Hoefzyzer* genaamd hebben, omdat zy eene verhevenheid op het gelaat heeft, juist gelyk aan het maakzel van een paarden-hoefzyzer. Op dezelfde wyze noemen wy die, welke hier in aanmerking komt (*Pl. XXXIV*) *Lans-zyzer*, omdat zy eene verhevenheid een rand of een vlies heeft, in de gedaante van een zeer spitsen troffel, volmaakt naar het zyzer van eene lans met deszelfs verhevenheden gelykende; schoon dit kenmerk alleen kan geoordeeld worden genoeg te zyn om haar te doen kennen, en van alle de andere vledermuizen te onderscheiden, kan men daar egter nog byvoegen, dat zy genoegzaam geen staart heeft; dat zy byna het zelfde hair heeft, en van dezelfde grootte is, als de gemeene vledermuis; maar dat zy, in plaats van, even gelyk deze en even gelyk de meeste der andere vledermuizen, zes snytanden in het bovenste kaakebeen te hebben, slegts vier in hetzelfde heeft; voor het overige wordt deze foort, die zeer gemeen is in Amerika, in Europa niet gevonden.

Daar is in Senegal eene andere vledermuis, die ook een vlies op de neus heeft, maar dat vlies, in plaats van de figuur en het maakzel van het zyzer van eene lans, of van een paarden-hoefzyzer, te hebben, gelyk dit plaats heeft by de twee vledermuizen, daar wy zo aanstonds van gesproken hebben, heeft eene eenvoudiger figuur, en gelykt naar een eirond blad; deze drie vledermuizen in verschillende klimaatën t'huis hoorende, zyn geen loutere verscheidenheden, maar wel onderscheidene en afzonderlyke foorten. De Hr. DAUBENTON heeft de beschryving van deze vledermuis van Senegal,

(*) *Vespertilio Americanus vulgaris. La Chauve-souris commune d'Amérique. SEBA. Vol. I. pag. 90. tab. 55. fig. 2.*

Vespertilio murini coloris, pedibus anticis tetradactylis, posticis pentadactylis, naso cristato...
Vespertilio Americanus. La Chauve-souris d'Amérique. BRISSON. Regn. anim. pag. 228. Nota.
 De Hr. BRISSON heeft zig vergift met aan deze vledermuis slegts vier vingers aan de vleugelen toe te schryven; het is de afbeelding door SEBA gegeven, die hem in deze dwaaling heeft doen vervallen; die afbeelding vertoont inderdaad slegts drie vingers in het vlies van den vleugel, en een vierden, die den duim maakt; maar dat is een fout van den tekenaar. De Hr. EDWARDS die naauwkeuriger is geweest in de aftekening, welke hy van dit dier gemaakt heeft, heeft daar de vyf vingers, welke zy inderdaad even gelyk als andere vledermuizen heeft, duidelyk in uitgedrukt.

Vespertilio rostro appendice, auricula forma donata. SLOANE, Hist. of Jamaica, Vol. II. pag. 330.

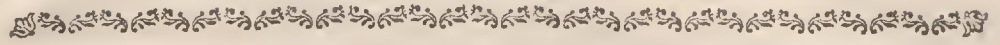
Bat from Jamaica. EDWARDS of Birds, pag. 201. tab. ibid. fig. 1.

Perspicillatus vespertilio ecaudatus, naso foliato plano acuminato. Syst. nat. 7. Mus. ad. Fr. I. pag. 7. LINNÆUS, Syst. Nat. Ed. X. pag. 31.

onder den naam van het *blad* gegeven, in de Gedenkschriften van de Academie der Wetenschappen, van den jaare 1759. pag. 374.

De vledermuizen die reeds groote betrekkingen tot de vogelen hebben door haare vlugt, door haare vleugelen, en door de sterkte van haare borstspieren, schynen dezelve nog meer te naderen door deze vliezen of randen, welken zy op haar gelaat hebben. Deze uitspringende deelen, die zig in den eersten opslag niet dan als overtollige mismaaktheden vertoonen, zyn de wezendlyke kenmerken, en de zichtbaare schaduwingen van de twyffelagtigheid, om zo te spreken, der Natuur, tusschen deze vliegende viervoetige dieren en de vogelen; want de meeste van deze laatste hebben ook vliezen en randen rondom den bek en het hoofd, die net even overtollig zyn als die der vledermuizen.

BESCHRYVING VAN DE VLEDERMUIS,
GENAAMD HET LANS-YZER.

Dit dier (*Pl. XXXIV*) is eene soort van vledermuis, die veel overeenkomst heeft met die, welke wy het *Hoef-yzer* (*a*) genoemd hebben, ter oorzaake van de byzondere gedaante van den neus, die niet minder aanmerkwingswaardig is, door zyne buitengewoone gedaante by de vledermuis, van welke wy handelen; hy gelykt naar een yzer van eene lanse, hetwelk twee takken aan het grondstuk heeft: men zou de vreemde gedaante van dien neus ook kunnen vergelyken by die van een klaverblad zonder steeltje, en welks middelst blad grooter ware dan de twee andere, en de gedaante van een *lans-yzer* hadde; maar deze drie bladen zyn niet wezendlyk van elkanderen gescheiden; het vlies is niet gespleeten, gelyk het schynt, het is slegts gevouwen, en maakt een geutje uit, by welks begin de opening van elk der neusgaten is: het gedeelte van het vlies dat onder dat is, hetwelk naar een *lans-yzer* gelykt, steekt boven de lip en aan de zyden van den smoel vooruit, alwaar eene verlievenheid is, die door het vel gevormd wordt, en tot grondstuk schynt te dienen, waarop de kleine bladjes van het klaverblad rusten. De smoel is breed, daar is op het voorst van de ondertip eene driehoekige figuur, die door een vel vol korreltjes bezet aangeduid wordt. De ooren zyn groot, en hebben aan de buitenste zyde eene lange uitranding, die by de punt begint; daar is een klein puntig oorlapje. Het vlies der vleugelen, steekt negen lynen buiten den staart uit, welke zeer kort is. Het hair van het geheel lighaam, en het vlies der vleugelen en van den staart, hebben eene donkere bruine of zwartagtige kleur; deze vledermuis heeft drie duimen zeven lynen lengte van het eind van den smoel, tot aan het begin van den staart, en een voet zeven duimen vlugt.

De tanden zyn twee-en-dertig in getal, gelyk die van de nagtvlieger, de ferotine, de barbastelle, de rouffette en de rougette; daar zyn vier snytanden, twee hondstanden, en tien baktanden in elk kaakbeen; de twee bovenste middenste snytanden zyn veel grooter en breeder dan de andere, die zeer klein zyn, even als de vier onderste; de twee eerste baktanden van elken kant zyn klein, de drie andere groot. Schoon 'er vyf vledermuizen zyn, die twee-en-dertig tanden hebben, gelyk het *lans-yzer*, vershilt egter deze van de vyf andere door de plaatsing en de gedaante der tanden; de rouffette en de rougette hebben alleen, even als het *lans-yzer*, vier snytanden aan elk kaakbeen, maar zy hebben twaalf baktanden aan het onderste kaakbeen, en maar agt aan het bovenst, terwyl 'er by het *lans-yzer* tien aan elk kaakbeen zyn.

De

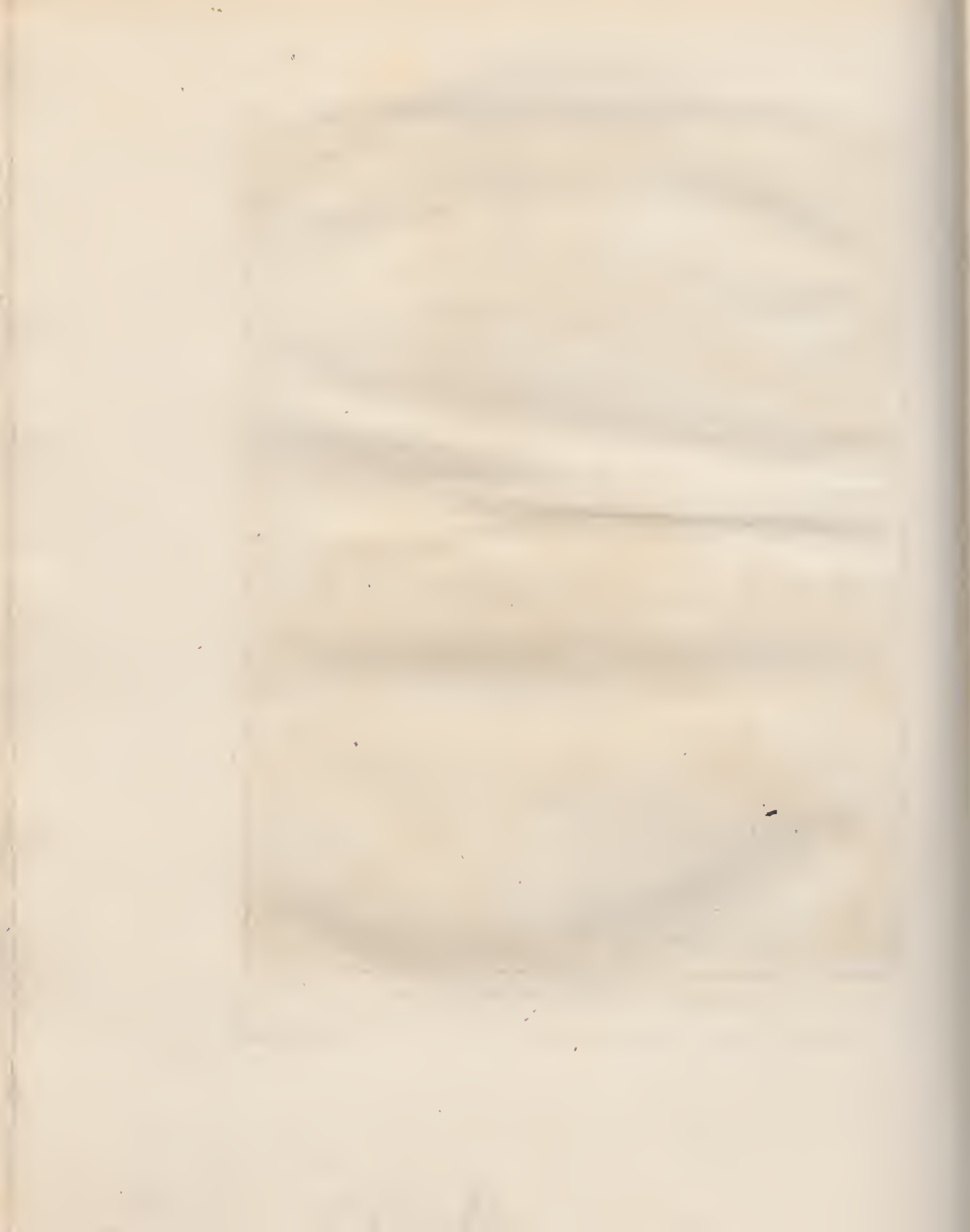
(*a*) Zie het VIII Deel van dit Werk, bladz. 76. Pl. XX.

De Sere. del.

C. F. Fritzsch, fec.

LA CHAUVÉ-SOURIS FER-DE-LANCE.

De vledermuis het *lans-yzer* heeft veel overeenkomst met die welke in dit werk beschreeven is, onder den naam van het *hoef-yzer* (*b*), en naar die van welke ik de beschryving gegeven heb, in de Memorien van de Koninglyke Academie der Weetenfchappen, onder den naam van het *blad* (*c*). Deze drie vledermuizen hebben uitfteekende vliezen ter plaatfe van den neus; maar daar zyn groote verschillen in de gedaante dier vliezen: die van het *blad* is in de gedaante van een ovaale plaat, die verticaal geplaatst is, het gelykt naar een blad, weshalven ik dien naam ook aan die vledermuis gegeven heb; het is zeer breed naar evenredigheid van de grootte van het dier, het heeft agt lynen lengte en zes breedte, en de vledermuis heeft flegts twee duimen en een vierde lengte, van het eind van den smoel tot den aars gemeeten; de ooren zyn byna tweemaal zo lang als het vlies van den neus; zy raaken elkanderen door hunnen binnenften rand, van hun begin tot op de helft van hunne lengte; zy hebben een oorlap die zeer naauw is, en aan het eind gepunt, en die flegts half zo lang is als het oor; deze vledermuis heeft geen en staart; zyn hair is van eene fraaie afchgrauwe kleur met eenige geelagtige tinten; zy is my medegedeeld door den Hr. ADANSON, die dezelve van Senegal heeft medegebragt; zy gelykt naar de vledermuis, het *hoef-yzer*, in getal en plaatsing der tanden, en voornaamlyk daarin dat zy geene bovenfte fnytanden heeft; deze twee vledermuizen verschillen van het *lans-yzer*, door dat kenmerk en door het getal der tanden.

Ik heb nog eene andere vledermuis van Senegal gezien (*d*), die de bovenfte fnytanden ontbreekt, even als het *hoef-yzer* en het *blad*, maar zy heeft twee baktanden meer aan het bovenst kaakbeen, en in het geheel agt-en-twintig tanden. Zy is tennaastenby van dezelfde grootte als de vledermuis het *hoef-yzer*; zy heeft den smoel breed en langwerpig; de ooren van eene middelmaatige grootte, en een zeer kort, zeer breed, en rond oorlapje; het bovenst van het lyf heeft eene bruine kleur, en het onderst is van minder donker bruin en afchgrauw gemengd; de punt van den staart is van het vlies gefcheiden, even als by de vledermuis, van welke ik de beschryving gegeven heb, bladz. 46. van het X Deel van dit werk, en in de Memorien van de Koninglyke Academie der Weetenfchappen van het jaar 1759, onder den naam van het *vliegend marmeldier* (*marmotte volante*), met de beschryving van eene andere vledermuis, welke ik *vliegende rot* (*rat volant*) genoemd heb, van welke in deze Natuurlyke Historie nog geen gewag gemaakt is; zy is my ook medegedeeld geweest door den Hr. ADANSON, die haar van Senegal medegebragt heeft; zy is tennaastenby van dezelfde grootte als de nagtvlieger (*e*); zy heeft een korten dikken smoel, de ooren breed, en een zeer klein oortje, het bovenst van het lyf is bruin, het

(b) Zie het VIII Deel, bladz. 76, Pl. XX.

(c) *Mémoires de l'Académie royale des Sciences, année 1759, pag. 374.*

(d) Zy is my medegedeeld door den Hr. ADANSON, ik heb 'er de beschryving van gegeven in de *Mémoires de l'Académie royale des Sciences, année 1759*, onder den naam van *Lérot volant*.

(e) Zie het VIII Deel van dit Werk, bl. 75. Pl. XVIII. fig. 1.

onderst is van vuil wit en vaal gemengd; het vlies der vleugelen en van den staart heeft bruine en graauwe tinten; de punt van den staart is van het vlies gescheiden; de tanden zyn zes-en-twintig in getal; daar zyn twee snytanden en twee hondstanden aan elk kaakbeen; agt baktanden aan het bovenst en tien aan het onderst kaakbeen.

D E S E R V A L (*).

Dit dier (*Pl. XXXV*), 't welk eenige jaaren in des Konings dieren-
 gaarde geleefd heeft, en onder den naam van tygerkat bekend was,
 fchynt ons hetzelfde te zyn als dat 't welk door de Hren. van de Academie
 befchreven is, onder den naam van kat-pardel, en wy zouden miffchien nog
 wegens dezelfs waaren naam onkundig zyn, zo myn Hr. de *Marquis de*
MONTMIRAIL het niet gevonden hadt in eene Italiaanfche Reisbefchryving,
 (a) waarvan hy dit gedeelte overgezct en zamengctrokken heeft. De *Ma-*
 „ *raputé*, welken de Portugeezen in de Indiën *Serval* heeten, (zegt de Vader
 „ *VINCENT-MARIE*), is een zeer wild en woest dier, grooter dan de wilde
 „ kat, en wat kleiner dan de civet-kat, waarvan hy in deze opzigten ver-
 „ fchilt dat hy een ronder, en met betrekking tot zyn lighaam ook dikker
 „ kop heeft, en dat zyn voorhoofd in 't midden fchynt uitgehold: hy
 „ gelykt naar den panther in de kleuren van 't hair, dat vaal is op den
 „ kop, den rug, in de zyden, en wit onder den buik: ook gelykt hy den-
 „ zelve in de vlekken die onderscheiden zyn, gelykelyk verdeeld, en wat
 „ kleiner dan die van den panther. Zyne oogen zyn zeer fchitterende,
 „ zyne knevels met lange en ftyve borftelharen gevuld; hy heeft een kor-
 „ ten ftaart, en groote voeten, die met lange en haakige nagels gewapend
 „ zyn. Men vindt hem op de gebergten van Indiën; met ziet hem zelden
 „ op den grond, bykans altyd onthoudt hy zig op de boomen, daar hy zyn
 „ neft maakt, en de vogelen vangt daar hy zig mede voedt; hy fpringt zo
 „ lugtig als een aap, van den eenen boom op den anderen, en hy verandert
 „ met zo veele behendigheit en vaardigheit van plaats, dat hy in een oogen-
 „ blik eenen grooten afstand ten einde is, en ter zelfder tyd verdwynt, om
 „ zo te fpreken, als hy zig verctoonde heeft. Hy is van eene woeste geart-
 „ heid; hy vlugt evenwel op het gezigt van den menfch, ten zy deze hem
 „ terge, en byzonderlyk zyn leger aantafte; want dan wordt hy woedende;
 „ hy werpt zig op zynen belediger, byt, en verfcheurt tennaufftenby gelyk
 „ de panther.

De gevangenis, de goede of kwaade behandelingen, kunnen de woestheit
 van dit dier noch temmen, noch verzagten; dat, 't welk wy in des Konings
 dieren-gaarde gezien hebben, was altyd gereed om hem die het naderde aan
 te vallen; men heeft het niet kunnen aftekenen noch befchryven, dan

(*) *Serval*. Naam, welken de Portugeezen in Indiën gezeten, aan dit dier gegeven hebben.
 De bewooners van Malabar, noemen het *Maraputé*.

Chat-pard, *Mémoire pour servir a l'Hift. des Animaux*, Part. 1. p. 109.

(a) *Voyage du Pere F. VINCENT MARIE de Sainte Catharine de Sienne*. Venife 1683. in-4o.
 pag. 409. Dit Artikel is overgezct door den Hr. *Marquis de MONTMIRAIL*.

agter de tralien van zyn verblyf. Men voedde het met vleesch, gelyk de panthers en de luipaarden.

Deze ferval of maraputé van Malabar, en van de Indiën, fchynt (*b*) ons het zelfde dier te zyn, als de kat-tyger van Senegal, en van de Kaap de Goede-hoop, die volgens het getuigenis der Reisbefchryveren (*c*), inmaakzel naar de kat, en in de zwarte en witte vlekken van zyn hair, naar den tyger, (dat is te zeggen naar den panther of den luipaard,) gelykt. „Dit dier, zeggen zy, is viermaal grooter dan eene kat; het is gulzig en zeer verflindende; het eet de aapen, de rotten, en andere dieren.”

In de vergelyking, welke wy gemaakt hebben tuffchen den ferval en den kat-pardel, door de Hren. van de Academie befchreven, hebben wy geene andere verfchillende kenmerken gevonden, dan de lange vlekken van den rug, en de ringen van den staart van den kat-pardel, welken de ferval niet heeft. Hy heeft alleenlyk die vlekken van den rug digter by malkanderen geplaatft, dan die op de andere deelen van het lighaam, maar die geringe onovereenkomst maakt een al te klein verfchil, om te kunnen twyffelen, of deze twee dieren van dezelfde foort zyn.

(*b*) Op het eiland Sagori, by de rivier de Ganges, vindt men tyger-katten zo groot als een fchaap. *Nouveau Voyage par le Sr. LUILLIER, Rott. 1726. page. 90.*

(*c*) *Voyage de LE MAIRE, pag. 100.* — „De boschkat of de tygerkat, is de grootfte van alle de wilde katten van de Kaap; zyn verblyf is in de bosschen, en hy is tennaastenby gevlekt gelyk de tyger. De vellen dezer dieren verfchaffen uitmuntend bont voor de warmte en voor cicraad; om welke reden dezelve dan ook aan de Kaap zeer wel verkogt worden.” *Description du Cap de Bonne-esperance, par KOLBE, tomé III. pag. 50.*

Dessex del.

LE SERVAL.

C. F. Frézier, sc.

BESCHRYVING VAN DEN SERVAL.

De serval (*Pl. XXXV*) is grooter dan de wilde kat, maar hy schein my toe van dezelve niet te verschillen in maakzel van het lighaam, dan daarin dat hy een wat langer smoel heeft, grooter ooren, en korter staart; die, welke tot onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, hadt het lyf naar evenredigheid meer gevuld dan de wilde kat, en zelfs dan de huiskatten, mogelyk omdat hy lang in een hok in de Diergaarde van Versailles was gevoed geworden. De Hr. PERRAULT hadt reeds waargenomen dat de serval, van welke wy vermoeden dat hy de beschryving gegeven heeft, onder den naam van *chat-pard* (*a*), zo vet was, dat zyn hals korter schein dan die van de kat. Schoon de afbeelding welke de Hr. PERRAULT by die beschryving gevoegd heeft, van die verschilt welke wy hier van dezelve geeven, en die met veel naauwkeurigheid naar het levend dier getekend is, zo is 'er egter weinig reden om te twyfelen, of deze twee afbeeldingen zyn naar dieren van dezelfde foort gedaan. Ik heb uit de beschryving van den Hr. PERRAULT gezien, dat de *chat-pard*, die 'er het onderwerp van was, veel naar het dier geleeke, van welk wy hier handelen, in grootte en evenredigheid des lighaams, en ik heb in de kleuren van het hair slegts kleine verschillen opgemerkt, zodanig als men tusschen individus van eene zelfde foort van wilde dieren vindt.

Het bovenst van den smoel, was van eene aschgrauwe kleur, met bruin getint; het voorhoofd, de kruin, het agterst, en de zyden van den kop, de buitenzyde der ooren, het bovenst en de zyden van den hals, de rug, de zyden van het lyf, de staart, de buitenzyde der voorste pooten, en de geheele agterste pooten hadden eene meer of min donkere vaale kleur met rosagtig, en zelfs op eenige plaatsen met aschgrauw gemengd. Het eind van den smoel, het onderst van den hals, en de binnensyde der voorste pooten, hadden eene witte of witagtige kleur; alle deze deelen waren doorzaaid met zwarte of zwartagtige, en zelfs graauwe vlakken; zy waren op den kop en het onderst der beenen zeer klein; daar waren op de buitenzyde der ooren, en op het bovenst van de binnensyde van den voorarm, zwarte en dwarsche streepen, en vier of vyf ringen van dezelfde zwarte kleur op de punt van den staart; de oogen waren van een witten kring omgeeven; het onderst kaakbeen, het binnenst der ooren, de keel, de borst, en de buik hadden ook eene witte kleur; het hair schein wat dikker dan dat van de kat, maar tennaastenby van dezelfde lengte.

Ik heb dit dier niet kunnen waarneemen, dan door de tralien van zyn hok, dus is het my onmogelyk geweest, de afmetingen van de verschillende deelen

(a) *Mémoires pour servir à l'Histoire naturelle des Animaux, Part. I. pag. 100.*

van zyn lighaam te neemen, noch de byzondere schikking der kleuren van zyn hair naauwkeurig te onderscheiden. De beschryving van den Hr. PERRAULT kan dit gebrek niet vergoeden, dan door eenige afmetingen van de uitwendige deelen, welke ik zal opgeeven; ik zal 'er de waarneemingen by voegen, welke die Schryver over de inwendige deelen gegeeven heeft, met derzelver afmetingen, voor zo verre als zy tot het bestek myner beschryvinge kunnen gerekend worden te behooren.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het eind van den smoel tot het begin van den staart	2.	6.	0.
Hoogte van het eind der klaauwen tot het bovenst van den rug	1.	6.	0.
Lengte van den staart	0.	8.	0.

Het netvlies was zeer met vet beladen, het strekte zig uit tot in de liezen, en vouwde zig naar vooren op de darmen om.

De dunne darmen en de blinde darm, hadden alle tennaastenby dezelfde dikte; de kronkeldarm en de regte darm waren een derde dikker.

De maag was zeer groot en zeer wyd.

De lever hadt zes groote kwabben, van welke drie elk in twee deelen gedeeld waren; het galblaasje hadt eene geelagtige kleur.

De milt geleck eenigzints naar een eikenblad, omdat zy op verscheidene plaatsen uitgesneden was, zy hadt eene rood-bruine kleur.

Het middelrif was zeer vleefchagtig, en deszelfs zenuwagtig gedeelte hadt weinig uitgestrektheid.

De roede was zeer klein, daar was geen been in het roedehoofdje.

De boezemagtigheden van de hersenen waren overlans en weinig in getal.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van de dunne darmen van den portier af, tot den blinden darm	7.	0.	0.
Omtrek	0.	2.	0.
Lengte van den blinden darm	0.	1.	6.
Omtrek	0.	2.	0.
Lengte van den kronkeldarm en regten darm te zamen	1.	0.	0.
Omtrek	0.	3.	0.
Lengte van de geheele darmbuis zonder den blinden darm	8.	0.	0.
Lengte van de milt	0.	4.	0.
Breedte in het midden	0.	1.	3.
Lengte van de roede en het roedehoofdje	0.	1.	6.
Omtrek	0.	0.	4 $\frac{1}{2}$.

D E O C E L O T (*).

De Ocelot is een dier van Amerika, dat woest, vleesch vretende en verblindende is, en 't welk men moet plaatsen aan de zyde vanden jaguar en den cougar, of ten minsten onmiddelyk agter dezelve. Het mannetje (Pl. XXXVI) en het wyfje (Pl. XXXVII) zyn leevende te Parys gebragt, door den Hr. L'Escor, en men heeft hen op de kermis St. Ovide, in de maand september van dit jaar 1764 laten zien. Zy kwamen van de aangrenzende landen van Karthagena, en zy waren in de maand van oktober 1763, nog jong aan hunne moeder ontnomen; want zy waren slegts drie maanden oud, en evenwel hadden zy toen reeds sterkte en wreedheid genoeg, om eene teef, welke men hen voor voedster hadt gegeven, te dooden en op te vreten. Op den ouderdom van een jaar, toen wy hen gezien hebben, hadden zy omtrent twee voeten lengte, en het is zeker, dat zy nog groeyen; waarschijnlijk hadden zy zelfs toen nog maar de helft of twee derden van hunnen geheelen groei. Men vertoonde hen onder den naam van *kat-tygers*, of *tyger-katten*, maar wy hebben die onzekere en zamengestelde benaaming verworpen, en wel met te meer regt, omdat men ons, onder dien zelfden naam den jaguar, den ferval en den margay gezonden heeft, die egter alle drie verschillende dieren zyn, en die alle drie eveneens verschillen van het dier, dat hier in aanmerking komt.

De eerste Schryver, die uitdrukkelijk gewag van het zelve maakt, en wel op eene wyze om het te doen kennen, is FABRI; hy heeft de tekeningen, welke RECCHI daarvan gemaakt hadt, laten graveeren, en hy heeft 'er eene beschryving van gegeven, naar die zelfde tekeningen die gekleurd waren. Ook geeft hy 'er eene soort van Historie van naar het geen GREGORIUS DE BOLIVAR van dit dier geschreeven en hem verteld hadt. Ik maak deze aanmerkingen met oogmerk om eene zaak op te helderen, die de Natuurbeschouwers in dwaaling gebragt hadt, en waaromtrent ik erken, dat ik my met hun hadt vergift. Deze zaak is dat men met zekerheid kan weeten en bepaalen of de twee dieren door RECCHI getekend, het een met den naam van *Tlatlahquiocelotl*, en het tweede met dien van *Tlacoozlotl*, *Tlalocelotl*, welke vervolgens door FABRI als verschillende soorten beschreven zyn, niet

(*) Ocelot, een woordt dat wy by verkorting getrokken hebben uit *Tlalocelotl*, naam van dit dier in zyn geboorteland, in Mexiko.

Tlacoozlotl, *tlalocelotl*. *Catus pardus Mexicanus*. HERNAND. *Hist. Mex.* pag. 512. fig. *ibid*.
Pardalis, *felis cauda elongata*, corpore maculis superioribus virgatis inferioribus orbiculatis...
habitat in America. Magnitudo melis, supra fuscus, subtus albicans; linea punctaque nigra per
 totum corpus longitudinliter sparsa, sed pedes & abdomen tantum punctis, latera lineis latioribus
 albis & fuscis purgantur. Aures breves margine bifide absque penicillis pedes 5-4 cauda verticillato
 variegata proportione cati. Mystaces 4 ordinum in singulo ordine setæ 3. 5. 5. albæ, basi nigra,
 longitudine capitis, LINNÆUS, *Syst. Nat. Edit. X.* pag. 42.

als het zelfde dier beschouwd moeten worden. Men hadt grond om dezelve te beschouwen, en men beschouwde hen inderdaad als verschillende, schoon de afbeeldingen vry gelyk zyn, omdat zy verschillende naamen hadden, en omdat de beschryvingen verschilden. Ik dagt derhalven dat het eerste dezer dieren het zelfde kon zyn als de faguar; in gevolge waarvan ik in de naamlyst der dieren aan dit dier den Mexikaanschen naam van *Tlatlahqui-ocelotl* gegeven heb; maar die Mexikaansche naam past niet voor het zelve, en sints wy de mannetjes- en wyfjes-dieren, waarvan wy hier spreken gezien hebben, ben ik overtuigd geworden, dat de twee die door FABRI zyn beschreeven, niet dan het zelfde dier zyn, waarvan het eerste het mannetje en het tweede het wyfje is. Daar was een gelukkig toeval noodig, gelyk als dat 't welk wy gehad hebben, om het mannetje en het wyfje by malkanderen te zien, en deze dwaaling te bemerken. Van alle dieren met getygerde vagt, heeft de mannetjes ocelot zekerlyk het schoonste vel, en dat de bevalligste verscheidenheden aanbiedt (a). Dat van den luipaard zelve komt 'er niet by ten opzichte van de levendigheid der kleuren, en de regelmatigheid der tekening, en dat van den jaguar, van den panther, of van den onca komt 'er nog minder by; maar in de wyfjes ocelot zyn de kleuren zwakker, en de tekening minder regelmatig, en het is dit zeer zichtbaar verschil, 't geen RECCHI, FABRI (b) en de anderen heeft kunnen bedriegen. Men zal de afbeeldingen en beschryvingen van het een en ander dezer dieren vergelykende, zien dat de verschillende kenmerken zeer aanmerkelyk zyn, en dat 'er aan de vagt van het wyfje veel bloemen en sieraaden ontbreken, dewelke op die van het mannetje gevonden worden (c).

Wanneer de ocelot tot zyn volkomen groei gekomen is, heeft hy, volgens GREGORIUS DE BOLIVAR, twee en een half voet hoogte, tegen omtrent vier voet lengte; de staart, schoon vry lang, raakt egter den grond niet als hy nederhangt, en is by gevolg niet veel meer dan twee voeten lang. Dit dier is zeer gulzig en verslindende, schoon ter zelfder tyd vreesagtig; zelden tast hy de menschen aan; hy is bang voor de honden, en, zodra hy daar van vervolgd wordt, wykt hy naar de bosschen, en klautert op een boom; hy onthoudt zig zelfs veelal op de boomen, hy ligt zig daar te slaapen, en hy

(a) *Univerfum corpus pulchro vaseoque subrubet colore, excepto inferiore ventre, qui potius albicat. Maculis rosarum nigricantibus omnibus intra suave rubentem colorem; totum ita corpus pedes & cauda ordine quodam distinguntur, ut elegantem plane huic, animali acupictum tapetem vel peripetasma impostum, crederes; sunt autem maculae haec in dorso & capite rotundiores majoresque versus ventrem vero pedesque oblongiusculae & multo minores. FABRI apud HERNARD, Hist. Mexic. pag. 498.*

(b) *Si animalis figuram spectemus cum antecedente non nihil corporis, delineatio congruit. Si colorem & maculas, quibus pinguitur, plurimum discrepat; in hoc totius color corporis non rubicundus sed obscure cinereus apparet, praeter ventrem tamen, qui albicat; maculae nec ordinatae adeo nec ita rotundae roseae coloris & figurae sed oblongae nigricantes omnes, in medio vero albicantes sparguntur; cura non ita fortis, &c. ibid. pag. 512.*

(c) Zie hier agter de beschryving van den Ocelot.

hy loert daar, wakker zynde, op het wild of tam vee, dat voorby komt, waarop hy zig werpt, zodra het onder zyn bercik komt. Hy verkieft het bloed boven het vleefch, en 't is te dezer oorzaake, dat hy een groot aantal dieren verdelgt, omdat hy, in plaats van dezelve te eeten, en 'er zig mede te verzadigen, zyn dorft alleenlyk lescht, door hun bloed te zuigen (d).

In zynen staat van gevangenis behoudt hy zyne zeden en gebruiken; niets kan zyne woefte geartheid verzagten; niets kan zyne onrustige beweegingen bedaaften. Men is verpligt hem altyd in een hok te houden. „ Op de drie „ maanden, (zegt de Hr. Escot), toen die twee jongen hunne voedster hadden opgevreten, hield ik hen in een hok, en ik heb hen daar met versch vleefch gevoed, waarvan zy zeven of agt ponden daags eeten. De liefdehandel tusschen het mannetje en het wyfje, gaat op de wyze als by onze huiskatten. Daar heeft eene zonderlinge meerderheid van den kant van het mannetje onder hen plaats: welk een sterken eetlust deze beide dieren hebben, nooit krygt het wyfje in 't hoofd om iets te neemen, voor dat het mannetje geheel verzadigd is, en hy haar de overgeschotene brokken toeduwt, welken hy zelf niet lust. Ik heb hun verscheidenmaalen leevende katten gegeven; zy zuigen haar het bloed uit, tot dat 'er de dood opvolgt; maar zy eeten nooit derzelve vleefch. Ik had voor hun onderhoud twee jonge geiten mede aan boord genomen, want zy eeten „ nooit gekookt of gezouten vleefch” (e).

Het blykt uit het getuigenis van GREGORIUS DE BOLIVAR, dat deze dieren gemeenlyk maar twee jonge voortbrengen, en dat van den Hr. Escot schynt dit te bevestigen; want hy zegt ook, dat hy de moeder gedood hadt, voor dat hy de twee jongen, daar wy van gesproken hebben, hadt gevangen. Het is met den ocelot, even als met den jaguar, den panther, den luipaard, den tyger, en den leeuw; alle die dieren, opmerkelyk door hunne grootte, brengen slegts in kleinen getale voort, terwyl de katten, welken men ook onder dezen stam zou kunnen betrekken, maar die kleiner zyn, in vry grooten getale werpen; het geen toont, dat het meer of minder in de voortteeling, veel meer van de grootte dan van de gedaante afhangt.

(d) *Nota.* DAMPIER spreekt van dit dier onder den naam van kat-tyger, en zie hier wat hy 'er van zegt. „ De kat-tyger van de landen van de baay van Campeche, heeft de grootte van onze honden, welken men met de stieren laat vegten; hy heeft korte pooten, en een gedrongen lighaam, tennaastenby gelyk dat van een bandhond, maar in al het overige, dat is te zeggen den kop, het hair, en de wyze van zyn prooi op te zoeken, gelykt hy zeer naar den tyger (*Jaguar*), behalven dat hy niet wel zo dik is; zy zyn hier in grooten getale; zy verslinden de jonge kalven en het wild, dat men daar in overvloed vindt. Ook zyn zy te dezer oorzaake minder te vreezen, omdat zy geen gebrek aan voedsel hebben... Zy hebben eene trotsche houding en een woefte uitzigt.” *Voyage de DAMPIER, Tom. III. pag. 306.*

(e) Brief van den Hr. L'Escot, die deze dieren van 't vaste land van Carthagena heeft medegenomen, voor den Hr. de BEOST, Correspondent van de Akademie der Weetenschappen, in dato 17 September 1764. *Nota.* De Hr. DE BEOST, die ons dezen brief wel heeft willen mededeelen, heeft veele kundigheden in de Natuurlyke Historie, en het zal niet de eenige gelegenheid zyn, welke wy zullen hebben om te spreken van dingen, die hy ons heeft medegedeeld.

BESCHRYVING VAN DEN OCELOT.

Dit dier (*Pl. XXXVI*) is byna zo groot als de jaguar en de lynx, want het heeft byna twee voeten lengte, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart; het gelykt ook in evenredigheid des lighaams veel naar den jaguar, en naar de andere dieren van die foort, gelyk den tyger, den panther, den luipaard, enz. Het heeft den smoel langer en dikker dan de kat, en den staart korter, welke tennaastenby van dezelfde lengte is, als die van den jaguar; hy is niet meer dan omtrent een voet lang, voor zo verre ik van de afneetingen van dit dier heb kunnen oordelen, toen ik het door de tralien van een hok zag. Het was te wild om zig te laten aanraaken, zyn hair schein my egter toe van dezelfde lengte en hoedanigheid te zyn, als dat van den jaguar, den panther, enz. maar het bont was fraaier door de verdeeling der kleuren, die verschillende figuren vertoonden, evenredig in haare verscheidenheid, zy wierden gevormd door zwarte streepen en vlakken op witte of vaale gronden: men zag op het bovenst van den smoel en den kop eene zwarte streep, die zig aan wederzyde, van het neusgat af tot den voorsten hoek van het oog, uitsprekte, en zig op den kop verlengde, en op het agterhoofd ter zyde van het oor eindigde. Tusschen die twee streepen, op het voorhoofd en den kop, waren kleine zwarte vlakjes die regelmaatig in de gedaante van een langwerpig bloemvak geschikt waren, daar zaten ook ter plaatse der knevels, verscheiden reien van kleine zwarte ronde vlakjes; daar waren twee streepen van dezelfde kleur, langs de zyden van het onderst kaakbeen boven elkanderen geplaatst, de bovenste eindigde aan den buitensten hoek van het oog, het voorst eind van de onderste hadt twee takken, welker onderste naar de keel toe gerigt was. Op het bovenst van den hals waren vier in de lengte loopende banden, en eene zwarte streep tusschen de middenste banden; de vier banden waren niet in het geheel zwart, zy waren in het midden vaal; de twee buitenste banden waren een weinig naar onderen gekromd, aan hun agterst eind in de gedaante van een haak, die zo groot niet is als by den margay, van welken in het vervolg van dit Deel gewag staat gemaakt te worden. Eene zwarte streep strekte zig langs den rug van den ocelot uit, tot aan het begin van den staart; daar was aan elke zyde van die streep, eene evenwydige rei van zwarte en eironde vlakjes, van omtrent een duim lengte, en onder deze rei twee andere, uit eironde figuren zamengesteld, die aan de randen zwart, en in het midden vaal waren, met kleine zwarte ronde vlakjes: de kleine middellyn der eironde figuren, was omtrent een duim lang, en liep in de lengte met betrekking tot de lengte van het lighaam; onder de derde rei was op de zyden van het lyf een band van meer dan een duim breedte, die zig van den schouder tot voor de dye uitsprekte, en die met zwart om-

De Sève. del.

C.F. Fritsch. sc.

I. OCELOT MALE.

De Sore, del.

L' OCELOT FEMELLE.

C. F. Weisbach, sculp.

zoomd was, even als de eironde figuren, en in het midden vaal met kleine ronde zwarte vlakjes; onder dezen band was een andere wat smaller, deze was afgebroken; de ander daarentegen ging door van het een eind tot het ander aan de regter zyde; die lange banden maaken een zeer onderscheidend kenmerk tusschen het dier, waarvan wy spreken, en den panther, die ronde of rondagtige figuren heeft met zwart omboord, en vaal in het midden, met eene zwarte stip in het middenpunt; daar waren ook diergelyke op de dye en op het kruis, en andere eironde op den schouder en langs den arm. Onder aan den hals waren dwars loopende streepen, van welke de een van den eene naar de andere zyde liep, als een halsband by de borst geplaatst; dat deel, de buik, de vier beenen, en de voeten hadden slegts zwarte vlakken, die van den voorarm en het eigenlyk been waren veel grooter dan die der voeten; daar waren ook zwarte vlakken op den staart, zy waren aan het eind veel grooter dan aan zyn begin. De grondkleur op het bovenst van den snoel, den kop en den hals, op den rug, op het bovenst van het kruis en den staart was vaal, behalven op het eind van den staart, dat byna geheel zwart was; de grondkleur was wit of witagtig op het onderst gedeelte en op de zyden van den kop, den hals, en het lyf, op het onderst van den staart en op de beenen; de voeten hadden eenen graauwen grond, met eene flauwe tint vaal gemengd.

Het wyfje (*Pl. XXXVII*) was een weinig kleiner dan het mannetje, het hadt tennaastenby dezelfde kleuren op dezelfde wyze verdeeld, maar zy waren zo duidelyk niet, het vaal was bleeker, het wit zo zuiver niet, de streepen zo breed niet, en de vlakken hadden niet zo groot eene middellyn. De zwarte streep van het middenst van den rug, was op verscheidene plaatsen afgebroken; daar waren op de schouderen en op het kruis geen eironde figuren, van zwart omboord en gestippeld in het midden, maar alleenlyk zwarte vlakken in het rond geschikt als by den luipaard. De vlakken van het eind van den staart, waren kleiner dan by het mannetje; het bont was zo fraai niet, men moest het van naby bezien, om alle de byzonderheden er van te onderscheiden, die by het mannetje veel duidelyker waren.

D E M A R G A Y (*).

De margay is veel kleiner dan de ocelot; hy gelyk naar de wilde kat in grootte en maakzel van het lighaam; hy heeft alleenlyk een vierkanter kop, een minder spitsen snuit, meer geronde ooren en een langer staart; zyn hair is ook korter dan dat van de wilde kat, en hy is met zwarte banden, streepen, en vlakken getekend op een vaalen grond; men heeft hem ons van Cayenne toegezonden, onder den naam van *kat-tyger*, en hy heeft inderdaad wat van de natuur van de kat, en van die van den jaguar of van den ocelot, die de twee dieren zyn waaraan men den naam van tyger in de nieuwe wereld gegeeyen heeft. Volgens FERNANDES is dit dier, wanneer het zyn volkomen groei gekregen heeft, niet wel zo groot als de civetkat; en volgens MARCGRAVE, wiens vergelyking ons juister voorkomt, heeft het de grootte van eene wilde kat, waar naar het ook in zyne natuurlyke gebruiken gelykt, voor zo verre het even als deze niet dan van klein wild, gevogelte, enz. leeft. Maar hy is zeer moeijelyk te temmen, en verliest nooit zyn woesten inborst; hy verschilt veel in de kleur van het lighaam, schoon hy doorgaands is zo als wy hem hier vertoonen. Het is een dier, dat zeer gemeen is in Guianc, in Brazilië, en in alle de anderen Provintiën van Zuid-Amerika. Het is waarschyndlyk dat het dat zelfde dier is, 't welk men in Louisiene *pichou* noemt (a), maar de soort is minder gemeen in de gemaatigde, dan in de heete klimaat.

Zo wy die wreede dieren, welker vagt zo schoon en welker natuur zo bedriegelyk en trouwloos is, eens overzien, zullen wy in de oude wereld den tyger, den panther, den luipaard, den onca, en den ferval, en in de nieuwe den jaguar, den ocelot, en den margay vinden, waarvan de laatst gemelden, alle drie, niet dan de verkleinende of verkleinde wezens der eersten schynen te zyn, en die noch de gestalte, noch de kragt, der eersten

(*) *Margay*, een woord getrokken uit *Maragua*, of *Maragaia*, de naam van dit dier in Braziliën.

Daar zyn aan de Maragnon dieren, die eene soort van wilde katten schynen te zyn, en welken de Indiaanen *Margaia* noemen, zy hebben een zeer schoone vagt, en zyn allerwegen gespikkeld. *Mission du Pere d'ABBEVILLE*, pag. 250.

Tepe Maxtlaton, FERNAND. *Hist. Nov. Hisp.* pag. 9.

Maraguao, sive *Maracaia*, MARCG. *Hist. Nat. Brasl.* pag. 233.

Felis feræ Tigrina Malakaia, BARRERE. *Hist. de la France*, *Equin.* pag. 153.

Felis sylvestris tigrinus ex Hispaniola. SEBA. *Vol. I.* pag. 77. *tab. 48.* fig. 2.

Felis ex griseo flavescens maculis nigris variegata... *Felis sylvestris tigrina*. *Le Chat sauvage tigré*. BRISSON. *Regn. anim.* pag. 266.

(a) De *Pichou*, is een soort van bunfing-kat, zo hoog als een tyger, maar minder dik; dit dier heeft een schoon vel; het is een groot vernielcr van het gevogelte, maar by geluk is het niet gemeen in Louisiene. *Histoire de la Louisiene, par le PAGE DU PRATZ, tom. II.* pag. 92. fig. pag. 67.

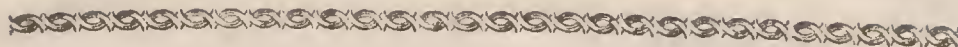
hebbende, zo vreesagtig, zo lafhartig vallen als de andere trotsch en onverzaagd zyn.

Daar is nog een dier van dit geslagt, dat van alle die, welken wy genoemd hebben, verschilt; de Bont-werkers noemen het guepard; wy hebben 'er verscheidene vellen van gezien; zy gelyken naar die van den lynx in de lengte van het hair, maar, dewyl de ooren niet in een kwastje uitloopen, is de guepard niet geheel en al een lynx. Hy is ook geen panther noch luipaard; hy heeft geen kort hair gelyk als deze dieren, en hy verschilt van allen door een soort van maanen, of van grof hair van vier of vyf duimen lengte, 't welk hy op den hals, en tusschen de schouderen draagt. Het hair van zyn buik is ook drie of vier duimen lang, en de staart is in evenredigheid van den panther, den luipaard, en den onca, korter. Hy is tennaastenby van de grootte van het laatstgemelde dier, als zynde slegts omtrent vierde half voet lang van lighaam; voor het overige is zyne vacht, die zeer bleekvaal van kleur is, even als die van den luipaard doorzaaid met zwarte vlakken, maar die digter by elkanderen en kleiner zyn, als hebbende slegts drie of vier lynen middelyns (b).

Ik heb gedagt, dat dit dier het zelfde moest zyn, als dat, 't welk KOLBE aanduidt, onder den naam van *wolf-tyger*; ik plaats hier onder zyne beschryving (c), op dat men dezelve met de onze moge kunnen vergelyken. Het is een gemeen dier in de landen die aan de Kaap de Goede-hoop grenzen. Den geheelen dag onthoudt hy zig in de klooven der rotzen, of in gaten, welken hy zig in de aarde graaft: des nagts gaat hy zyn prooi zoeken; maar, dewyl hy onder het opjaagen van zyn wild huilt, waarfchouwt hy de menschen en de dieren, zodat men hem vry gemaklyk vermyden of dooden kan. Voor het overige schynt het woord *guepard* afgeleid van het woord *leopard*, of *lepard*, zo als de naam van *luipaard*, by de Nederlanders en Duitschers dikwils wordt uitgesproken: ook hebben wy bemerkt, dat 'er verscheidenheden in deze soort zyn, ten opzichte van den grond van het hair en de kleur der vlakken, maar alle de guepards hebben het gemeen kenmerk van lang hair onder den buik, en van eene soort van maanen op den hals.

(b) Zie hier agter de beschryving der vellen van den guepard.

(c) Hy is van de grootte als een gemeene hond, en zomtyds wat dikker; zyn kop is breed gelyk die der doggen of bulhonden, welken men in Engeland tegen de stieren laat vegten; hy heeft dikke kaakbenen, gelyk ook een dikken snuit en zwaare oogen; zyne tanden zyn zeer snydende; zyn hair is gekroeft gelyk dat van een waterhond, en gevlaakt gelyk dat van een tyger; hy heeft breede pooten, die met dikke klauwen gewapend zyn, welken hy intrekt, wanneer hy wil, gelyk de katten; zyn staart is kort... De leeuw, de tyger, en de luipaard zyn zyne doodelyke vyanden; zy maaken zeer dikwils jagt op hem, zy vervolgen hem tot in zyn legers, werpen zig op hem, en verscheuren hem in stukken. *Description du Cap de Bonne-Esperance, par KOLBE, Tom. III. pag. 69.70. Nota.* Het dier, waaraan deze Schryver den naam van tyger geeft, is het zelfde, als 't welk wy *Leopard*, of *Luipaard* geheeten hebben, en dat, waaraan hy den naam van *Leopard* geeft, is inderdaad de Panther.

BESCHRYVING VAN DEN MARGAY.

De margay (*Pl. XXXVIII*), die tot onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, te Cayenne gedood zynde, was aldaar zodanig bereid dat er niets onder het vel overbleef dan de beenderen van den kop en de voeten, waarna men het vel hadt opgevuld. Het komt my voor dat dit dier zo groot niet was, als onze katten, en dat het slegts één voet drie of vier duimen lengte hadt, van het eind van den smoel tot het begin van den staart; maar de staart van den margay, was naar evenredigheid langer dan die van de kat, want hy hadt elf duimen lengte; de kop was zo breed niet, de smoel langer en de ooren korter, zy hadden slegts veertien lynen lengte. De margay heeft door die evenredigheden meer overeenkomst met den tyger, den luipaard, den panther, den jaguar, enz. dan met de kat; hy gelykt ook meer naar die dieren dan naar de kat in hoedanigheid en kleur der hairen, welker lengte slegts omtrent een halve duim was. Het bovenst en de zyden van den kop, den hals, en het lighaam, de buitenste zyde van den arm, den voorarm, de dye en het been, en het bovenst der voeten, hadt eene heldere vaale kleur met zwarte streepen en vlakken. Het onderst van den kop, den hals, en het lighaam, de binnenste zyde van den arm en den voorarm, de dye, en het been waren wit met zwarte vlakken en streepen; het oog was met zwart omboord, daar was aan wederzyde van de kruin van den kop eene zwarte streep, die zig van boven het oog tot het agterhoofd uitstrekke, en eene andere streep van dezelfde kleur, die aan den agtersten hoek van het oog begon, en aan de zyde van den hals nederliep, en vier andere, die zig op het onderst van den hals uitstrekten. Daar waren ook overlangse en onregelmaatige streepen boven op het lyf; en eene streep op den schouder, die eene foort van haak vertoonde, enz. Het oor was wit op het middenst van de buitenste zyde, het overige was zwart: men zag zwarte vlakken van verschillende grootte en verscheidene gedaanten op den kop, het lyf, de beenen, en den staart, die met zwart, vaal, en graauw getekend was.

De Vere del.

LE MARGAY.

C. B. Frazar, jr.

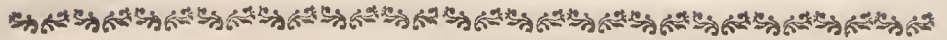

BESCHRYVING VAN DEN GUEPARD.

Ik heb van dit dier niet meer gezien dan twee vellen, van welke het een drie en een halven voeten lengte hadt, van het eind van den smoel tot het begin van den staart, die één voet agt duimen lang was; het hair was zagt, op het grootst gedecte van het lyf een duim lang, onder aan den buik drie en een halven duimen lang, en vier duimen en een halven boven aan den hals, en tusschen de schouderen in de gedaante van kleine maanen, het geen de tygers, de panthers, de luipaarden, enz. niet hebben; het hair van het vel van den guepard, was van eene vuil witte kleur, met een ligte tint vaal, voornaamlyk op den kop, en op de vier beenen; dat gheele vel was doorzaaid met kleine zwarte vlakjes byna rond, zeer digt by elkanderen geplaatst, voornaamlyk langs den rug en den staart; die op den buik stonden het verft van elkanderen, en die der dyen waren de grootste; zy hadden egter weinig meer dan een halven duim middellyns; de maanen waren van zwartagtig bruin, en dof en bleekvaal gemengd, zyne hairen waren hard; daar was eene streep, die zig uitstreckte van den hoek desmonds tot den voorsten hoek van het oog; de ooren waren slegts twee duimen lang, het onderst van hunne buitenste zyde was zwart; het onderst van het benedenst kaakbeen hadt eene witte kleur; het eind van den staart was zwart.

Het ander vel van een guepard, was slegts drie voeten lang, en de staart een voet twee duimen; het schein van een jonger dier te zyn, het verschilde niet van het eerst, dan daarin, dat het hair langer was, behalven dat der maanen; de witagtige grondkleur was helderer; voor het overige waren de kleuren op deze twee vellen volmaakt dezelfde.

DE CHACAL OF JAKHALS (*) EN DE ADIVE.

W y zyn niet zeker, dat deze twee naamen twee dieren van verschillende foorten aanwyzen: wy weten alleenlyk dat de chacal of jakhals, grooter, woester, moeilijker te temmen is, dan de adive (*a*); maar dat zy voor het overige elkanderen in allen opzigte schynen te gelyken. Het zou derhalven wel kunnen zyn, dat de adive niet dan de tamme chacal was, daar men een huiffelyk ras, kleiner, zwakker, en zagtaartiger dan het wilde ras van gemaakt hadt, want de adive is ten opzigte van den chacal, tenaastenby het geen de waterhond is ten opzigte van den herdershond. Dewyl egter dit stuk niet dan door eenige byzondere voorbeelden, wordt aangeduid; dewyl de foort van den chacal in 't algemeen niet huiffelyk is, gelyk die van den hond; dewyl daarenboven zeldzaam zulk een groot verschil tusschen dieren van dezelfde foort, in hunnen staat van vryheid gevonden wordt, zyn wy zeer geneigd te denken, dat de chacal en de adive inderdaad twee onderscheidene foorten zyn. De wolf, de vos, de chacal, en de hond maaken vier foorten, die, schoon zeer na aan elkanderen grenzende, egter van elkanderen wezendlyk verschillen. De verscheidenheden in de foort van den hond zyn in grooten getale, de meeste komen van den staat van huiffelykheid, waartoe dit dier van alle tyden schynt gebragt te zyn. De mensch heeft rassen in deze foort van dieren geschapen door de grootste of de kleinste, de bevalligste of de lelykste, de ruigste of de kaalste, enz. te verkiezen en te zamen te laten vermengen; maar behalven deze rassen door de hand van den mensch voortgebragt, zyn 'er in de foort van den hond veele verscheidenheden, die niet dan van het klimaat schynen af te hangen. De dog, de deen, de patryshond, de turksche hond, de hond van Siberie, enz. hebben hunne naamen van het klimaat, waaruit zy oorspronkelyk zyn, en zy schynen meer verschillende onder elkanderen te zyn, dan de chacal van de adive verschilt; het zou derhalven kunnen zyn, dat de chacals onder

ver-

(*) *Chacal*, *Jackal*, naam van dit dier in de levant, welken wy hebben aangenomen. *Adil* volgens BELON. *Tulki* in eenige streeken van de levant, volgens OLEARIUS: *facalle*, volgens C. DE BRUIN. *Addibo* in het Italiaansch volgens den Vader VINCENT MARIA: *Chical* in Turkye, volgens HASSELQUIST: *Sical* volgens POLLUX; *Sqilachi* in 't Grieksch, volgens BELON; *Zacalia* volgens SPON en WEELER; *siachal*, *schachal*, *sechaal*, *sical* in Perzie, volgens KEMPFER; *jacard* volgens DELON; *Deeb* in Barbarye, volgens SHAW; *Faqueparel* in Bengale, en *Nari* in Madura, volgens andere Reisbeschryvers *Adil*; een beest tusschen een wolf en een hond, 't welk de Grieken gemeenlyk *sqilachi* noemen, en meenen de *chryseos*, of *lupus aureus*, der oude Grieken te zyn. *Observ. de BELON*, feuill. 163.

Lupus aureus. KEMPFER, *Amoen. ext. pag.* 413. fig. *pag.* 407. fig. 3.

Vulpes Indiae orientales Valentin, *Mus. pag.* 452. fig. *tab. ibid.*

Canus flavus, *lupus aureus*. . . *Le Loup-doré*. BRISSON. *Regn. anim. pag.* 237.

Aureus Canis, *lupus aureus didus*. LINN. *Syst. Nat. Edit. X. pag.* 4c.

(*a*) *Nota*. Ik heb in eenigen onzer Chronyken van Frankryk geleezen, dat ten tyde van Karel IX. veele vrouwen aan het Hof, adives, in plaats van kleine hondjes hadden.

verschillende klimaatën veele en sterke verscheidenheden ondergaan hadden; en dat komt vry wel overeen met de *facta*, welken wy verzameld hebben. Het blykt uit de Schriften der Reisbeschryveren, dat 'er overal groote en kleine chacals of jakhalzen zyn; dat zy in Armenie, in Cilicie, in Perſie, en in dat geheele gedeelte van Aſie, 't welk wy de Levant noemen, en alwaar deze soort van dieren zeer talryk, zeer ongemaklyk, en zeer ſchadelyk en nadeelig is, gemeenlyk zo groot vallen als onze vossen (b); dat zy ſlegts wat

(b) De jaerd of de adive is zo groot als een middelmatige hond, gelykende in den ſtaart naar de vos, en in den bek naar den wolf; men voedt hen in de huizen op; maar hunne geartheid is zig overdag te verbergen onder den grond, van waar zy niet dan des nagts te voorſchyn komen, om ſpys te zoeken; zy gaan by benden, verſlinden de kinderen, en vlugten voor de menſchen. Hunne ſchreeuw is klagende, en men zou dikwils zeggen, dat het de ſchreeuw is van verſcheiden kinderen, van verſchillenden ouderdom met elkanderen vermengd. De honden beſtryden hen, en houden hen van de huizen verwyderd. *Voyage de DELON, pag. 109.* — Men vindt in Perſie eene soort van vos, *ſchakal* geheten, welke de Inwooners gemeenlyk *tukki* noemen; zy zyn menigvuldig en hebben tennaastenby de grootte van onze Europiſche vossen; hunne rug en zyden zyn bedekt met een soort van grove dikke wol, met lange en ſtyve hairen: de buik is wit als ſneeuw, de ooren zo zwart als git; de ſtaart kleiner dan die van onze vossen; wy hoorden hen des nagts zwerfen rondom het dorp, daar wy ons bevonden; en zy verveelden ons grootlyks door hun droevig en naar geſchreeuw, dat vry veel naar de ſtem van een kermend menſch gelykt, en 't welk zy onophoudelyk doen hooren. *Voyage d'OLEARIUS. pag. 531.* — De *addibo*, (*adive*) gelykt in maakzel naar den wolf, gelyk ook in zyn hair en ſtaart, maar hy is kleiner en zyne geſtalte is zelfs beneden die van de vos; hy is zeer verſlindende maar dom; hy trekt des nagts op, en blyft over dag in zyn leger; by het vallen van den avond ziet men niet anders dan deze dieren in het veld; zy naderen de Reizigers, en blyven ſtaan om hen te beſchouwen, zonder dat zy iets ſchynen te vreezen. Zy loopen in de huizen en in de kerken, alwaar zy alles wat van hunne gading is, verſcheuren en opvreeten; in 't byzonder is alles wat van leder gemaakt is, hun begunſtigd geregt. De *adive* maakt een geluid gelyk als dat van de vos, wanneer één roept antwoorden alle de andere. De drift van allen te gelyk te ſchreeuwen ſchynt niet vrywillig, maar een louter uitwerkzel van werktuigelyke noodzaaklykheid; in zo verre, dat wanneer één dezer dieren in een huis is gedrongen om te rooven, en daar zyne makkers van verre hoort ſchreeuwen, hy zig niet kan beletten van inſgelyks te ſchreeuwen, en hier door zig te ontdekken. *Voyage du Pere Fr. VINCENT-MARIE Chapitre XIII.* Artikel, overgezct door den Hr. *Marquis de MONTMIRAIL.* — Men heeft ſedert meer dan tien maanden een chaeali gehouden in een huis, alwaar ik eenigentyd gewoond heb: het is een dier zo gelyk aan den vos in grootte, in maakzel en in kleur, dat de meeste vreemdelingen zig daar in vergiffen, wanneer zy het voor de eerste reize zien; het grootste verſchil tuſſchen het een en ander dezer dieren is in den kop, welken de chaeali heeft, zo als een herdershond met een langen bek; en in het hair, 't welk hy ruw heeft gelyk dat van den wolf. Hy ſtinkt zo ſterk, dat hy niet een oogenblik op eene plaats kan nederliggen, zonder dezelve te beſineten. . . Dit dier is ten uiterſten gulzig en ſtout. . . Het vreeft niet in de huizen te dringen. . . Wanneer het een menſch ontmoet, in plaats van te vlugten, gelyk de andere beesten, ziet hy denzelven trotsch aan, als om hem te braveeren, en vervolgt daarna zyn weg. Hy is van een kwaaden inborst en altyd gereed te byten, welke zorg men aanwende om hem te verzagten door liefkoozingen of door hem te eeten te geven; het welk ik heb kunnen waarneemen in die, waarvan ik ſtraks meldde, die zeer jong gevonden was geweest, en welken men het vermaak hadt genomen, van op te voeden als een hond, daar men veel werk van wilde maaken. Hy liet zig egter niet volkomen tam maaken; hy wilde niet dulden dat hem iemand aanraakte; hy beet 'yder een, en nooit konde men het zo verre met hem brengen, dat men hem belettede, op de tafel te klimmen, en daar alles af te haalen wat hy krygen kende. Het land van Natolie is geheel vervuld met deze chaealis; men hoort hen alle nagten een zeer groot geraas rondom de ſteden maaken; niet met blaſſen gelyk de honden, maar met een zekeren ſcherpen ſchreeuw, die hun byzonder eigen is. *Voyage de DUMONT. La Haye 1699. tom. IV. pag. 29.*

korter beenen hebben, en dat zy opmerkelyk zyn door de kleur van hun hair, dat levendig en schitterend geel is; het is hierom dat verscheiden schryvers den chacal of jakhals, vergulden wolf genaamd hebben. In Barbarye, in de Oost-Indiën, aan de Kaap de Goede-hoop, en in andere landen van Afrika en Asia schynt deze soort van dieren veele verscheidenheden ondergaan te hebben; zy vallen in die heete landen grooter, en hun hair is eer van eene bruin-roffe dan schoone gele kleur; en daar zyn ook van verschillende kleuren (c). De soort van den chacal is derhalven verspreid door geheel Asie, van Armenie tot Malabar (d) en wordt ook gevonden in Arabie, in Barbarye (e), in Mauritanie, in Guinee (f), en in de landen van de

(c) De Jackal, welken de onderdaanen van den Koning van Comany by Acra ons bragten, was zo groot als eu schaap, maar hy was hooger op de voeten. Zyn vel was kort en gevlaakt; zyne pooten waren naar evenredigheid van zyn lighaam, verbaazend dik;... ook hadt hy een dikken, platten, en breedden kop, met tanden, die elk de lengte van een vinger, en daar boven, konden haalen.... Aan de voeten heeft hy nagels of klaauwen van eene vreeslyke dikte. *Voyage de BOSMAN, pag. 331.*

(d) Daar zyn in Bengale, wilde honden, jacqueparels, of schreeuw-honden geheren, welker hair rood is. Zy komen met benden alle nagt op eene vreeslyke wyze baffen of raazen, langs de Ganges; hunne stemmen zyn zo verschillende en hun geschreeuw zo hard, dat men elkan deren niet kan hooren spreken: zy wyken niet, wanneer de Mooren by hen langs gaan... Deze dieren zyn gemeen byna in geheel Indiën. *Voyage de JOMIGO DE BIERVILLAS, I. Partie pag. 178.* — Daar is in Madura eene soort van wilde kat, welke men eer voor een vos zou neemen: de Indiaanen noemen het *Nari*, en de Portugeezen *Adiba*... Terwyl ik 's nagts reisde, hoorde ik altoos het gehuil dezer dieren. *Lettres éditantes XII. Rec. pag. 98.* — Te Guzarate vindt men eene soort van wilden hond, welken zy *jakals* noemen. *Relation de MANDELSLO; suite d'OLEARIUS, tom. II. pag. 234.* — Men ziet een groot getal jackales of jachals op 't land van Malabar; ik heb hen ook gezien in de bosschen van Ceylon; zy zyn van maakzel als een vos, byzonderlyk ten opzigte van den staart... zy zyn zeer dristig naar menschevleesch... zy volgden ons leger en groeven de lyken op... wy hoorden des nagts dikwils een vervaarlyk geschreeuw van deze dieren, het welk vry wat naar dat van toornige honden geleet... zy schreeuwen met herhaalingen als of zy elkanderen antwoorden. *Recueil des Voyages de la Compagnie des Indes orientales, tom. VI. pag. 480.* — Het geheele land van Calicut is insgelyks vervuld met vossen, (Chacals) die des nagts tot zelfs in de Stad komen, en jaagen, gelyk hier de honden doen, en men hoort den geheelen nagt geen ander geluid in de tuinen en langs de wegen. *Voyage de Fr. PYRARD, tom. I. pag. 427.* — De *schecale* is een soort van wilden hond... Daar is zulk eene groote menigte in den omtrek van Suratte, dat wy elkanderen niet verstaan konden, wegens het groot geraas dat zy maakten, schreeuwende onderscheidenlyk *oua, oua, oua*, 't welk naar het geblaf van den hond gelykt; dit dier is gulzig naar menschenlyken... Daar zyn 'er ook in menigte in de woestynen van Arabie, langs de Tyger, den Eufraat, en in Egypte. *Voyage de BOULAYE-LE-GOUZ, pag. 254.*

(e) In de Koningryken van Tunis en Algiers is de *Deab* of *Jackall* van eene donkerer kleur dan de vos, en tennaastenby van dezelfde grootte; hy schreeuwt alle avonden in de dorpen en in de tuinen, zig, even als de *dubbah*, met wortelen, vrugten, en kringen voedende. *Voyage de SHAW, tom. I. pag. 320. Nota.* De *dubbah*, daar SHAW hier van spreekt, is de hyena.

(f) Men vindt in Guinee, en nog gemeener in het land van Acra, en in dat van Aquamboë, een zeer wreed dier, 't welk onze lieden *jackals* noemen... Zy komen des nagts tot onder de muuren van het Fort, dat wy te Acra hebben, om de varkens, de schaapen, enz. zo zy daar kans toe zien, weg te rooven. *Voyage de BOSMAN, pag. 249.* Zie ook pag 331. en 332. — De wilde honden van Congo, welken men *Mebbia* noemt, zyn doodelyke vyanden van alle de andere viervoetige dieren; zy verschillen niet veel van onze jagthonden; men ziet hen by benden van dertig en veertig, zomtyds zelfs in grooteren getale.... Zy tasten alle soorten van dieren aan, en worden dezelve gemeenlyk meester door het getal; zy tasten de menschen

Kaap; zy fchynt gefchikt om die van den wolf (*g*) te vervullen, die in alle heete landen ontbreekt of ten minften zeer zeldzaam is.

Dewyl men evenwel chacals en adives in dezelfde landen vindt, dewyl de foort niet verbafterd heeft kunnen worden, door een langen ftaat van huiffelykheid; en dewyl 'er ftandvastig een aanmerkelyk verfchil tuffchen deze dieren in de grootte, en zelfs in de geartheid, plaats heeft, zullen wy dezelve als twee onderscheidene foorten befchouwen; met voorbehoeding van hen te zaam te voegen, zodra het door de ondervinding bewezen zal zyn, dat zy te zamen koppelen en voortteelen. Ons vermoeden onderwyl, wegens het verfchil dezer twee foorten, is des te beter gegrond, omdat het zelve met het gevoelen der ouden fchynt overeen te komen. ARISTOTELES, na duidelyk van den wolf, den vos, en de hyæna gefproken te hebben, duidt vry duifter twee dieren aan van het zelfde geflagt; het een onder den naam van *panther*; het ander onder dien van *thos*. De overzetters van ARISTOTELES, hebben den naam van *panther* verklaard, door *lupus canarius*, en *thos* door *lupus cervarius*; dat is het eerfte woord door *hondswolf* en het tweede door *hertenwolf* overgezet: deze uitlegging geeft genoeg te kennen, dat zy den panther en den *thos*, als foorten van wolven befchouwen; maar ik heb onder het artykel van den lynx doen zien, dat de *lupus cervarius* der Latynen niet de *thos* der Grieken is; die *lupus cervarius*, is dezelfde als de *chaus* van PLINIUS, dezelfde als onze lynx of *hertenwolf*, waarvan niet één kenmerk op den *thos* toepaffelyk is. HOMERUS, de dapperheid fchilderende van Ajax, die alleen zig op een drom van Trojaanen werpt, onder welken Ulyffes gewond zynde, zig bedremmeld vindt, ontleent zyne gelykenis van een leeuw, die zig plotfelyk werpende op eene bende *thos*, rondom een afgemat hert vergaderd, hen ftraks verjaagt en als verachtlyke dieren heenen dryft. De fcholiast van Homerus verklaart het woord *thos* door panther, welken hy zegt eene foort van zwakke en vreesagtige wolf te zyn; dus zyn de *thos* en de panther door eenige oude Grieken voor het zelfde dier genomen; maar ARISTOTELES fchynt hen te onderscheiden, zonder hen egter verfchillende karakters of eigenschappen toe te fchryven. „ De *thos*, „ zegt hy, hebben alle de inwendige deelen gelyk aan die van den wolf (*h*)... „ Zy koppelen (*i*) gelyk de honden, en brengen twee, drie of vier jongen „ voort, die met gefloten oogen geboren worden; de *thos* heeft het lig- „ haam en den ftart langer dan de hond, met minder hoogte, en fchoon

niet aan. *Voyage du P. ZUCHEL à Congo, & en Æthiopie, pag. 293.* aangehaald door KOLBE. De wilde hond van de Kaap de Goede-hoop, gelykt naar die van Congo, door den Vader P. ZUCHEL befchreven &c. *Descript. du Cap de Bonne-Efperance, par KOLBE, Part. III. pag. 48.*... Daar is aan de Kaap een dier, waarvan de foort veel naar die van den vos gelykt. GESNER en anderen hebben het gekruifte vos genaamd: de Europeaanen van de Kaap, geeven het den naam van jackals, en de hottentotten dien van *zenlie* of *kenlie*. IDEM. *Part. III. pag. 62.*

(*g*) Ik heb waargenomen, dat 'er niet veel wolven in Hirkanie, noch in de andere Provin- tiën van Perfie zyn, maar dat 'er overal een dier wordt gevonden, dat een vreesfelyk gefchreeuw maakt, en 't welk zy *chakal* noemen. Het heeft een byzonderen trek naar menschen-lyken, welken het uit de aarde opgraaft. *Voyage de CHARDIN, tom. II. pag. 29.*

(*h*) ARISTOTELES, *Hift. anim. lib. II. cap. 17.*

(*i*) IDEM, *lib. VI. cap. 35.*

„ hy korter beenen heeft, laat hy egter niet na, even spoedig voort te komen, omdat hy, vaardig en buigzaam zynde, verder springen kan... De leeuw en de thos zyn vyanden (k), omdat zy, beiden van vleesch levende, genoodzaakt zyn het zelfde voedsel te zoeken, en by gevolg dat aan elkanderen te betwiften... De thos (l) beminnen den menfch, taften hem niet aan, en vreezen hem veel; zy vegten tegen de honden en met den leeuw, het geen de oorzaak is, dat men in dezelfde ftreeken niet veel thos en leeuwen vindt. De befte thos zyn die, welke de kleinste vallen; daar zyn 'er van twee foorten, fommigen maaken zelfs drie foorten.” Zie daar alles wat ARISTOTELES over den thos gezegd heeft, en nog veel minder zegt hy van den panther; men vindt flegts eene plaats in het zelfde vyf-en-dertigfte kapittel van het zesde boek van zyne Historie der dieren. „ De panter, zegt hy, brengt vier jongen voort, zy hebben gefloten oogen, gelyk de jonge wolven, by hunne geboorte.” Deze plaatsfen met die van Homerus en met die der andere Griekfche fchryveren vergelykende, komt het my byna zeker voor, dat de thos van ARISTOTELES de groote chacal, en dat de panther de kleine chacal of de adive is. Men ziet dat hy twee foorten van thos toelaat, dat hy flegts eens van den panther, en wel by gelegenheid van den thos fpreekt. Het is derhalven zeer waarfchynlyk, dat die panther, de thos van de kleine foort is, en deze waarfchynlykheid fchynt eene zekerheid te worden, door het getuigenis van OPIANUS (m), die den panther onder de kleine dieren, gelyk als de relmuizen en de katten brengt.

De thos is dan de chacal, en de panther is de adive, en 't zy dat zy twee verfchillende foorten of flegts eene foort maaken, het is zeker, dat al wat de ouden van den thos en den panther gezegd hebben, op den chacal en op den adive ftookt, en op geene andere dieren kan worden toegepaft, en zo men tot heden toe in de waare betekenis van deze naamen onkundig is geweest; zo zy altyd kwalyk uitgelegd zyn, moet dit daar aan worden toegefchreeven, dat de overzetters de dieren niet kenden, en dat de heden-daagfche Natuurbefchouwers, die dezelve weinig kenden, hen niet hebben kunnen verbeteren.

Schoon de foort van den wolf zeer na aan die van den hond grenft, heeft egter de foort van den chacal, zyne plaats tuffchen de twee gemelde foorten; *de chacal of de adive*, gelyk BELON zegt, *is een beeft tuffchen den wolf en den hond*. Met de woeftheid van den wolf heeft hy inderdaad iets van de gemeenzaamheid van den hond; zyne ftem is een gehuil vermengd met geblaf en gefteen (n); hy maakt meer gefchreeuw dan de hond, en is gul-

(k) ARISTOTELES *Hift. anim. lib. IX. cap. 1.*

(l) ——— *Hift. anim. lib. IX. cap. 44.*

(m) OPIANUS *de Venatione lib. II.*

(n) Hy is van eene fraaije geele kleur, kleiner dan de wolf, trekkende altyd met benden, fehreenwende den geheelen nagt... Gulzig en roofzugtig, zo dat hy niet flegts wegneemt het geen goed om te eeten is, maar zelfs hoeden, fchoenen, paarden-teugels, en alles wat hy kan magtig worden. *Observ. de BELON, pap. 163. Jackal pene omnem orientem inhabitat; bestia*

ziger dan de wolf; hy gaat nooit alleen, maar altyd met benden van twintig, dertig, of veertig; zy vergaderen dagelyks om gezamenlyk te gaan ftryden of jaagen; zy leeven van kleine dieren, en doen zig van de groote door hun getal vreezen. Zy vallen op alle foorten van huiffelyk vee of gevogelte, bykans onder het oog der menfchen, aan; zy begeeven zig trotsch en zonder eenige vrees te toonen, naar de fchaaps-kooijen, koei-ftallen, paarden-ftallen, enz. En wanneer zy daar niets anders van hunne gaading vinden, vreeten zy het leder van de tuigen, laarfen, fchoenen, en fleepen de riemen en brokken welken zy den tyd niet geliad hebben door te zwelgen, mede. By mangel van levende prooi, graaven zy de lyken van menfchen en dieren op; men is verpligt de aarde op de begraafplaatsen vaf te kloppen, en daar doornen onder te vermengen, om hen te beletten van dezelve op te vreeten, want anders fchrikt eene diepte van eenige voeten aarden hen niet af (o): zy arbeiden met verfcheidenen te zamen, zy vergezellen dit opgraaven met een akelig gefchreeuw, en wanneer zy eens gewend zyn aan menfchenlyken te ceten, houden zy niet op de kerkhoven te ontruffen, de legers te volgen, zig by de karavanen te houden. Zy zyn de kracijen onder de viervoetige dieren; het flinkendfte vleefch ftaat hun niet tegen: hunne vraatigheid is zo standvafzig, zo geweldig, dat het droogfte leder voorhun nog finaaklyk is, en dat alle vel, alle vet, alle dierlyke vuiligheid hun evengoed is. De hyæna heeft dien zelfden trek naar rottig vleefch; hy graaft ook de lyken op, en 't is op de overeenkomst van die gewoonte dat men deze twee dieren, fchoon zeer verfchillende van elkanderen, dikwils verward heeft. De hyæna is een ftilzwygend, eenzaam, en zeer wild beeft, het welk, fchoon fterker dan de jakhals, niet zo ongemaklyk is, en zig vergenoegt met de lyken op te vreeten, zonder de leevende te ontruffen, daar integendeel de Reisbefchryvers zig beklagen over het gefchreeuw, over de roofzugt, en allerhande laftigheden, van den jakhals (p) die de onbe-

afuta, audax & furaciffima est... Interdum circa montes latet, noctu pervigil & vagus est; catervatim prædatum excurrit in rura & pagos... Ululatum noctu edunt execrabilem ejulatum humano non diffimilem quem interdum vox latrantium quasi canum interstrepit: unicus in clamanti omnes acclamant, quotquot vocem e longinquo audiunt. KÆMPFER, Amoen. Exot. pag. 413. — By het kanaal van de zwarte zee, zyn veel fcaalles of wilde honden, die niet kwalyk naar voffen gelyken, inzonderheid in den fmit. Men denkt dat zy van wolven en honden geteeld zyn; zy maaken des avonds en fomtyds diep in den nagt een vervaarend gehuil... zy zyn zeer kwaadaartig en zo gevaarlyk als de wolven. Voyage de C. LE BRUIN, fol. Paris 1714. pag. 56.

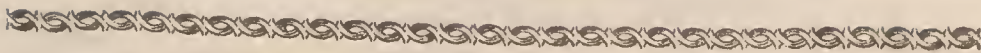
(o) De adives zyn zeer greegig naar lyken, byzonderlyk menfchen-lyken. Wanneer de Chriftenen iemand in 't veld begraaven, maaken zy niet flegts een zeer diepen kuil, maar dewyl dit alleen niet genoeg is om dezen dieren het opgraaven der lyken te beletten, hebben zy ook het gebruik om de aarde, welke zy op het lyk werpen, met de voeten toe te trappen, en daar fteenen en doornen in te mengen, die de voeten dezer dieren kwerzende, hen beletten dieper te graaven. De naam *adive* wil in de Arabifche taal zeggen wolf; zyn maakzel, zyn hair, en zyne vraatzugt komen met dien naam wel overeen; maar zyne grootte, zyne gemeenzaamheid, en zyne domheid geeven een verfchillend denkbeeld van hem. Voyage de P. Fr. VINCENT MARIE, Chap. XIII. Article traduit par Mr. le Marquis de MONTMIRAIL.

(p) De jakhalzen zyn in zulk eene groote menigte rondom de tuinen, dat zy in grooten getale, gelyk een troep of jagt van honden, allen avond met een groot gefchreeuw voorby

fchaamdheid van den hond met de laagheid van den wolf vereenigt, en die, in de natuur van beiden deelende, niet dan een haatelyk zamenstel van alle de kwaade hoedanigheden van den eenen en den anderen fchynt te zyn.

rekken, ontruffende niet flegts de menfchen door hun vreeffelyk geraas, maar vallende ook op het gevogelte en anderen voorraad aan, zo men geene goede zorg draagt om alles buiten hun bereik te houden. *The Nat. Hift. of Aleppo* by ALEX. RUSSEL. London 1756. — Daar zyn veele chacals by het Kaukafifch gebergte. Dit dier gelykt niet kwalyk naar den vos; het graaft de lyken op, en verflindt de dieren en de krenge. Men begraaft de lyken in het ooften zonder kift, en enkel in hun zweetdoek: ik heb op verfcheiden plaatfen groote fteenen op de graven zien wentelen, enkel ter oorzaake van deze beeften, om hen te beletten van die graven op te vroeten, en de lyken daar uit te haalen en te verflinden. Geheel Mingrelie is met deze chacals bedekt; zy belegeren fomtyds de huizen, en maaken een akelig en vervaarlyk gehuil. Het ergft van alles is nog, dat zy groote vernielingen aanregten onder het vee en in de paardenftallen. *Voyage de CHARDIN*, page 76.

BESCHRYVING VAN DEN CHACAL, OF JACKALS.

Deze beschrijving is opgemaakt naar een vel en een geraamte van een jackals, het vel was twee voeten zeven of agt duimen lang, van het eind van den neus af, tot het begin van den staart, welkers lengte zeven duimen was. Het hair boven op en aan de zyden van den kop was van witagtig, rosagtig en zwart gemengd; het bovenst van den hals, de schoft, de schouders, het bovenst en de zyden van het lyf, en de staart, hadden dezelfde kleuren als de kop, maar het zwart hadt daar de overhand; de langste hairen waren twee duimen lang, zy waren wit aan den wortel, boven het wit was zwart, en die twee kleuren, volgden elkanderen nog eens op het overige van de lengte der hairen; als men dezelve van elkanderen verwyderde vondt men tusschen dezelve een dons, bruin van kleur, dat zagt en dik was. De zyden van den hals en het onderst van de zyden van het lyf, de borst, en de buitenste zyde der beenen, waren van eene min of meer donkere vaale kleur; daar was eene zwarte vlak op het onderst van de buitenste zyde van den voorarm. De bovenlip, de onderlip, en het onderst kaakbeen, het onderst van den hals, de buik en de binnenste zyde der beenen, waren wit of witagtig; de hairen van de knevels waren zwart, en hadden tot drie duimen lengte.

De beenderen van den kop des jackals, gelyken geheellyk naar die van den kop van den vos, behalven het voorhoofdsbeen, van 't welk het middenst agterst gedeelte meer bolrond was, by het geraamte van den jackals, die tot onderwerp van deze beschrijving gediend heeft.

De tanden dezer twee dieren gelyken ook naar elkanderen in getal, gedaante en plaatsing.

Daar zyn in het geraamte van den jackals, zo veele wervelbeenderen en ribben als in dat van den vos, den hond, en den wolf. Alle deze geraamten hebben hetzelfde getal beenderen in het borstbeen; de geledingen der ribben zyn op dezelfde plaatsen. De beenderen van het bekken, en der vier beenen zyn ook in hetzelfde getal, en hebben het zelfde maakzel. Daar waren slegts zestien wervelbeenderen in den staart: maar het schein my toe dat 'er in het geraamte, waarvan wy spreken, eenige ontbraken; dus is 'er reden om te vermoeden, dat de jackals 'er mogelyk negentien heeft als de vos, en dat hy door het geheel geraamte zo veel naar dat dier gelykt, als door de beenderen van den kop, die den vos voornaamlyk van den wolf, en van de meeste honden onderscheiden. Maar de jackals is veel grooter dan onze vos, gelyk men zien kan uit de afmetingen in de volgende tafel opgegeeven, als men dezelve met die der beenderen van den vos

vergeelykt, welke men vinden kan in het VII Deel van dit werk, bladz. 60. en volgende.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind der kaakbeenderen af, tot aan het agterhoofd	0.	6.	0.
Grootfte breedte van den kop	0.	3.	1½.
Lengte van het onderft kaakbeen van deszelfs voorft eind af, tot aan den agterften rand van het knokkelwyze uitsteekzel	0.	4.	4.
Breedte van het onderft kaakbeen ter plaatfe der hondstanden	0.	0.	8½.
Breedte van het bovenft kaakbeen ter plaatfe der hondstanden	0.	1.	0½.
Affftand tuffchen de oogputten by de opening der neusgaten	0.	1.	9.
Lengte dier opening	0.	0.	10.
Breedte	0.	0.	7.
Lengte van de eigenlyke neusbeenderen	0.	2.	2.
Breedte der oogputten	0.	1.	1.
Hoogte	0.	1.	0.
Lengte der hondstanden	0.	0.	8.
Hoogte van het doornagtig uitsteekzel van het tweede wervelbeen van den hals	0.	0.	4½.
Breedte	0.	1.	6½.
Lengte van de zevende rib, die de langfte is	0.	5.	0.
Lengte van het borftbeen	0.	7.	3.
Lengte van het lighaam van de langfte wervelbeenderen der lendenen	0.	0.	9½.
Lengte van de langfte valfche wervelbeenderen van den ftart	0.	0.	7½.
Breedte van het bovenft gedeelte van het heupbeen	0.	1.	5.
Hoogte van het been van het midden van de panswyze holigheid af, tot aan het midden van de bovenfte zyde	0.	2.	7½.
Breedte van het bekken	0.	1.	6.
Hoogte	0.	1.	10.
Lengte van het fchouderblad	0.	3.	11.
Lengte van het fchouderbeen	0.	4.	11.
Lengte van de ellepyp	0.	5.	6.
Hoogte van de elleboogsknokkel	0.	0.	9.
Lengte van het ftraalbeen	0.	4.	7½.
Lengte van het dyebeen	0.	5.	4.
Lengte van het fcheenbeen	0.	5.	4.
Lengte van het kuitbeen	0.	6.	0½.
Hoogte van de voorhand	0.	0.	5.
Lengte van het hielbeen	0.	1.	3.
Hoogte van het eerft wiggebeentje en het fchipbeentje te zamen gemeeten	0.	0.	5.
Lengte van het eerfte been van de nahand	0.	0.	8½.
Lengte van het derde en vierde	0.	2.	0.
Lengte van het eerft en vierde been van den agtervoet	0.	2.	0.
Lengte van het tweede en derde been	0.	2.	3.
Lengte van den eerften regel van den duim	0.	0.	4½.
Lengte van den eerften regel van den derden en vierden vinger van de voorfte voeten	0.	0.	9.

Lengte

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den tweeden regel van den duim	0.	0.	4½.
Lengte van den tweeden regel van den derden en vierden vinger	0.	0.	6.
Lengte van den derden regel	0.	0.	7.
Lengte van den eersten regel van den tweeden en derden vinger van de agterste voeten	0.	0.	9.
Lengte van den tweeden regel	0.	0.	7.
Lengte van den derden regel	0.	0.	6½.

D E I S A T I S (*).

Byaldien een groot getal van gelykheden in het algemeen; byaldien de volmaakte overeenkomst van de inwendige deelen genoeg ware, om de eenheid der foorten te bepaalen, zouden de wolf, de vos en de hond, flegts ééne foort uitmaaken, want het getal der overeenkomsten tusschen deze dieren, is veel grooter dan van de verschillen, en de gelykheid der inwendige deelen is volkomen: deze drie dieren maaken egter niet flegts drie onderscheidene foorten, maar zyn ook verre genoeg van elkanderen verwyderd, om nog andere foorten tusschen haar toe te laten; want gelyk die van den jakhals tusschen den hond en den wolf instaat, zo is even eens de foort van den isatis tusschen den vos en den hond geplaatst. Tot hier toe hadt men dit dier niet dan als eene verscheidenheid in de foort van den vos beschouwd, maar de beschryving welke GMELIN (a), daar van gegeven heeft, en waarvan wy hier het uittrekzel zullen plaatfen, laat geen twyffel over of het zyn twee verschillende foorten.

De isatis, waarvan wy hier de afmetingen van het mannetje en wyfje geeven, is zeer gemeen in alle de landen van het Noorden, die digt by de Yssee liggen, en wordt niet veel beneden den negen-en-zestigsten graad breedte gevonden; hy gelykt in het maakzel van lighaam en de lengte van zyn staart, geheel naar den vos, maar in den kop gelykt hy meer naar den hond;

(*) *Isatis*; naam, welken de Hr. GMELIN aan dit dier gegeven heeft, en welken wy hebben aangenomen. JOHNSTON geeft ook dien naam op. *De Quadruped. digitatis. pag. 135.*

Peszi, in de Russische taal, volgens GMELIN, *tom. III. pag. 215.*

Vulpes alba ... Vulpes crucigera. ALDROV. *de Quadr. digit. pag. 221. suiv. fig. ibidem.*

Canis hieme alba, astate ex cinereo caeruleus... *Vulpes alba*; *Le Renard blanc.* BRISSON. *Regn. anim. pag. 241.*

Lagopus. Canis caudarecta, apice concolore. *Syst. Nat. 5...* *Vulpes alba.* KALM. *Bahus 236...* *Vulpes caeruleus.* *Faun. Suec. 14...* *Habitat in Alpibus Lapponicis, Sibiria...* *pedes densissime pilosi ut in lepore.* LINN. *Syst. Nat. Edit. X. pag. 40.*

(a) *Novi Comment. Acad. Petrop. Tom. V. ad annos 1754 & 1755. Petropoli 1760.*

AFMETINGEN VAN DEN ISATIS.	Mannetjes ISATIS.			Wyfjes ISATIS.		
	voeten,	duimen,	lynen.	voeten,	duimen,	lynen.
Van het eind van den snuit tot het begin van den staart	1.	10.	0 $\frac{1}{5}$.	1.	10.	0.
Lengte van den staart	1.	0.	0 $\frac{7}{10}$.	0.	11.	0.
Lengte der ooren	0.	2.	0.	0.	2.	0.
Lengte der ooren aan de basis	0.	1.	0 $\frac{7}{10}$.	0.	1.	0 $\frac{6}{10}$.
Affstand der ooren van elkanderen	0.	2.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	2.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte van den arm	0.	4.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	3.	0 $\frac{4}{5}$.
Lengte van den voorarm	0.	4.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	3.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte van de voorhand, de agterhand en de vingeren	0.	3.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	3.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte der nagelen van de voorste voeten	0.	0.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	0.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte der dyen byna	0.	5.	0.	0.	4.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte der beenen byna	0.	5.	0.	0.	4.	0 $\frac{1}{2}$.
Lengte der agterste voeten	0.	4.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	4.	0.
Lengte van de nagelen der agterste voeten	0.	0.	0 $\frac{1}{2}$.	0.	0.	0.

hy heeft zagter hair dan de gemcene vos, en zyne vagt is in den eenen tyd van het jaar wit, in den anderen blaauwachtig-afchgrauw. Het hoofd is kort naar evenredigheid van 't lighaam, het is breed by den hals, en loopt in een vry spicfen snuit uit. De ooren zyn byna rond; daar zyn vyf vingers en vyf nagels aan de voorste voeten, en slegts vier vingers en vier nagels aan de agterste; in het mannetje is de roede naauwlyks zo groot als eene schryfsen; de zaadballen zyn zo groot als amandelen, en zo zeer binnen het vel verborgen, dat men moete heeft om dezelve te vinden: het hair, waarmede het geheele lighaam bedekt is, is omtrent twee duimen lang; het is glad, gevuld, en zo zagt als wol. De neusgaten en het onderst kaakbeen zyn niet met hair bekleed: het vel is in deze deelen zichtbaar, zwart en naakt.

De maag, de ingewanden, het gedarmte, de zaadvaten, zo wel van het mannetje als het wyfje, zyn gelyk aan die van den hond; daar is zelfs een been in de roede, en het geheele geraamte gelykt naar dat van den vos.

De stem van den isatis, is tusschen het geblaf van den hond, en het geschetter van den vos. De *Kooplieden* die in Pelteryen handelen, onderscheiden twee soorten van isatis, de eene wit en de andere blaauwachtig-afchgrauw; de laatstgemelden worden meest geacht, en hoe blaauwer of donkerer zy vallen, hoe zy meer getrokken worden en duurder zyn. Dit verschil in de kleur van het hair maakt hen niet tot twee verschillende soorten: kundige en geoeffende jaegers hebben den Hr. GMELIN verzekerd, dat 'er onder dezelve dragt witte en afchgrauwe jonge isatis waren.

Het klimaat van den isatis is het Noorden, en de landen, welken zy by voorkeur beminnen, zyn die aan de oevers van de Yssee en van de rivieren, die in dezelve vallen. Zy verkiezen de opene plaatsen en onthouden zig niet in de bosschen; men vind hen in de koudste, de bergachtigste, en de naaktste strecken van Noorwegen, Lapland, Siberie, en zelfs op Ysland (b).

Deze dieren koppelen in de maand van Maart, en dewyl hunne teelddelen eveneens van maakzel zyn als die der honden, kunnen zy in den tyd van de koppeling niet van elkanderen scheiden; hunne bronstyd duurt veertien dagen of drie weeken; gedurende dien tyd blyven zy steeds in de lugt, maar vervolgens begeeven zy zig naar onderaardsche hollen, welken zy in voorraad gegraven hebben. Deze hollen, die smal en zeer diep zyn, hebben verscheiden uitgangen. Zy houden dezelve zinlyk, en brengen daar mos in, om meer op hun gemak gehuisvest te zyn. De tyd van de dragt der wyfjes, is, even als by de teeven, omtrent negen weeken; de wyfjes werpen op het einde van may of in het begin van juny, en brengen gemeenlyk zes, zeven, of agt jongen ter wereld (c). De isatis die wit moeten zyn, worden

(b) Het is waarschynlyk dat de vossen door het reizen over de ysvelden in Ysland gekomen zyn: zy zyn op dat eiland in groote menigte; zy zyn niet roodachtig; daar zyn weinig zwarte, en gemeenlyk zyn zy grys of blaauwachtig in den zomer, en wit in den winter; het is in dit laatste jaargetyde dat hunne vagt op haar best is. *Hist. Natur. d'Islande par ANDERSON, tom. I. pag. 56.*

(c) *Nota.* De Hr. GMELIN zegt, op het getuigenis van jaegers, dat deze dieren somtyds twintig of vyf-en-twintig jongen in eener dragt werpen. Ik denk dat deze byzonderheid zeer verdigt, en het getal zeer vergroot is.

geelagtig van kleur geboren; en die, welke blaauwagtig-afchgraauw moeten worden, zyn eerst zwartagtig, en hun hair is als dan zeer kort. De moeder zoogt hen, en houdt hen in het verblyf geduurende den tyd van vyf of zes weeken, waarna zy hen laat uitloopen, en hun eeten brengt. In de maand september heeft hun hair reeds meer dan een half duim lengte. De ifatis die wit moeten worden, zyn het reeds over het gehele lighaam, met uitzondering van eene overlangfche streep op den rug, en van eene andere overdwarfche op de fchouderen; welke streepen bruin zyn, en het is in dezen tyd, dat de ifatis den naam heeft van *gekruiſte vos* (d), maar dit bruine kruis verdwynt vóór den winter, en dan zyn zy geheel lyk wit, en hun hair is meer dan twee duimen lang. Tegen de maand van may begint het uit te vallen; de ruy-tyd eindigt geheel in de maand july: dus is hunne vagt niet goed dan in den winter.

De ifatis leeft van rotten, van haazen, en vogelen; hy is zo liſtig als de vos om hen te betrappen. Hy begeeft zig te water, en zwemt de meiren over om de neſten van enden en ganzen te zoeken; hy eet de eyeren en de jongen op, en heeft in deze koude en barre klimaat geene vyanden, dan den veelvraat, die hem hinderlaagen legt, en hem in zynen voorbygang opwagt.

Gelyk de wolf, de vos, de veelvraat, en de andere dieren die zig in de Noordelyke deelen van Europa en Afia onthouden, van de oude naar de nieuwe wereld zyn overgegaan, en in Amerika wedergevonden worden, zo moet men den ifatis daar inſgelyks vinden, en ik vermoede dat de *graauwzilyere vos* van Noord-Amerika, waarvan CATESBY (e) de afbeelding heeft gegeeven, wel de ifatis, eer dan eene enkele verſcheidenheid in de foort van den vos, zou kunnen zyn.

(d) Deze aanduiding ſchynt naauwkeurig genoeg om te mogen ſtellen, dat de *vulpes crucigera* van GESNER, *Icon. Quadr. fig. pag. 190.* en van RZACZINSKII, *Hift. Nat. Pol. pag. 231.* het zelfde dier is als de ifatis.

(e) *Hift. Nat. de la Caroline, par CATESBY, tom. II. fig. pag. 78.*

DE VEELVRAAT (*).

De veelvraat, groot van lighaam en laag op zyne pooten, is tennaastenby van maakzel als een das; maar hy is eens zo dik en veel grooter; hy heeft een korten kop, kleine oogen, zeer sterke tanden, een gedrongen lighaam, den staart eer kort dan lang, en aan het einde wel van hair voorzien; hy is zwart op den rug, en ros bruin in de zyden of liezen; zyne vagt is een der schoonste en meest gezogte; men vindt hem vry gemeen in Lapland, en in alle de landen aan den Noorder Oceaan grenzende, zo wel in Europa als in Asia, men vindt hem weder onder den naam van carcajou in Kanada en in de andere deelen van het Noordelykst-Amerika; daar is zelfs alle waarschynlykheid, dat het dier van de Hudson's-baay, 't welk EDWARDS onder den naam van *Quick-Hatch*, of *Wolverenne*, (kleine beer of wolfje, volgens zyn *franschen* overzetter), heeft gegeven (a), dezelfde is als de carcajou van Kanada; dezelfde als de glouton of veelvraat van 't Noorden van Europa: het komt my ook voor, dat het dier door FERNANDES, onder den naam van *Tepeytzcuitli*, of *berg-hond*, voorgedraagen, wel de veelvraat zou kunnen zyn, waarvan de soort zig misschien tot in het woest gebergte van nieuw Spanje verspreid heeft (b).

OLAUS MAGNUS schynt my toe de eerste te zyn, die van dit dier gewag heeft gemaakt; hy zegt (c), dat het de dikte heeft van een grooten hond; dat het de ooren en het gelaat heeft van de kat; dat zyne voeten en nagels zeer sterk zyn; dat het hair bruin, lang, en gevuld is, de staart even als die van den vos met hair gedekt, maar korter. Volgens SCHÆFFER (d)

(*) *Veelvraat*, *Glouton*, naam welken men aan dit dier heeft gegeven, ter oorzaake van deszelfs onverzadelyke gulzigheid. *Jerff* in 't Zweedsch; *Vielfrass* in 't Hoogduitsch; *Rosomack* in 't Slavonisch; *Glutton* in 't Engelsch; *Carcajou* in Kanada; *Quincajou* in andere streken van Noord-Amerika.

Inter omnia animalia, quæ immuni voracitate creduntur insatiabilia, Gulo in partibus Suecie septentrionalis præcipuum suscepit nomen, ubi patrio sermone Jerf dicitur, & lingua Germanica Vielfrass; slavonice Rosomaka a multa comestione, Latine vero non nisi scitatio nomine gulo, videlicet a gulositate appellatur. OLAI MAGNUS. Hist. de Gent. Sept. pag. 138.

Gulo a voracitate insatiabili, the Glutton, CHARLETON, Onom. pag. 15.

Gulo, Gulon. APOLLON. MEGABENI. Hist. Gulonis, Vicinæ Austriae 1681.

Rosomaka, Eus. Nierenbergii Hist. Nat. Peregrin, pag. 184.

Rosomaka. Gulo Rzaczinski. Hist. Nat. Pol. pag. 339... Gulo Olai Magni. Crocuta Maj. Boophagus German. Vielfrass; Polonice Rosomack IDEM AUCTOR. pag. 311.

Gulo, Vielfrass, Boophagus, magnus vorator, Rosomacka, KLIN. de Quadrup. pag. 83. fig. tab. 5.

Gulo-Mustela plantis fissis, corpore rufo-fusco, medio dorfi nigro. LINN. Syst. Nat. Edit. X. pag. 45.

(a) EDWARDS, *Hist. of Birds*, pag. 103. fig. ibid.

(b) *Animal est parvi canis magnitudine audacissimumque; aggreditur enim cervos, & quandoque etiam interficit; corpus universum nigrum: pedus ac collum candens, pili longi, & cauda longa, & caninum quoque caput; unde nomen, FERNANDES. Hist. Anim. Nov. Hispan. pag. 7. cap. 21.*

(c) OLAI MAGNI *de Gent. Septent. pag. 138. seq.*

(d) *Histoire de la Lopponie, par J. SCHÆFFER, Paris 1678. pag. 314.*

heeft de veelvraat een ronden kop, sterke en scherpe tanden, gelyk aan die van den wolf, zwart hair, een breed lighaam, en korte voeten, gelyk die van den otter. LA HONTAN (e), die de eeerste van den carcajou van Noord-Amerika heeft gesproken, zegt: „verbeeld u een dubbelden das, dat is „het best gelykend afbeeldzel, 't welk ik u van dit dier kan geeven.” Volgens SARRAZIN (f) die waarfchynlyk niet dan kleine gezien hadt, hebben de carcajous niet veel meer dan twee voet lengte van lighaam, en agt duim lengte van staart: „zy hebben, zegt hy, een zeer korten en zeer dikken „kop, kleine oogen, zeer sterke kaakbeenen, met twee-en-dertig wél „fnydende tanden voorzien.” De kleine beer of kleine wolf van EDWARDS (g), die my toefchynt het zelfde dier te zyn, was, zegt die fchryver, eens zo dik als een vos; zyn rug was gewelfs- of boogs-gewyze geformeerd; zyn kop was laag, zyne beenen kort, de buik fleepte byna op de aarde; de staart was middelmatig lang en aan 't einde digt met hair bezet. Alle de fchryvers komen hierin overeen, dat men dit dier niet dan in de Noorderlykste deelen van Europa, Asia en Amerika vindt. De Hr. GMELIN (h) is de eenigste, die fchynt te verzekeren dat het zelfs tot in de heete landen voorttrekt, maar dit komt my zeer verdagt, om niet te zeggen valsch voor: GMELIN heeft miffchien gelyk eenige andere Natuurbefchryvers (i), de hyæna van het Zuiden, verward met den veelvraat van 't Noorde, welke dieren elkanderen inderdaad in de natuurlyke gebruiken, en in zonderheid in de guldigheid, gelyken, maar die in alle andere opzigten zeer verfchillende dieren zyn.

De veelvraat heeft geene beenen die gefchikt zyn om hard te lopen; hy kan zelfs niet gaan dan met een langzaamen tred; maar de lift vergoedt de vaardigheid die hem ontbreekt: hy wagt de dieren in hunnen doortogt op; hy klautert op de boomen, om zig op hen te ftoften, en hen met voordeel aan te grypen; hy werpt zig op de elanden en de reudieren, fcheurt hen met zyne klauwen 't lighaam open, en houdt zig op het zelve zo vast, dat niets hem daarvan kan affcheiden: deze arme dieren verfnellen vrugtloos hunnen loop; vrugtloos vryven zy zig tegen de boomen, en doen de grootfte poogingen om zig te bevryden: de vyand, agter op hun kruis, of voor op hunnen hals gezeten, vervolgt met hun bloed uit te zuigen, de wonde te verdiepen, en hen, steeds met dezelfde greetigheid, dezelfde woede, fluksgewyze te verflinden, tot dat hy hen ter dood gebragt heeft (k).

(e) *Voyage de la HONTAN, tom. I. pag. 96.*

(f) *Histoire de l'Académie des Sciences, année 1713. pag. 14.*

(g) *Histoire des Oiseaux, par EDWARDS, pag. 103.*

(h) De veelvraat is het eenigste dier, waarvan men, even als van den mensch, kan zeggen, dat hy zo wel onder de linie als onder de Pool leeft. Men ziet hem overal; hy loopt van 't Zuiden naar 't Noorden, en van 't Noorden naar 't Zuiden, zo hy maar te eeten kan vinden. *Voyage de GMELIN, tom. III. pag. 492. enz.*

(i) BRISSON, *Regn. anim. pag. 235 en 236.*

(k) De glouton is een vleefchvreetend dier, wat grooter dan de wolf; zyn hair is ruw, lang, en van een bruine kleur, die tot het zwart nadert, inzonderheid op den rug; hy heeft de lis-

Het is, zegt men, onbegrypelyk, hoe langen tyd agter een de veelvraat kan eeten, en hoe veel vleesch hy in één maal kan verslinden.

Het geen de Reisbeschryvers van hem melden is mischien vergroot; maar al trekt men veel van hunne verhalen af, blyft 'er egter nog genoeg over (l), om overtuigd te zyn, dat de glouton veel gulziger is dan eenige van onze roofdieren; men heeft hem te dezer oorzaake de *Gier der viervoetige dieren* genaamd. Onverzaadelyker, roofzugtiger dan de wolf, zoude hy alle andere dieren verdelgen, zo hy eene evenredige vaardigheid hadt; maar hy is genoodzaakt zig log voort te sleepen, en het eenigst dier, 't welk hy in den loop kan agterhaalen, is de bever, welken hy gemaklyk overmag, en waarvan hy op andere tyden de hutten gaat overvallen, om de ouden en jongen tevens te verslinden, zo zy zig niet schieelyk genoeg te water begeeven kunnen (m); want de bever zwemt sterker dan de veelvraat, en deze zyn prooi hier door ziende ontsnappen, stort zig op de visch, welke hy kan magtig worden; en zo hy volstrekt geen levend aas kan bekomen, zoekt hy de lyken op, graaft die uit den grond, en vreet alles tot op het gebeente af.

Schoon dit dier slim is, en overdagte listen te werke stelt, om zig van andere dieren meester te maaken, schynt het egter geen onderscheiden gevoel voor zyne zelfbewaaring, zelfs niet de gemeene natuurlyke ingeeving voor het geen ter zynen behoudenis noodig is, te hebben. Hy komt tot den mensch, of laat denzelven tot hem naderen (n), zonder eenige vrees

tigheid van op een boom te klauteren, om daar het wild te bespieden, en wanneer een dier voorby gaat, werpt hy zig op den rug, en weet zig daar, door middel zynzer klaauwen, zo wel vast te houden, dat hy een gedeelte van het dier opvreet, en dat het zelve, na veele vrugtlooze pogingen om zig van dien wreeden gast te ontsaan, eindelyk ter aarde valt, en geheel de prooi van zynen vyand wordt. Daar zyn ten minsten drie der sterkste windhonden noodig, om dit dier aan te tasten, en dan geeft het hun nog mocite genoeg. De Russen maaken veel werk van het vel van den Glouton, zy gebruiken het gemeenlyk tot mans moffen, en ook voor randen van bonte mutzen. *Relation de la grande Tartarie, Amst. 1737. pag. 8.*

(l) *Hoc animal voracissimum est reperto namque cadavere tantum vorat, ut violento cibo corpus instar tympani extendatur invantaque angustia inter arbores se stringit ut violentius egerat: sicque extequiat un revertitur ad cadaver & ad summum usque repletur; iterumque se stringit angustia priore, &c.* OLAI MAGNI. *Hist. de gent. Sept. pag. 138.*

(m) De carcajou, schoon klein, is zeer sterk, en zeer woest en woedende; en, schoon een verscheurend en vleeschvretend dier, is hy zo stilzwygende, en zo log, dat hy zig over de sneeuw meer voortsleekt dan gaat. Hy kan door den loop geen dier agterhaalen, dan den bever, die even traag is als hy. maar om hem dus te agterhaalen moet het in den zomer zyn, terwijl de bever buiten zyne wooning is; want in den winter kan de veelvraat niet dan de wooningen aantasten, en vernielen, en dus den bever overvallen en verscheuren, dog dit gelukt hem maar zeer zeldzaam, omdat de bever eene verzekerde wykplaats onder het ys heeft, werwaards hy zig met grooten spoed met de zynen begeeft. *Mémoires de l'Académie des Sciences, année 1713. pag. 14.*

(n) De arbeiders bemerkten van verre een dier, dat destig en met afgepaste schreden tot hen kwam: sommige namen het voor een beer, en anderen voor een veelvraat. Zy gingen het te gemoet en bemerkten eindelyk dat het een veelvraat was, en nadat zy hem eenige goede stokslagen gegeven hadden, vingen zy hem nog levende; zy bragten hem terstond tot my... Na de berichten, welken de Jaegers van Siberie my sints verscheiden jaaren gegeven hadden, wegens de behendigheid van dit dier, 't zy om de laagen der menschen te ontwyken, 't zy om anderen dieren te verschalken, en door de list te vervullen, het geen de Natuur aan den kant

te toonen. Die onverfchilligheid, die de uiterfte zwakheid van zyn vernuft fchynt aan te duiden, komt miffchien van eene geheel verfchillende oorzaak; het is zeker dat de veelvraat niet dom is, dewyl hy de middelen vindt om zyne altyd dringende en meer dan onmaatige vraatzugt te voldoen; ook ontbreekt het hem niet aan moed, dewyl hy onverfchillig alle dieren welken hy aantreft, aanvalt, en op het gezigt van den menfch niet vlugt, noch door eenige beweging het gevoel van vrees te kennen geeft; zo hy derhalven geene genoegzaame oplettendheid op zig zelve heeft, fpruit dit niet uit onverfchilligheid voor zyne zelfsbehoudenis, het is enkel het uitwerkfel eener heblyke geruftheid; dewyl hy een byna woest land bewoont, en zelden menfchen ontmoet; dewyl hy buiten de menfchen geene vyanden kent, en dus niets kan vreezen; dewyl hy, zo dikwils hy zig met de dieren ten ftryde begeeft, overwinnaar wederkeert, trekt hy met een rustig vertrouwen voort, en heeft geen beginzel van vreeze, als welke eenige ongelukkige uitkomst, eenige ondervinding van vergelykende zwakheid, onderftelt. Men ziet de waarheid dezer aanmerking in het voorbeeld van den leeuw, die zig niet van den menfch afwendt, ten zy hy de kragt van dezelfs wapenen beproefd hebbe; zo ook trekt de veelvraat, zig, in zyn woest klimaat, over de sneeuw voortflepde, met alle geruftheid voort, en heerscht daar als leeuw, minder door zyne fterkte dan door de zwakheid van hun die hem omringen.

De ifatis, minder fterk, maar veel vaardiger dan de glouton, dient hem voor fpy bezorger; hy volgt hem op de jagt, en ontvoert hem dikwils zyn roof,

der vaardigheid. geweigerd heeft, was ik zeer verwonderd dit dier bedaardelyk tot ons te zien naderen om den dood te zoeken. ISBRAND IDES noemt het een kwaadaartig dier, dat niet dan van den roof leeft: „ hy heeft de gewoonte, zegt hy, van zig geruft op de boomen te houden, en zig daar, even als de lynx, te verbergen, tot dat 'er een hert, een eland, een ree, „ bok, een haas, enz. voorby gaat, dan stort hy met de fnelheid van een pyl uit den boog „ op het dier neder, flaat het zelve zyne tanden in het lighaam, en knaagt daar in tot dat het „ beeft fterft, waarna hy het op zyn gemak opvreet, en zelfs het vel en het hair inzwelgt. „ Een Waywode, die voor zyn vermaak een veelvraat onderhieldt, deedt hem op zekeren „ dag in 't water werpen, en liet een koppel honden op hem los: maar de veelvraat werp zig „ terftond op den kop van een dezer honden, en hieldt hem onder water, tot dat hy hem „ verftikt hadt.”... De behendigheit, waarvan zig de veelvraat bedient, (vervolgt de Hr. GMELIN,) om de dieren te verraffen, wordt door alle de jaagers bevestigd... Schoon hy zig met alle levende of doode dieren voedt, bemint hy by voorkeur het rendier... Hy befpiet de groote dieren als een fruikroover, of hy verrast dezelve terwyl zy in hun leger te flaapen liggen... Hy bezoekt alle de ftrikken, welken de jaagers spannen om de verfchillende foorten van dieren te vangen, en laat zig daar zelf niet in betrappen... De jaagers van de blaauwe en witte voffe, (de ifatis) die zig in de nabyheid van de Yssee onthouden, klaagen zeer over het nadeel; het welk de veelvraat hun doet... Men geeft hem met regt dezen naam, want het is ongelooflyk hoe veel hy vreeten kan; ik heb nooit hooren zeggen, fchoon ik het dikwils aan jaagers van beroep gevraagd heb, dat dit dier zig tuffchen de boomen gaat drukken om zyn lighaam te ontledigen, en daarin met geweld plaats te maaken, om zyn onverzaadbaare gulzigheit op nieuws, en zonder eenig uitfel te voldoen. Dit komt my voor een fabel van den eenen of anderen Natuurbefchryver, of de verliering van eenigen fchilder te zyn. *Voyage de GMELIN, tom. III. pag. 492. Nota.* Het is OLAUS, die de eerfte deze fabel gefchreven, en een tekenaar, in GESNER gecopieerd, die daar eene afbeelding van gegeeven heeft.

H. ad viv. del.

C.F. Frisch, f.

LE GLOUTON.

roof, voor dat hy denzelven heeft begonnen te verslinden; ten minsten verdeelt hy dien met hem, want op het oogenblik als de glouton aankomt, verlaat de ifatis, om zelf niet verslonden te worden, het geen hem nog overig is te eeten. Deze twee dieren maaken zig even eens onderaardsche holen, maar hunne andere gebruiken zyn verschillende. De ifatis gaat dikwils troepsgewyze; de veelvraat trekt alleen of zomtyds met zyn wyfje; men vindt hen gemeenlyk te zamen in hun onderaardsch leger; de hondou (o), zelfs de moedigste, schroomen den veelvraat te naderen en te bestryden; hy verdedigt zig met de voeten en de tanden, en brengt hun doodelyke wonden toe, maar dewyl hy door de vlugt niet kan ontkomen, worden de menschen hem ligt meester.

Het vleesch van den veelvraat (p) is, gelyk als dat van alle vleesch-vreemde dieren, zeer slegt om te eeten; men zoekt deze dieren niet dan om hunne huid, die een zeer goede (q) en heerlyke peltery maakt; men geeft geene voorkeur, dan aan die van den fabel en den zwarten vos, en men wil, dat zy, zo zy wel gekozen, en wel bereid is, meer luitter en glans heeft dan eenige andere, en dat op een grond van een schoon zwart, het licht beter afstuit en by partyen schittert, dan op een damast-stof (r).

(o) *Via vix conceditur ut a canibus apprehendatur cum ungulos dentesque adeo acutos habeat, ut ejus congressum formident canes, qui in ferocissimos lupos vires suas exercere solent.* OLAI MAGNI, *Hist. de Gent. Septentr.* pag. 139.

(p) *Caro hujus animalis omnino inutilis est ad humanam escam, sed pellis multum commoda ac pretiosa. Candet enim fuscata nigredine instar pennis damasceni, diversis ornata figuris, a que pulchrior in aspectu redditur, quo artificum diligentia et in dustria colorum conformitate in quorumque vestium genere fuerit coadunata.* OLAI MAGNI, *Hist. de Gent. Sept.* pag. *ibidem.*

(q) Men zegt, dat de veelvraat een dier is, 't welk byzonderlyk in de Noordsche landen 't huis hoort.... hy is van een zwartagtige kleur; hy heeft hair gelyk de vos, ten opzichte van de lengte en de dikte, maar syner en zagter; het welk maakt, dat de vagten dezer dieren meer gezogt, en duurer zyn, zelfs in Zweeden. *Artikel uitgetrokken en overgezegt uit APOLLON. MEGABENI, Historia Gulonis, Viennæ Austriae 1681.*

(r) De veelvraaten zyn vry gemeen in Lapland... Derzelver vel is ten uitersten zwart, en kaatf eene zekere schitterende witheid als de Satynen en gebloemde Damasten te rug. Sommigen vergelyken het by het vel der Sabel-marters, behalven dat deze zagter en milder hair hebben. Dit dier onthoudt zig niet alleen op 't land, maar ook onder water gelyk de otters.... maar de veelvraat is veel grooter en gulziger dan de otter... hy vervolgt niet slegts de wilde beesten, maar ook de tamme, en zelfs de visschen. *Histoire de la Lapponie, par SCHIEFFER, pag. 314.*

DE MOUFFETTES OF MEPHITIS,

S T I N K - D I E R E N.

Wy geeven dezen geslagnaam aan drie of vier soorten van dieren, die in zig bevatten, en, wanneer zy getergd of kwaad gemaakt worden, verspreiden, eene lugt zo sterk en stinkende, dat zy, even als die onderaardsche uitvloeizels, welken men Mephitis noemt, den geenen die dezelve inademt als verstikken. Deze dieren worden in de geheele uitgestrektheid van Zuidelyk en gemaatigd Amerika (a) gevonden; zy zyn door de Reisbeschryvers zonder onderscheiding voorgedraagen, onder de naamen van *stinkers*, *stink-dieren*, *duivels-kinderen* (b), enz. en niet slegts heeft men hen onder elkanderen verward, maar men heeft dit even eens gedaan met andere dieren, die van zeer verwyderde soorten zyn. HERNANDÈS (c) heeft drie dezer dieren klaar genoeg aangeduid; hy noemt het eerste (*Pl. XXXIX*) *Ysquipatl*, een naam welken wy behouden zouden zo dezelve gemaklyker was om uit te spreken; hy geeft 'er de beschryving en de afbeelding van, en het is dat zelfde dier, waarvan men ook de afbeelding heeft in SEBA (d); wy zullen het *Coase* noemen, naar den naam *Squash*, welken het in nieuw Spanje heeft (e). Het tweede dezer dieren, 't welk HERNANDÈS ook *Ys-*

(a) In de landen van de straat van Magellan, zagen wy een ander dier, waaraan wy den naam gaven van *Knorrepot*, en van *Blaazer*, omdat hy, zodra hy iemand ziet, begint te knorren, te blaazen, en de aarde met zyne voorste voeten op te krabben, schoon hy geene andere verdediging heeft dan zyn agterste, 't welk hy terstond wendt naar den geenen die hem nadert, om daar uitwerpzels uit te drukken, die de afgrysykfte lugt van zig geeven, welke in de wereld is. *Voyage du Cap. Wood, Suite des voyages de DAMPIER, tom. V. pag. 181.* — Daar zyn in Peru veel kleine vossen, onder welken men dezulken moet opmerken, die een onverdraaglyken reuk voortbrengen, zy komen des nagts in de steden, en hoe dicht de huizen gesloten mogen zyn, men riekt hen op meer dan honderd passen; gelukkig dat zy niet talryk zyn, want zy zouden de heele wereld met hun stank besmetten. *Histoire des Incas, tom. II. pag. 269.*

(b) Eene soort van huis-marter, welken men *duivels-kind*, of *stinkend dier* genoemd heeft, omdat zyne pis, welke hy, vervolgd wordende, laat loopen, de lugt een kwartier uurs in de rondte besmet, is voor het overige een zeer aartig dier, het is van grootte als een kleine kat maer dikker; zyn hair is glanzig, trekkende naar het graauwe met twee witte streepen, die hem een eironde figuur op den rug maaken, van den hals tot aan den staart; die staart is gevuld gelyk die van den vos, en hy zet denzelven overeind gelyk de Bekhoorn doet. *Histoire de la Nouvelle France, par le P. CHARLEVOIX, tom. III. pag. 333. Nota.* Dit dier is het zelfde als dat, 't welk wy hier *Conepate* zullen noemen, naar den naam welken het in Mexiko draagt.

(c) *Ysquipatl, seu vulpecula quæ Matzium torrefactum amulatur colore. Genus primum... sunt & alia duo hujus vulpeculie genera eadem formâ & natura, quorum alterum ysquipatl etiam vocatum fasciis multis candentibus distinguitur; alterum vero Conepate seu vulpecula puerilis unica, tantum utrinque ductâ perque caudam ipsam eodem modo delatâ.* HERNAND, *Hist. Mex. pag. 232. fig. ibid.*

(d) SEBA, *vol. I. pag. 63. Tab. 42. fig. 1.*

(e) De squashe is een viervoetig dier, dikker dan een kat, zyn kop gelykt wel naar dien van

quiepatl noemt, is dat, 't welk hier vertoond is (*Pl. XL*), en 't welk wy *Chinche* zullen heeten, naar den naam welken het in Zuid-Amerika voert. Het derde (*Pl. XLI*) 't welk HERNANDÈS noemt *Conepate*, en waaraan wy dien naam behouden zullen, is het zelfde als dat, 't welk door CATESBY (*f*) is gegeven, onder de benaaming van *Amerikaanschen-bunfing*, en door BRISSON onder die van *gestreepten bunfing* (*g*). Eindelyk kennen wy nog eene vierde soort van mephitis, (*Pl. XLII*) waaraan wy den naam van *zorille* zullen geeven, welken dit dier in Peru, en in eenige andere strecken der spaansche Indiën draagt.

Het is aan den Hr. AUBRY, *Curé van Saint Louis*, dat wy de kennis van twee dezer dieren verschuldigd zyn. Zyn smaak en zyne kundigheden in de Natuurlyke Historie schitteren in zyn Kabinet, dat een der fraaiften van gheel Parys is. Hy heeft ons zyne rykdommen wel willen mededeelen, zo dikwils wy die noodig hebben gehad, en het zal hier niet de eenige gelegenheid zyn, welke wy zullen hebben om 'er onze erkentenis voor te betuigen. Die dieren, welken de Hr. AUBRY ons wel heeft willen leenen, om dezelve te laten aftekenen en graveeren, zyn de *coase*, de *chinche*, en de *zorille*; men kan die twee laatsten als nieuw beschouwen; want men vindt 'er geene afbeelding van in eenig schryver.

Het eerste dezer dieren heeft de Hr. AUBRY gekreegen, onder den naam van *pekan*, *duivels-kind*, of *wilde kat van Virginie*; ik heb gezien dat het niet de *pekan* was; ik heb de benamingen van *duivels-kind* en *wilde kat*, als gemaakt een zaamgesteld, verworpen, en ik heb bemerkt, dat het juist het zelfde dier is, 't welk HERNANDÈS onder den naam van *Ysquiepatl* heeft beschreven, en 't welk de Reisbeschryvers onder dien van *Squash* hebben voorgedraagen. Het is van deze laatste benaming, dat ik het woord *Coase*, waarmede ik dit dier benoem, heb afgeleid. Het heeft omtrent zestien duim lengte, den kop en het lighaam daar in begreepen. Het heeft korte beenen, kleincn bek, kleine ooren, het hair van eene donker bruine kleur, zwarte en spitsche nagels. Hy onthoudt zig in gaten en klooven van rotsen, daar hy zyne jongen opvoedt: hy leeft van torren, van wormen, van kleine vogeltjes; en wanneer hy op een *Bassécour* kan komen, doodt hy het gevogelte, waarvan hy egter niet dan de harffenen eet. Als hy boos

een vos; hy heeft korte ooren en scherpe klaauwen, waarvan hy zig, even als de kat, bediend om op de boomen te klimmen; zyn vel is gedekt met een kort fyn en geelagtig hair; het vleesch van dit dier is zeer gezond en zeer goed van smaak. *Voyage de DAMPIER, tom. III. pag. 302.*

(*f*) *Histoire Naturelle de la Caroline, par CATESBY. Londres 1743. tom. II. pag. 62. fig. ibid.* Zie hier de beschryving, welke die Auteur daar van geeft. „ Dit dier is in zyne gestalte „ niet zeer verschillende van den gemeenen *bunfing*, behalven dat zyn neus wat langer is; alle „ die, welken ik gezien heb, waren zwart en wit, schoon zy allen niet op dezelfde wyze ge- „ tekend waren; deze hadt een witte streep, die zig van het agterste van den kop, langs het „ midden van den rug over deszelfs geheele lengte, tot aan den staart uitsprekte, met vier andere „ witte streepen aan weérzyden, die evenwydig met de eerste waren.”

(*g*) *Mustela nigra, toen in dorso albis, Putorius striatus.* Le Putois rayé, BRISSON, *Regnum Animale, pag. 250.*

of bevreesd wordt, geeft hy een afgryffelyken reuk: dit is voor dit dier een veilig wapen ter zynen bescherming, dewyl menschen noch honden het zelve als dan durven of kunnen genaaken. Zyne pis, die zig waarfchyntlyk met deze vervaarlyke uitvloeizelen vermengt, bevlekt en befmet op eene onuitwifchbaare wyze; voor het overige fchynt die kwaade reuk niet eene doorgaande eigenschap te zyn. „ Men heeft my, zegt SEBA (b), dit dier le- „ vende van Suriname gezonden, en ik heb het den geheelen zomer in 't „ leven gehouden in myn tuin, alwaar ik het aan een kettingje vast hield; „ het beet niemand, en wanneer men hem te eeten gaf, kon men hem „ behandelen als een jongen hond; hy wroetede met zyn bek in de aarde, „ zig daarin helpende met de twee voorfte pooten, welker vingers met „ lange en gekromde nagelen gewapend zyn. Hy verborg zig over dag in „ eene legerplaats onder den grond, welke hy zig zelve gemaakt hadt. Des „ avonds trok hy daar uit, en na zig fchoon gemaakt te hebben, begon hy „ te loopen, en liep dus den geheelen nacht, regts en lings zo verre zyne „ ketting hem toeliet. Hy snuffelde overal, de neus in de aarde stekende. „ Men gaf hem alle avonden te eeten, en hy nam geen meer voedzel dan „ hy noodig hadt, zonder aan het overige te raaken. Hy hieldt niet van „ vleefch, noch van brood, noch van eene menigte andere voedzels; zyne „ lekkernyen waren geele wortelen, raauwe garnaalen, rupfen, en spinnen „ koppen... Op het einde van den herftt vindt men hem dood in zyn leger, „ ongetwyffeld, omdat hy de koude niet kon verdraagen: zyn hair op den „ rug is van eene donkere kaffanje kleur; hy heeft korte ooren, het voor- „ fte van den kop rond, wat helderer van kleur dan de rug, en de buik „ is geel. Zyn staart is middelmaatig van lengte, en met bruin en kort hair „ bedekt, men bemerkt daar rondom zo iets als geelagtige ringen aan.” Wy „ zullen aanmerken, dat, fchoon de befchryving en afbeelding door SEBA „ gegeven, zeer wel met de befchryving en de afbeelding van HERNANDÈS „ overeenkomen, men egter zou kunnen twyffelen of het wel het zelfde dier „ zy, om dat SEBA geen gewag maakt van zynen afgryffelyken ftank; en omdat „ men zig bezwaarlyk kan verbeelden, hoe hy in zyn tuin, een geheelen zomer „ lang, zulk een ftinkend dier heeft kunnen houden, zonder in zyne befchry- „ ving van het zelve een woord te fpreken, van het ongemak, dat zy, die „ hem naderden, daarvan moesten hebben. Men zou derhalven kunnen den- „ ken, dat het dier door SEBA onder den naam van *Yfquiepatl* gegeven, niet „ de waare zy; of dat de afbeelding door HERNANDÈS gegeven, op den *yfquie- „ patl* is toegepast, terwyl zy miffchien tot een ander dier behoorde; doch die „ twyffeling, die in den eerften opflag gegrond fchynt, zal niet lang kunnen „ ftandhouden, zodra men weete, dat dit dier die pestige lugt niet van zig „ geeft, dan wanneer hy boos gemaakt of vervolgd wordt; en dat ver-

(b) *Yfquiepatl*, waarvan de kleur naar die van gebrand Turfch koom gelykt... zyn kop zweemt naar dien van een kleinen vos, en zyn snuit is tennaastenby als die van het varken; de Amerikanen noemen het *Quasje*, SEBA. vol. I. pag. 68. Nota. Dit gezag bewyft ook, dat het woord *Squash*, of *Coafe*, de waare naam van dit dier is.

scheiden perfoonen in Amerika deze dieren opgevoed en tam gemaakt hebben (i).

Van deze vier foorten van mouffettes, welke wy straks onder de naamen van coafe, conepate, chinche, en zorille hebben aangewezen, behooren de twee laafte aan de heetste klimaat van Zuidelyk-Amerika, en zouden wel loutere verscheidenheden en geene verschillende foorten kunnen zyn; de twee eerste zyn van het gemaatigd klimaat van nieuw Spanje, van Louisiane, van de Illinoisen, van Karolina, enz. en schynen my toe twee onderscheidene en verschillende foorten van de twee andere te zyn; vooral de coafe, die het byzonder kenmerk heeft van slegts vier nagels aan de voorste voeten te hebben, terwyl alle de andere vyf hebben; maar voor het overige zyn alle deze dieren omtrent van het zelfde maakzel, hebben denzelfden inborst, dezelfde neigingen en gebruiken, denzelfden kwaaden reuk, en verschillen, om zo te spreken, niet dan in de kleuren en de lengte van het hair. De coafe is, gelyk men gezien heeft, van eene vry eenpaarige bruine kleur, en heeft den staart niet zo sterk met hair bezet als de andere. De conepate (k), heeft op een grond van zwart hair vyf witte banden, die zig

(i) Niettegenstaande de ongemaklyke eigenschap dezer dieren hebben egter de Engelschen, de Franschen, de Zweeden, en de Wilden van Noord-Amerika het gebruik van zomtyds eenigen tam te maaken; men zegt dat zy dan navolgen, gelyk de huisdieren, en dat zy hunne pis niet laten loopen, dan wanneer men hen vervolgt of slaat. Wanneer de wilden eenigen dooden, snyden zy hun de blaas uit, opdat het vleesch, 't welk zy goed om te eeten vinden, niet den reuk van de pis aanneeme. Ik heb dikwils Engelschen en Franschen ontmoet, die my zeiden daar van gegeten te hebben, en die het goed van smaak vonden, gelykende volgens hunne opgaave, naar den smaak van een speenvarkentje. De Europeaanen maaken geen werk van het vel, ter oorzaake van deszelfs dikte en van de lengte van het hair, maar de Wilden maaken 'er beurzen van, enz. *Voyage de KALM, pag. 417.*

(k) De Engelschen geeven den naam van Policat aan een dier, 't welk niet slegts vry gemeen is in Pensylvanie, maar ook in andere noordelyker en zuidelyker landen van Amerika; men noemt het in Nieuw-York gemeenlyk *Scunck*. De Zweeden die in dat land zyn, heeten het *Fiskatte*... Dit dier gelykt veel naar den boschmarter, het is tennaastenby van dezelve dikte, en gemeenlyk zwart van kleur; het heeft egter op den rug eene overlangfche witte streep, en eene andere van dezelve kleur, en dezelve lengte aan weërzyde; men ziet 'er ook, maar zeldzaam, die byna geheel wit zyn... Dit dier werpt zyne jongen even eens in holle boomstammen, en in onderaardsche legerplaatsen; hy onthoudt zig niet slegts boven den grond, maar hy klimt zelfs op de boomen; hy is een vyand van de vogelen, hy breekt hunne eyeren en eet hunne jongen, en zo hy in een hoenderhok kan komen, regt hy daar groote verwoefing aan... Indien hy gejaagd wordt, 't zy door honden, 't zy door menschen, loopt hy zo lang hy kan, of klautert op een boom, en wanneer hy zig al te sterk gedrongen ziet, werpt hy zyne pis tegen hen, die hem vervolgen... De lugt van dezelve is zo sterk, dat zy den adem wegneemt; zo 'er eene druppel van dit pestige vogt in de oogen raakte, zou men gevaar loopen van het gezigt te verliezen; en zo dikwils het op de kleederen komt, drukt het daar zulk een vreeslyken stank in, dat men dien bezwaarlyk daar nimmer weder kan uit krygen. De meeste honden vlugten weg, zodra zy dezen stank rieken... men riekt dien in de bosschen dikwils zeer verre. In 1749. kwam een dezer dieren dicht by de boerewooning daar ik myn verblyf hield; het was in den winter, en nagt, de honden wierden opgewekt en vervolgden hem; op het oogenblik verspreidde zig zulk eene stinkende lugt, dat ik in myn bed dagt te stikken; de koeijen bulkten uit alle haare kragt... op het einde van het zelfde jaar, sloop een ander van deze dieren in onze kelder, maar hy verspreidde niet den minsten stank, omdat hy dit alleen doet, wanneer hy gejaagd wordt en zig in 't naauw oordeelt. Eene vrouw,

overlangs van het hoofd tot den staart uitstrekken. De chinche (l), is wit op den rug, en zwart in de liezen, met den kop geheel zwart, met uitzondering van een witte streep, die zig van den neus tot aan den nek uitstrekt. Zyn staart is zeer bezet met hair, en byzonderlyk met zeer lang wit hair met wat zwart gemengd. De zorille (m), die ook mapurita (n) geheeten wordt, schynt van eene kleiner soort te zyn; hy heeft egter den staart zo schoon en zo wel gestoffeerd, als de chinche, waarvan hy verschilt in de schikking van de vlakken zynervagt; dezelve is van een zwarten grond, waarop zig overlangs witte banden uitstrekken van den kop af, tot het midden van den rug, en andere soorten van witte streepen of banden, dwars over de lendenen, het kruis, en den oorsprong van den staart, die zwart is tot aan het midden zynervlengte, en wit van het midden tot aan het eind,

die hem des nagts aan zyne tintelende oogen bemerkte, doode hem en op 't eigen oogenblik was de kelder met zulk eene afgryzelyke lugt vergiftigd, dat die vrouw daarvan niet slegts eenige dagen ziek lag, maar dat het brood, het vleesch, en de andere voorraad, welken men in deze kelder bewaarde, derwyze besmet wierden, dat men daar niets van behouden konde, maar genoodzaakt was alles weg te werpen. *Voyage de KALM, pag. 412. enz.*

(l) Dit dier wordt door de inboorlingen van Brazilië *Chinche* geheeten; het is van de dikte van eene onzer katten; het heeft een langen kop, zig van deszelfs voorste gedeelte af intrekende, tot aan het einde van het bovenst kaakbeen, dat voor het onderst uitspringt, formeerende de beiden een muil, die tot aan de buitenste hoeken der oogen gespleten is. Zyne oogen zyn lang en hunne lengte is zeer vernaauwd, het druifbezievelies is zwart, en al het overige is wit; zyne ooren zyn breed en byna gelyk aan die van een mensch; de kraakbeenderen, waaruit dezelve bestaan hebben hunne boorden binnenwaards gekeerd; hunne tellen, of onderste deelen, hangen weinig naar beneden, en de geheele schikking dezer ooren toont, dat dit dier het zintuig van het gehoor zeer fyn heeft. Twee witte streepen, haaren oorsprong op den kop neemende, gaan over de ooren heen, zig van elkanderen verwyderende, en aan de zyden van den buik boogsgewyze uitlopende. Zyne voeten zyn kort; de pooten verdeeld in vyf vingeren, aan hun einde met vyf zwarte nagels gewapend, die lang en puntig zyn, en het dier dienen om de aarde mede op te krabbelen en zyn hol te maaken: zyn rug is gewelfd, gelyk aan dien van een varken, en het onderst van den buik is geheel plat; zyn staart zo lang als zyn lighaam, verschilt niet van dien van den vos; zyn hair is donker graauw, en zo lang als dat van onze katten. Hy maakt zyn verblyf onder de aarde gelyk onze konynen, maar zyn hol is zo diep niet. Ik had veel moeite om myne kleederen den stank, waarmede zy besmet waren, te doen verliezen; die stank duurt meer dan agt dagen, schoon ik dezelve verscheiden maalen nat gemaakt en in de zon gedroogd had, enz. Men zeide my, dat de kwaade reuk van dit dier door zyne pis wierdt voortgebracht, welke hy op zyn staart looft, om als dan denzelven als eene kwast te gebruiken, en zyne vyanden daarmede te bevoigten en te verjaagen; dat hy eveneens aan den ingang van zyn hol pist om hen te beletten daar in te dringen; dat hy zeer greegig naar vogelen, en dat hy dezelve in de landeryen van Buenos-ayres grootelyks verdelgt. *Journal du P. FEUILLÉE, Paris 1714. pag. 272. enz. Nota* Het komt my voor, dat dit dier door ACOSTA wordt aangeduidt, onder den naam van *Chincille*, die niet veel van Chince verschilt. „De Chincilles, zegt die Schryver, zyn kleine diertjes als eekhoorns, die een „zeer zagt en glad vel hebben... en in la Sierra van Peru gevonden worden.” *Hist. Nat. des Indes Occidentales, pag. 199.*

(m) De Zorilla van nieuw-Spanje is zo groot als een kat; hy is wit en zwart, en heeft een schoonen staart; vervolgd wordende pist hy, dat is zyne verweering; want de stankdier-pis is zo sterk, dat zy de lugt honderd passen in den omtrent vergiftigt, en hen, die hem vervolgen stuit: zo 'er iets van op de kleederen komt, moet men die onder den grond bedelven, om 'er den stank van af te krygen. *Voyage de GEMELLI CARRERI, tom. VI. pag. 212. en 213.*

(n) De Mapurita aan de oevers van den Orenoque is een klein dier, en het schoonste maar

terwyl die van den chinche overal dezelfde kleur heeft. Alle deze dieren zyn tennaastenby van het zelfde maakzel en dezelfde grootte (o), als de Europeische bunsing; ook gelyken zy denzelven in de natuurlyke gebruiken, en het werktuigelyk maakzel van hunne lighaamen, loopt insgelyks tot op dezelfde vermogens en bekwaamheden uit. De bunsing is van alle de dieren van ons vaste land dat, het welk den slegsten reuk verspreidt; dezelve is alleenlyk nog sterker en lelyker in de mephitis, waarvan de soorten of verscheidenheden talryk zyn in Amerika, terwyl de bunsing de eenigste in zyne soort is in de oude wereld; want ik denk niet, dat het dier, waarvan KOLBE spreekt onder den naam van *stinkende das* (p), en dat my voorkomt een wezendlyke mephitis te zyn, aan de Kaap de Goede-hoop, als daar natuurlyk t'huis hoorende, bestaat; het kan zyn, dat het uit Amerika is overgebracht, en het kan ook zyn dat KOLBE, die niet naauwkeurig is in de facta, zyne beschryving ontleend heeft uit vader ZYCHEL, wien hy aanhaalt als dit dier

tevens ook het haatelykste, dat men kan zien; de Blanken van Amerika noemen het *Mapurita*; en de Indiaanen *Mafutilliqui*; hy heeft het lighaam geheel gevlaakt met wit en zwart, zyn staart is voorzien met een zeer schoon hair: hy is levendig, kwaadaartig, en stout... zig vertrouwend op zyne wapenen, waarvan ik de uitwerkzels ondervonden heb, in zo verre dat ik meende te stikken... Hy laat winden vliegen, die de lugt, zelfs van verre vergiftigen... De Indiaanen eeten egter zyn vleesch, en versieren zig met zyn vel, dat geen kwaaden reuk heeft. *Histoire Naturelle de l'Orenoque*, par GUMILLA, tom. III. pag. 240.

(o) Daar is in Louifiane een vry bevallig dier, maar dat de lugt meer dan een myl ver met zyne pis besmet; het is te dier oorzaake dat men het *stinkend dier*, of *stink-dier* heeft genaamd; het heeft de grootte van eene kat; het mannetje is van eene schoone zwarte kleur, en het wyfje is insgelyks zwart met wit geboord; zyn oog is zeer levendig... men heeft hem met regt stinkend geheten, want zyne lugt besmet... Op zekeren dag doodde ik een, mynhond wierp zig op het gevelde dier en bragt het my, terwyl hy het in zyn bek heen en weder sehudedede; een druppel van deszelfs bloed, en ongetwyfeld ook van de pis, viel of spatte op myn rok, die van Jagers-tyk was, en besmettede my zo sterk, dat ik genoodzaakt was ten spoedigsten naar huis te keeren, om van gewaad te veranderen, enz. *Hist. de la Louifiane*, par le PAGE DU PRATZ, tom. II. pag. 86 en 87. — Wanneer een dezer dieren door een hond wordt aangetast, verandert het, om des te verscheikelyker te schynen, derwyze zyne gestalte door zyn hair over end te zetten, en zyn geheele lighaam te verdikken, dat hy byna ganfeh rond is; het welk hem tevens vreemd en yselyk in het aanzien maakt. Dewyl egter die dreigende houding niet genoeg is om zyn vyand te vervaaren, gebruikt hy om hem af te weeren, nog een kragtiger middel, want hy verspreidt uit eenige geheime kanaalen, zulk een pestigen flank, dat hy de lugt zeer verre rondom hem vergiltigt, zodat de menschen en dieren zig met allen mogelyken spoed van daar poogen te verwyderen. Daar zyn honden voor welken deze flank zo onverdraagelyk is, dat zy hunne prooi, schoon die reeds in hunne magt hebbende, moeten laten slippen; daar zyn andere, die, hunnen neus in de aarde steekende, hunne aanvallen vernieuwen, tot dat zy den bunsing gedood hebben; maar zelden willen zy in 't vervolg zulk eene onaangenaame jagt hervatten, of een wild nazetten, van welks lugt zy vier of vyf uren lang meenen te stikken. De Indiaanen merken egter het vleesch dezer dieren als een lekkerny aan; ik heb 'er van gegeten, en ik heb het ook goed van smaak gevonden; ik heb van deze dieren gezien, welken men zeer jong hadt tam gemaakt; zy zyn zagtaartig en zeer levendig geworden, en zy oeffenen dan dat vermogen van stinken niet, waartoe misschien de vrees en de zorg voor zelfbehoudenis hen noodzaaken toevlugt te neemen. De bunsings verbergen zig in holle boomstammen, of klooven van rotfen; men vindt hen in byna het geheele Noordelyke vaste land van Amerika, zy voeden zig met infekten en wilde vrugten. *Histoire Naturelle de la Caroline*, par CATESBY, tom. II. pag. 62.

(p) *Description du Cap de Bonne-esperance*, par KOLBE, tom. III. pag. 86 en 87.

in Braziliën gezien hebbende. Dat van nieuw Spanje, 't welk FERNANDÈS onder den naam van *Ortohua* aanwyft, komt my voor het zelfde dier als de zorille van Peru te zyn; en de *tepemaxtla* van denzelfden Auteur (q), zoude wel de conepate kunnen zyn, die in nieuw Spanje gelyk in Louifiane, en in Karolina moet gevonden worden.

(q) *Ortohula*; magnitudine tres dodrantes vix superat; nigro candidoque vestita pilo sed quibusdam in partibus fulvo... apud has gentes inscribi jam diu venit usum, quamvis crepitus ventris sit illi fatidissimus: occitucensibus versatur agris... est & altera species, quam *tepemaxtla* vocant, eadem fere forma & natura, sed nulla in parte fulva, & cauda nigris albisque fasciis transversum discurrentibus, varid quæ provenit quoque apud Occitucenses. FERNAND. Hist. An. nov. Hisp. pag. 6. cap. XVI.

De Sève, del.

LE COASE.

C. H. Fritsch, sculp.

BESCHRYVING VAN DE COASE.

Dit dier (*Pl. XXXIX*) dat uit Virginie gezonden is, onder de benamingen van *pekan*, *wilde-kat* of *duivelskind*, is zeer verschillend van de kat, en het verschilt ook van den pekan, van welken in het vervolg van dit Deel zal gesproken worden, door verscheiden kenmerken, voornamlyk door het getal der vingeren; het is kleiner dan de pekan, het heeft slegts zestien duimen lengte van het eind van den smoel af, tot aan het begin van den staart: schoon ik niets van de coase gezien heb als een gedroogd en opgezet vel, heeft zy my toegescheenen den smoel langer, de ooren grooter, de beenen korter, en de voeten kleiner te hebben dan de pekan. De tanden geleeken zo veel naar die van den huismarter, als de tanden van den pekan, en de coase geleeke meer naar den huismarter dan naar den pekan, in het maakzel van den kop en het geheel lighaam, behalven den staart, die digter van hairen was; de stomp van den staart was slegts zes duimen lang, en het hair stak niet verder dan anderhalven duim buiten denzelfden uit. Maar het grootst verschil dat 'er is tusschen de coase en de pekans, de huismartes, de bunfings, enz. bestaat in het getal der vingeren; de coase heeft 'er slegts vier aan de voorste voeten, terwyl die andere dieren 'er vyf aan de voorste voeten hebben, even als aan de agterste; de nagels zyn zwartagtig, en gelyken in maakzel meer naar de nagelen van den huismarter, dan naar die van de pekans.

Het hair en dons zyn kastanjekleurig over het geheel lighaam; daar is een mengzel van graauw op den kop; het hair is zeer blinkend, het langst is omtrent anderhalven duim lang; dat van den staart is weinig langer. De knevels zyn zwart en meer dan twee duimen lang.

BESCHRYVING VAN DE CHINCHE.

Deze beschryving is opgemaakt volgens een opgezet vel (*Pl. XL*), dat de beenderen der beenen en voeten bevattede, gelyk ook die der kaakbeenderen; de tanden geleeken naar die van den bunfing, de fret, de hermelyn en den wezel. De kop van deze chinche was zeer klein, de beenen zeer kort, en de staart lang en zeer dicht van hair; in het algemeen geleek dit dier veel naar den bunfing, het was tennaastenby van dezelfde grootte; want het hadt zefftien duimen lengte, van het eind van den smoel tot het begin van den staart, welkers stomp maar agt duimen lang was; maar het hair stak nog vier duimen buiten denzelfen uit.

Het vel was in wit en zwart verdeeld met groote en kleine vakken; de kop was geheel zwart, uitgezonderd eene witte streep, die zig langs het neusbeen op het midden van het voorhoofd, de kruin van den kop en het agterhoofd, tot aan den hals uitstrekke, alwaar zy aan eenen breedten band van dezelfde kleur eindigde, die het bovenst van den hals besloeg: deze band liep over de schoft en den rug, alwaar hy zig in twee takken verdeelde, die zig verlengden tot op het kruis: daar was tusschen deze takken eene zwarte streep, die zig uitstrekke van het midden van den rug tot aan den staart, welkers hairen meestendeels wit van kleur waren; daar waren egter veele die ten deele wit en ten deele zwart waren; de borst en buik waren wit met kleine zwarte vlakjes: al het overige van het lighaam was zwart met witte vlakken op de zyden van den hals, den schouder, en de buitenste zyde der vier beenen. Het hair van dit dier is zeer glanzig en zeer lang, want dat van het lyf hadt meer dan drie en een halven duim, en dat van den staart meer dan een halven voet lengte; het hair bedekte een zeer zagt dons, dat witagtig was onder het wit hair, en bruin onder het zwart. Aan elken voet waren vyf vingers en vyf lange nagels, die wat krom en witagtig waren; die der agterste voeten waren onder het hair verborgen.

De Sore, del.

C. F. Bartsch, fecit.

LE CHINCHE.

De Sere. del.

LE CONEPATE.

C. F. Hitzsch, jr.

De Sore, del.

C.F. Ertzeck, fec.

LE ZORILLE

BESCHRYVING VAN DE ZORILLE.

De beschrijving van dit dier (*Pl. XLII*) is opgemaakt naar een vel, dat tennaastenby in denzelfden staat was, als dat van het voorig; de laatste baktanden waren weggenomen geworden met het agterst gedeelte der kaakbeenderen; maar alle de tanden, die nog overig waren, geleeken naar die van den bunsing. De zorille was kleiner dan de chinche, zy hadt korter smoel en korter lyf; want daar waren slegts dertien of veertien duimen lengte, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, die ook dicht met hairen bezet, en omtrent even lang als die van de chinche was.

De kleuren der hairen alleen zouden genoeg zyn om te doen vermoeden, dat de zorille van eene andere foort is als van die der chinche; die der zorille zyn zwart of zwaragtig van kleur, met witte of witagtige streepen, banden, en vlakken, die eenigen schyn van geelagtig hebben; daar is een witte vlak op het voorhoofd tusschen de twee oogen; men ziet op den hals en den rug vier banden van dezelfde kleur, de twee middenste beginnen aan het agterhoofd; de buitenste aan elke zyde strekt zig tot op een kleinen afstand van het oog uit: deze banden zyn niet regelmatig, noch in hunne breedte noch in hunne rigting; daar is nog een witte band aan elke zyde van de borst, welke agter den elleboog begint, op het midden van het lyf weder naar den rug klimt, en op het agterst gedeelte van den rug eenen dwarschen band maakt; daar is op de lendenen een tweede witte dwarschê band die voor de knie nederloopt; men ziet een vlak van dezelfde kleur aan elken kant van het kruis, en een klein bandje in de gedaante van een halven ring by het begin van den staart, welkers cind ook wit van kleur is, het overige is zwart; de buik, de borst, de beenen en voeten zyn zwart of zwartagtig zonder eenig mengzel van wit. Het hair van het lighaam heeft slegts een duim lengte, dat van den staart drie of vier duimen; alle deze hairen zyn vast en glanzig, zy bedekken een zeer zagt dons, dat van dezelfde kleur als het hair is. Daar zyn vyf vingers en vyf nagels aan elken voet, die der agterste voeten zyn ten deele bedekt door het hair der vingeren.

DE PEKAN EN DE VISON.

De naam van *Pekan* is lang in gebruik geweest in den Pelteryhandel van Kanada (*a*), zonder dat men daarom te beter het dier kende, waaraan die naam gegeven werd; men vindt dien naam by niet eenen Natuurbeschouwer, en de Reisbeschryvers hebben denzelven onverschillig (*b*) gebruikt om verschillende dieren, en byzonderlyk de *Mouffettes*, aan te wyzen: anderen hebben het dier, dat den naam van pekan moet voeren, *wilde vos*, of *wilde kat* geheeten, en 't was onmogelyk eenige naauwkeurige kundigheid té haalen, uit de korte, gebrekkige, en verkeerde berigten, welken allen daar van gegeven hebben. Het is met den *Vison* eveneens als met den pekan; wy zyn onkundig wegens den oorsprong dier twee naamen, en niemand wist 'er meer van, dan dat zy tot twee dieren van Noord-Amerika behoorden. Wy hebben deze twee dieren eindelyk gevonden in het kabinet van den Hr. AUBRY, Curé de Saint Louis, en hy heeft ons dezelve wel willen leenen om te beschryven en te laten uittekenen.

De *pekan* (*Pl. XLIII*), gelykt zo wel naar den boschmarter; en de *vison* (*c*) (*Pl. XLIV*) naar den huismarter, dat wy denken dat men dezelve als verscheidenheden in elke dier soorten kan beschouwen. Zy hebben niet slegts dezelfde lighaamsvorm, dezelfde evenredigheden, dezelfde lengtens van staart, dezelfde hoedanigheid van hair, maar ook het zelfde getal van tanden en nagels, dezelfde natuurlyke neigingen, en dezelfde gebruiken; dus meenen wy grond te hebben, om den pekan als eene verscheidenheid in de soort van den boschmarter, en den vison als eene verscheidenheid in die van den huismarter te beschouwen, of ten minsten aan te merken als soorten, die zo na aan elkanderen grenzen, dat zy geenerlye wezendlyk verschil vertoonen; de pekan en de vison hebben alleenlyk bruiner, glansryker, en zydeagtiger hair dan de boschmarter en de huismarter; maar dat verschil, gelyk men weet, hebben zy gemeen met den bever, den otter, en de andere dieren van 't Noorden van Amerika, welker vagt schooner is dan die van deze zefde dieren in 't Noorden van Europa.

(*a*) Naamen van de pelteryen, welken men van Kanada bekomt, met derzelve waarden in 1683.... De pekans, wilde katten, of duivels-kinderen, gelden 1 livre en 15 fous het vel. *Voyage de la MOUTAN, tom. II. pag. 39.*

(*b*) Dit dier verspreidt een onverdraagelyken stank; de Franschen geeven het in Kanada den naam van *duivels-kind*, of *stinkend beest*; sommigen noemen het egter *Pekan*. *Voyage de KALM. pag. 412.*

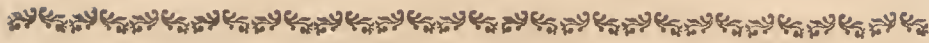
(*c*) Ik zou zeer geneigd zyn te denken, dat het dier door SAGARD THEODAT, onder den naam van *Ottay* aangewezen, wel het zelfde als de vison zoude kunnen zyn. „ De ottay, „ zegt die Reisbeschryver, is zo groot als een klein konyn; hy heeft zeer zwart vel, dat zo „ zagt, glad, en schoon is, dat het sulp schynt te zyn; de Kanadaanen maaken veel werks „ van deze vellen, waarvan zy zig kleederen vervaardigen.” *Voyage au Pays des Hurons, pag. 308.* Daar is in Kanada een dier, daar deze aanduiding beter op past dan op den vison.

DesVoe, del.

C. J. Fritsch, sc.

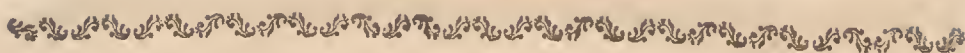
LE PEKAN.

BESCHRYVING VAN DEN PEKAN.

De pekan (*Pl. XLIII*) gelykt naauwkeuriglyk naar den huismarter en boschmarter in getal, maakzel en plaatfing der tanden; hy heeft ook veele overeenkomsten met die dieren in den aart en de kleur der hairen, en zelfs in gedaante van het lighaam; maar de voeten zyn my voorgekomen naar evenredigheid grooter en de beenen langer te zyn, voornaamlyk de voorfte, voor zo veel ik daarvan heb kunnen oordeelen op het befchouwen van een gedroogd en opgezet vel, dat wy tot een onderwerp voor deze befchryving gediend heeft. Het fcheen my toe dat het lyf van den pekan ten minften zo lang was als dat van den huismarter en boschmarter; want het opgevlude vel, dat ter plaatfe van den buik uitgezet was, hadt anderhalven voet lengte, in eene regte lyn gemeeten van het eind van den fmoel tot aan het begin van den ftaart, welkers ftomp tien duimen lang was; het hair ftak een duim buiten den ftomp uit, daar waren vyf vingers en vyf nagels aan elken voet.

Dit dier hadt vafte en blinkend hair, en een zeer zagt en zeer digt dons; het dons was van eene afchgraauwe kleur op het grootft gedeelte van zyne lengte van den wortel af; de punt was graauw met eenige tinten van vaal; het vafte hair hadt dezelfde kleuren als het dons, behalven op dat gedeelte dat zig verder dan het dons uitftrekte; dat gedeelte was graauw en zwart met eenige tinten van kaffanje kleur; de punt der langfte hairen was zwart. Door die mengeling van kleuren was het dier op den kop, den hals, de fchouderen, het bovenft der voorfte beenen en den rug met gryf en vaal getekend; aan de zyden van het lyf hadt het graauw de overhand boven het vaal, en de punt der hairen maakte op den hals eenigen fchyn van zwarte dwarfche banden; in sommige oogpunten was het zwart duidelyker dan het graauw op het kruis; het onderft der voorfte beenen, de agterfte beenen in hun geheel, de vier voeten en de ftaart waren zwart met eenig mengzel van bruin; de borft en buik waren van vaal en bruin gemengd; daar was wit tuffchen de voorfte pooten, op de borft, en tuffchen de agterfte pooten op den buik.

BESCHRYVING VAN DEN VISON.

De vifon (*Pl. XLIV*) gelykt naar den huismarter in maakzel van het lighaam, en in de tanden, welke ik heb kunnen zien in een opgezet vel (*a*), dat uit Kanada gebragt is, en my tot onderwerp voor deze beschryving gediend heeft; ik heb zeer onderscheidenlyk den derden baktand gezien, die by den huismarter meer is dan by den bunfing. De vifon heeft het lyf, en voornaamlyk den hals zeer langwerpig; de staart is niet zeer dik en tamelyk lang; zyne beenen zyn zeer kort, voornaamlyk de voorsten; hy heeft vyf vingeren aan elken voet, en vyf nagelen, die byna alle onder het hair der vingeren verborgen zyn. Dit dier is tennaastenby van de grootte van den huismarter; het vel, dat ik gezien heb, hadt één voet vier duimen lengte, van het eind van den finoel af, tot aan het begin van den staart, welkers stomp zeven duimen lang was; het hair stak slegts een duim verder uit, het is zwart; dat van het lighaam heeft eene bruine kleur met vaal getint; het is zeer blinkend en laat van onderen een zeer zagt, zeer digt dons zien, van eene heldere afchgrauwe kleur, van den wortel af tot aan de punt, die eene bleekvaale tint heeft. De langste hairen van het lyf hebben omtrent éénen duim lengte, die van den staart zyn weinig langer.

De knevels zyn bruin en hebben by de twee duimen lengte.

(*a*) Dit vel is in het Kabinet van den Hr. AUBRY, Priester van de Parochie van St. Lodewyk in *l'Isle de Paris*, met de vellen van den pekan, de zorille, de chinche en de coase, welke beschryvingen deze voorgaan. De Hr. AUBRY heeft de goedheid gehad my die vellen en andere stukken van zyn Kabinet met de grootste bereidwilligheid medetedeelen.

De Sore, del.

C.A. Fritsch, sc.

LE VISON.

DE SABEL OF HET SABELDIER (*).

Bykans alle de Natuurbeschryvers hebben van het fabeldier gesproken, zonder het anders dan door deszelfs peltery te kennen. De Hr. GMELIN is de eerste, die 'er de afbeelding en beschrijving van gegeven heeft; hy zag 'er twee leevende by den Gouverneur van Tobolsk. „ De fabel: „ zegt hy, gelykt naar den boschmarter in gedaante en maakzel van het lig- „ haam, en naar het wezeltje in de tanden: hy heeft zes vry lange en wat „ gekromde snytanden, met twee lange hondstanden in het onderste kaak- „ been; kleine zeer scherpe tanden in het bovenste kaakbeen: groote kne- „ vels rondom den bek, breede voeten, die alle met vyf nagelen gewapend „ zyn; deze kenmerken waren aan die twee fabels gemeen; maar het een „ dezer dieren was zwartagtig bruin van kleur over het geheele lighaam, „ uitgezonderd de ooren en het onderste van de kin, daar het hair wat „ vaal was; en de andere kleiner dan de eerste, was over het geheel lighaam „ geelagtig bruin, met de ooren en het onderste van de kin van eene bleeker „ schaduw: deze zyn de winter kleuren, want in de lente veranderen „ zy door het ruijen van het hair. Het eerste van deze fabeldieren, dat „ bruin-zwart was; wierdt in den zomer geel bruin; en het tweede, dat „ bruin geel was, wierdt bleek geel van kleur; ik heb my, vervolgt de „ Hr. GMELIN, over de vaardigheid dezer dieren verwonderd; zodra zy „ eene kat zagen rigteden zy zig op de agterste pooten overeind, als om „ zig tot het gevegt te bereiden: zy zyn des nagts zeer onrustig en in eene „ geduurige beweging (a), overdag integendcel, en vooral nadat zy gegee- „ ten hebben, slapen zy gemeenlyk een half of een heel uur; men kan „ hen vangen, schudden, steeken, zonder dat zy wakker worden.” Uit „ deze beschrijving van den Hr. GMELIN, ziet men dat de fabels niet alle „ van dezelfde kleur zyn, en dat bygevolg de Naamlyst-maakers, die hen by

(*) *Zibeline*. Marte Zibeline; *Zobel* in 't Hoogduitsch; *Sobol* in 't Poolsch; *Sabbel* in 't Zweedsch; *Sabel* in 't Engelsch.

Mustela Sobella, GESNER, *Hist. Quadr.* pag. 768.

Mustela Zibellina, The Sable. RAY, *Syn. Quadr.* pag. 201.

Mustela Zibellina, ARISTOTELIS *Satherius*, Nipho *Cebalus*, Alciato, *mus sarmaticus & scythicus*. The Cabel or Sable. CHARLETON, *Exercit.* pag. 20.

Mustela Sobella GESNERI, *Mustela Zibellina*, JONSTONI, *Mustela scythica*, *martes scythica*, *Itis scythica*, *Satherius* ARISTOTELIS; *Mus sarmaticus & scythicus alciaticus*, &c. RZACZINSKY, *aut.* pag. 317.

Mustela obscure fulva, *guttur cinereo*.... *Martes Zibellina*. La Marte Zebeline. BRISSON, *Regn. anim.* pag. 248.

Mustela Zebellina. Nov. Comm. Acad. Petrop. tom. V. *Animalium quorundam Quadrup.*

Descriptio Auctore GEORGIO GMELIN. *Art. I.* fig. *ibid.* *tab. 6.*

(a) *Nota*. Die onrustigheid en beweging gedurende den nagt is niet byzonder aan het Sabeldier eigen: ik heb het zelfde aan de Hermelynen waargenomen, welke wy leevende gehad, en verscheiden maanden gevoed hebben.

de vlakken en de kleuren van 't hair aangewezen en bepaald hebben, een zeer slegt kenmerk hebben gebezigd, dewyl zy niet slegts in de verschillende jaargetyden veranderen, maar ook van individu tot individu, en van lugtstreek tot lugtstreek veranderen (*b*).

De fabeldieren onthouden zig aan de oevers van de rivieren, en belommerde plaatsfen, in de digtste bosschen, zy springen heel vaardig van den eenen boom op den anderen, en vreezen zeer voor de zon, die, zegt men, de kleur van hun hair in korten tyd verandert; men wil (*c*) dat zy zig in den winter verborgen houden en verdoofd liggen: het is egter in dien tyd dat men jagt op hen maakt, dat men hen by voorkeur zoekt, omdat hunne peltery dan fraaiest en beter is dan in den zomer. Zy leeven van rotten, van visch, van pyn-zaaden, en van wilde vrugten; zy zyn zeer driftig in hunnen liefdehandel, zy hebben gedurende hunnen bronstyd eene zeer sterke lugt, en op alle tyden rieken hunne uitwerpzelen zeer leelyk. Men vindt hen voornaamlyk in Siberie, en daar zyn 'er maar weinige in de bosschen van groot Rusland en nog minder in Lapland. De zwarte fabels zyn die welke in de hoogste achting gehouden worden (*d*). Het verschil dat tusschen deze peltery en alle andere pelteryen plaats heeft, bestaat hier in, dat naar welken kant men het hair stryke, het zelve zig even goed schikt en nederlegt, terwyl alle ander hair, tegen den draad gestreeken, eenige styfheid door deszelfs wederstand doet voelen.

De fabeljagt geschiedt door de misdaadigers, die naar Siberie in ballingschap gezonden zyn, of door soldaaten die men, om welke redenen ook, derwaards schikt, en die daar gemeenlyk verscheiden jaaren blyven; de eene en andere zyn verplicht eene zekere hoeveelheid pelteryen te leveren, daar zy op aangeflagen zyn, zy schieten niet met hagel maar met een kogel, om het vel dezer dieren zo weinig mogelyk te beschadigen; en somtyds bedienen zy zig in plaats van vuur-wapenen, van handboogen, en zeer kleine pylen. Dewyl de goede uitslag van deze jagt, behendigheit, en vooral aanhoudenheit vordert, vergunt men den Officieren hunne Soldaaten daar toe door belang te verbinden, en het overschot van het geen zy verplicht zyn weeklyks

(*b*) Van de twee fabeldieren, waarvan de Hr. GMELIN spreekt, kwam het eerste uit de Provincie van Tomskien, en het tweede uit die van Beresowien; men vindt ook in zyn berigt van Siberie, dat 'er op den berg Sopka-Sinaia zwarte fabeldieren zyn met kort hair, waarop het verboden is jagt te maaken; dat een gelyke soort van deze dieren ook dieper in het gebergte wordt gevonden, zo als ook by de Vrangai-Kalmukken; „ ik heb sommigen dier vel-
„ len gezien, zegt hy, welken de Kalmukken hadden overgebragt, zy zyn bekend onder den
„ naam van fabelvellen van Kangaraga.” *Voyage de GMELIN, tom. I. pag. 217.*

(*c*) RZACZINSKY, *Aud. pag. 318.*

(*d*) De fabel verschilt hierin van den boschmarter, dat hy kleiner is en langer en syner hair heeft; de egte fabels zyn zwart gedamast, en worden in Tartarye gevangen. Daar worden weinige in Lapland gevonden; hoe zwarter de kleur van 't hair is hoe meer zy gezocht worden, en dan gelden zy zomyds zestig *ecus*, schoon het vel slegts vier vingers breed is; men heeft witte en gryze gezien REGNARD, *tom. I. pag. 176. Nota.* SCHLEFFER zegt insgelyks, dat 'er somtyds witte fabels gevonden worden. *Histoire de la Lapponie, pag. 318.*

weeklyks te leveren, met hun te verdeelen, waardoor zy een aanmerkelyk voordcel maaken kunnen (e).

Sommige Natuurbeschouwers hebben vermoed, dat het fabeldier de *Satherius* van ARISTOTELES ware, en ik denk dat hunne giffing wel gegrond is. De fynheid van de peltery van den fabel, geeft te kennen dat dit dier zig dikwils in het water onthoudt; en eenige Reisbefehryvers (f) zeggen, dat het niet in grooten getale gevonden wordt dan op de kleine eilanden, alwaar de jaagers het gaan zoeken. Van den anderen kant spreekt ARISTOTELES van den *fatherius* als van een waterdier, en hy voegt het zelve by den otter en den bever. Ook mag men vermoeden, dat in den tyd van de heerlykheid van Athene, deze schoone pelteryen niet onbekend waren in Griekenland, en dat het dier, dat dezelve verschaftte, een naam hadt; nu is 'er geen naam welken men met meer regt op den fabel kan toepassen dan dien van *fatherius*, zo het inderdaad waar zy dat het fabeldier visch eet (g), en zig genoeg in het water onthoudt, om onder het getal der tweeflagtige dieren geplaatst te kunnen worden.

(e) Een Kolonel kan van zyne zeven jaaren dienst, op de jagt der fabels, omtrent vier duizend ecus voordeel genieten; de subalternen naar evenredigheid, en ieder zoldaat zes of zeven honderd ecus. *Voyage du P. AVRIL, pag. 169.* — Zie ook *la Relation de la Moscovie, par LA NEUVILLE, Paris 1698. pag. 217.*

(f) De Jaagers gaan de fabeldieren op kleine eilandjes zoeken, werwaards deze dieren zig begeeven. Zy dooden hen met een foort van handboogen; &c. *Voyage du P. AVRIL, pag. 168.*

(g) *In umbrosis saltibus versatur semper, insidiatur aviculis.... in escam assumit mures, pisces, uves rubeas.* RZACZINSKY, *Auct. Hist. Nat. Polon. pag. 318.*

D E L E M I N G (*).

OLAUS MAGNUS is de eerste, die van den leming gewag heeft gemaakt (a), en alles wat GESNER, SCALIGER, ZIEGLER, JONSTON, enz. daar van gezegd hebben, is uit dezen schryver getrokken; maar WORMIUS, na naauwkeuriger onderzoekingen, de historie van dit dier opgemaakt hebbende, geeft 'er de volgende beschryving van. „ Het heeft, zegt hy, het „ maakzel van eene muis, maar is grooter; zyn staart is korter, en zyn lyf „ omtrent vyf duimen lang; zyn hair is fyn en met verscheiden kleuren ge- „ vlakt; het voorste gedeelte van den kop is zwart, het bovenste gedeelte „ geelagtig, de hals en de schouders zwart, het overige des lighaams rosag- „ tig, met eenige kleine zwarte vlakken van verschillende figuren gete- „ kend, tot aan den staart, die slegts een half duim lengte heeft, en die „ met zwartagtig geel hair bedekt is. De orde der vlakken is, even wei- „ nig als derzelve figuur en grootte, niet dezelfde in alle de individus: „ daar zyn om den bek verscheiden styve haren in de gedaante van kne- „ vels, waarvan zes aan weerskanten veel langer en borstteliger zyn dan de „ overige. De opening van den bek is klein; de bovenlip is gekloofd gelyk „ in de eekhoorns; daar komen uit het bovenste kaakbeen, twee lange „ scherpe snytanden uit, die wat gekromd zyn, en waarvan de wortels tot „ aan de oogholen doorgaan; daar zyn twee gelyke tanden in het onderste „ kaakbeen, die aan de bovenste beantwoorden; ook drie baktanden ter „ wederzyde; die van de snytanden zyn verwyderd: de eerste der baktan- „ den is zeer breed, en bestaat uit vier lobi of kopjes, de tweede uit drie, „ de derde is nog kleiner; elk dezer drie tanden heeft zyn alveolus of tand- „ kastje afgescheiden, en alle staan zy binnen in het verhemelte op een „ vry grooten afstand. De tong is vry breed, en strekt zig tot aan het „ uiterste der snytanden uit. Overblyfzels van gras en stroo, die in den „ hals van dit dier gevonden wierden, moeten doen vermoeden, dat het „ herkauwende is. De oogen zyn klein en zwart; de ooren liggen op den „ rug neder; de voorste pooten zyn zeer kort; de voeten zyn bedekt met „ hair en met vyf scherpe en gekromde nagelen gewapend, waarvan de „ middelste zeer lang en de vyfde eene foort van kleine duim of haanefpoor,

(*) *Leming*, naam van dit dier in deszelfs geboorteland in Noorwegen, welken naam wy hebben aangenomen. *Mus Norvagicus*, *Norvagus Leming*, *Leminger*, *Lemorcer*, *Lemmer*, *appellatur*. OLAUS MAGNUS *Lemner*, & *Lemnus vocat*. ... *Zieglerus Lem vel Lemmer*. *Museum WORMIANUM*, pag. 322. fig. *Animalis & sceleton*, pag. 225.

Lemmus. *Mus caudâ abbreviatâ, pedibus pentadactylis. Mus caudâ abruptâ, corpore fulvo nigroque vario*. *Faun. Suec.* 26. *Ad. Stockh.* 1740. pag. 316. *tab. VI.* fig. 4. & 5. *Syst. Nat. Edit. X.* no. 2. LINN. *Syst. Nat. Edit. X.* pag. 59.

(a) OLAI MAGNI, *Hist. Gent. Septentr. Libr. XVIII. cap. 20.*

C. F. Eritsch, Jr.

LE LEMING.

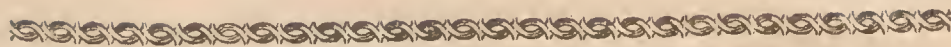
„ en zomtyds vry hoog aan den poot geplaatst is; de geheele buik is witagtig trekkende een weinig op den geelen, enz.” Dit dier dat een dik lighaam, en korte pooten heeft, loopt egter vry snel: het onthoudt zig gemeenlyk in de gebergten van Noorwegen en Lapland, maar het komt op sommige jaaren (b), en in zekere jaargetyden, in zulk eene groote menigte naar beneden af, dat men de aankomst der lemmings beschouwt als een verschriklyke plaag, waar tegen men vrugtloos eenig hulpmiddel te werk stelt. Zy regten eene vreeslyke vernieling in de landeryen aan, verwoestende tuinen, stellen des landmans hoop op zynen oogst te leur, en laaten niets over dan het geen in de huizen besloten is, alwaar zy gelukkig niet inkomen: zy blaffen tennaastenby als jonge honden; wanner men hen met een stok slaat, werpen zy zig daarop, en houden dien met hunne tanden zo vast, dat zy zig laaten opneemen en op eenigen afstand vervoeren, zonder denzelven te willen loslaten. Zy graaven zig holen onder den grond, en gaan even als de mollen, de wortels van de planten opeeten. Zy verzamelen zig op zekere tyden, en sterven om zo te spreken alle te gelyk. Zy zyn zeer moedig, en verdedigen zig tegen de andere dieren. Men weet niet al te wel van waar zy komen; het gemeene volk gelooft, dat zy met den regen uit de lugt vallen (c). Het mannetje is gemeenlyk grooter dan het wyfje, en heeft ook grooter zwarte vlakken; zy sterven onfeilbaar met de wederkomst van het nieuwe gras. Zy gaan ook met groote benden te water in het gunstig

(b) Men heeft waargenomen, dat de Lemmings niet geregeld alle jaaren wederkomen, maar alleenlyk op zekere tyden, onverwagt, en in zo grooten getale, dat zy zig allerwege verspreiden, en het geheele land bedekken... Deze kleine dieren, wel verre van bevreesd te zyn, en de vlugt te neemen, wanneer zy de voorbygangers hooren gaan, zyn daarentegen stout en moedig, gaan hunne aanvallers te gemoet, sehreuw en blaffen tennaastenby gelyk jonge honden; zo men hen wil slaan, stooren zy zig noch aan den stok, noch aan de hellebaarden, maar springen op en werpen zig op die geenen die hen slaan, zig aan de stokken van hun, die het op hen gemunt hebben, vast hegtende, en dezelve in toorn bytende. Deze dieren hebben dit byzonder, dat zy nooit in de huizen of hutten komen, om daar schade aan te regten; zy houden zig altyd in de struvelen, en langs de heuveltjes verborgen: somtyds doen zy elkanderen den oorlog aan, en verdeelen zig langs de meiren en de weiden, als in twee legers... De Hermelynen en de Vossen zyn hunne vyanden, en verslinden 'er veelen van... Het nieuwe gras doet deze dieren sterven; zy schynen ook elkanderen om te brengen; men ziet 'er die aan takken van boomen verhangen zyn. Men mag gelooven dat zy zig by benden in 't water werpen als zwaluwen. *Histoire de la Lapponie, par SCHÆFFER, pag. 322. Nota.* Het is waarschynlyker, dat de Lemmings, even als alle andere rotten, elkanderen opeeten en verdelgen, zodra het voedsel hen begint te ontbreken, en dat het hier aan moet worden toegeschreven, dat hunne verdelging zo schielyk toega als hunne talryke verschyning.

(c) *Bestiole quadrupedes Lemmar vel Lemmus dicta magnitudine foricis, pelle variâ per tempestates & repentinos imbres... in compertum unde, an ex remotioribus, insulis & vento delatae, an ex nubibus feculentis natae deferantur. Id tamen compertum est statim atque deciderint, reperire in visceribus herbae crude, nondum concocata. Haec more locustarum in maximo examine cadentes omnia, virentia destruunt, & quae morsu tantum altigerint emoriuntur virulentia. Vivit hoc agmen donec non gustaverit herbam venatam: conveniunt quoque gregatim, quasi hirundines evoluturae, sed stato tempore aut moriuntur acervatim cum lueterae (ex quarum corruptione aër fit pestilens & afficit incolas vertigine & ictero) aut his bestiis dictis vulgariter Lekat vel Hermelin consumuntur unde iiden Hermelini pinguatcunt. OLAI MAGNI Hist. Gent. Septentr. pag. 142.*

jaargetyde, maar zo 'er eenige rukwind opkomt, verdrinken zy alle. Het getal dezer dieren is zo verbaazend groot, dat de lugt, wanneer zy sterven, daarvan besmet wordt, en dat veroorzaakt veele ziekten; het schynt zelfs dat zy de planten besmetten daar zy aan geknabbeld hebben, want het beesten-voer is alsdan doodelyk voor al het vee. Het vleesch van den leming is niet goed om te eeten, en hunne vagt, schoon fraai van hair, kan niet dienen om pelteryen te maaken, om dat zy al te vast en styf is.

DE SARICOVIENNE (*).

„ **D**e faricovienne, zegt THEVET, wordt langs de rivier de la Plata gevonden; dit dier is van eene tweeflagtige natuur, en onthoudt „ zig meer in 't water dan op 't land; het is van de grootte van eene kat, „ en zyn hair; met graauw en zwart doormengd, is zo zagt als fluweel; „ het maakzel zynער voeten gelykt naar dat van een riviervogel; voor het „ overige is zyn vleesch lekker en zeer goed om te eeten (a).” Ik begin met het aanhaalen van deze plaats, omdat de Natuurbeschryvers dit dier onder dezen naam niet kenden, en niet wisten, dat de *Carigueibeju* van Brazilië, dat het zelfde dier is, vliczen tusschen de vingers van de voeten hadt: inderdaad MARCGRAVE, die 'er de beschryving van geeft, spreekt niet van dit kenmerk, dat evenwel wezendlyk is, dewyl het deze soort van dieren zo naby als mogelyk is tot de soort der otters brengt.

Ik denk ook dat het dier, waarvan GUMILLA onder den naam van *Guachi* (b), gewag maakt, wel het zelfde zoude kunnen zyn als de faricovienne, en dat het eene soort van otter is, vry gemeen in geheel zuidelyk Amerika. Uit de beschryving welke MARCGRAVE en DESMARCHAIS (c) van dit dier gegeven hebben, blykt het dat het tweeflagtig, en van de grootte is van een middelmatigen hond; dat het bovenst van zyn kop rond is gelyk dat van de kat; de snuit wat lang gelyk die van den hond; dat het de tanden en knevels heeft van een kat; de oogen rond, klein en zwart; de ooren gerond en laag geplaatst; vyf vingers aan alle de voeten, de duimen korter

(*) *Saricovienne*, naam van dit dier in het land van la Plata, welken wy hebben aangenomen. Dit woord *faricovienne* schynt afgeleid van *Carigueibeju*, 't welk de naam van dit dier in Brazilië is, en welke *Farigoviou* moet uitgesproken worden: deze naam betekent volgens THEVET, lekker beest.

Jiya, *que* & *Carigueibeju* appellatur a *Brasiliensibus*. MARCG. *Hist. Nat. Brasil. pag.* 134. fig. *ibid.*

Lutra nigricans caudâ depressâ & glabrâ, BARRERE. *Hist. de la Fr. Equin. pag.* 155.

Lutra atrî coloris maculâ sub gutture flava... *Lutra Brasiliensibus*. La Loure du Bresil. BRISS. *Regn. anim. pag.* 278.

(a) *Singularités de la France Antartique*, par A. THEVET, Paris 1758. *pag.* 107. 108.

(b) Men vindt in de rivieren, die zig in de Orenoque werpen, eene groote menigte waterhonden, welken de Indiaanen *Guachi* noemen; dit dier zweemt zeer vaardig en voedt zig met visch; doch het is tweeflagtig en gaat zyn voedzel ook te lande zoeken; hy graaft kuilen op den oever, waarin het wyfje haare jongen werpt. Zy graven die kuilen niet agter af en verborgen, maar op plaatsen, daar zy in 't gemeen leven en zig komen verlustigen. Ik heb hunne holen gezien en onderzocht; men kan niets zinlyker zien; zy laten niet het minste grasje in den omtrek; zy brengen de vischgraaten die zy afgegeten hebben, op een hoopje agter af; en door hun springen, gaan, en komen, maaken zy zeer effene en gemaklyke wegen. *Histoire de l'Orenoque*, par GUMILLA, tom. III. *pag.* 29. *Nota.* Deze karakters passen op de faricovienne, maar het komt ons voor dat de naam *Guachi* hier kwalyk is toegepast geworden, en behoort tot de soort van *Mephitis*, welke wy *Coase* genoemd hebben.

(c) *Voyage de DESMARCHAIS*, tom. III. *pag.* 306.

dan de andere vingers, die alle met bruine en scherpe nagelen gewapend zyn; de staart zo lang als de agterste beenen; het hair vry kort en zeer zagt, zwart over het geheele lighaam, bruin op den kop, met eene witte vlak aan de keel. Zyn schreeuw is tennaastenby die van een jongen hond, en hy breekt dezelve zomtyds af, door eene andere schreeuw gelyk aan de stem van den fagoin; hy leeft van krabben en visch, maar men kan hem ook voeden met meel van manioc in water ontbonden. Zyn vel maakt eene goede peltery, en schoon hy veel visch eet, heeft zyn vleesch egter geen grondigen of moeras-smaak, maar is in tegendeel zeer goed om te eeten en zeer gezond.

EENE OTTER VAN KANADA.

Deze otter (*Pl. XLV*) veel grooter dan onze otter, en die in 't Noorden van Europa moet gevonden worden, gelyk zy in Kanada wordt gevonden, heeft my gelegenheid verschaft om na te spooren, of het niet het zelfde dier ware, 't welk ARISTOTELES onder den naam van *latax* heeft aangewezen, 't welk hy zegt grooter en sterker te zyn dan de otter; maar de aanduidingen welke hy daarvan geeft, passen niet geheel op die grootte otter, en dezelve voor het overige, op de grootte na, geheel gelyk vindende aan de gemeene otter, heb ik geoordeeld dat het niet eene byzondere soort, maar eene enkele verscheidenheid in de soort van de otter was; en dewyl de Grieken, en vooral ARISTOTELES, zeer zorgvuldig zyn geweest, om geene verschillende naamen te geven dan aan dieren die wezendlyk in soort verschillen, houden wy ons overtuigd dat de *latax* een ander dier is. Daarenboven vallen de otters, gelyk de bevers in Amerika, gemeenlyk grooter, en hebben fraaijer hair dan in Europa (*a*). Deze Kanadafche otter moet inderdaad grooter en zwarter zyn dan de Fransche; maar onderzoekende wat de *latax* van ARISTOTELES mogt wezen, (een stuk by alle Natuurbeschryvers onbekend) heb ik gegift, of het ook dat dier konde zyn, 't welk door BELON onder den naam van *zee-wolf* wordt aangewezen, en ik heb gedacht hier de opgave van ARISTOTELES over den *latax*, en die van BELON over den *zee-wolf* te moeten bybrengen, op dat men dezelve vergelyken moge (*b*).

ARISTOTELES maakt in deze plaats melding van zes tweëslagtige dieren, en van die zes kennen wy flegts drie; den phoka, de bever, en de otter; de

(*a*) De Otters van Noord-Amerika verschillen van die van Frankryk, voor zo verre zy alle gemeenlyk langer en zwarter zyn; men vindt 'er die dit nog veel meer zyn dan de andere; daar zyn 'er zo zwart als git; deze worden gezogt en zyn zeer duur. *Descript. de l'Amér. Sept. par DENYS, tom. II. pag. 280.*

(*b*) *Sunt inter quadrupedes ferasque, quæ viduum ex lacu & fluviis petant at vero mari nullum præterquam vitulus marinus. Sunt etiam, in hoc genere fiber, satherium satyrium, lutris, Latax, quæ lutris lutre est, dentesque habet robustos, quippe quæ noctu plerumque egrediens virgulta proxima suis dentibus ut ferro præcidat; Lutris etiam hominem mordet nec desistit ut ferunt nisi ossis fracti crepitum senserit. Latæci pilus durus specie inter pilum vituli marini & cervi, ARISTOT. Hist. Animal, lib. VIII. cap. 5. — De zee-wolf. „Terwyl de Engelschen geene wolven op hunnen grond hebben, heeft de Natuur hen een dier aan den oever der zee gegeeven, zo sterk naar onzen wolf gelykende, dat men byaldien men hem niet zag zig liever op visch dan op wolven werpende, zeggen zoude, dat hy gantsch en al gelyk was aan ons zo roofzugtig dier, uit aanmerking van de lyvigheid, het hair, den kop (die evenwel zeer groot is), en den staart veel naar dien van den landwolf zweemende, maar omdat deze, gelyk gezegd is, niet dan van visch leeft, en by de ouden in 't geheel niet bekend is geweest, heeft hy my niet minder opmerkelyk toegescheenen als de dieren van eene dubbelde levenswyze hier boven aangehaald, waarom ik 'er de afbeelding wel van heb willen geeven.” BELON *de la nature des Poissons, pag. 18. Nota.* De afbeelding is op de 19e bladzijde, en gelykt meer naar de Hyæna dan naar eenig ander dier; maar de Hyæna kan het niet zyn, want die is niet tweëslagtig; hy leeft niet van visch, en behoort daarenboven tot een geheel verschillend klimaat.*

drie andere naamlyk, de *latax*, de *fatherion*, en de *fatyrion*, zyn onbekend gebleeven, om dat zy niet dan by hunnen naam en zonder eenige befchryving opgegeeven worden. In dit geval, even als in alle die waarin men niet regtftreeks ter kennis van de zaak kan komen, moet men toevlugt neemen tot het middel van uitfluiting, maar men kan dit middel met geen goeden uitslag gebruiken, dan wanneer men tennaastenby alles weet: dan kan men uit het ftellige gevolgen trekken tot het ontkennende, en dat ontkennende wordt door dit middel eene ftellige kennis. By voorbeeld, ik denk dat ik door de lange beoeffening, welke ik daarvan gemaakt heb, tennaastenby alle viervoetige dieren ken: ik weet dat ARISTOTELES geene kennis konde hebben aan die, welke tot Amerika behooren; ik ken ook onder de viervoetige dieren alle die, welke tweeflagtig zyn, en ik fcheide terftond de tweeflagtige dieren van Amerika af, gelyk de tapiar, de cabiai, de ondatra, enz. Dan blyven my de tweeflagtige dieren van onze oude wereld over, welke zyn het rivierpaard, de morfe of de zee-koc, de phokas of zee-kalven, de zee-wolf van BELON, de bever, de otter, de fabel, de waterrot, de desman, de water-spitsmuis, en zo men wil de ichneumon of mangoufte, welken sommigen als tweeflagtig befchouwd, en *Egyptifchen otter* genoemd hebben: ik fnyde van dit getal af de morfe of de zee-koc, als welke niet dan in de zeën van 't Noorden gevonden wordende, by ARISTOTELES niet bekend was. Ik fnyde ook af de hippopotamus of het rivierpaard, de water-rot en den ichneumon, om dat ARISTOTELES daar elders van spreekt, en deze dieren by hunne naamen voordraagt; ik fnyde daar eindelyk af de phokas, de bever, en de otter, die wel bekend zyn, en de water-spitsmuis, die te veel naar de land-spitsmuis gelykt, om daarvan ooit door een afzonderlyken naam van afgefcheiden te zyn geweest: nu blyf ons derhalven over de zee-wolf van BELON, die grooter moet zyn dan de otter, dit is dus het eenigfte dier, dat de *latax* kan vertoonen; by gevolg vertoonen de fabel en de desman den *fatherion* en *fatyrion*. Men voelt wel dat deze giftingen, welke ik denk gegrond te zyn, egter niet behooren onder het getal van die, welken de tyd verder kan ophelderen, ten zy men eene gelukkige ontdekking mogte doen van eenige, tot nog toe onbekende Griekfche handschriften, waarin deze naamen gebruikt, dat is te zeggen door nieuwe aanwyzingen verklaard wierden.

De Sève del.

UNE LOUTRE DE CANADA.

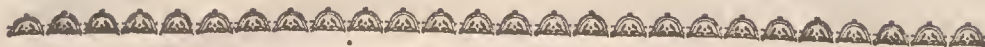
C. F. Krizan. sc.

BESCHRYVING VAN DEN OTTER VAN KANADA.

Deze otter (*Pl XLV*) is in het Kabinet onder de benaaming van *Otter van Kanada*; hy is my toegescheenen zeer te gelyken naar den onzen in maakzel van den kop, het lyf, den staart, de beenen en voeten, want hy heeft zwemvliezen tusschen de vingers: maar hy is zeer groot, hy heeft omtrent twee voeten tien duimen lengte van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart; die één voet vyf duimen lang is; de geheele lengte van dien otter is dan vier voeten en drie duimen, den staart medegerekend, terwyl de otter, die tot onderwerp gediend heeft voor de beschryving van dat dier, in het VII Deel van dit werk, en de otter, welkers beschryving is medegedeeld door den Hr. PERRAULT, in het III Deel van zyne *Mémoires pour servir à l'Histoire naturelle des Animaux*, elk slegts drie voeten twee of drie duimen lengte hadden, van het eind van den smoel tot aan het eind van den staart; maar de Hr. BRISSON geeft in zyn werk, getyeld *le Règne animal*, de afmetingen van een otter van dit land, die vier voeten en één duim lengte hadt, van het eind van den smoel tot aan het eind van den staart, en die bygevolg slegts twee duimen korter was dan de otter van Kanada, van welken wy hier spreken. Deze otter hadt ook twee soorten van hairen even als de onze; het dons is graauw-wit in het grootste gedeelte van zyne lengte; de lange styve hairen zyn van die kleur, op de helft van hunne lengte, van den wortel af gerekend; maar de andere helft van die lange hairen en de punt van het dons, in plaats van bruin te zyn op het geheel bovenst gedeelte van het dier, van het eind van den smoel tot aan den staart, op de buitenste zyde der beenen, en op den bovenkant van den staart, gelyk by onzen otter, zyn vaal van kleur; de lange hairen aan de zyden van den kop, van het onderst kaakbeen, van het onderst gedeelte en de zyden van den hals, van de borst, van den buik, van de oxels, van de liezen, en van den binnenkant der beenen, zyn witagtig, gelyk by onzen otter; maar het hair der voeten en van het bovenst van den kop is van eene vaale kleur, gelyk dat van den rug zonder eene zwartagtige tint.

De otter van Kanada, die het onderwerp dezer beschryving is, verschilt dan niet van onzen otter dan door tinten van bruin en zwartagtig, die op zyne hairen niet zyn: mogelyk heeft hy die tinten verlooren door de uitwerking van den zwaveldamp, aan welken men hem dikwils heeft blootgesteld om hem voor de infekten te bewaaren: en al hadt hy niet by geval zyne kleur verlooren, zo zou dat verschil in kleur my niet genoegzaam toefchynen om eene soort van otter, van die van dit land verschillende, te kenmerken.

B E S C H R Y V I N G

VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DEN VLEDERMUIS HET LANS-YZER, DEN MARGAY,
DEN JACKALS, EN EENEN OTTER VAN KANADA.

No. MCCLXVII. *Een vledermuis het lans-yzer genaamd.*

Deze vledermuis is in wyngesest bewaard; zyne beschryving is in dit Deel, *bladz. 160.*

No. MCCLXVIII. *Een margay.*

Dit dier is gedroogd en opgezet; het heeft tot onderwerp gediend voor de beschryving van den margay. Het is van Cayenne gezonden aan den Hr. DE BOMBARDE, die het aan het Kabinet geschonken heeft.

No. MCCLXIX. *Het geraamte van den jackals.*

De beenderen van dit geraamte zyn te Tripoli in Syrie, door den Hr. GAUTHIER, Heelmeeester van den Koning, bereid geworden; derzelve beschryving en afmetingen vindt men in de beschryving van den jackals.

No. MCCLXX. *Een otter van Kanada.*

Ik heb dit dier in dit Deel *bladz. 217.* beschreeven en ik heb het met den otter van ons land vergeleeken: die van Kanada, van welken wy hier spreken, is gedroogd en opgezet, men heeft onder het vel de beenderen van den kop, der beenen, der voeten en van den staart gelaaten; men ziet tanden, zy zyn gelyk aan die van onzen otter.

DE PHOKA'S, DE MORSES EN DE LAMANTINS (*).

Laat ons voor een oogenblik alle de viervoetige dieren tezamen brengen; laat ons daar eene groep van maaken, of liever eene bende van formeeren, waarvan de tuffchenruimten en de ryen tennaastenby de nadering of de verwydering der foorten, tot of van elkanderen vertoonen; laat ons in 't middelpunt de talrykste geflagten, en aan de zyden, op de vleugels dier heiren, de minder talryke geflagten plaatfen; laat ons allen in de kleinft mogelyke ruimte beperken, om hen des te beter te kunnen overzien: en wy zullen bevinden, dat het niet mogelyk is aan dien omtrek een juiste ronding, eene net geregelde gedaante te geeven; wy zullen bevinden, dat, fchoon alle viervoetige dieren nader aan elkanderen dan aan andere wezens komen, een groot getal egter onder dezelve zyn, die buitenwaardsche punten maaken, die als uitspringen en poogingen fchynen te doen, om andere klassen der Natuur te bereiken. De aapen poogen tot den mensch te naderen, en naderen inderdaad zeer dicht by denzelfven; de vleermuizen zyn de aapen der vogelen, welken zy door haare vlugt navolgen; de ftekelvarkens, de eglantiers fchynen door de pypen, waarmede zy bedekt zyn, ons te kennen te geeven, dat de vedren ook welk tot andere dieren dan tot de vogelen zouden kunnen behooren: de tatous naderen door hun fchaalagtig bekleedzel tot de fchilpad en de fchaaldieren; de bevers gelyken in de fchubben van hunnen staart naar de viffchen; de micreneeters doen ons door hunne foort van vogelbek, of van snuit zonder tanden, en door hunne lange tong weder aan de vogelen denken; eindelyk de phoka's, de morses, en de lamantins zyn eene kleine afzonderlyke bende, en maaken de meeft uitspringende punt om tot het geflagt der walviffchen te komen.

Die woorden *Phoka*, *Morfe*, en *Lamantin* zyn eer geflagt-benaamingen, dan foort-naamen. Wy bevatten onder die van den phoka. 1°. De *phoka* der ouden, welke waarfchynlyk die is, waarvan wy de afbeelding geeven (*Pl. LIV*). 2°. De gemeene phoka, welke wy zee-kalf noemen (*Pl. XLVI*). 3°. De groote phoka, waarvan PARSONS de befchryving en de afbeelding in de philofophifche Tranfacties no. 469. gegeeven heeft. 4°. De zeer groote phoka, welken men *zee-leeuw* heet, en waarvan de fchryver van ANSONS Reis de befchryving en de afbeelding gegeeven heeft.

Onder den naam *morfe* verftaan wy de dieren, welken men gemeenlyk kent onder den naam van *zee-koeijen*, of *beesten met den grooten tand*, waarvan wy twee foorten kennen; de eene (*Pl. LV*) die niet dan in de zeeën van 't noorden gevonden wordt, en de andere, die integendeel zig niet

(*) Ik heb geoordeeld deze naamen op het voorbeeld van den Hr. DE BUFFON te moeten behouden; men zal de historie dezer dieren hier lezende, en met die van anderen, en onder dezen ook Nederduitsche Natuur- en Reis-befchryveren vergelykende, de reden daarvan ligt bemerken. VERTAALER.

dan in de zeën van 't zuiden onthoudt, waaraan wy den naam van *dugon* gegeven hebben, en waarvan wy den kop (*Pl. LVII*) hebben laten graveeren. Eindelyk onder den naam van *lamantin*, bevatten wy de dieren (*Pl. LVIII*) welken men *manatie*, of *zee-koeijen* op St. Domingo, Cayenne, en in de andere deelen van Zuid-Amerika noemt, gelyk ook den lamantin van Senegal, en van andere kusten van Afrika, als die ons voorkomt niet dan eene verscheidenheid van den lamantin van Amerika te zyn.

De phoka's en de morfes zyn nog nader aan de viervoetige dieren, dan aan de cetacea, of walvischaartige, omdat zy vier soorten van voeten hebben; maar de lamantins, die slegts twee voorste voeten hebben, zyn meer walvischaartig dan viervoetig; allen verschillen zy ondertusschen van de andere dieren in een groot kermerk; zy zyn de eenigste die eveneens in de lugt en in 't water leeven kunnen, de eenigste by gevolg welken men *tweeslagtig* noemen moest. By den mensch, en by de land-en levendbaarende dieren, sluit zig het gat van het afschutzel van het hart, 't welk de vrugt toelaat om zonder ademhaaling te kunnen leeven, op het oogenblik der geboorte, en blyft het geheele leven geslooten; by deze dieren integendeel blyft het altyd open, schoon zy ter wereld komen, schoon de lugt op het oogenblik hunner geboorte hunne longen uitzet, en de ademing begint en werkt even als by alle andere dieren. Door middel van deze opening in het afschutzel van het hart, die altyd blyft plaats houden, en die de gemeenschap des bloeds van de holle ader met de groote slagader toelaat, hebben deze dieren het voordeel van te kunnen ademen, wanneer het hun beliest, en de ademing te kunnen ontbeeren, wanneer het noodig is. Deze sonderlinge eigenschap is hun allen gemeen; maar elk heeft andere vermoogens, daar wy van spreken zullen, terwyl wy de historie van alle de soorten dezer tweeslagtige dieren, zo verre het ons mogelyk is, zullen opmaaken.

D E P H O K A ' S (*).

In 't algemeen hebben de phoka's een rond hoofd gelyk de mensch; hunne bek is breed gelyk die van den otter; hunne oogen zyn groot en hoog ge-

(*) *Phoka*, of *Phoca*, de naam van dit dier in 't Grieksch en in 't Latyn; de LAËT en anderen hebben aan dit woord een franschen uitgang gegeven, en hebben 'er *Phoque* van gemaakt. In verscheiden taalen van Europa heeft men deze dieren aangeduid onder de benamingen van *zee-kalven*, *zee-honden*, *zee-wolven*, *zee-veffen*. Wy kennen 'er drie, en missehien vier soorten van. 1°. De kleine zwarte phoka, (*Pl. LIV*) met lang en golvend hair, welke wy denken de Phoka der ouden te zyn, dat is te zeggen de *Φώκη* van ARISTOTELES, en de *vitulus marinus* of *phoca* van PLINIUS, en 't is waarschynlyk die, waarvan BELON de afbeelding heeft gegeven, en welken hy onder den naam van *Phoca*, *vitulus marinus*, *vecchio marino*, *zee-kalf*, of *zee-wolf*, heeft uitgedrukt; *de la nature des Poissons*, pag. 16. 2°. De phokas van onzen oceaen (*Pl. XLVI*), die grooter en gryz van hair is, welken men *zee-kalf* noemt, en waarvoor wy die benaming zullen behouden, om dat wy geene andere hebben, en ook om niet in dwaaling te vallen, door een vreemden naam aan te neemen, die de naam van eene andere soort zoude kunnen zyn. Wy denken egter dat het dit dier is, 't welk by de Engcl'chen den naam draagt van *Soile*, by de Duitsehers *Robbe* of *Sdül*, by de Zweeden *Sidäl*, by de Noorwegers *Kaabe*, en 't is zekerlyk het zelfde dier, 't welk de Heeren van de Academie der

plaatst; zy hebben uitwendig byna geene ooren; alleenlyk twee gehoorgaten aan de zyden van het hoofd; knevels rondom den imoel; tanden vry gelyk aan die van den wolf: de tong gevorkt, of liever ingerand aan de punt; de hals wel getekend; het lighaam, de handen en de voeten met kort en vry ruw haar bedekt, geene uitkomende armen noch uitkomende voorarmen, maar twee handen of liever twee vliezen, twee vellen, besluitende vyf vingers en eindigende in vyf nagels; twee voeten zonder beenen, geheel gelyk aan handen, alleenlyk breeder en agterwaards gedraaid, als om zig te verenigen met een zeer korten staart, welken zy aan beide kanten vergezellen; het lighaam verlengt gelyk dat van een visch, maar opgezet naar de borst smal aan het gedeelte van den buik; zonder heupen, zonder kruis, en zonder dyen van buiten; een dier dies te vreemder, omdat het eene verdigte harsenschim schynt, en het model is, waarnaar de verbeelding der digteren de tritons, de sirenen, en die zee-goden met een menschen hoofd, met het lighaam van een viervoetig dier, en met den staart van een visch heeft uitgevonden. En inderdaad regeert de phoka in dit stom Ryk, door zyne stem, door zyn maakzel, door zyn vernuft, in één woord door de vermogens, welken hy met de bewooneren der aarde gemeen heeft, en welke die der visschen zo verre overtreffen, dat zy niet slegts van eene andere orde, maar ook van eene verschillende wereld schynen te zyn. Ook is dit tweeflagtig dier, schoon van eene natuur van die onzer huisdieren verwyderd, vatbaar voor eene soort van opvoeding; men voedt het, terwyl men het dikwils in 't water houdt; men leert het met het hoofd en met de stem groeten; het gewent zig aan die van zyn meester; het komt wanneer het zig hoort roepen, en geeft verscheiden anderen tekenen van vernuft en onderwerpelykheid (a).

Hy heeft naar evenredigheid grooter harsenen en agterharsenen dan de mensch; zyne zintuigen zyn zo goed als die van eenige der viervoetige dieren, en hy heeft by gevolg een even levendig gevoel en een vaardig begrip: het een en ander blykt uit zyne zagtaartigheid, uit zyne gemeenschapslyke gebruiken, uit zyne gezellige hoedanigheden, uit zyne zeer levendige neiging voor zyn wyfje, uit zyne oplettende zorg voor de jongen, uit zyne meer uitdrukkende, en meer gewyzigde stem, dan die van andere dieren

Weetenschappen, gelyk als wy, onder den naam van *zee-kalf* hebben voorgedraagen, en waarvan zy de afbeelding en beschryving gegeven hebben, zie pag. 189. (*Pl. XXVII*) van de 1e. *Partie de leurs Mémoire. pour servir à l'Hist. des Animaux.* Eindelyk schynt het ons toe, dat het ook het zelfde dier is, als waarvan de LAËT de afbeelding gegeven heeft, en 't welk hy *zee-hond* of *Phoca* noemt. *Descript. des Ind. Occid. pag. 41.* Ik haal de andere schryvers niet aan, omdat zy de afbeeldingen van dezen gecopieerd, slegts andere gebrekkige gegeven hebben. 3°. De groote phoca, waarvan de Hr. PARSONS de beschryving en de afbeelding in de Philosophische Transacties no. 469. gegeven heeft. 4°. De zee-leeuw, waarvan men de beschryving en de afbeelding in de Reis van *Anson. pag. 100.* heeft gegeven, en die wel dezelve zou kunnen zyn als de groote phoka, door den Hr. PARSONS beschreeven.

(a) *Vituli marini accipiunt disciplinam, voceque pariter & visu populum salutant; incondito fremitu, nomine vocati respondent.* PLIN. *Hist. Nat. lib. IX. cap. 13.* — Een Hollandsch Matroos hadt een zee-kalf zo tam gemaakt en afgerigt, dat hy het honderd soorten van aaperyen deedt verrigten. *Voyages de Misson, tom. III. pag. 113.*

(b). Ook heeft hy sterkte en wapenen; zyn lighaam is vast en groot, zyne tanden zyn snydende, zyne nagels scherp. Daarenboven heeft hy byzondere voordeelen, die hem alleen eigen zyn boven allen die, welken men met hem zou willen vergelyken. Hy vreesf noch de koude noch de hitte, hy leeft onverschillig van gras, van vleesch of van visch; hy onthoudt zig eveneens in 't water, op het land, en op het ys; hy is met den morse het eenigste der viervoetige dieren, dat den naam van *tweeflagtig* verdient; het eenigst dat het eyronde gat (c) open heeft; het eenigst, by gevolg, dat de ademing kan ontbeeren, en waaraan het element van 't water even goed, even gepast en dienstig is als dat van de lugt; de otter en de bever zyn geenewaare tweeflagtige dieren, dewyl hun element de lugt is, en dewyl zy die opening in het afschutzel van het hart niet hebbende, niet lang onder water kunnen blyven, maar verplicht zyn daar uit te komen, of ten minsten den kop daar uit te steeken om te ademen.

Maar deze voordeelen, die ongetwyffeld zeer groot zyn, worden opgewogen door onvolmaaktheden die nog grooter zyn. Het zee-kalf mist vier van de voornaamste ledemaaten, armen en beenen naamlyk; zyne armen, zyne dyen, en zyne beenen zyn byna geheel in zyn lighaam besloten; daar komt niets buiten dan de handen en de voeten, dewelke inderdaad alle in vyf vingers verdeeld zyn; maar deze vingers zyn niet afzonderlyk van elkanderen beweegbaar, als zynde door een sterk vlies vereenigd; en deze uiteinden zyn eer vinnen dan handen en voeten; het zyn foorten van werktuigen gemaakt om te zwemmen en niet om te gaan. Daarenboven kunnen de voeten agterwaards gerigt zynde gelyk de staart, het lighaam van het dier niet ophouden, en dus is het, zig op 't land bevindende, genoodzaakt zig als een kruipend dier met eene ongemaklyke beweging, voort te sleepen (d), want zyn lighaam kan zig niet boogswyze vouwen gelyk dat van de

(b) Wy hoorden op de kusten van Kanada, des nagts dikwils de stem der zee-wolven, die veel naar die van lollende katten geleek. *Hist. de la Nouv. France, par l'ESCARBOT, Paris 1612. pag. 600.* — Toen wy op Juan Fernandes-eiland kwamen, hoorden wy deze wolven nagt en dag schreeuwen; sommige blafteden als lammeren, andere blaften als honden, of huilten als wolven. *Voyage de WOODS ROGERS, pag. 206.*

(c) Dewyl de phoka's verordend zyn om lang onder water te blyven, en de doorgang van het bloed door de longen niet geschieden kan zonder ademing, hebben zy het eyronde gat op dezelfde wyze als de vrugt, die even weinig ademt; het is eene opening onder de holle ader geplaatst, en eene gemeenschap van de regter ventriculus, of holligheid van het hart, met den linker, dewelke het bloed van de hulle ader regtstreeks in de groote slagader doet overgaan, en hetzelfde den langen weg bespaart, welken het door de long zou te neemen hebben. *Histoire de l'Académie des Sciences depuis 1666. tom. I. pag. 84.*

(d) De zee-wolven, welken sommigen *zee-kalven* noemen, op de kusten van Kanada, zyn zo groot als doggen, zy onthouden zig bykans altyd in 't water, zonder zig van den oever der zee te verwyderen. Deze dieren kruipen meer dan zy gaan; want uit het water opgekomen zynde, glyden of sleepen zy over het zand of het slib... De wyfjes werpen haare jongen op rotten of kleine eilanden by de zee. Deze dieren leven van visch, zy zoeken de koude landen. *Voyage de la HONTAN, tom. II. pag. 45.* — Zig door middel hunner vinnen aan het eene einde oplitgende, en hun agterst onder hen voortslappende, stuiten zy weder op, om zo te spreken, en werpen het lighaam voorwaards, trekkende hun agterste na zig; zig vervolgens weder ophessende, en weder naar vooren springende, gaan en komen zy, door deze beurtelingsche beweging, terwyl zy op 't land zyn, waar zy weezen willen. *Voyage de DAMPIER, tom. I, p. 117.*

flang, om opvolgelyk verschillende steunpunten te neemen, en dus door de tegenwerking van den grond te vorderen; de phoka zoude op dezelfde plaats blyven liggen zonder het behulp van zyn bek en handen, waarmede hy zig vast klampt aan alles wat hy kan vatten, en waarmede hy inderdaad zo behendig weet te werken en zig voort te zetten, dat hy vry hooge stranden opklimt, zelfs een rots besteigt en op een ysveld voortgaat, schoon de helling sterk en glad is (e): hy trekt ook veel vaardiger dan men zig zou kunnen verbeelden voort, en ontkomt dikwils, schoon gekwetst zynde, aan zyne vervolgers door de vlugt (f).

De phoka's leeven in maatschappy, of onthouden zig ten minsten in dezelfde plaatsen in grooten getale te zamen; hun natuurlyk klimaat is 't Noorden, schoon zy ook in de gemaatigde en zelfs in de heete lugtstreeken kunnen leeven, want men vindt 'er eenigen op de oevers van byna alle de zeën van Europa, en tot in de Middellandsche zee; ook vindt men 'er in de zuidelyke zeën van Afrika en van Amerika (g), maar zy zyn oneindig gemeener en talryker in de Noordelyke zeën van Asia, van Europa (h), en van Amerika, en men vindt hen ook in groote menigte weder in die, welke aan de andere pool grenzen, in de Straat van Magellaan, op Juan Fernandes-eiland, enz. (i). Het schynt alleen, dat de soort verscheiden is, en dat zy naar de verschillende klimaaten veranderen, ten opzichte van de grootte, de

(e) De zee-kalven hebben zeer snydende tanden, waarmede zy een hout van de dikte van een arm zouden doorsnyden. Schoon zy van agteren mank schynen, klauteren zy egter op de ysvelden daar zy op slaapen... de zee-kalven die zig aan de oevers onthouden, zyn verter dan die welke zig op het ys houden... Men vindt somtyds de zee-kalven op zulke hooge en steile ysvelden, dat men zig moet verwonderen, hoe zy daar op hebben kunnen komen, en men ziet hen daar dikwils ten getale van twintig of dertig tegen aan geklampt. *Descript. de la pêche de la Baleine, par ZORGDRAGER, pag. 193.*

(f) Ik gaf verscheiden slagen met den degen aan een zee-kalf, 't welk hem niet belettede harder te gaan dan ik, en zig in 't water te werpen, waaruit ik hem niet weder zag te voorschyn komen. *Recueil des Voyages au Nord, tom. II, pag. 130.*

(g) Daar zyn veel zee-kalven in de noordelyke deelen van Europa en Amerika, en in de zuidelyke deelen van Afrika, gelyk in den omtrek van de Kaap de Goede-hoop, en in de straat van Magellaan: schoon ik hen in de West-Indiën, nooit dan in de baai van Campeche gezien heb, zyn 'er egter langs de geheele kust van de zuidzee van Amerika, van *Terra del Fuego*, tot aan de Linie, maar aan den noordkant van de Linie heb ik hen nooit gezien, dan op een-en-twintig graaden breedte; even weinig heb ik hen in Oost-Indie gezien. *Voyage de DAMPIER, tom. I, pag. 113.*

(h) *In mari Bothnico & Finnico maxima vitulorum marinorum sive phocarum multitudo reperitur.* OLAI MAGNI *de Gert. Sept. pag. 163.* — Men vindt in Groenland veele zee-kalven op de Westkust; men vindt 'er weinige naar Spitsberg... De grootste zee-kalven hebben gemeenlyk van vyf tot agt voet lengte, en hun vet verschaft de beste olie... Dewyl zy zig zo gaarne op 't ys als op 't land onthouden, ziet men hen met troepen van honderd op een zelfde ysveld... De plaats daar men de zee-kalven voornaamlyk vangt, is tusschen den vier-en-zeventigsten en zeven-en-zeventigsten graad aan den rand der westelyke ysvelden. Men vangt 'er alle jaaren ook veelen in de straat Davis en by Zembla. *Descript. de la pêche de la Baleine, par C. ZORGDRAGER, Nuremb. 1750. vol. I. 4°. pag. 192.*

(i) In de maand van November begeeven zig de zee-honden, (Phokas) naar Juan Fernandes-eiland om daar hunne jongen te werpen; zy zyn dan in zulk eene kwaade gesteldheid, dat wel verre van op de aanmadering van een mensch te wyken, zy zig op hem werpen, om hem te byten, schoon hy met een stok gewapend is... De oever is 'er somtyds meer dan een half myl in den omtrek, geheel mede bedekt. *Voyage de WOODS ROGERS, tom. I. pag. 206.*

kleur, en zelfs de gedaante. Wy hebben eenige dezer dieren leevende gezien; en men heeft ons van verscheiden andere de vellen, enz. gezonden. Onder die verscheidene hebben wy twee uitgekozen om te laten aftekenen. Het eerste (*Pl. XLVI*) is de phoka van onzen oceaan, waarvan veele verscheidenheden zyn; wy hebben 'er een gezien, wiens evenredigheden van lighaam verschillende scheenen, want hy hadt den hals korter, het lighaam meer verlengd, en de nagels grooter dan die waarvan wy de afbeelding geeven; maar deze verschillen zyn ons niet voorgekomen, aanmerkelyk genoeg te zyn om 'er een onderscheiden en afzonderlyk soort van te maaken. De tweede (*Pl. LIV*) die de phoka van de middellandsche zee, en van de zuidelyke zeën is, en welken wy vermoeden de phoka der ouden te zyn, schynt van eene andere soort, want hy verschilt van de anderen in hocdanigheid en kleur van hair, dat golvend en byna zwart is, terwyl het hair der eersten grys en ruw is; hy verschilt 'er ook van in de gedaante der tanden, en in die der ooren; want hy heeft eene soort van uitwendig oor, dat inderdaad zeer klein is, maar de andere hebben niets dan het gehoorgat zonder eenige vertooning van schelp, of oor: zyne snytanden eindigen ook in twee punten, terwyl de twee andere die zelfde snytanden onverdeeld en met een regte draad snydende hebben, gelyk die van den hond, van den wolf, en van alle de andere viervoetige dieren. Ook heeft hy de armen laager, dat is te zeggen meer naar het agterste deel van het lighaam dan de andere, die dezelve hooger, of meer voorwaards hebben. Ondertusschen zyn deze onovereenkomsten mogelyk niet dan verscheidenheden, ahangende van het klimaat en niet van een verschil in de soorten, dewyl men op dezelfde plaatsen, en vooral zulke, daar deze dieren in menigte gevonden worden, grooter, kleiner, dikker, dunner, en van verschillende hair en verschillende kleuren vindt, naar de verschillende kunne en verschillende ouderdom (*k*).

Het is door deze overeenkomst, die in den eersten opslag van vry weinig belang schynt, en door eenige betrekkingen in der vlugt waargenomen, dat wy

(*k*) *Canities ut homini et equo, sic quoque vitulo marino accidit.* OLAI MAGNI de Gent. *Sept. pag. 165.* — De zee-kalven zyn bedekt met kort hair van verschillende kleuren; sommige zyn zwart en wit, sommige geel, andere grys, en men vindt ook roode. *Descript. de la pêche de la Bahine, par ZORGDRAGER, pag. 191.* — By de baai van Saint Matthias, op de Magellaanische landen, ontdekten wy twee eilanden vol zee-wolven, die daar in zulk eene groote menigte waren, dat men geen twee uren zou noodig gehad hebben om 'er onze vyf sehopen mede te vullen. Zy hebben de grootte van een kalf, en zyn van verscheiden kleuren. *Histoire des Navig. aux terres Austr. Paris 1746. 4°. tom. I. pag. 27.* — De zee kalven van Spitsberg hebben niet alle eenerlei maakzel van kop: by den eenen is de kop ronder, by den anderen langer, en minder vleezig onder den snoel... Zy zyn ook van verschillende kleuren en getyerd; sommigen zyn zwart met wit gevakt, sommige geel, sommige graauw, en andere rood... Zy hebben niet alle de oogappel van dezelfde kleur; by sommige is dezelve kristallyn, by andere wit, by andere geclagtig, en by andere roodagtig. *Recueil des Voyages du Nord, tom. II. pag. 118. & suiv.* — Het vel der zee-kalven is bedekt met een glad hair van verschillende kleuren; daar zyn onder deze dieren die geheel wit zyn, en zy zyn dat allen, wanneer zy ter wereld komen; sommige worden onder het opgroeijen zwart, andere ros, verscheidene hebben alle deze kleuren te zamen. *Histoire de la Nouvelle France, par CHARLEVOIX, tom. III. pag. 147.*

wy dezen tweeden phoka (*Pl. LIV*) geoordeeld hebben, de phoka der ouden te zyn. Men heeft ons verzekerd, dat het individu, 't welk wy gezien hebben, uit de Indiën kwam; en het is ten minsten zeer waarschylyk, dat het kwam uit de zeën van de Levant; het was volwassen, dewyl het alle zyne tanden hadt. Het was een vyfde gedeelte minder groot dan de volwassen phoka's van onze zeën, en twee derde kleiner dan die van de ysee; want, schoon hy alle zyne tanden hadt, was zyne lengte egter niet meer dan twee voet drie duimen; terwyl die, welken de Hr. PARSONS heeft beschreevenen afgetekend, zeven en een half voeten Engelsche maat, dat is omtrent zeven Parysche voeten lengte hadt, schoon hy niet volgroeid was, dewyl hy slegts eenige tanden hadt: alle de kenmerken nu, welken de ouden aan hunnen phoka geeven, duiden geen zo groot dier aan, en passen op dezen kleinen phoka, welken zy dikwils vergelyken by den bever en den otter, die van al te kleine gestalte zyn, om met deze groote phoka's van 't noorden vergeleken te kunnen worden. En 't geen ons verder volkomen overtuigt, dat deze kleine phoka, de phoka der ouden moet wezen, is een berigt, het welk, schoon valsch in zyn voorwerp, evenwel niet uitgedagt kan zyn dan naar den kleinen phoka, die hier in aanmerking komt, en nooit op eenigerhande wyze heeft kunnen toegepast zyn, noch op den phoka van onze kusten, noch op den phoka van 't Noorden. De ouden van den phoka spreekende, zeggen dat zyn hair golvende is, en dat het door een natuurlyke overekomst van neiging, de bewegingen der zee volgt; dat het agterwaards ligt in den tyd als de zee valt, en zig voorwaards overzet, wanneer het een wassend gety is (*l*), en dat dit zonderling uitwerkzel zelfs blyft standhouden in de vellen, lang nadat dezelve van het dier afgescheiden zyn geweest. Nu, men heeft dit berigt, of deze eigenschappen niet kunnen versieren in de phoka's onzer kusten, noch in die van 't Noorden, dewyl het hair van de eene en andere kort en styf is; het een en ander daarentegen past op zekere wyze op dien kleinen phoka, waarvan het hair golvende en veel leniger en langer is dan dat der andere. In 't algemeen hebben de phoka's der zuiderlyke zeën veel fyner en zagter hair (*m*) dan die der noordelyke; daarenboven zegt CARDANUS (*n*) stellig, dat deze eigenschap, die voor fabelagtig was gehouden, in de Indiën wezendlyk is bevonden. Zonder aan de verzekering van CARDANUS meer geloof te slaan dan behoort, wyft zy egter aan dat dit aan de phoka's der Indiën waarlyk gebeurt; het is zeer waarschylyk, dat het in den grond niet anders is dan een elektriëk verschynzel, waarvan de ouden, en de laateren, omdat zy de oorzaak niet kenden, het uitwerkzel aan de

(*l*) *Peltes eorum etiam detractas corpori sensum equorum retinere, tradunt semper aestu maris, recedente in horrescere.* PLIN. *Hist. Natur. lib. IX. cap. 13.* — SEVERINUS zegt dit mirakel gezien te hebben, maar hy drukt het met zo veele vergrooting uit, dat het 'er minder gelooslyk door wordt. Hy zegt, dat wanneer de noordenwind waait, dat hair, dat met den zuidenwind zig hadt opgezset, zo glad gaat liggen, dat het schynt te verdwynen. *Mémoires pour servir à l'Histoire des Animaux, Partie I. pag. 193.*

(*m*) De zeekaiven van Juan Fernandes- eiland hebben zulk eene fyne en korte vagt, als ik ne gens elders gezien heb. *Voyage de DAMPIER, tom. I. pag. 118.*

(*n*) CARDANUS de *Subtilitate, lib. X.*

XIII Deel.

Ff

eb en vloed der zee hebben toegeschreeven. Wat daarvan ook weezen moge, de redenen welken wy hebben bygebragt, zyn genoegzaam om te doen vermoeden dat deze kleine phoka, de *phoka* der ouden is; en daar is ook alle waarschyndlykheid dat het die is, welke RONDELET (o) noemt, de *phoka van de middellandsche zee*, dewelke volgens zyne opgave, een langer en minder dik lighaam heeft dan de phoka van den oceaan. De groote phoka, waarvan de Hr. PARSONS de afmetingen en de afbeelding gegeven heeft, en die waarschyndlyk uit de noordsche zeën kwam, schynt van eene verschillende soort van de twee andere te zyn, dewyl hy, byna nog geene tanden hebbende, en nog niet volwassen zynde, in alle zyne afmetingen egter byna eens zo groot was, en by gevolg tien maal meer omtrek en massa hadt dan de andere. De Hr. PARSONS, (gelyk de Hr. KLEIN zeer wel heeft aangemerkt) (p), heeft over dit dier veel zaaken met weinige woorden gezegd; dewyl zyne waarneemingen in 't Engelsch geschreeven zyn, heb ik geoordeeld hier de overzetting by wyze van uittrekzel te moeten plaatfen (q).

Zie daar dan drie soorten van phoka's, die van elkanderen schynen te verschillen: de kleine zwarte phoka van de Indiën en de Levant, het zee-kalf of de phoka van onze zeën, en de groote phoka van de Noordsche zeën, en het is tot de eerste soort dat men moet brengen alles wat de ouden van den *phoka* geschreeven hebben. ARISTOTELES kende dat dier vry wel, toen hy gezegd heeft, dat het van eene twyffelagtige en middel-natuur was, tus-

(o) RONDELET *de Piscibus, lib. XVI.*

(p) KLEIN *de Quadr. pag. 93.*

(q) Dit zee-kalf was in de maand van February 1742-3. te Londen in *Charing-crofs* te zien... De afbeeldingen door ALDROVANDUS, JONSTON, en andere gegeven, in profiel getekend zynde, doen ons in twee dwaalingen vallen: de eerste is, dat zy den arm vertoonen, die evenwel niet zichtbaar is, in welke plaatsing het dier zig ook bevinde. De tweede, dat zy de voeten als twee vinnen vertoonen, terwyl het twee wezendlyke voeten zyn, met vliezen en vyf vingers en vyf nagels, en de vingers uit drie geleedingen bestaan. De nagels der voorvoeten zyn groot en breed; die voeten zyn vry gelyk aan de voeten van een mol; zy schynen gemaakt om op de aarde te kruipen en om te zwemmen; daar is een smal vlies tuschen yderen vinger, maar de agterste voeten hebben veel breeder vliezen, en zy dienen het dier niet dan om in 't water te roeijen... Dit dier was een wyfje en stierf den 16de February 1742-3. Daar waren rondom den smoel groote hairen van eene doorschynende en hoornagtige zelfstandigheid. Zyne binnendeelen waren als volgt. De maagen, de ingewanden, de blaas, de nieren, de pistleiders, het middelrif, de longen, de groote bloedvaten en de uitwendige deelen der voortteeling waren als in de koeijen. De milt was twee voeten lang, vier duim breed, en zeer dun. De lever bestondt uit zes kwabben, elk dier kwabben was lang en dun gelyk de milt. Het galblaasje was zeer klein, het hart was lang en week in zyn weefzel, hebbende een zeer breed eirond gat en de vleezige kolommen zeer groot. In de onderste maag was omtrent vier pond zwaarte van kleine scherpe en hoekige keisteentjes, als of het dier dezelve hadt ingeslokt om zyn voedsel te hakken... het lighaam van de lyfmoeder was klein in vergelyking van de twee hoornen, die zeer groot en dik waren... De cijrnesten waren zeer dik, en de hoornen van de lyfmoeder waren met een groot gat open aan de zyden der cijrnesten. Ik geef de afbeelding dezer deelen... gelyk ook die van het dier, 't welk ik zelf zorgvuldig heb afgetekend. Dit dier is levenbaarende; het zoogt zyne jongen; zyn vleesch is vast en spieragtig; het was, schoon zeven en een half voet lang, zeer jong, want het hadt byna geene tanden, en het hadt nog maar vier gaten regelmatig geplaatst, en een vierkant formeerende rondom den navel; dit waren de grondslagen van vier mammen, die met den tyd te voorschyn moesten komen. *Transact. Philosoph. N. 469. pag. 383 en 386.*

schen de water- en land-dieren; dat het een onvolmaakt en verminkt viervoetig dier is; dat het geene uitwendige ooren, maar alleenlyk zeer blykbaare gaten heeft, waar door het hoort; dat zyne tong gevorkt is, en dat het mammen en melk, en een kleinen staart heeft, gelyk een hert; maar hy schynt zig vergift te hebben in zyne verzekering, dat dit dier geen gal heeft; het is ten minsten zeker dat hy een galblaasje heeft. De Hr. PARSONS zegt inderdaad, dat het galblaasje in den grooten phoka, welken hy beschreeven heeft, zeer klein was; maar de Hr. DAUBENTON heeft in onzen phoka, welken hy ontleed heeft, (en welke die van de XLVI Plaat is) een galblaasje, evenredig naar de grootte van de gal, gevonden; en de Heeren van de Academie der Wetenschappen, die insgelyks dit galblaasje in den phoka door hun beschreeven gevonden hebben, zeggen niet dat het zo opmerkelyk klein was.

Voor het overige konde ARISTOTELES geene kennis hebben aan den grooten phoka der yszeeën, dewyl ten zynen tyde liet geheele noorden van Europa en Asia nog onbekend was; de Grieken, en zelfs de Romeinen, beschouwden Galliën en Germanie als hun Noorden: de Grieken vooral kenden de dieren dezer landen weinig; en het is derhalven zeer waarschynlyk, dat ARISTOTELES, die van den *phoka* als van een gemeen dier spreekt, onder dezen naam niet dan den *phoka* van den middellandsche zee verstaan heeft, en dat hy de *phoka* van onzen oceaan even weinig als die van de Noordsche zeeën kende.

Deze drie dieren, schoon verschillende in soorten, hebben veele eigenschappen gemeen, en moeten als van eene en dezelfde natuur beschouwd worden. De wyfjes werpen in den winter; zy doen dit te lande op een zandbank, op eene rots, of op een klein eiland, steeds op eenigen afstand van 't vaste land; zy houden zig zittende om hen te zoogen (*r*), en voeden hen dus twaalf of vyftien dagen ter plaatse daar zy geboren zyn, waarna de moeder haare jongen met zig naar zee geleid, daar zy hun leert zwemmen en de kost zoeken. Zy neemt hen op haaren rug, wanneer zy vermoeid zyn. Dewyl yder dragt slegts van twee of drie is, zyn haare zorgen niet zeer verdeeld, en de opvoeding heeft welhaast haar beslag; daarenboven hebben deze dieren natuurlyk vry veel vernuft en veel gevoel; zy verstaan, zy helpen elkanderen; de jongen herkennen haare moeder in 't midden van eene talryke bende; zy onderscheiden haare stem, en zo dra zy hen roept, komen zy by haar zonder zig te vergiffen (*s*): wy weeten niet hoe lang de tyd van het draagen is; maar uit dien van den groei, van de duuring des levens, en ook uit de grootte van het dier te oordeelen, schynt het, dat deze tyd van verscheiden maanden moet zyn, en dewyl het groeijen eenige jaaren aanhoudt moet de tyd van leeven zeer lang zyn; ik ben zelfs geneigd te denken, dat deze dieren veel langer leeven dan men heeft kunnen waar-

(*r*) Wanneer de zee-kalven in zee zyn dienen hunne agterste voeten hun voor staart om te zwemmen, en te lande dienen dezelve hun om te zitten, terwyl zy haare jongen zoogen. *Voyage de DAMPIER, tom. I. pag. 117.*

(*s*) IDEM. *tom. I. pag. 119.*

neemen; misschien honderd jaaren en daarboven; want men weet dat de cetacea in 't algemeen langer leeven dan de viervoetige dieren, en dewyl de phoka eene schaduwing tusschen de eene en de andere maakt, moet hy in de natuur der eersten deelen, en bygevolg langer leeven dan de laatsten.

Men kan de stem van den phoka vergelyken by het blaffen van een hond, die roestig of verkouwen is; in den eersten leeftyd laat dit dier een helderer schreeuw hooren, tennaastenby gelyk het maauwen van een kat; de jongen, welken men aan hunne moeder ontvoert, meeuwen of maauwen gestadig, en sterven zomtyds van uitputting en onmagt, liever dan dat zy het voedzel zouden neemen 't welk men hun aanbiedt. De oude phoka's blaffen tegen hen die hen slaan, en doen alle mogelyke poogingen om te byten, en zig te wreken. In 't algemeen zyn deze dieren weinig vreesagtig, zy zyn zelfs moedig; men heeft opgemerkt, dat het licht van den bliksem en het geraas van den donder, wel verre van hen te vervaaren, hen daarentegen schynt te verkwikken; zy komen terwyl het onweert, uit het water te voorschyn, zy verlaaten dan zelfs hunne yschotsfen, om den schok der baaren te vermyden, en zy gaan zig te lande met het onweder verlustigen, en den regen ontvangen, daar zy veel vermaak in hebben.

Zy hebben natuurlyk een kwaaden reuk, en men rickt denzelven van verre, wanneer zy in grooten getale by elkanderen zyn. Het gebeurt dikwils, dat zy vervolgd wordende, hunne uitwerpzelen loozen, die geel zyn en afgryfelyk stinken: zy hebben eene verbazende hoeveelheid bloeds, en dewyl zy ook eene groote overmaat van vet hebben, zyn zy te dezer oorzaake van eene zwaare en logge natuur; zy slaapen veel en met een diepen slaap (t), zy slaapen gaarne op hunne ysvelden of rotsen in de zon, en men kan hen naderen zonder dat zy wakker worden. Dit is de gemeenste manier van hen te vangen: zelden schiet men op hen met vuur-wapenen, omdat zy niet terstond sterven, zelfs niet al zyn zy met een kogel in den kop getroffen; zy werpen zig derhalven in zee, en zyn voor den jager verlooren; maar dewyl men hen van naby kan naderen terwyl zy slaapen, of zelfs terwyl zy verre van de zee verwyderd zyn, omdat zy niet dan zeer langzaam kunnen vlugten, maakt men hen af met stok- en spaak-flagen. Zy zyn zeer hard en taai van leven. „ Zy sterven niet ligt, zegt een oog-getuige, want schoon zy doo- „ delyk gekweeft zyn, en byna al hun bloed verliezen, schoon zy zelfs gevild „ zyn, blyven zy egter nog leeven, en het is yffelyk hen in dezen staat in „ hun bloed te zien wentelen. Dit namen wy niet zonder aandoening waar, „ in dien, welken wy doodden, en die agt voeten lang was: want nadat men „ hem gevild en zelfs van het grootste gedeelte van zyn vet beroofd hadt, „ liet hy egter, in weerwil van alle de flagen, die men hem op den kop en „ op den smoel gegeven hadt, niet na nog te willen byten; hy maakte zig „ zelfs van een halve piek, die men hem voorhieldt, met zo veel sterkte

(t) *Nullum animal graviori somix premitur. Pinnis, quibus in mari utuntur humi quoque pedum vice serpunt, sursum deorsum claudicantium morese moventes... Capitur dormiens vitulus marinus praesertim humano mucrone, quia profundissime dormit.* OLAI MAGNI de Gent. Septent. pag. 165.

„meester als of hy onverzeerd ware geweest. Wy staken hem daarop een „halve piek dwars door het hart en de lever, waaruit nog zo veel bloed „liep als van eene jonge koe.” *Recueil des Voyages du Nord, tom. II. pag. 117* enz. Voor het overige is de jagt, of zo men wil, de visschery dezer dieren niet moeijelyk, en evenwel zeer nuttig, want het vleesch is niet kwaad om te eeten (*u*); het vel (*v*) verschaft eene goede peltery; de Amerikaanen gebruiken dezelve om 'er wind-ballen van te maaken (*w*), of zakken, welken zy met lugt vullen, en waarvan zy zig als van vlotten bedienen; men bekomt van hun vet eene olie die klaarer is, en een minder slegten smaak heeft dan die van den bruinvisch of andere cetacea.

By de drie soorten van phoka's, waarvan wy tot hier toe gesproken hebben, moet men, gelyk wy vroeger aanstipten, misschien een vierde voegen, waarvan de Schryver van ANSONS Reis de beschryving en afbeelding heeft gegeven onder den naam van *zee-leeuw*. Deze soort is zeer talryk op de kusten van de Magellansche landen, en op Juan Fernandes-eiland, in de zuidzee. Deze zee-leeuwen gelyken naar de phoka's of zee-kalven, die zeer gemeen zyn in deze zelfde strecken, maar zy zyn veel grooter; wanneer zy hunnen volkomen groei hebben, kunnen zy van elf tot negentien voeten in de lengte, en in den omtrek van zeven of agt tot elf haalen. Zy zyn zo vet, dat men na hun de huid, die een duim dik is, doorboord en gecopend te hebben, een voet dik vet vindt eer men aan vleesch komt. Men haalt uit een eenig dezer dieren tot vyf honderd Parysche pinten olie. Zy zyn tevens zeer bloedryk; wanneer men hen diep, en op verscheiden plaatsen te gelyk kwetst, ziet men overal het bloed met veel geweld uitspringen. Een eenige van deze dieren, het welk men den strot affheedt, en waarvan men

(*u*) De tweede soort van zee-wolven (*phoka's*) is kleiner dan de eerste (*Rosmar* of *zee-koe*) zy werpen insgelyks hunne jongen op 't land, op deze eilanden (van Noordelyk Amerika) op het zand, op de rotten en overal daar kreeken gevonden worden.. De wilden bestryden hen; hun vleesch is goed om te eeten; zy haalen 'er eene olie uit, die eene lekkerny aan alle hunne geregten verschaft. Deze zee-wolven komen in alle jaargetyden te lande, en verwyderen zig niet verre van zee. In mooi weder vindt men hen langs de kust op 't zand, of op de rotten, in de zon liggende te slaapen... Daar zyn plaatsen, alwaar twee of drie honderd van éene bende te lande gaan... zy zyn gemaklyk te dooden.. Alle de olie, welke zy kunnen verschaffen, is omtrent hunne blaas vol, de Wilden vullen 'er die blaas mede, na dezelve te hebben laaten smelten; deze olie is goed om versch te gebruiken, en om visch te stooven, ook is zy uitmuntend om te branden; zy heeft noeh reuk noch rook, niet meer dan de olyven-olie, en in het vat laat zy geen hef of vuiligheid op den bodem. *Descript. de l'Amérique Septentr. par DENIS, tom. II. pag. 255.*

(*v*) Behalven het vet, wordt het vel van het zee-kalf, voor drie, vier, of vyf schellingen verkogt, naar maate van zyne fraaiheid en grootte. *Descript. de la pêche de la Baleine, par ZORGDRAGER, pag. 196.* — Men gebruikte eertyds eene menigte vellen van zee-wolven, om moffen van te maaken; dat is nu buiten de mode; zy dienen thans om 'er kosters meê te bekleeden. Getaand zynde, hebben zy byna het zelfde erf als marokyn. Zy zyn minder fyn, maar schilferen zo ligt niet, en houden hunne nieuwheid langer; men maakt 'er goede schoenen en laarsjes van, die waterdigt zyn; ook bekleedt men 'er stoelen mede, en dan is het hout eer versleeten dan het leder. *Hist. de la Nouvelle France, par le P. CHARLEVOIX, tom. III. pag. 147.*

(*w*) Hun vel wordt gebruikt om wind-zakken, of baalen met lugt gevuld, van te maaken, die voor schuiten moeten dienen. *Voyage de FREZIER, pag. 75.*

het bloed vergaderde, gaf twee oxhoofden, zonder te rekenen het geen nog in de bloedvaten van zyn lighaam overbleef. Hun vel is bedekt met een kort hair, van eene ligte taankleur, maar hunne staart en voeten zyn zwart-agtig; hunne vingers zyn verbonden met een vlies, dat zig niet tot aan het einde uittrekt, en dat in elk derzelve met een nagel eindigt. Zy verschillen van de andere phoka's niet slegts in grootte en dikte, maar ook nog in andere karakters; de mannetjes zee-leeuwen hebben eene foort van groote kam of snuit, die hen van het einde van het bovenst kaakbeen de lengte van vyf of zes duim nederhangt. Dit deel vindt men niet aan de wyfjes, waar door men de mannetjes met den eersten opslag van het oog onderscheiden kan, behalven ook dat zy veel kleiner zyn. De sterkste mannetjes formeeren zig eene bende van verscheiden wyfjes, tot welke zy andere mannetjes beletten te naderen. Deze dieren zyn wezendlyk tweeflagtig; zy brengen den geheelen zomer in zee en den geheelen winter op 't land door, en het is in dat jaargetyde, dat de wyfjes werpen. Zy brengen maar een of twee jongen te gelyk voort, welken zy zoogen, en die by hunne geboorte zo groot zyn als een volwassen zee-kalf.

De zee-leeuwen leeven gedurende al den tyd dien zy aan land zyn, van 't gras, dat op den oever van stroomende wateren groeit, en den tyd, terwyl zy niet weiden, besteeden zy om in de slib te slapen: zy schynen van eene zeer logge geartheid en zyn moeijelyk te ontwaaken; maar zy gebruiken de voorzorg om de mannetjes op de wagt te zetten, rondom de plaats daar zy slaapen, en men zegt dat deze mannetjes zeer zorgvuldig zyn, om de slaapende wyfjes, zo dra men aannadert, op te wekken. Hun geschreeuw is zeer sterk en van verschillende toonen; dan eens knorren zy gelyk de varkens, dan hinniken zy als de paarden; zy vegten dikwils inzonderheid de mannetjes, die elkanderen de wyfjes betwisten, en zy brengen den anderen zwaare wonden met de tanden toe. Het vleesch dezer dieren is niet kwaad om te eeten; de tong inzonderheid is zo goed als die der runderen. Het is vry gemaklyk hen te dooden, want zy kunnen zig niet verweeren noch vlugten: zy zyn zo log, dat zy zig niet dan met moeite beweegen, en vooral zig bezwaarlyk omkeeren kunnen; men moet zig alleenlyk wagen voor hunne tanden, die zeer sterk zyn, en waarmede zy zouden kunnen kwetsen, zo men hen van voren en al te dicht naderde (x).

Uit andere waarneemingen met deze vergeleken, en uit eenige overeenkomsten of betrekkingen, welke wy daar uit zullen afleiden, schynt het ons toe, dat deze zee-leeuwen, die aan de punt van Zuidelyk Amerika voorkomen, op eenige verscheidenheden na, ook wederom aan de Noordelyke kusten van het zelfde vaste land gevonden worden. De groote phoka's van de zeën van Kanada, waarvan DENIS onder den naam van zee-wolven spreekt, en welken hy van de kleine gewoone zee-kalven onderscheidt, zouden wel van dezelfde foort kunnen zyn als de zee-leeuwen der Magellansche

(x) *Voyage autour du Monde, par ANSON, pag. 100. & suiv.* Alwaar men ook de afbeelding van het mannetje en het wyfje ziet.

landen. Haare jongen zegt die fchryver, die vry naauwkeurig is, zyn by hunne geboorte grooter en langer dan het grootste varken, dat men ziet; nu is het zeker, dat de phoka's of zee-kalven van onzen oceaan, nooit van die grootte worden, fchoon zy zelfs volwaffen zyn. Die van de Middellandfche zee, dat is te zeggen de phoka der ouden, is nog kleiner, en daar is geen phoka, dan die, door den Hr. PARSONS befchreeven, waar de grootte met die van den Hr. DENIS (y) overcenkomt. De Hr. PARSONS zegt niet van welke zee die groote phoka kwam; maar 't zy dat hy van de Noordelyke zee van Europa of van die van Amerika kwame, het zou kunnen zyn, dat het dezelfde zee-wolf was, als van den Hr. DENIS, 'en ook dezelfde als de zee-leeuw van den Hr. ANSON; want hy is van dezelfde grootte, dewyl hy, op verre na nog niet volwaffen zynde, zeven voeten lengte hadt; daarenboven het blykbaarste verfchil, na dat van de grootte, dat 'er tuffchen den zee-leeuw en het zee-kalf is, beftaat hierin, dat in de foort van den zee-leeuw, het mannetje eene groote kwab aan het bovenfte kaakbeen heeft, en het wyfje daarvan beroofd is. De Hr. PARSONS heeft het mannetje niet gezien, en heeft niet dan het wyfje befchreeven, 't welk inderdaad die foort van fnuit niet hadt, en dat in het geheel naar het wyfje van den zee-leeuw van ANSON gelykt, voeg by alle deze overeenkomsten nog eene andere naauwkeuriger betrekking; te weten, de Hr. PARSONS zegt, dat zyn groote phoka de maagen en ingewanden hadt gelyk een koe, en de Reisbefchryver van ANSON zegt, dat de zee-leeuw zig den geheelen zomer niet dan met gras voedt; het is derhalven hoogft waarfchynlyk, dat deze twee dieren eenerleie maakzel hebben, of liever dat het dezelfde dieren zyn, zeer onderscheiden van andere phoka's, die maar één maag hebben, en zig met vifch voeden.

WOODES ROGERS hadt reeds vóór den befchryver van ANSONS reis, van deze Magellanifche zee-leeuwen gefproken, en hy hadt hen een weinig verfchillende befchreeven; „ de zee-leeuw zegt hy, is een zeer vreemd fchep- „ zel van eene verbazende grootte; men heeft 'er gezien van twintig voe- „ ten lang, en daar boven, die niet veel minder dan vier duizend pond „ konden weegen. Wat my betreft, ik zag 'er verfcheiden van zestien voe- „ ten, die miffchien twee duizend ponden woogen; ik verwonder my, „ dat men met dit alles zo veel reuzel of olie van deze dieren kan bekomen. „ De gedaante van hun lighaam nadert vry wat tot die der zee-kalven, „ maar hun vel is dikker dan dat der runderen; het hair is kort en ruw; het „ hoofd naar evenredigheid veel grooter, de bek zeer groot, de oogen „ van eene monfteragtige grootte, en de fnuit, welke naar dien van een „ leeuw gelykt, is bezet met verfchriklyke knevels, waarvan het hair zo „ hard is, dat het voor tandftokers zou kunnen dienen; tegen het einde „ van de maand juny begeeven deze dieren zig naar Juan Fernandes-eiland, „ om daar hunne jongen te werpen, welken zy op een fnaphaan fchoots

(y) Men kan by het getuigenis van DENIS ook dat van Vader CHRETIEN LECLERQ voegen. „ Daar zyn, zegt die Schryver, zee-wolven op de kusten van Noord-Amerika, waarvan fomnige „ zo groot en zo dik zyn, als paarden en runderen. Die zee-wolven worden *Quaspous* genaamd.” *Relation de la Gaspésie*, pag. 490.

„ lengte van den oever der zee leggen; zy houden zig daar tot op 't einde
 „ van feptember, zonder hunne plaats te verlaaten, en zonder eenig voed-
 „ zel te neemen; ten minften men ziet hen niet eeten; ik nam zelfs eenige
 „ waar, die agt dagen na elkanderen steeds in hun neft bleeven, en die
 „ het toen nog niet verlaaten zouden hebben, zo wy hen niet bang gemaakt
 „ hadden.... Wy zagen ook weder op het eiland *Lobos de la Mar*, op de
 „ kuft van Peru, in de zuid-zee, eenige zee-leeuwen, en veel meer zee-
 „ kalven (z).

Deze waarneemingen van WOODES ROGERS, die vry wel met die van AN-
 SONS Reisbefchryver overeenkomen, fchynen op nicuws te bevestigen, dat
 deze dieren, terwyl zy te lande zyn, van gras leeven; want het is niet waar-
 fchynlyk, dat zy drie maanden lang zig van alle voedzel onthouden kun-
 nen, inzonderheid terwyl zy hunne jongen zoogen. Men vindt in het ver-
 haal van de reizen naar de zuidelyke landen, veele zaaken tot deze dieren
 betreklyk; maar noch de befchryvingen, noch de opgegeeven stukken kom-
 men ons naauwkeurig voor: by voorbeeld, daar wordt gezegd, dat op de
 kuft van de Voffenhave in de ftraat van Magellan (a), zee-wolven waren,
 zo groot dat hunne uitgefpreide huid zes-en-dertig voeten breedte kon be-
 flaan, het welk zekerlyk vergroot is. Daar wordt gezegd, dat op de
 twee eilanden van Port Defiré, in de Magellanfche landen, deze dieren
 in 't voorfte gedeelte van hun lighaam, naar leeuwen gelyken, hebbende
 den kop, den hals, en de fchouders voorzien van lange welgevulde maanen
 (b). Dit is nog meer dan vergroot, want deze dieren hebben rondom den
 hals flegts wat meer hair dan op het overig gedeelte des lighaams, maar dat
 hair is niet meer dan een vinger lang (c). Nog wordt 'er gezegd, dat 'er
 onder deze dieren zyn, die meer dan agtien voet lengte hebben; dat 'er
 van zulken, die maar veertien voet lang zyn, by duizenden voorkomen,
 maar dat de gemeenfte flegts vyf voet lengte haalen kunnen (d). Dat zoude
 ons tot de gedagte kunnen leiden, dat 'er van twee foorten waren, de eene
 veel grooter dan de andere, om dat de fchryver niet zegt dat dit verfchil
 van dat des ouderdoms afhangt, het welk egter noodig was hier by te voe-
 gen, om alle dwaaling te voorkomen. „ Deze dieren zegt COREAL (e),
 „ openen altyd hunnen bek, twee man hebben werk genoeg om cenen te
 „ dooden met een zwynfpriet, 't welk het beste wapentuig is, dat men tegen
 „ hen gebruiken kan. Een wyfje zoogt vier of vyf jongen, en verdryft de
 „ andere jongen die haar naderen, waar uit ik befluit, dat zy vier of
 „ vyf jongen t'eener dragt werpen” Dit vermoeden is vry wel gegrond,
 want de groote phoka, door PARSONS befchreeven, hadt vier mammen, op
 zulk eene wyze geplaatft, dat zy een vierkant maakten, waarvan de navel
 het

(z) *Voyage autour du Monde de WOODES ROGERS, tom. I. pag. 207. & 223.*

(a) *Navigations aux Terres australes, Paris 1756. tom. I. pag. 168.*

(b) *IDEM, tom. I. pag. 221.*

(c) *Hiftoire du Paraguai, par le P. CHARLEVOIX, tom. VI. pag. 181.*

(d) *Navigations aux Terres australes, tom. II. pag. 11.*

(e) *Voyage de COREAL, tom. II, pag. 180.*

het middelste punt was; ik heb gemeend hier te moeten verzamelen en onder het oog brengen, alle de stukken die betrekking hebben tot deze dieren, welke zo weinig bekend zyn, en waarvan het zo wenschelyk zoude wezen, dat eenig bekwaam Reiziger ons eene naauwkeurige beschryving gaf, inzonderheid van de inwendige deelen, gelyk de maag, de ingewanden, enz. want op de getuigenissen der Reisbeschryveren afgaande, zoude men moeten denken, dat deze dieren tot de klasse der herkaauwende behooren; dat zy verscheiden maagen hebben, en bygevolg verwyderd zyn van de foort der phoka's of zee-kalven, die zekerlyk maar één maag hebben, en onder het getal der vleeischeetende dieren gebragt moeten worden.

DE MORSE (*) OF ZEE-KOE.

De naam van zee-koe, onder welken de morse meest bekend is, is kwalyk toegepast geworden (*a*), dewyl het dier dat door denzelven wordt aangeduid, geheellyk niet naar een koe gelykt. De naam van zee-olyfant, door anderen aan dit dier gegeven, is beter uitgedagt, omdat hy gegrond is op eene overeenkomst die byzonder en eenig is, en een zeer blykbaar karakter maakt. De morse (*Pl. LV*) heeft, even als de olyfant, twee groote yvoore slagstanden, die uit het bovenste kaakbeen uitkomen, en hy heeft den kop eveneens gemaakt of liever mismaakt, als de olyfant, waarnaar hy in dit voornaame deel geheel gelyken zoude, zo hy een tromp of snuit hadt; maar de morse is van dat werktuig, 't welk den olyfant voor arm en hand dient, niet slegts beroofd, maar hy mist ook het gebruik van wezendlyke armen en beenen; de ledemaaten zyn, even als by de phoka's, onder zyn vel beslooten; daar komt niets dan een paar handen, en een paar voeten te voorfchyn. Zyn lighaam is verlengd, aan 't voorste gedeelte opgezet, smal naar agteren, en overal met kort hair bedekt. De vingers der voeten en der handen zyn bekleed met een vlies, en loopen in korte en puntige nagels uit. Groote borstelhairen, in de gedaante van knevels, omringen den smoel; de tong is uitgerond; daar zyn geene oorschelpen voor het gehoor, enz. zo dat de morse met uitzondering alleen van twee groote slagstanden, die hem de gedaante van den kop veranderen, en van de snytanden, die hem van boven en beneden ontbreken, in al het overige naar den phoka gelykt. Hy is alleenlyk veel grooter, dikker en sterker; de grootste pho-

(*) *Morse*, *Mors*, naam van dit dier in de Russische taal, welken wy hebben aangenomen; gemeenlyk *zee-koe*; beest met den grooten tand; *mors* in 't Engelsch; *Walros*, of *Walrus*, in 't Hoogduitsch en Nederduitsch; *Rosmarus* in Denemarken en Ysland.

Walrus. *Description des Indes Occidentales*, par de LAËT, pag. 41. fig. *ibid.* *Nota*. Deze afbeelding is door WORMIUS nagemaakt. *Mus. Worm.* pag. 289.

Rosmarus verus JONSTON *de piscibus*, pag. 160. *tab. XLIV.*

Vache marine, *Hist. d'Islande & de Groenlande*, tom. II. pag. 159. *fig. pag.* 168.

Phoca dentibus lanariis superioribus exsertis. LINN. *Syst. Nat. Edit. X.* pag. 38.

(*a*) *Nota*. Deze naam komt misschien van dien van zee-kalf, om dat de morse en de phoka somtyds een schreeuw hebben, die naar het bulken van een koe of kalf zweemt; *Ipsis*, (zegt PLINIUS. van den phoka spreekende) *in somno mugitus, unde nomen vituli*, *lib. IX. cap. 13.*

ka's hebben ten hoogsten flegts zeven of agt voeten lengte; de morfe heeft gemeenlyk twaalf, en daar worden 'er van zeffien voeten lengte, en van agt of negen voeten omtreks gevonden. Ook heeft hy met de phoka's gemeen, dat hy zig in dezelfde ftreeken onthoudt, en men vindt hen byna altyd te zamen; zy hebben veele gemeene gebruiken, zy onthouden zig eveneens in 't water; zy gaan eveneens te lande; zy beklimmen eveneens de ysvelden; zy zoogen eveneens hunne jongen, en houden dezelfde wyze in dezelve op te voeden. Zy gebruiken dezelfde voedzels; zy leeven eveneens in maatschappyyen en reizen in grooten getale; maar de foort van den morfe heeft zo veele verfcheidenheden niet als die van den phoka; hy fchynt zo verre niet te gaan; meer aan zyn klimaat bepaald te zyn, en zeer zelden ergens elders dan in de Noordsche zeën gevonden te worden. Ook was de phoka by de ouden bekend, en de morfe was het niet.

De meefte Reisbefchryvers, die de Noordelyke zeën van Afia (*b*), van Europa en van Amerika (*c*) bevaaren hebben, maaken van dit dier gewag, maar ZORGDRAGER (*d*) fchynt ons die fchryver te zyn, die daar met de meefte kundigheid van gefproken heeft, en ik heb gemeend hier den hoofdzaakly-

(*b*) Men vindt morfe-tanden in de nabyheid van Nova-zembla, en op alle de eilanden, tot aan de Obi; men wil, dat 'er zelfs tot in den omtrek van Jenifci gevonden worden, en dat men 'er eertyds tot Pjafida gezien heeft; men vindt hen vervolgens in menigte weder naar de punt van Schalaginskoi, by de Schuktschii, alwaar zy zeer groot vallen... Het is te denken, dat deze dieren van die plaats af, tot aan de rivier Anadir toe, in groote menigte gevonden worden, dewyl alle de tanden, welken men te Jakutzk brengt om te verkopen, van Andirskoi komen. Men vindt die tanden ook in de ftraat van Hudson, op het eiland Phelipeaux, alwaar zy een Ruffifche el lang en zo dik zyn als een arm: zy geeven zulk goed yvoor als de ftagtanden van den olyfant. (Zie *Voyages du Nord*, tom. VI. pag. 7.)... Ik heb te Jakutzk eenige dier morfe-tanden gezien, die vyf vierde, en eenigen anderhalf Ruffifche el lang waren, gemeenlyk zyn zy meer breed dan dik; zy hebben tot vier duimen breedte aan de basis... Ik heb nooit hooren zeggen, dat men by Anadirskoi jagt of viffchery op de morfes gemaakt hebbe, om de tanden te bekomen, welke egter in zo grooten getale van daar worden aangevoerd; men heeft my daarentegen verzekerd, dat de inwooners deze tanden, van het dier afgefcheiden, op de laage kuff der zee vinden, en dat men by gevolg niet noodig heeft de morfes vooraf te dooden... Verfcheiden perfoonen hebben my gevraagd, of de morfes van Anadirskoi eene verfchillende foort waren van die, welke in de Noordsche-zeën, en in den Westelyken ingang van de yszee, gevonden worden, om dat de tanden welke van die Ooftelyke kuff komen, veel zwaarer zyn dan die, welke van 't Westen komen... Het fchynt dat de morfes van Groenland, en die welke aan het Westelyk gedeelte van de yszee zyn, geenen gemeenfchap hebben met die welke ten Oosten van Kolima gevonden worden, noch ook met die van de punt van Schalaginskoi, en verder by Anadirskoi... Het zelfde moet men zeggen van die van de Hudfons-baai; het fchynt niet dat zy zig by die der Tschuktschi voegen kunnen... Elk komt daarin egter overeen, dat de morfes van Anadirskoi noch in grootte, noch in gefalte van die van Groenland verfchillen, enz. *Voyage de GMELIN en Sibirie*, tom. III. pag. 148. enz. *Nota*. De Hr. GMELIN loft deze vraag niet op, waarop men egter, zo 't ons voorkomt, een voldoende antwoord kan geeven; te weten, dat men gelyk hy zelf zegt, te Anadirskoi, noch in dat geheele Ooftelyk gedeelte van de yszee, geen jagt op deze dieren maakt, en by gevolg vandaar geene tanden aanvoert dan van die, welke hunnen natuurlyken dood geftorven zyn; dus is 't niet vreemd, dat die tanden die hunnen vollen groei gekreegen hebben, grooter zyn dan die der Groenlandfche morfes, welken men nog jong zynde doodt.

(*c*) Op de kufften van Noord-Amerika vindt men ook zee-koeijen, anders *beeften met den grooten tand* genaamd, omdat zy twee grootte dikke tanden hebben, zo lang als een halve arm... Daar is geen fchooner yvoor; men vindt deze dieren op het Zand eiland. *Description de l'Amérique Septentr. par DENIS*, tom. II. pag. 257.

(*d*) *Description de la prise de la Baleine & de la pêche du Groenland, &c. par ZORGDRAGER*, Nurenberg 1750. Uit het Nederduitsch in 't Hoogduitsch vertaald.

ken inhoud zyner aanmerkingen over dit Arttykel te moeten mededeelen.

„ Men vindt voormaals in de *Klokbaai, groene herberg agter 't Voorland,*
 „ enz. veele morfes en phoka's, (wy verkiesen deze naamen te blyven be-
 „ houden), maar tegenwoordig zyn 'er weinig.... De eene en andere be-
 „ geeven zig in de sterke zomerhitte, naar de aangrenzende vlakten, en
 „ men ziet 'er zomtyds benden van tachtig, negentig, honderd, ja tot
 „ twee honderd, byzonderlyk morfes, die daar eenige dagen blyven, tot
 „ dat de honger hen weder naar zee dryft. Deze dieren gelyken in 't uitter-
 „ lyke veel naar de phoka's, maar zy zyn sterker en dikker; zy hebben vyf
 „ vingers aan de pooten gelyk de phoka's, maar hunne nagels zyn korter,
 „ en hunne kop is dikker, ronder, en steviger. Het vel van den morse,
 „ byzonderlyk aan den hals, is een duim dik, gerimpeld, en met een zeer
 „ kort hair van verschillende kleuren bedekt; zyn bovenst kaakbeen is ge-
 „ wapend met twee tanden, van een half of een heel el lengte: die slagtan-
 „ den die hol zyn aan den wortel, worden uog grooter naarmaate het dier
 „ ouder wordt; men ziet 'er somtyds, die maar één zulk een slag tand heb-
 „ ben, om dat zy den anderen in een gevegt of slegts door ouderdom ver-
 „ loren hebben. Dit yvoor wordt doorgaands voor waardiger gehouden dan
 „ dat van den olyfant, omdat het vaster van zelfstandigheid en harder is.
 „ De mond van den morse gelykt naar dien van de koe; hy is onder en
 „ boven bezet met holle, puntige hairen van de dikte van stroo. Boven in
 „ den mond zyn twee neusgaten, waardoor deze dieren het water uitbla-
 „ zen, gelyk de walvisschen; zonder egter veel geraas te maaken. Hunne
 „ oogen zyn tintelende, rood en ontfoken geduurende de zomer warmte,
 „ en dewyl zy als dan de indrukzels, die het water op de oogen maakt,
 „ niet kunnen verdraagen, onthouden zy zig des zomers liever dan op andere
 „ tyden in de vlakten.... Men ziet veel morfes naar den kant van Spits-
 „ berg.... Men doodt hen op 't land met lanssen.... Men maakt 'er jagt
 „ op, om het voordeel dat men van hunne tanden, en van hun vet bekoint;
 „ de olie is byna van dezelfde waarde als de walvisch-traan; hunne twee
 „ tanden gelden omtrent zo veel als al hun vet; het binnenste dezer tanden
 „ is beter dan het yvoor, vooral in de groote tanden, welker zelfstandig-
 „ heid vaster en harder is dan de kleine; zo men het pond yvoor van de
 „ kleine tanden voor een gulden verkoopt, geldt dat van de groote drie of
 „ vier, en dikwils vyf guldens... een middelmaatige tand weegt drie pond...
 „ en een gemeene morse verschaft een halve ton olie, dus brengt het geheele
 „ dier zes-en-dertig guldens op, te weeten agtien guldens voor zyne twee
 „ tanden, tegen drie guldens het pond, en even zo veel voor zyn vet....
 „ Voorheen vindt men groote troepen van deze dieren op 't land, maar
 „ onze schepen, die deze strecken jaarlyks aandoen, om walvisschen te
 „ vangen, hebben hen derwyze bevreesd gemaakt, dat zy naar afgelegen
 „ oorden wyken, en dat de zulken die daar blyven, zig niet meer troepsge-
 „ wyze te lande begeeven, maar zig in het water, of hier en daar op de
 „ ysvelden verspreid, onthouden (e). Wannecr men een dezer dieren op

(e) Het getal dezer dieren moet verbazend verminderd zyn, of liever zy moeten bykans

„ het ys of in het water opdoet, werpt men een sterken harpoen, die daar
 „ toe gemaakt is, op het zelve, en dikwils glydt de harpoen over het har-
 „ de en dikke vel heen; maar zo hy daar in dringt, haalt men het dier
 „ met een kabel naar het agterste van de sloep, en men maakt het af met
 „ eene daar toe vervaardigde lans. Men sleept het vervolgens naar het
 „ naastbygelegen land, of op een effen ysveld. Men begint met het dier
 „ te villen, en men werpt het vel weg, om dat het nergens toe dient (f):
 „ men scheidt de twee tanden met een byl van den kop, of men kapt den
 „ kop zelve af om de tanden niet te beschadigen, en men laat denzelven
 „ dan in eenen ketel kookken, waarna men het vet in lange strooken snydt
 „ en aan boord brengt.... De morfes zyn alzo moeijelyk om met de sloep
 „ roeijende te volgen, als de walvisschen, en men werpt dikwils den har-
 „ poen vergeeffsch op dezelve uit, meer dan op de walvisschen, om dat de
 „ harpoen daar zo ligt niet over heen glydt als ten opzichte van den morse
 „ plaats heeft.. Men stoot dikwils met eene sterke en scherpe lans op hen,
 „ eer men hunne harde en dikke huid heeft doorboord; men moet te dezer
 „ oorzaake eene plaats om hen te treffen zoeken, daar het vel wel gespan-
 „ nen is, omdat het overal, daar het medegeeft, moeijelyk te doorbooren
 „ is; men houdt het derhalven met de lans op de oogen van het dier aan,
 „ het welk, hier door genoodzaakt den kop te wenden, het vel aan de borst
 „ of in dien omtrek moet spannen, dan brengt men het den steek op die
 „ plaats toe, en men haalt de lans zo schieelyk mogelyk te rug, om te voor-
 „ komen, dat hy die niet met den bek aangrype, en zynen aanvaller kwetze,
 „ het zy met zyn tanden, het zy met de lans zelve, zo als dat somtyds ge-
 „ beurd is: deze aanval op een schots of klein ysveld duurt egter nooit
 „ lang, om dat de morse, gewond of niet, zig terstond in 't water werpt,
 „ waarom men meer verkiest hen op 't land aan te tasten.... Maar men
 „ vindt deze dieren niet dan op plaatsfen die weinig bezogt worden, gelyk
 „ op 't Mofsen-eiland agter 't Voorland, in de landen die de Horizont-en
 „ Klok-baaijen omvangen, en elders in zeer afgelegen plaatsfen en op zand-
 „ banken, daar de schepen zelden of nooit komen; die morfes zelve, wel-
 „ ken men daar aantreft, door de vroegere vervolgingen geleerd, zyn zo
 „ wel op hunne hoede, dat zy zig allen dicht by het water houden, om zig
 „ daar schieelyk in te kunnen storten. Ik heb 'er zelf de proef van gehad

allen naar nog onbekende kusten geweeken zyn; dewyl men in de Reisbeschryvingen naar 't Noorden vindt, dat in 1704. by het eiland Cherry, op 75 graaden, 5 min breedte, het volk van een Engelsch Schip eene verbaazende menigte morfes aantrof, alle by malkander liggende; dat van meer dan duizend, die deze bende uitmaakten, de Engelschen slegts vyftien doodfloegen, maar dat zy eene groote menigte tanden gevonden hebbende, daar eene geheele ton mede vulden. — Dat zy voor den 13 july nog honderd van deze dieren doodden, waarvan zy niets dan de tanden medenamen.... Dat andere Engelschen in 1706. zeven of agt honderd, in zes uren tyds doodden, en meer dan negen honderd in zeven uren. Dat zy in 1710. weder in verscheiden dagen agt honderd ombragten, en dat een enkel man veertig met eene lans doorstak.

(f) *Nota.* ZORGDRAGER wist waarschylyk toen nog niet, dat men een zeer goed leder van dit vel maakt; ik heb het aan koetsen zien gebruiken, dat zeer buigzaam en zeer vast was. ANDERSON zegt op gezag van OHTER, dat men het ook voor paarden-teugels, en riemen aan waartuigen gebruikt.

„ op de groote zandbank agter het Voorland, alwaar ik eene bende van der-
 „ tig of veertig van deze dieren aantrof; zommigen waren geheel aan den
 „ kant van 't water, anderen waren 'er slegts weinig van verwyderd; wy
 „ hielden eenige uren stil voor dat wy te lande gingen, op hoop dat zy
 „ wat verder op trekken, en zig wat meer van zee verwyderen zouden;
 „ maar dewyl dit niet gebeurde, en de morfes steeds op hunne hoede waren,
 „ landden wy met twee sloepen om ons ter regter en ter linker zyde langs
 „ hen te plaatsen, maar zy waren byna allen te water op 't zelfde oogenblik
 „ als wy aan land stapten; zo dat onze jagt zig bepaalde tot het kwetsen
 „ van eenige, die zig insgelyks in zee wierpen, even als de geenen die niet
 „ aangeraakt waren, zo dat wy geenen magtig wierden, dan die, welke
 „ wy op nieuws in 't water schooten... In vroeger tyden, en vóór dat zy
 „ vervolgd waren geworden, begaaven de morfes zig vry verre in het land
 „ op, zo dat zy by hoog water verre genoeg van zee af waren, en men hen,
 „ althans by laag water, wanneer die afstand nog zo veel grooter was, lig-
 „ telyk kon aantasten... Men trok regt op deze dieren aan, om hun den
 „ hertrek naar den zee-kant af te snyden; zy zagen al dien toefstel aan zon-
 „ der eenige vrees, en dikwils doodde yder jager een, voor dat het de zee
 „ konde bereiken. Men maakte eene affhyding van hunne lyken, en men
 „ stelde eenige lieden van agteren, om die, welke overbleeven, af te maa-
 „ ken. Dus doodde men fomtyds drie of vier honderd... Men ziet door
 „ de verbaazende menigte beenderen van deze dieren, waarmede de grond
 „ als bezaaid is, dat zy voormaals zeer talryk zyn geweest... Wanneer zy
 „ gekwetst zyn, worden zy woedende, slaande regts en links met hunne tan-
 „ den; zy verbryzelen de wapenen daar men hen mede bestrydt, of doen
 „ dezelve hunnen aanvalleren uit de handen vallen, en eindelyk woedende
 „ van toorn, neemen zy hunnen kop tusfchen hunne pooten of vinnen, en
 „ laten zig dus in 't water rollen... Wanneer zy in grooten getale zyn,
 „ worden zy zo stout, dat zy om elkanderen by te springen, de sloepen
 „ omringen, poogende dezelve met hunne tanden te doorbooren, of de-
 „ zelve om te werpen door tegen het boord te slaan... Voor het overige
 „ vreesde deze zee-olyfant, voor dat hy de menschen kende, geenen vyand,
 „ om dat hy de wreede beeren, die zig in Groenland onthouden, hadt wee-
 „ ten te beteugelen en t' onder te brengen, schoon men dezen onder de
 „ zee-rovers ten hunnen opzigte mag stellen.”
 „ By deze waarnemingen van ZORGDRAGER, die welke in de verzameling
 van de Reizen naar 't noorden (g) gevonden worden, en andere die hier en

(g) Het zee-paard (de Morfe) gelykt vry wel naar het zee-kalf (phoka), behalven dat het eerste dezer dieren veel grooter is, dewyl men het by een os of koe kan vergelyken. Zyne pooten zyn als die van het zee-kalf, en de voorste zo wel als de agterste hebben vyf vingers of klaauwen, maar de nagels zyn korter; ook heeft dit dier een grooter, ronder, en harder kop dan de zee-hond. Zyn vel is wel een duim dik, inzonderheid om den hals: sommigen hebben het vel bedekt met hair van eene muisvaale kleur, anderen hebben zeer weinig hair. Zy zyn gemeenlyk vol lidtekenen en ontvellingen, zodat men zou zeggen, dat men hun het vel heeft afgestroopt, inzonderheid rondom de gewrigten, daar het zelve zeer oneffen en gerimpeld is; zy hebben in het bovenste kaakbeen twee zwaare tanden, die twee voet, en zomtyds nog meer

daar verspreid zyn, voegende, zullen wy eene vry volledige historie van dit dier hebben. De soort schynt voormaals veel meer verspreid te zyn geweest dan zy tegenwoordig is; men vindt dezelve in de zeën van de gemaatigde luststreeken, in de Golf van Kanada (*h*), op de kusten van Akadia, enz. Maar zy is tegenwoordig tot de Pool-zeën bepaald, men vindt geene morfes dan in deze koude luststreek, en zelfs zyn 'er weinige in plaats die wat bezogt worden; weinige in de yszee van Europa, en ook weinige in de zee van Groenland, van Straat Davis, en andere deelen van 't noorden van Amerika, om dat men hen by gelegenheid van de walvisch-visschery sedert langen tyd ontrufft en gejaagd heeft. Van het einde der zestiende eeuw, gingen de bewoners van St. Malo, op de eilanden Ramées morfes vangen, die

lengte hebben. De jongen hebben deze slaganden niet, maar ouder wordende krygen zy dezelve... Deze tanden worden hooger geacht, en kosten meer dan het yvoor; zy zyn vast en vol van binnen, maar de wortel is hol... Deze dieren hebben de opening van den smoel zo groot als die van eene koe, en boven en beneden in denzelfen hebben zy verscheiden borstelhairen, die van binnen hol zyn, en de dikte van een stroo hebben... Boven den baard hebben zy twee neusgaten in de gedaante van een halven cirkel, waardoor zy het water uitblaazen, gelyk de walvissen, maar met minder geraas. Hunne oogen zyn vry verheeven boven de neus. Deze oogen zyn zo rood als bloed, wanneer het dier dezelve niet draait, en ik heb geen onderseheid daaraan waargenomen, wanneer het dezelve draaide. Hunne ooren zyn van hunne oogen weinig verwyderd, en gelyken naar die der zee-kalven. Hunne tong is ten minsten zo zwaar als die van een runddier... Zy hebben zulk een dikken hals, dat zy den kop bezwaarlyk draaijen kunnen, het geen hen verplicht om de oogen tot het uiterste te wenden. Zy hebben een korten staart gelyk de zee-kalven. Men kan hun het vet niet onneemen, gelyk men den zee-kalven doet, om dat het zelve met het vleesch doorweeven is... Hun teellid is een hard been, dat omtrent twee voeten lengte heeft, in 't midden wat krom is, en naar het einde wat spits afloopt: digt by den buik is dat lid plat, maar buiten denzelfen is het rond en geheel met zenuwen bedekt... Het is waarschynlyk, dat deze dieren van gras en visch leven; hunne drek gelykt naar die van het paard... Wanneer zy zig in 't water werpen, storten zy den kop daar het eerst in, gelyk de zee-kalven; zy slapen en snorken niet slegts op het ys; maar ook in 't water, zodat zy dikwils als dood in het zelve schynen te liggen; zy zyn woedende en moedig; zo lang zy leven hebben beschermen zy elkanderen... Zy wenden alle hunne poogingen aan, om de zulken te verlossen, welken men gevat heeft; zy werpen zig om stryd op de sloep, bytende en op eene vreeslyke wyze loeiende, en zo zy door hun groot getal de menschen verplichten de vlugt te neemen, vervolgen zy de sloep uit alle hunne magt, tot dat zy dezelve uit het oog verliezen... Men vangt hen niet dan om hunne tanden, maar onder honderd zal men misschien niet een vinden, die regt goede tanden heeft, omdat de eene nog te jong, en by de andere de tanden reeds bedorven zyn. *Recueil des Voyages du Nord, tom. II. pag. 117. enz.*

(*h*) Op negen-en-veertig graaden veertig minuten breedte, zyn drie kleine eilanden in de Golf van St. Laurent; op een van welken eene zekere soort van phoka in zeer grooten getale zyne jongen gaat werpen. Dit dier is den ouden, geloof ik niet, bekend geweest; het wordt by de Nederlanders *Walrus*, en by de Engelschen, die den Russischen naam hebben overgenomen, *Morff* geheeten. Het is een tweeflagtig en zeer monstreus dier, 't welk somtyds Hollandsche runddieren in grootte overtreft: het heeft hair als dat van een phoka... Twee tanden benedenwaards gekromd, somtyds een elleboog lang, welken men tot dezelve gebruiken als het yvoor bezigt, en die dezelve waarde hebben... *Description des Indes Occidentales, par de LAËT, pag. 41.* — Op de kusten van Noord-Amerika, ziet men zee-kocijen, anders *beesten met den grooten tand* genaamd, omdat zy twee groote tanden hebben, die zo dik en lang zyn, als de helft van den arm, terwyl hunne andere tanden vier vingers breed in de lengte haalen kunnen. Daar is geen schooner yvoor. Men vindt deze zee-kocijen op het Zand-eiland. *Description de l'Amérique Septentrionale, par DENIS, tom. II. pag. 257.*

daar toen in grooten getale waren (i). Het is geen honderd jaar geleden, dat die van Port-Royal in Kanada barken naar de Zand-Kaap, en Kaap Fourchu zonden om deze dieren te vangen (k), die naderhand van dezestreekten zo wel als van die der zeën van Europa, verre verwyderd zyn; want men vindt hen niet in grooten getale dan in de yszee van Affie, van den mond van de Oby, tot aan de oostelykste punt van dat vaste land, waarvan de kusten zeer weinig bezogt worden. Men ziet hen ook zeer zelden in de gemaatigde zeën. De soort die onder de verzengde lugtstreken in de zeën der Indiën gevonden wordt, is verschillende van onze morses van 't Noorden; deze vreezen waarfchylyk of de warmte of de meerdere zoutigheid der zuidelyke zeën, en dewyl zy dezelve nooit zyn doorgetrokken, heeft men hen aan de andere pool niet weder gevonden, terwyl men daar de groote en de kleine phoka's van ons Noorden ziet, en deze daar zelfs talryker zyn dan in onze noordelyke Poollanden.

De morse kan evenwel, ten minsten voor eenigen tyd, in een gemaatigd klimaat leeven. EVERARD WORST zegt, in Engeland een dezer dieren leevend gezien te hebben. Het zelve was slegts drie maanden oud, men liet het dagelyks, maar niet dan voor een korten tyd te water gaan; het sleepte zig en men mag byna zeggen het kroop over den grond. De waarneemer meldt niet, dat dit dier ongemak hadt van de warmte, hy zegt in tegendeel, dat het zelve, wanneer men het aanraakte, het voorkomen hadt van een woest en sterk dier, en dat het zeer sterk door de neusgaten ademde. Deze jonge morse hadt de grootte van een kalf, en geleck vry wel naar een phoka; hy hadt een ronden kop, groote oogen, platte en zwarte neusgaten, welken hy naar welgevallen opende en sloot; hy hadt geene ooren, maar slegts twee gaten om te hooren: de opening van den muil was vry klein, het bovenste kaakbeen was bezet met dikke en ruwe kraakbeenige hairen; het onderste kaakbeen was driehoekig; de tong dik, kort, en het binnenst van den bek aan beide kanten met platte tanden gewapend; de voorste en agterste voeten, beiden waren breed, en het agterste des lighaams geleck geheel naar dat van een phoka. Dat agterste kroop of sleepte meer dan het ging. De voorste voeten waren voorwaards gedraaid, en de agterste voeten agterwaards; zy waren allen in vyf vingers verdeeld, door een sterk vlies overdekt.... Het vel was dik, hard, en met kort en yl hair, van eene aschgrauwe kleur bezet; dit dier knorde als een wild zwyn, en schreeuwde fomtyds met eene grove en zwaare stem: men hadt het uit Nova-zembla medegenomen; het hadt zyne groote tanden of slag tanden nog niet, maar men zag in het bovenst kaakbeen de bulten of hoogtens, daar zy moesten uitkomen. Men voedde het met haver of gierst, dun in water gekookt; hy zoog langzaam, meer dan hy at; hy naderde zyn meester met een groote pooging en al knorrende; hy volgde hem wanneer men hem eeten voorhieldt (l).

Deze waarneeming, die een vry juist denkbeeld van den morse geeft, doet

(i) *Descript. des Indes Occid. par de LAËT, pag. 42.*

(k) *Descript. de l'Amérique Septentr. par DENIS, tom. I. pag. 66.*

(l) *Descript. des Indes Occidentales, par de LAËT, pag. 41.*

tevens zien, dat hy in een gematigd klimaat kan leeven; het blykt egter niet, dat hy eene groote hitte kan verdraagen, noch dat hy ooit de zeën van 't zuiden is doorgetrokken, om van den eenen pool naar den anderen over te gaan. Verscheiden Reisbeschryvers spreekten van de zee-koeijen, welke zy in de Indiën gezien hebben, maar dezelve zyn van eene andere soort. Die van den morse is altyd te herkennen aan zyne groote slag tanden, het is de olyfant alleen, die dergelyke heeft. Dit voortbrenghel is een zeer zeldzaam uitwerkzel der natuur, dewyl onder alle de land- en tweeflagtige dieren, de olyfant en de morse, de eenige afgescheidene soorten van hun geslacht zyn, daar het by gevonden wordt, en behalven dezen geene andere soort van dier dit kenmerk heeft.

Men verzekert dat de morsen niet op de wyze der andere viervoetige dieren koppelen, maar agterwaards; daar is even als by de walvisschen, een dik en groot been in het teellid van het mannetje; het wyfje werpt in den winter op 't land, of op het ys, en brengt gemeenlyk maar één jong te gelyk voort, het welk by zyne geboorte zo groot is als een varken van een jaar; wy weten niet hoe lang de tyd van de dragt is, maar uit dien van den groei, en ook uit de grootte van het dier te oordeelen, moet dezelve van meer dan negen maanden zyn. De morsen kunnen niet altyd in 't water blyven; zy zyn verpligt zig te lande te begeeven, 't zy om haare jongen te zoogen, 't zy om andere behoeften te voldoen. Wanneer zy zig in de noodzaaklykheid bevinden om tegen steile oevers of yfchotsen op te klimmen, bedienen zy zig van hunne slag tanden (*m*) om zig vast te krammen, en van hunne handen om den loggen klomp van hun lighaam voort te slepen. Men wil dat zy zig voeden met schelpvisch, die op den grond der zee vast zit, en hunne slag tanden gebruiken om dezelve los te scheuren (*n*). Anderen zeggen, dat zy niet dan van zeker breed gras leeven, dat in deze zeën groeit (*o*), en dat zy noch vleesch noch visch eeten; dog ik houde die gevoelens voor kwalijk gegrond, en het is waarschyndlyk, dat de morse van prooi leeft, gelyk de phoka, en inzonderheid van haaring en andere kleine visch, want hy eet niet terwyl hy op 't land is, en 't is gebrek aan voedsel, dat hem noodzaakt naar de zee te rug te keeren.

D E D U G O N (*).

De Dugon is een zee-dier van Afrika en de Oost-Indiën, waarvan wy niet anders dan twee gescheurde en verminkte koppen (*Pl. LVII*) gezien hebben,

(*m*) Deze slag tanden zyn niet geheel rond of glad, maar eer platagtig en min of meer gegroefd; de regter is gemeenlyk wat langer en sterker dan de linker.. Ik heb 'er twee gezien, waarvan elk twee voet en een duim Parysche maat lengte, en beneden agt duim omtreks hadt. *Histoire Natur. du Groenland, par ANDERSON, tom. II. pag. 162. 163.*

(*n*) *Hist. Natur. du Groenland, pag. 162.*

(*o*) *Descript. des Ind. Occid. par de LAËR, pag. 42.*

(*) *Dugon, Dugung*, naam van dit dier op het eiland Lethy of Leyte, een der Philippynsche eilanden, welken wy hebben aangenomen. *Nota.* Ik heb dien naam gevonden in de *Holl-*

hebben, en 't welk in dat gedeelte meer naar den morse dan naar eenig ander dier gelykt. Zyn kop is tennaastenby eveneens misvormd door de diepte der tandkassen, waaruit in 't bovenste kaakbeen twee tanden van een half voet lengte te voorfchyn komen. Deze tanden zyn eer groote snytanden dan slagatanden; zy steeken niet regt buiten den muil uit, gelyk die van den morse; zy zyn veel korter en dunner, en daarenboven zyn zy voor in het kaakbeen, en digt by malkanderen geplaatst, gelyk snytanden, terwyl tusfchen de slagatanden van den morse een aanmerkelyke afstand blyft, en deze niet aan de punt, maar ter zyde het bovenste kaakbeen zyn. De baktanden van den dugon verschillen insgelyks zo wel in 't getal als in de plaatfing en gedaante, van de tanden van den morse; zo dat wy niet twyffelen of het is een dier van eene verschillende foort. Door sommige Reisbeschryvers, die daarvan gefproken hebben, is het met den zee-leeuw verward; INNIGO DE BIERVILLAS zegt, dat men by de Kaap de Goede-hoop een zee-leeuw doodde, die tien voet lang en vier dik was; die een kop hadt als een kalf van een jaar; yffelyke groote oogen, korte ooren, een ruigen baard, zeer breede voeten, en zo korte beenen, dat de buik de aarde raakte; en hy voegt 'er by, dat men de twee slagatanden, die een half voet buiten den muil uitftaken, mede nam (p). Dit laatste kenmerk pafst niet op den zee-leeuw, die geene slagatanden heeft, maar gelyke tanden met die van den phoka; en dit is het, dat my heeft doen besluiten dat het geen zee-leeuw was, maar het dier waaraan wy den naam van *Dugon* geeven. Andere Reisbeschryvers hebben het zelve, zo als 't my toefchynt, onder den naam van *zee-beer* voorgedraagen; SPILBERG en MANDELSLO verhaalen, „ dat 'er op 't eiland „ Sainte Elifabeth, op de kusten van Afrika, dieren zyn, welken men eer „ zee-beeren dan zee-wolven behoorde te noemen, omdat zy door hun hair „ kleur en kop, veel naar beeren gelyken, en alleenlyk een fcherper snuit „ of fmoel hebben: dat zy insgelyks naar beeren gelyken, in de beweegin- „ gen welke zy maaken, en in de wyze waarop zy dezelve maaken, met uit- „ zondering alleen van de agterfte beenen, welken zy flegts voortsleepen: „ dat voor het overige deze tweeflagtige dieren een yffelyk aanzien hebben; „ dat zy op het gezigt van den menfch niet vlugten, en met genoegzaam „ geweld byten om het hout van een hellebaard te breeken, en dat zy, fchoon „ mank aan de agterfte beenen, niet nalaaten zo fchielyk voort te trekken, „ dat een menfch die loopt, moeite heeft om hen in te haalen” (q). LE GUAT zegt, „ by de Kaap de Goede-hoop een zee-koe gezien te hebben,

landsche reis naar de Ooft-indiën, door CHRIST. BARCHEWITZ, een werk dat in 't Hoogduitsch overgezet, en in 1751, te Erfurt gedrukt is. De Schryver zegt, dat dit dier op 't eiland *Lethy*, *Dugung*, of *Ikan dugung* genaamd wordt, en dat men het ook *manate* noemt. Die laatste benaming zou fchynen te kennen te geeven, dat deze dugon of dugung een manati of lamentein is; maar in de beschryving van dien Reiziger wordt gezegd, dat de dugon twee slagatanden heeft, een duim dik en een span lang. Nu dit kenmerk kan niet op den manati paffen, en pafst integendeel wel op het dier, dat hier in aanmerking komt, en waarvan wy den kop hebben.

(p) *Voyage de INNIGO DE BIERVILLAS, part. I. pag. 37. en 38.*

(q) *Premier voyage de SPILBERG, tom. II. pag. 437... Voyage de MANDELSLO, tom. III.*

pag. 554.

XIII Deel.

Hh

„ van eene rosagtige kleur; zy hadt een rond en dik lighaam, groot oog,
 „ lange tanden of slag-tanden, den muil wat opgezet, en hy voegt 'er by,
 „ dat een matroos hem verzekerd hadt, dat dit dier, waarvan hy niet
 „ dan het voorste des lighaams konde zien, omdat het geheel in 't water
 „ was, voeten hadt” (r). Die zee-koe van LE GUAT, de zee-beer van
 SPILBERG, en de zee-leeuw van BIERVILLAS, komen my voor alle drie het
 zelfde dier te zyn als de dugon, waarvan de kop ons van l'*Ile de France* is toe-
 gezonden, en die by gevolg in de zuidelyke zeën van de Kaap de Goede-hoop
 tot aan de Philippynsche eilanden (s) gevonden wordt. Voor het overige
 kunnen wy niet verzekeren, dat dit dier, 't welk in den kop en slag-tanden
 wat naar den morse gelykt, even als deze, vier voeten heeft; wy vermoeden
 dit alleen uit de *analogie*, en uit de aanduiding der Reisbeschryvers, welken
 wy hebben bygebragt; maar noch het een noch het ander is duidelyk ge-
 noeg om ons volkomen te bepaalen, en wy zullen ons oordeel hieromtrent
 opschorten tot dat wy betere berigten hebben.

DE LAMANTIN (*).

In het dierlyk Ryk is het hier dat men de eindpaal moet stellen, daar de
 land-bewooners ophouden en de zee-bewooners beginnen. De lamantin,
 die niet meer een viervoetig dier is, behoort egter ook niet volkomen on-

(r) *Voyage de LE GUAT, tom. I. pag. 36.*

(s) Ik kon op 't eiland Lethy, uit myn huis, dat op eene rots lag, de sehildpadden op eenige
 toifes diepte in 't water zien; ik zag op zekeren dag twee groote dugungs of zee-koeijen, die
 by de rots en by myn huis kwamen. Ik liet terstond myn visscher haalen, aan wien ik deze
 twee dieren toonde, die de kust langs wandelden, en een groen mos aten, dat op den oever
 groeit; hy ging aanstonds zyne makkers roepen, die zig met twee sehuiten naar den oever be-
 gaven; gedurende dezen tyd was het mannetje zyn wyfje komen opzoeken, daar hy zig niet
 van wilde afzonderen, en met het welke hy dus tevens gedood wierdt. Elk dezer verbazende
 visschen was meer dan zes ellen lang; het mannetje was wat grooter dan het wyfje; hunne
 koppen gelecken naar die van eene koe; zy hadden twee groote tanden van een span lengte
 en een duim dikte, die buiten het kaakbeen uitkwamen gelyk als by de wilde zwynen: deze
 tanden waren zo blank als het schoonste yvoor; het wyfje hadt twee borsten gelyk eene vrouw.
 De teeldeel van het mannetje gelecken naar die van den mensch; de ingewanden gelecken
 naar die van een kalf en het vleesch hadt den smaak van kalfsvleesch. *Voyage de CHRIST. BAR-
 CHEWITZ, pag. 381. Nota.* Deze geheele beschryving past vry wel op den *manati* met uitzon-
 dering van de tanden; de *manati* heeft noch slag-tanden, noch snytanden, en 't is hier op alleen
 dat myn vermoeden rust, dat deze dugung niet een *manati* was, maar het dier waarvan wy de
 koppen hebben. (zie *Plaat LVII.*)

(*) *Lamantin.* Men heeft gewild, dat deze naam kwam om dat het dier een klaagend, of
lamentabel geschreeuw hadt; dat is eene vertelling: dit woord is eene verbastering van den
 naam, welken dit dier voert in de taal der Galibis, inwooners van Guiane, en der Caribes,
 of Caribes, bewooners der Antillische eilanden. Die twee volkeren en taalen zyn, op eenige
 verscheidenheden na, het zelfde volk en dezelfde taal; zy noemen den Lamantin *Manat*, waar-
 van de Negers der Fransche eilanden, die alle woorden verbasteren, *tamanati* hebben gemaakt;
 voegende daar het artikel *la* by, als om te zeggen het heeft *manat*: van *tamanati* hebben zy
lamanti gemaakt, de derde *a* weglaatende, en de *n* sterk doende hooren als *lamanti*; vervol-
 gens heeft men met een *e* geschreeven *lamenti*, maar eene gewaande overeenkomst met *lame-
 rari*, het welk aanleiding heeft gegeven tot het *lamentabel* geschreeuw, 't welk men aan het
 wyfje toeschryft, wanneer men haar, haar jong ontneemt. *Lettre de M. DE LA CONDAMINE,*

der het geslagt der walvisschen; hy behoudt van de eersten twee voeten, of liever twee handen; maar de agterste beenen, die in de phoka's en in de morfes byna geheel in het lighaam ingedrukt, en zo veel als mogelyk was verkort zyn, hebben in den lamantin geheel geen plaats en zyn als uitgewischt of afgeschaafd. In plaats van twee korte voeten en een smallen staart, nog korter dan de morse in eene loodregte rigting aan huu agterste draagen, hebben de lamantins voor dat alles slegts een grooten staart, die waijersge wyze in dezelfde rigting breeder wordt, zodat men in den eersten opslag zoude zeggen, dat de eersten een staart hadden in driën verdeeld, en dat in de laatsten die drie deelen vereenigd waren, om slegts een geheel te maaken; maar door eene naauwkeuriger beschouwing, en inzonderheid door de ontleding, ziet men dat 'er geen vereeniging is geschied; dat 'er geen het minste spoor is van beenderen voor de dyen of pooten, en dat die, welke den staart der lamantins formeeren, eenvoudige wervelbeenderen zyn, van alle anderen afgezonderd, en gelyk aan der walvischaartige visschen, die geene voeten hebben: dus behooren deze dieren in deze agterste deelen hunner lighaam, tot de cetacea of walvischaartige, en gelyken niet naar de viervoetige dieren dan in de twee voeten of handen, die van vooren ter zyde de borst zyn.

OVIEDO schynt my toe de eerste schryver te zyn geweest, die eene soort van Historie of beschryving van den lamantin heeft gegeven. „ Men vindt „ dit dier vry gemeen, zegt hy, op de kusten van Saint Domingo. Het is „ een zeer groot dier van een ongeschikt maakzel, dat een grooter kop „ heeft dan eene koe; kleine oogen, twee voeten of twee handen by den „ kop, die hem dienen om te zwemmen; hy heeft geene schubben, maar „ hy is bedekt met een dik vel of liever leder. Het is een zeer zagtaartig „ dier; hy zwemt de rivieren op, en eet het gras van de oevers, dat hy be- „ reiken kan zonder uit het water te gaan: hy zwemt aan de oppervlakte; „ om hem te vangen poogt men hem met een vlot of schuitje zo dicht men „ kan te naderen, en men werpt hem met een groote peil, daar een zeer „ lang touw aan vast is; zodra hy zig getroffen voelt, neemt hy de vlugt: „ en voert de peil en het touw mede, aan welks einde men een groot stuk „ kurk, of ligt hout heeft vast gemaakt, om voor boei, ter aanwyzing te „ dienen. Wanneer het dier door deze wond zyn bloed en kragten verloo- „ ren heeft, begeeft hy zig naar het land; dan herneemt men het einde van „ het touw, men rolt het in, tot dat 'er slegts eenige vademen meer in 't „ water zyn; en met behulp van de golf, haalt men het dier aan boord, of

à Mr. de BUFFON, du 28. May 1764. Ik haal deze soort van woord-afftaming aan, waarom- trent de Hr. DE LA CONDAMINE, die tien jaaren in de West-Indiën geweest is, wel onderrigt moet zyn; ik moet egter aanmerken, dat het woord *manati*, volgens verscheiden andere schryvers, Spaansch is, en een dier betekent dat handen heeft, en dat waarschynlyk die van Guiane, en de Caraïben, die vry verre van malkanderen wonen, eveneens van de Spanjaarden ont- leend hebben.

Manati. Phoca genus. CLUSI *exot. pag.* 132. *fig. ibid. pag.* 133.

Manati, HERNAND, *Hist. Mex. pag.* 323. *fig. ibid.*

Manatus. Le Lamantin. BRISS. *Regn. anim. pag.* 49.

„ wel men maakt het verder in 't water met eene lans af. Het is zo zwaar,
 „ dat men een wagen met twee runderen beſpannen, noodig heeft om het te
 „ vervoeren: zyn vleefch is uitmuntend, en terwyl het verſch is, zou
 „ men het eer voor rundvleefch dan voor viſch etten. Gefneeden en in
 „ azyn met peper en zout gelegd, krygt het een ſmaak van thonynen, en
 „ is nog beter. Daar zyn onder deze dieren, die meer dan vyftien voeten
 „ lang, en zes dik zyn. Het agterſte gedeelte des lighaams is veel dunner
 „ en neemt ſteeds af tot aan den ſtaart, die vervolgens aan het einde bree-
 „ der wordt. Dewyl de Spanjaarden, voegt 'er OVIEDO by, den naam van
 „ handen aan de voorſte voeten van alle de viervoetige dieren geeven, en
 „ dewyl dit dier niet dan voorſte voeten heeft, hebben zy het *hand-dier*,
 „ of *manati* geheeten. Hy heeft geene uitwendige ooren, maar ſlegts twee
 „ gaten, waardoor hy hoort: zyn vel is ſlegts met eenige verſpreide hairen
 „ bezet; het is van eene gryze afchgrauwe kleur, en heeft een duim dikte;
 „ men maakt 'er ſchoenzoolen, bandeliers, enz. van. Het wyfje heeft twee
 „ mammen op de borſt, en werpt gemeenlyk twee jongen, welken het zoogt”
 (t). Alle deze byzonderheden door OVIEDO gemeld, zyn waar, en het is
 zonderling, dat CIEÇA (u) en verſcheiden anderen na hem, verzekerd hebben:
 dat de lamantin dikwils het water verlaat om op het land te gaan weiden;
 zy hebben dit dier ten onregte dit natuurlyk gebruik toegelchreeven; tot
 deze dwaaling verleid door de gelykfoortigheid, tuſſchen het zelve en den
 morſes en phoka, die inderdaad uit het water trekken, en hun verblyf op
 't land gaan neemen; maar het is zeker, dat de lamantin het water nooit
 verlaat, en dat hy zig liever in zoet water, dan in het zoute zee-water ont-
 houdt.

CLUSIUS zegt, dat hy het vel van een dezer dieren gezien en gemeeten,
 en het zelve zeftien en een half voet lang bevonden heeft, tegen eene breedte
 van zeven en een halven voet; de twee voeten of handen, waren zeer
 breed met korte nagelen. GOMARA (v) verzekert, dat men 'er ſomtyds
 vindt die twintig voeten lengte hebben, en hy voegt 'er by, dat deze dieren
 zig zo wel in de wateren der rivieren, als in die der zee onthouden: hy
 vertelt, dat men een jong hadt opgevoed, en zes-en-twintig jaaren lang
 in een meir op St. Domingo onderhouden; dat dit dier zo tam en zagtaartig
 geworden was, dat het gemeenzaam het voedzel aannam, 't welk men het
 voorhieldt; dat het zyn naam kende, en dat het, wanneer men het riep, uit
 het water te voorſchyn kwam, en zig al kruipende voortsleepte tot aan het
 huis, daar het zyn voedzel moeft ontvangen; dat het zig ſcheen te vermaa-
 ken in het hooren van de menſchlyke ſtem en het gezang der kinderen; dat
 het daar geheel geene vrees voor hadt, maar hen op zyn rug liet zetten,
 en hen van den eenen oever van het meir tot den anderen overvoerde, zon-
 der in 't water te dompelen, of hun eenig leet te doen. Dit verhaal kan

(t) FERDIN, OVIEDO *Hiſt. Ind. Occid. lib. XIII. cap. 10.*

(u) *Chron. Peruv. cap. 31.*

(v) FR. LOPES DE GOMARA, *Hiſt. Gen. cap. 31.*

niet waar zyn, in alle deszelfs omftandigheden; het fchynt gefchikt naar de fabel van den Dolphyn der ouden; want de lamantin kan zig volftrekt niet op de aarde voortfleepen.

HERRERA zegt weinig meer ten opzigte van dit dier; hy verzekert alleenlyk, dat het fchoon zeer dik en groot, zo gemaklyk zwemt, dat het geen geraas in 't water maakt, en nederduikt zodra het iets van verre hoort (w).

HERNANDÈS, die twee afbeeldingen van den lamantin gegeven heeft, de eene in profil, de andere van vooren gezien, voegt byna niets by 't geen de oude Spaanfche fchryvers vóór hem daarvan gemeld hebben. Hy zegt alleenlyk, dat de twee oceaanen, dat is te zeggen de Atlantifche zee, en de Stille zee, zo wel als de Meiren, een groot en ongefchikt dier bevatten, *manati* genaamd, waarvan hy eene befchryving geeft byna geheel uit OVIEDO getrokken; en alles wat dezelve meer bevat, is, dat de handen van dit dier vyf nagels hebben, gelyk aan die van den mensch; dat het een breed navel en aars heeft; de fchamelheid gelyk als die van eene vrouw; de roede gelyk die van een paard; het vleefch en vet gelyk dat van een welgevoed varken, en eindelyk de ribben en ingewanden, gelyk die van een ftier; dat het te lande koppelt, gelyk de menfchen, en flegts één jong ter wereld brengt, dat by zyne geboorte van eene monfteragtige grootte is (x). De koppeling dezer dieren kan niet op 't land gefchieden, gelyk HERNANDÈS zegt, dewyl zy niet te lande gaan kunnen, dezelve gefchiedt in 't water op eene ondiepte. BINET (y) zegt, dat de lamantin zo groot is als eene koe, en geheel rond als een ton; dat hy een kleinen kop en weinig ftartaart heeft, dat zyn vel ruw en dik is, gelyk dat van een olyfant; dat 'er zulke groote zyn, dat men meer dan zes honderd ponden vleefch, van hen bekomt, 't welk zeer goed om te eeten is; dat zyn vet zo zoet is als boter; dat dit dier zig gaarne onthoudt in de rivieren by derzelve mond of uitloop in zee, om daar het gras te eeten, dat langs den oever groeit; dat 'er zekere plaatfen zyn, tien of twaalf mylen van Cayenne, waar men hen in zo grooten getale vindt, dat men daar mede, zo men flegts volk heeft dat wel met den harpoen weet om te gaan, in eenen dag een lange bark mede vullen kan. De Vader DU TERTRE, die de lamantinen jagt of viifchery breedvoerig befchryft, ftemt byna in alles overeen met de fchryvers welken wy hebben aangehaald; hy zegt evenwel dat dit dier flegts vier vingers en vier nagels aan ydere hand heeft, en hy voegt 'er by, dat het zig voedt met een kort gras, dat in de zee groeit, en 't welk het affcheert, gelyk de runderen dat der weiden doen; en dat het na zig met dit voedzel verzadigd te hebben, de rivieren en zoete wateren opzoekt, daar het twee maal daags gaat drinken; dat het, na wel gegeten en gedronken te hebben, gaat flaapen met den muil half buiten het water, waar door men hem van verre kan ontdekken: dat het wyfje twee jongen werpt, die haar overal volgen, en dat men de

(w) *Descrip. des Indes Occid. par HERRERA, pag. 57.*

(x) HERNAND. *Hifl. Mex. pag. 323. 324.*

(y) *Voyage en Ifle de Cayenne, par ANTOINE BINET, pag. 346.*

moeder vangende, zeker is van de jongen ook te hebben, als die de moeder niet verlaten, zelfs niet na haaren dood, maar gestadig rondom de bark die haar weg voert, blyven zwemmen (z). Die laatste byzonderheid komt my zeer verdagt voor; dezelve wordt ook tegengeproken, door andere Reisbeschryvers, die verzekeren, dat de wyfjes lamantin slegts één jong werpt. Alle de groote viervoetige of walvischaartige dieren, brengen gemeenlyk maar één jong voort; de enkele *analogie* is genoeg om niet te gelooven, dat de lamantin altyd twee zoude voortbrengen, gelyk de Vader DU TERTRE verzekert. OEXMELIN merkt aan, dat de lamantin den staart eveneens geplaatst heeft als de cetacea, of walvischaartige visschen, en niet gelyk de schubvisschen; die denzelven alle in eene neergaande rigting van den rug naar den buik hebben, daar de walvisch en de andere cetacea den staart, ten opzichte van de straksgemelde rigting, dwars hebben, dat is horizontaal of van de eene zyde van 't lighaam naar de andere loopende. Hy zegt, dat de lamantin geene voortanden heeft, maar alleen eene harde eelt-agtigheid gelyk een been, waarmede hy het gras afknypt; dat hy egter twee-en-dertig maaltanden heeft; dat hy niet wel ziet wegens de kleinheid zynrer oogen, die slegts weinig vogt en geen kroontje hebben; dat hy weinig hersenen heeft; maar dat hy, by gebrek van een scherp gezigt, met een uitmuntend gehoor bedeed is; dat hy geene tong heeft; dat de deelen der voortteeling gelyker zyn, aan die van den man en de vrouw, dan van eenig ander dier; dat de melk der wyfjes, welke hy verzekert geproefd te hebben, zeer goed van smaak is; dat zy maar één jong werpen, het welk zy met de hand omhelzen en draagen; dat zy het een jaar lang voeden, waar na het in staat is voor zig zelve te zorgen, en gras te eeten; dat dit dier van den hals af, tot aan den staart twee-en-vyftig wervelbeenderen heeft; dat het zig op dezelfde wyze als de schildpad voedt, maar dat het op 't land niet kan gaan of kruipen (a). Alle deze opgaaven zyn vry naauwkeurig, en zelfs die van de twee-en-vyftig wervelbeenderen, want de Hr. DAUBENTON heeft in het vrugtje, het welk hy ontleed heeft, agtien wervelbeenderen in den staart, zestien in den rug, en zes, of liever zeven, in den hals gevonden (b), alleenlyk bedriegt deze Reisbeschryver zig ten opzichte van de tong; dezelve ontbreekt niet by den lamantin; maar het is waar, dat zy beneeden, en byna tot aan 't einde, aan 't onderste kaakbeen vast is. Men vindt in de Reis naar de eilanden van Amerika, te Parys in 1722 uitgegeeven, eene vry goede beschryving van den lamantin, en van de wyze hoe hy geharpoeneerd wordt. De schryver stemt in met alle de voornaame byzonderheden, welke wy hebben bygebragt; maar hy merkt aan; „ dat „ dit dier vry zeldzaam is geworden op de Antillische eilanden, sedert dat „ de oevers der zee bewoond zyn; dat, het welk hy gezien en gemeeten „ heeft, was veertien voet en negen duim lang, van het einde van den

(z) *Histoire générale des Antilles, par le P. DU TERTRE.*

(a) *Hist. des Aventuriers, par OEXMELIN, tom. I. pag. 98. enz.*

(b) Zie hier agter de beschryving van een vrugtje van de Manati.

„ muil, tot aan het begin van den staart; het was geheel rond tot op die
 „ plaats; zyn kop was dik, zyn bek breed met groote lippen, en eenige
 „ lange en ruwe hairen van boven; zyne oogen waren zeer klein ten opzichte
 „ van zyn kop, en zyne ooren vertoonden zig niet dan als twee kleine ga-
 „ ten. De hals is zeer dik en zeer kort, en zonder eene kleine beweging,
 „ die denzelven een weinig doet plooijen, zoude het onmogelyk zyn de
 „ kop van het overige des lighaams te onderscheiden. Eenige schryvers,
 „ voegt hy 'er by, bewceren, dat dit dier zig van zyne twee handen of
 „ vinnen bedient, om zig op het land voort te sleepen; ik heb hieromtrent
 „ naauwkeurig onderzoek gedaan; niemand heeft dit dier op 't land gezien,
 „ en het is voor het zelve onmogelyk te gaan of te kruipen; dewyl des-
 „ zelfs voorste voeten of handen hem alleenlyk dienen om zyne jongen vast
 „ te houden, terwyl deze zuigen. Het wyfje heeft twee ronde borsten;
 „ ik mat dezelve, zegt de schryver, zy hadden elk zeven duim middellyns,
 „ en waren omtrent vier duim verheeven, de tepel hadt de dikte van een
 „ duim, en stak een goede vinger dik buitenwaards uit. Het lighaam hadt agt
 „ voet en twee duim omtreks; de staart was als een lange palet, negentien
 „ duim lang, en kon vyftien duim aan de grootste breedte haalen; de dikte
 „ aan het einde was van omtrent drie duimen. Het vel was op den rug zo
 „ dik als het dubbeld vel van een runddier; maar het zelve was veel dunner
 „ onder den buik; het is van een lei-bruine of blaauwe kleur; van een
 „ grooten korrel, en ruw, met hairen van dezelfde kleur, yl gezaaid, dik,
 „ en vry lang. Deze lamantin woog omtrent agt honderd ponden; men
 „ hadt het jong met de moeder gevangen; het was tennaastenby drie voe-
 „ ten lang; men deedt de zyde van den staart aan het spit braaden; men
 „ vondt dit vleesch zo lekker en zo malsch als kalfsvleesch. Het gras daar
 „ deze dieren zig mede voeden, is agt of negen duimen lang, final, spits,
 „ mals, en van een schoone groene kleur. Men vindt plaatsen op de
 „ oevers en de ondiepten der zee, waar dit gras zo overvloedig is, dat de
 „ grond eene weide schynt te zyn.” De schildpadden eeten het ook (c), enz.
 De Vader MAGNIN DE FRIBOURG zegt, dat de lamantin het gras eet, dat hy
 bereiken kan, zonder evenwel uit het water te komen... Dat hy kleine oogen
 heeft van de grootte als hazelnooten; dat zyne ooren zo geslooten zyn, dat
 'er naauwelyks een naald in gebragt kan worden; dat binnen in de ooren
 twee doorgestoken beentjes gevonden worden; dat de Indiaanen de ge-
 woonte hebben om die kleine beentjes als een juweel aan den hals te draa-
 gen..... En dat zyn schreeuw naar een klein gebulk van runderen ge-
 lykt (d).

De Vader GUMILLA berigt, dat 'er eene oneindige menigte lamantins in
 de groote meiren van de Orenoque gevonden worden; „ deze dieren, zegt
 „ hy, weegen elk van vyf honderd tot zeven honderd vyftig ponden; zy
 „ eeten gras; zy hebben zeer kleine ooren, en de gaten hunner ooren zyn

(c) *Nouveau Voyage aux Isles de l'Amérique, tom. II. pag. 200. & suiv.*

(d) *Extrait d'un Manuscrit du Pere MAGNIN DE FRIBOURG, Missionnaire de Borja, Correspondant de l'Académie des Sciences, traduction de l'Espagnol, communiqué par M. DE LA CONDAMINE.*

„ nog kleiner; zy komen op den oever van de rivier weiden, terwyl het
 „ laag water is. Het wyfje werpt altyd twee jongen; zy draagt dezelve
 „ aan haare borften met haare armen, en fluit hen zo vaft, dat zy 'er zig
 „ nooit van afcheiden, welke beweging de moeder maaken moge; de
 „ jongen, wanneer zy eerft ter wereld komen, weegen reeds dertig ponden
 „ yder; de melk, welke zy zuigen is zeer dik; onder het vel, het welk veel
 „ dikker is dan dat van een runddier, vindt men vier bekleedzels of laa-
 „ gen, waar van twee van vet en de andere van een lekker en fappig vleefch
 „ zyn, dat, gebraden zynde, den reuk van varken- en den fmaak van kalfs-
 „ vleefch heeft. Deze dieren fpringen, wanneer het regenen zal, op eene
 „ vry aanmerkelyke hoogte uit het water (e).” Het blykt dat de Vader
 GUMILLA, zo wel als de Vader DU TERTRE zig vergift, terwyl hy zegt,
 dat het wyfje twee jongen werpt; het is byna zeker, gelyk wy gezegd heb-
 ben, dat zy maar één tevens ter wereld brengt.

Eindelyk fpreekt de Hr. DE LA CONDAMINE, die ons eene tekening,
 welke hy zelf van den lamantin gemaakt heeft, die in de rivier der Ama-
 zoonen gevonden wordt, naauwkeuriger en beter van de natuurlyke gebruiken
 van dit dier, dan eenige andere fchryvers. „ Zyn vleefch, zegt hy, en
 „ zyn vet hebben vry veel overeenkomt met dat van een kalf; de Vader
 „ ACUNA maakt de gelykheid van dit dier met de runddieren nog volko-
 „ mener met het zelve hoornen te geeven, waarmede de Natuur het niet
 „ voorzien heeft; het is om eigenlyk te fpreken, geen tweeflagtig dier,
 „ dewyl het niet geheel uit het water komt, en daar niet uit kan komen,
 „ als hebbende niet dan twee vinnen naby den kop, die plat zyn, in de
 „ gedaante van vleugeltjes; vyftien of zeltien duimen lengte hebben, en
 „ het dier voor armen en handen verftrekken; hy fteekt alleenlyk zyn kop
 „ buiten 't water uit, om het gras op den oever te bereiken. Dat, 't welk
 „ ik heb afgetekend, (voegt 'er de Hr. DE LA CONDAMINE by), was een
 „ wyfje; dezelfs lengte was zeven en een half konings voet, en zyne groot-
 „ fte breedte van twee voeten. Ik heb 'er grooter gezien. De oogen van
 „ dit dier hebben geene evenredigheid met de grootte van dezelfs lighaam;
 „ zy zyn rond, en hebben maar drie lynen middellyns; de opening zyner
 „ ooren is nog kleiner, en fchynt flegts eenig fpeldengaatje te zyn. De
 „ manati is niet byzonder aan de rivier der Amazoonen bepaald; hy is niet
 „ minder gemeen in den Orenoque; hy wordt inſgelyks, fchoon niet zo
 „ menigvuldig, gevonden in de Oyapoe, en in verſcheiden andere rivie-
 „ ren in den omtrek van Cayenne en op de kusten van Guiane, en waar-
 „ fchynlyk ook elders. Het is het zelfde dier, 't welk men eertyds *Manati*
 „ noemde, en dat thans op Cayenne en op de Fransche eilanden van
 „ Amerika, *Lamantin* geheeten wordt, fchoon ik geloof dat de foort nog
 „ wat verſchillende is. Men ontmoet het niet in volle zee, het is zelfs
 „ zeldzaam by de monden der rivieren, maar men vindt het op meer dan
 „ duizend mylen van de zee in de meeste groote rivieren, welke in die
 „ der

(e) *Hijf. de l'Orénoque, par le P. GUMILLA.*

„ der Amazoonen uitloopen, gelyk in de Guallaga, de Pastaça, enz. Hy
 „ wordt in het opzwellen van de rivier der Amazoonen niet gestuit dan
 „ door de Pongo (waterval) van Borjá, boven welken men hem niet meer
 „ vindt (f).”

Zie daar ten naasten by het zaaklyke van alles wat men van den lamantin weet: het ware te wenschen, dat onze inwooners van Cayenne, onder welken tegenwoordig kundige lieden zyn, die werk van de Natuurlyke Historie maaken, dit dier weder wilden waarneemen, en de beschryving van deszelfs inwendige deelen geeven, inzonderheid van die der ademhaaling, der spysverteering en der voortteeling. Het schynt, maar wy zyn 'er niet volkomen zeker van, dat 'er een groot been in de roede is; dat het eironde gat van het hart open is; dat de longen van een zonderling maakzel zyn; de maag in verscheiden deelen verdeeld is, die mischien verscheiden verschillende maagen formeeren, gelyk in de herkaauwende dieren.

Voor het overige is de lamantin niet aan de zeën en rivieren 'der nieuwe wereld bepaald; het blykt dat dit dier ook op de kusten en in de rivieren van Afrika bestaat. De Hr. ADANSON heeft lamantins in Senegal gezien; hy heeft 'er een kop van mede gebragt, welken hy ons gegeven heeft, en ter zelfder tyd heeft hy my wel de beschryving willen mededeelen, die hy op de plaatsen zelve van dit dier gemaakt heeft, en welke ik oordeel in haar geheel te moeten bybrengen. „ Ik heb veele van de
 „ ze dieren gezien, zegt de Hr. ADANSON, de grootste waren niet meer
 „ dan agt voeten lang, en woogen omtrent agt honderd ponden; een wyf-
 „ je van vyf voet drie duim lengte, woog maar honderd vier-en-negentig pond. Hunne kleur is aschgrauwig zwart; het hair is zeer yl over
 „ het geheele lighaam; het heeft de gedaante van borstelhairen, en dezelve zyn negen lynen lang; de kop is kegelvormig, en van eene middelmaatige grootte, ten opzichte van het geheele lighaam; de ooggen zyn
 „ rond, en zeer klein; de regenboog is donker blaauw, en de oogappel zwart. De snuit of smoel is byna rolrond; de beide kaakbeenen
 „ zyn ten naasten by even breed; de lippen zyn vleezig en zeer dik. Daar zyn geene andere dan maaltanden, zo wel in het bovenste als onderste
 „ kaakbeen; de tong is van eene eironde gedaante, en aan het einde byna geheellyk aan het onderste kaakbeen vastgehegt: het is zonderling,
 „ vervolgt de Hr. ADANSON, dat bykans alle schryvers of reizigers, ooren aan deze dieren gegeven hebben; ik heb dezelve aan niet een onder
 „ hen kunnen vinden, zelfs niet een gat, groot genoeg om daar een stilet in te kunnen brengen (g). Hy heeft twee armen of vinnen aan het begin

(f) *Voyage sur la riviere des Amazones, par M. DE LA CONDAMINE, in 80. pag. 154. enz. Mém. de l'Acad. des Sciences. 1745. pag. 464. 465.*

(g) *Nota.* Het schynt egter zeker, dat dit dier uitwendige gehoorgaten heeft. De Hr. DE LA CONDAMINE heeft my nog onlangs verzekerd, dat hy dezelve gezien en gemeeten heeft, en dat deze gaten niet meer dan eene halve lyn middellyns hebben; en dewyl de lamantin het vermogen heeft, van dezelve zaam te trekken en te sluiten, is het zeer mogelyk dat zy aan het oog van den Hr. ADANSON ontsnapt zyn; en wel des te meer, omdat deze gaten zeer klein zyn, zelfs dan, wanneer het dier dezelve open houdt.

„ van den kop, die van den romp of 't lyf niet onderscheiden wordt, door
 „ eenige foort van hals, noch door merkbaare fchouderen. Deze armen
 „ zyn tennaastenby rolrond, en bestaan uit drie voornaame geleedingen,
 „ waarvan de voorste eene foort van geplatte hand formeert, waarin de
 „ vingers zig niet dan door vier nagelen, van eene glanzige rood bruine
 „ kleur onderscheiden. De staart is horizontaal, gelyk die der walviffchen,
 „ en hy heeft de gedaante van een kachel-afchfchop. De wyfjes hebben
 „ twee mammen meer eirond dan rond, by de okfels der armen geplaatst.
 „ Het vel is leder, zes lynen dik onder den buik, negen lynen op den rug,
 „ en anderhalf duim op den kop. Het vet is wit, en ligt ter dikte van
 „ twee of drie duimen; het vleesch is bleek-rood, bleeker en lekkerer dan
 „ kalfsvleesch. De Oualofes- of Jalofes-Negers noemen dit dier *Lercou*.
 „ Het leeft van gras, en wordt aan den mond van de rivier de Niger ge-
 „ vonden.”

Men ziet uit deze befchryving, dat de lamantin van Senegal, nergens om zo te fpreken, in verfchilt van die van Cayenne; en uit eene vergelyking van eenen kop van dezen lamantin van Senegal gemaakt, met dien van een vrugtje (*h*) van een lamantin van Cayenne, vermoedt ook de Hr. DAUBENTON, dat zy van dezelfde foort zyn. Het getuigenis der Reisbefchryveren (*i*) ftemt met ons gevoelen overeen; dat van DAMPIER inzonderheid is ftellig, en de waarneemingen, welke hy over dit dier gemaakt heeft, verdienen hier plaats te vinden. „ Het is niet flegts in de rivier van Blewfield, die zyne oorsprong heeft tuffchen de rivieren van Nicaragua en Veragua, dat ik manates (lamantins) gezien heb; ik heb 'er ook gezien

(*h*) *Nota.* De Hr. Ridder TURGOT, thans Gouverneur van Guiane, en die voorheen het gefchenk van dit lamantin vrugtje voor des Konings Kabinet hadt gezonden, heeft thans gelegenheid om zyn fmaak voor de Natuurlyke Hiftorie te voldoen, en ons niet flegts met zyne gefchenken; maar ook met zyne waarneemingen en kundigheden te verryken.

(*i*) OEXMELIN berigt, dat 'er lamantins op de kufften van Afrika gevonden worden, en dat zy gemeener zyn op de kufft van Senegal dan in de rivier Gambia. *Hiftoire des Avantur. tom. II. pag. 115.* — LE GUAT verzekert veele van deze dieren in de zeeën van het eiland Rodrigue gezien te hebben. De kop van den lamantin van dit eiland, zegt deze Reisbefchryver, gelykt veel naar dien van het varken, behalven dat de fnuif niet zo fpits is: de grootfte lamantins, hebben omtrent twintig voeten lengte... Dat dier heeft heet bloed; zyn vel is zwartagtig, zeer ruw, en zeer hard, met eenige hairen bezaaid, maar zo yl, dat men dezelve niet dan met moeite bemerkt. Zyne oogen zyn klein, en voor het gehoor heeft hy twee gaten, welken hy naar welgevallen opent en fluit, en welken men met regt zyne ooren kan noemen. Dewyl hy zyne tong, die niet groot is, dikwils inhaalt, hebben verfcheiden fchryvers gezegd dat hy geene tong heeft. Hy heeft baktanden of kiezen... maar hy heeft geene tanden voor in den bek; en zyne kaakbeenen of kiewen zyn hard genoeg, om hem in staat te fteflen van daarmede het gras af te fcheeren, en te eeten... Ik heb by een wyfje nooit meer dan één jong gezien, en ik ben geneigd te denken, dat zy flegts één jong tevens werpt... Wy vonden fomtyds drie of vier honderd van deze dieren te zamen, die het gras van den bodem des waters afaten; zy waren zo weinig bevreesd, dat wy hen fomtyds bevoelden om 'er de vetten uit te kiezen; wy floegen hun een touw om den staart om hen uit het water te trekken; wy namen de grootften niet, omdat die ons al te veel werk gegeven zouden hebben, en ook omdat hun vleesch zo malfch niet is als dat der kleine.... Wy hebben niet opgemerkt dat dit dier ooit te lande komt; ik twyffel of het zig daar zou kunnen voortslepen, en ik denk niet dat het een tweeflagtig dier is. *Voyage de LE GUAT, tom. I. pag. 93. enz.*

„ in de baai van Kampeche, op de kusten van Bocca del Drago, en van
 „ Bocca del Loro, in de rivier van Darien, en in de kleine zuidelyke ei-
 „ landen van Cuba: ik heb hooren zeggen, dat 'er ook eenige gevonden
 „ zyn, ten Noorden van Jamaika, en in eene groote menigte, in de rivier
 „ van Suriname, dat een zeer laag land is: ik heb 'er ook gezien op Min-
 „ danao, een der Philippynsche eilanden, en op de kust van Nieuw Hol-
 „ land.... Dit dier verkiest het water dat een smaak van zout heeft;
 „ hierom onthoudt het zig gemeenlyk in de rivieren die digt by zee zyn;
 „ en dit is mogelyk de reden, dat men 'er geenen ziet in de zeën van 't
 „ Zuiden, daar de kust in 't algemeen hoog, en het water tot voor het
 „ land diep is, daar zwaare golven gaan; hehalven in de baai van Panama, daar
 „ men 'er evenwel ook geene vindt; maar in de West-Indiën, die, om zo te
 „ spreekken, eene groote baai maaken uit verscheiden kleine zamengefteld,
 „ vindt men gemeenlyk een laag land, daar de wateren, die weinig diepte
 „ hebben, een geschikt voedsel voor de zee-koe verschaffen. Men vindt
 „ hem somtyds ook in het zoute water, somtyds ook in het zoete, maar
 „ nooit diep in zee; die, welke zig in de zee, en op plaatsfen alwaar noch
 „ rivieren, noch boezems zyn, daar zy kunnen intrekken, onthouden, komen
 „ evenwel in de vier-en-twintig uren, eens of tweemaal aan den mond van
 „ de naaft by zynde zoet-water rivier... Zy komen nooit op 't land, noch
 „ zelfs op zulk eene hooge ondiepte daar zy niet zwemmen kunnen. Hun
 „ vleesch is gezond en zeer goed van smaak; hun vel is insgelyks van eene
 „ groote nuttigheid. De zee-koeijen en de schildpadden worden gemeenlyk
 „ op dezelfde plaatsfen gevonden, en voeden zig met het zelfde gras, dat
 „ op de ondiepten eenige voeten onder water, en op de laage oevers, door
 „ de zee bedekt, gemeenlyk groeit (k).

(k) *Voyage de DAMPIER, tom. 1. pag. 46. enz.*

 B E S C H R Y V I N G V A N D E N P H O K A .

De phoka (*Pl. XLVI*), is met hair bedekt, en gelykt naar de andere viervoetige dieren door het maakzel van zyn kop, zyn staart (*A. Pl. XLVII*), en van verscheiden deelen van het lighaam; maar hy verschilt veel van dezelve door het maakzel van de beenen en voeten; het voorst gedeelte van den kop heeft veel overeenkomst met dien van den otter, want de snoel is breed en plat, en de neus weinig vooruitstekende; men ziet de ooren ter naauwer nood, zy worden niet anders aangewezen als door een zeer klein knobbeltje, dat op den voorsten rand hunner opening staat; zy bevinden zig ten naaften by op het midden van de lengte van den kop; de oogen zyn digter by de ooren dan by het eind van den snoel geplaatst. Dit dier heeft het agterst gedeelte van den kop zeer dik en de kruin van den kop plat, van het eind van den neus tot aan het agterhoofd, dat rond is; de hals is kort, hy was wel onderscheiden van den kop en van de schouderen van het individu, dat tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft; de borst is dikker dan de buik; daar vertoonen zig van buiten noch heupen, noch dyen; men ziet aan elke zyde van het eind van het lighaam eene verhevenheid, die door de knie gevormd wordt; de beenen strekken zig naar agteren onder het vel uit, en de hielen (*B, C,*), bevinden zig aan wederzyden van den aars en het begin van den staart; het lighaam is op die plaats dunner dan op eenige andere; het heeft over het algemeen eene kegelagtige gedaante, want het vermindert in dikte van de borst af tot aan den aars; de staart heeft weinig lengte, hy is van boven en van onderen plat aan zyn eind.

De arm en de voorarm zyn kort, en onder het vel van de borst verborgen; de geleeding der hand steekt naar buiten uit; de vingeren staan in een vlies dat tot een zwemvlies dient, en men onderscheidt dezelve niet als door de nagelen, die lang, byna rolrond, en aan den buitenkant zwart, en aan den binnenkant graauw van kleur zyn; daar zyn vyf vingers, de eerste is de langste, en de andere verminderen naar elkanderen in lengte tot aan den laatsten toe, die de kleinste van alle is; de voorvoet (*D, E, Pl. XLVII*), en de agtervoet (*F F,*), zyn dik en langwerpig, en byna rolrond; de agtervoeten (*G G,*) hebben vyf vingeren, even als de voorste, maar zy zyn grooter en in een vlies gewikkeld, dat bygevolg uitgestrekter is dan dat der voorste voeten; de eerste vinger (*H*) van de agterste is de langste en de dikste; de vyfde (*I*) heeft een weinig minder lengte; de tweede (*K*) en de vierde (*L*) zyn korter dan de vyfde (*I*), en langer dan de derde (*M*), die de kleinste van de vyf is; de nagels (*N*) verschillen niet van die der voorste voeten dan omdat zy kleiner zyn; de zwemvliezen der voorste voeten hebben, uitgestrekt zynde, vier en een halven duimen breedte, en die der agterste voeten negen en een halven duimen.

De Sore, del.

C. F. Fritsch, f.

LE PHOQUE.

Barro, del.

C.F.F. sc.

De hairen zyn kort, fyn, styf, en naar agteren liggende; die van het individu, dat tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft, kleefden aan elkanderen door eene soort van slymagtigheid of lym; zy waren ondertusfchen droog en blinkende; zy hadden eene bruine of zwartagtige kleur op het grootst gedeelte hunner lengte van den wortel tot aan de punt, die van eene geelagtige graauwe kleur was; die kleur vertoonde zig alleen op alle de deelen des lighaams, behalven op het agterhoofd, en langs de bovenste zyde van den hals en rug, alwaar men zwart zag.

Daar was aan wederzyden van den smoel een knevel, op het voorst van den smoel uit zwarte, of ten deele witte, ten deele zwarte borstels bestaande; agter die borstels waren andere, die veel langer en veel dikker en geheel witwaren, zy waren plat, en, om zo te zeggen, knobbelagtig, even als de sprietten van de infekten, welke men *bokken* noemt: daar waren ook nog zulke borstels agter den voorsten hoek van het oog; de langste borstels der knevels waren drie en een halven duimen lang.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheel lighaam, in eene regte lyn gemeeten van het eind van den smoel af tot aan den aars	2.	8.	0.
Lengte tot aan het eind van de agterste voeten	3.	3.	6.
Lengte van den kop van het eind van den smoel af tot aan het agterhoofd	0.	6.	6.
Omtrek van het eind van den smoel	0.	6.	0.
Omtrek van den smoel onder de oogen gemeeten	0.	9.	0.
Omtrek van de opening van den bek	0.	5.	8.
Afstand tusfchen de twee neusgaten	0.	0.	3½.
Afstand tusfchen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog	0.	2.	3.
Afstand tusfchen den agtersten hoek en het oor	0.	0.	11.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	9.
Opening van het oog	0.	0.	5.
Afstand tusfchen de voorste hoeken der oogen in eene regte lyn gemeeten	0.	1.	7.
Omtrek van den kop boven de ooren gemeeten, op de dikste plaats	1.	1.	3.
Lengte der ooren	0.	0.	3.
Breedte van de basis, over de buitenste kromte gemeeten	0.	0.	7.
Afstand tusfchen de twee ooren	0.	3.	5.
Lengte van den hals	0.	4.	0.
Omtrek van den hals	1.	0.	6.
Omtrek van het lighaam agter de voorste pooten gemeeten	1.	6.	0.
Omtrek op de dikste plaats	1.	9.	0.
Omtrek voor de agterste pooten gemeeten	1.	4.	0.
Lengte van den stomp van den staart	0.	3.	4.
Omtrek van den staart aan het begin van den stomp	0.	3.	4.
Omtrek van de geleeding der hand	0.	5.	6.
Omtrek van de nahand	0.	5.	6.
Lengte van de geleeding der hand tot het eind der nagelen	0.	4.	1.
Omtrek van den agtervoet	0.	6.	0.
Lengte van de hiel af tot aan het eind der nagelen	0.	9.	0.

				voeten, duimen, lynen.
Breedte van den voorsten voet	.	.	.	o. 2. 8.
Breedte van den agtersten voet	.	.	.	o. 3. 2.
Lengte van de grootste nagelen	.	.	.	o. o. 10½.
Breedte aan de basis	.	.	.	o. o. 2½.

Deze phoka woog zes- en- twintig ponden; toen ik het vleeschagtig vlies van het vel afscheidde, kwamen onder myn ontleedmes styve en harde hairen, die aan elkanderen kleefden, en die als spicragtige vezelen geschikt waren.

By de opening van den onderbuik vond ik de ingewanden geplaatst als by de andere viervoetige dieren; het netvlies was zeer kort, zeer dun, en agter de maag geplaatst. De lever strekte zig veel meer naar de regter dan naar de linker zyde uit, en de lever-slagader vertoonde zig zeer duidelyk langs den schoorband van de lever tot aan den navel; de maag was in het midden van den bovenbuik-streek geplaatst, zy was tot een cirkelboog gekromd, welker bolrondheid naar agteren was geplaatst, en de twee einden naar vooren; de portier eindigde dat van de regter zyde.

De darmbuis strekte zig naar agteren uit onder de maag naar derzelver agterst eind; op die plaats kromde de darmbuis zig om, en verlengde zig vervolgens naar vooren tot tegen den portier; zy maakte verscheiden kleine omwentelingen onder de maag, in den navelfstreek, in de linker zyde, in de regter zyde, in den darmstreek en onderbuik-streek; zy strekte zig, eindelyk, naar vooren uit, van den onderbuik-streek tot de plaats van den portier alwaar de blindendarm zig bevondt: de kronkeldarm was zeer kort, hy maakte onder de maag een kleinen boog, welkers bolrondheid naar vooren gekeerd was.

De maag, (*Pl. XLVIII fig. 1.*) verschilde in gedaante van die van andere dieren, zy hadt geen grooten blinden zak; de flokdarm eindigde aan het linker eind (*A*) van die maag, die naar evenredigheid van haare dikte zeer lang was; zy hadt geene kromte in dat gedeelte, dat zig van den flokdarm (*A*) tot aan den hoek (*B*) uitstreckte, welke het regter gedeelte maakt gelyk in de maag van de meeste viervoetige dieren; die hoek was zeer duidelyk, en het overige van het regter gedeelte, dat zig tusschen den hoek (*B*) en den portier (*C*) bevondt, was lang, en hadt weinig middellyns; de kromte, welke men in de maag van den mensch de *grootte kromte* noemt, en die inderdaad in dezelve zeer duidelyk is, hadt weinig bolrondheid in de maag van den phoka, van de kromte (*D*) af, die zig agter den hoek (*B*) tot aan den flokdarm (*A*) bevondt.

De dunne darmen hadden alle ten naaften by dezelfde dikte; het dikste gedeelte (*E*) was ondertusschen in den twaalfvingerigen darm, en het kleinste (*A*, *fig. 2*) in den omgebogen darm; de blinde darm (*B*) was zeer kort, en aan het eind rond; het eerste gedeelte (*C*) van den kronkeldarm hadt weinig middellyns; de dikte van dien darm was minder in het overige van zyne uitgestrektheid, en gelyk aan die van den regten

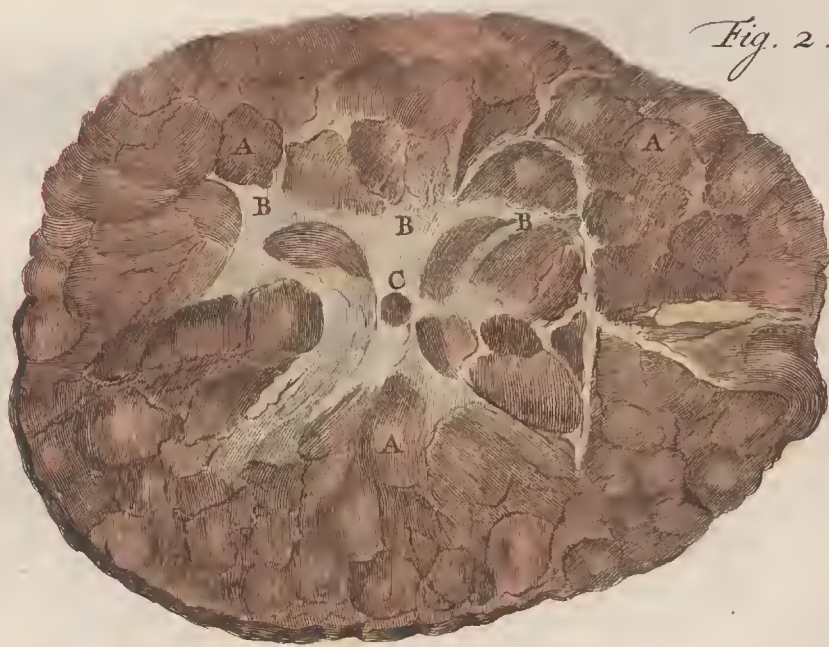
Burro, del.

C.F.R. sc.

Fig. 1.

Fig. 2.

darm, behalven by den aars, alwaar de regte darm dikker was dan de kronkeldarm aan zyn begin.

De lever was zeer groot, maar hadt naar evenredigheid minder dikte dan lengte en breedte; de kwabben waren zeer lang en puntig aan haare einden; daar waren 'er vier, twee aan de regter, eene geheel aan de linker zyde, en de vierde in het midden, deze was in drie deelen verdeeld door twee insnydingen; de schoorband was in eene der insnydingen, en het galblaasje in de andere, die aan de regter zyde van de eerste was; de linker kwabbe, en de onderste en voorste kwabbe van de regter zyde hadden ten naasten by dezelfde dikte; de bovenste en agterste kwabbe van de regter zyde was de kleinste van alle, en hadt aan haaren wortel een zeer duidelyk aanhangzel. Toen de Hr. PERAULT zes kwabben in de lever van den phoka (a) geteld heeft, heeft hy ongetwyfeld de drie gedeelten van de middenste kwabbe voor drie byzondere kwabben aangezien, nadien hy zegt dat het galblaasje tusschen twee kwabben geplaatst was; maar ik begryp niet hoe men tien kwabben in de lever van den phoka heeft kunnen vinden; want als men het aanhangzel van de kleine regter kwabbe ook nog voor eene byzondere kwabbe aanziet, zouden 'er in het geheel maar zeven kwabben zyn; die lever hadt eene roodagtige kleur, zy woog een pond, zeven oncen, en een drachma; het galblaasje was van eene grootte, geëvenredigd aan die van de lever, en het hadt eene langwerpige en onregelmaatige gedaante.

De milt was dwars van de regter naar de linker zyde, op de maag geplaatst; zy hadt ten naasten by dezelfde breedte in haare geheele lengte; zy was van eene roodagtige kleur, die donkerer was dan die van de lever; zy woog zeven drachmen en agttien greinen.

Het alvleesch was zeer groot, zeer dik, zeer vast van zelfstandigheid en vleeschkleurig; het hadt eene onregelmaatige en langwerpige gedaante; deszelfs regter eind was breeder dan het linker.

De nieren waren zeer groot, zy hadden weinig indrukzel, en zy waren van buiten knobbelagtig: (de regter nier is verbeeld, Pl. XLIX fig. 1) dezelve openende, zag men duidelyk dat alle die knobbeltjes zo veele kleine niertjes waren, die de grootte uitmaakten: (de linker nier is verbeeld van binnen te zien, fig. 2) daar was in het midden van elk klein niertje een witagtig tepeltje, (A A A,) waaruit de pis liep, dezelve liep door buizen (B B B,) die zig vereenigden om den pisleider (C) te vormen.

Het peesagtig middenpunt van het middelrif hadt zeer weinig uitgestrektheid, en het vleeschagtig gedeelte was zeer dik; het hart (A, Pl. L) bevondt zig in het midden van de borst een weinig meer naar de regter dan naar de linker zyde; deszelfs punt was naar agteren gerigt, en vertoonde zig niet zeer duidelyk, omdat het eene zeer buiten gemeene gedaante hadt; het was van boven en van onderen plat; het vormde byna een eirond, welks grootte middelyn (B C) zig van de regte naar de linker zyde uitstreckte, van den

(a) *Mémoires pour servir à l'Histoire naturelle des Animaux, Part. I.*

eenen kant naar den anderen van dat ingewand, en de kleine middellyn (*DE*) van den bodem tot aan de punt; het regter oor (*F*) hadt weinig meerder uitgestrektheid dan het linker (*G*); de voornaamste bloedvaten waren zeer dik; men zag zeer duidelyk de slagaderlyke buis, die van delongen-slagader, tot aan de groote slagader liep; derzelver middellyn van buiten naar buiten gemeeten, was van twee en eene halve lynen. Daar kwamen drie takken (*HIK*) uit de bogt (*L*) van de groote slagader.

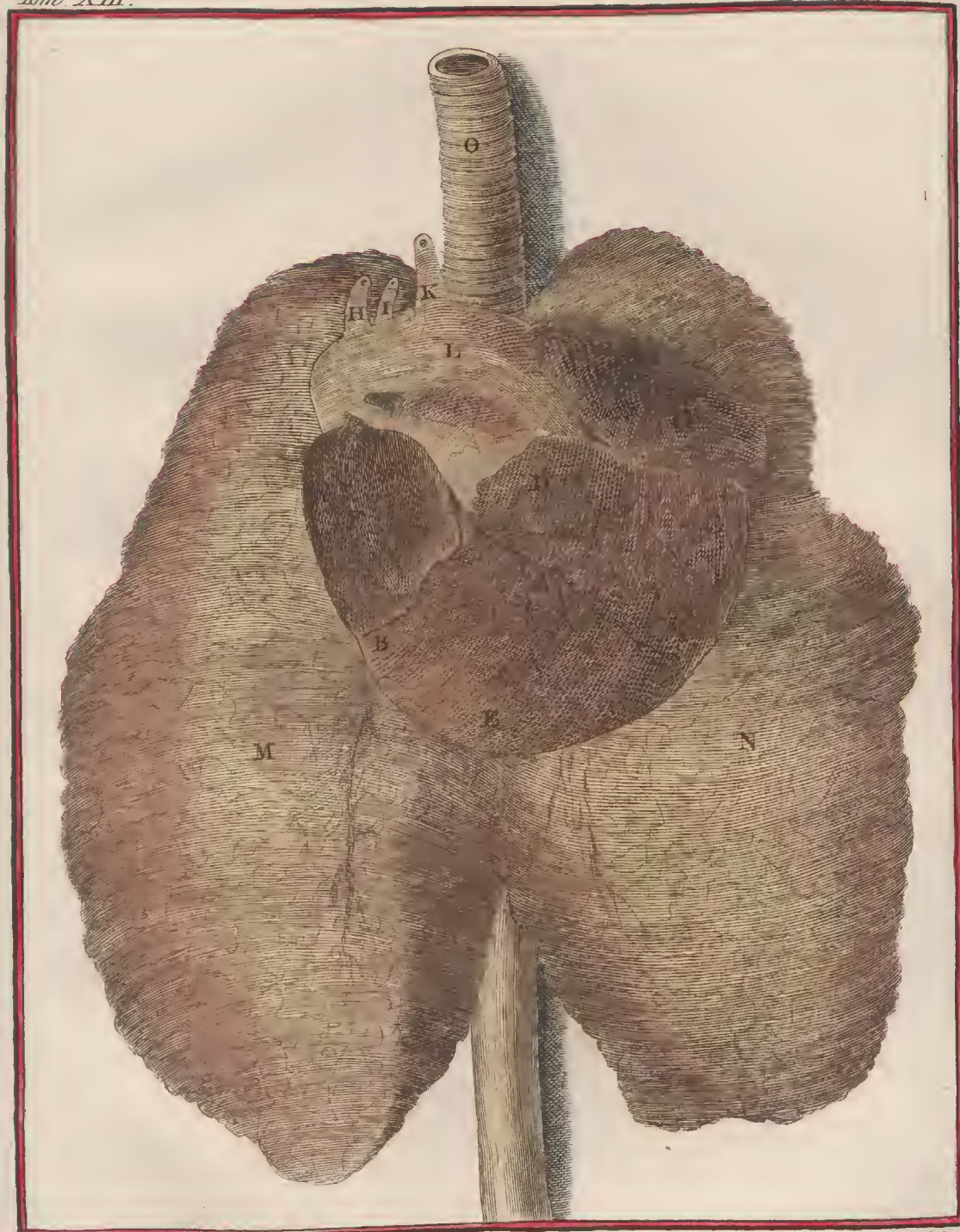
De longen (*MN*) waren zeer groot; daar was maar eene kwabbe in elke long; de linker (*N*) was wat grooter dan de regter (*M*).

Het eind van de tong (*A*, *Pl. LI*) was uitgerand, byna gevorkt, zeer smal en dun, in vergelyking van het overige derzelve, dat breed, dik, en kort was; het voorste gedeelte (*B*) was met kleine tepeltjes bezet, en met ronde en niet zeer duidelyke korreltjes doorzaaid; daar waren op het agterst gedeelte (*C*), eenige kliertjes en groote tepeltjes, die egter weinig verheeven en zagt waren.

Het strotklapje (*D*) was naar onderen en naar agteren omgekromd, dik en van eene driehoekige en wat langwerpige gedaante; de ringen van de lugtpyp (*E*, *Pl. LI*, en *O*, *Pl. L*) waren kraakbeenig in hunne geheele uitgestrektheid. (*Men ziet Pl. L. de twee eerste stukken FG van het tongbeen*). Daar waren geene duidelyke groeven op het verhemelte; men zag alleen eenige onregelmatige rimpels op het voorst en op het agterst gedeelte, en een vry groot indrukzel in het midden.

De voorherffenen waren zeer groot, en de agterherffenen naar evenredigheid nog grooter; de laatste waren onder het agterst gedeelte van de voorherffenen geplaatst, en daar waren op de oppervlakte groote omwentelingen, tennaastenby als op de voorherffenen, en een bolronde band, die dwarfsch gegroefd was, en in het midden van het een eind tot het ander liep. De voorherffenen woogen zes oncen, twee en eene halve drachmen, en de agterherffenen eene once en twee drachmen.

De klink en de aars waren onder het begin van den staart, tusschen de twee hielen van het dier geplaatst; de aars (*A*, *Pl. LII*) vormde een wrong buiten het vel, en stak de lengte van vyf lynen uit; de klink raakte den aars onmiddelyk (*op de plaats B, de klink en de scheede zyn in dit afbeeldzel geopend*); de lippen (*CCC*) van de klink waren zeer dun en men erkent de plaats van den kittelaar niet dan door eene kleine holte (*D*); maar als men de wanden van de scheede zamendrukte, gevoelde men den kittelaar zeer onderscheidenlyk, want hy was zeer dik en zeer lang. De scheede (*EF*) strekte zig uit tusschen de twee beenen van het dier, zy hadt eene vernaauwing in het midden van haare lengte, ter plaats van de opening (*G*) van de pisbuis, en eene soort van dwarfsche wrong (*H*), van welke het eind (*G*) van de pisbuis een gedeelte uitmaakte. De pisblaas (*I*) hadt eene langwerpige en byna kegelvormige gedaante; de opening (*K*) van de lyfmoeder (*L*) was wyd, en bevond zig in het midden van eene platte wrong, die door den hals van de lyfmoeder gevormd was, en zig de lengte van twee lynen in de scheede uitstreckte; de hals was niet aangeduid dan door die wrong, en het
lighaam

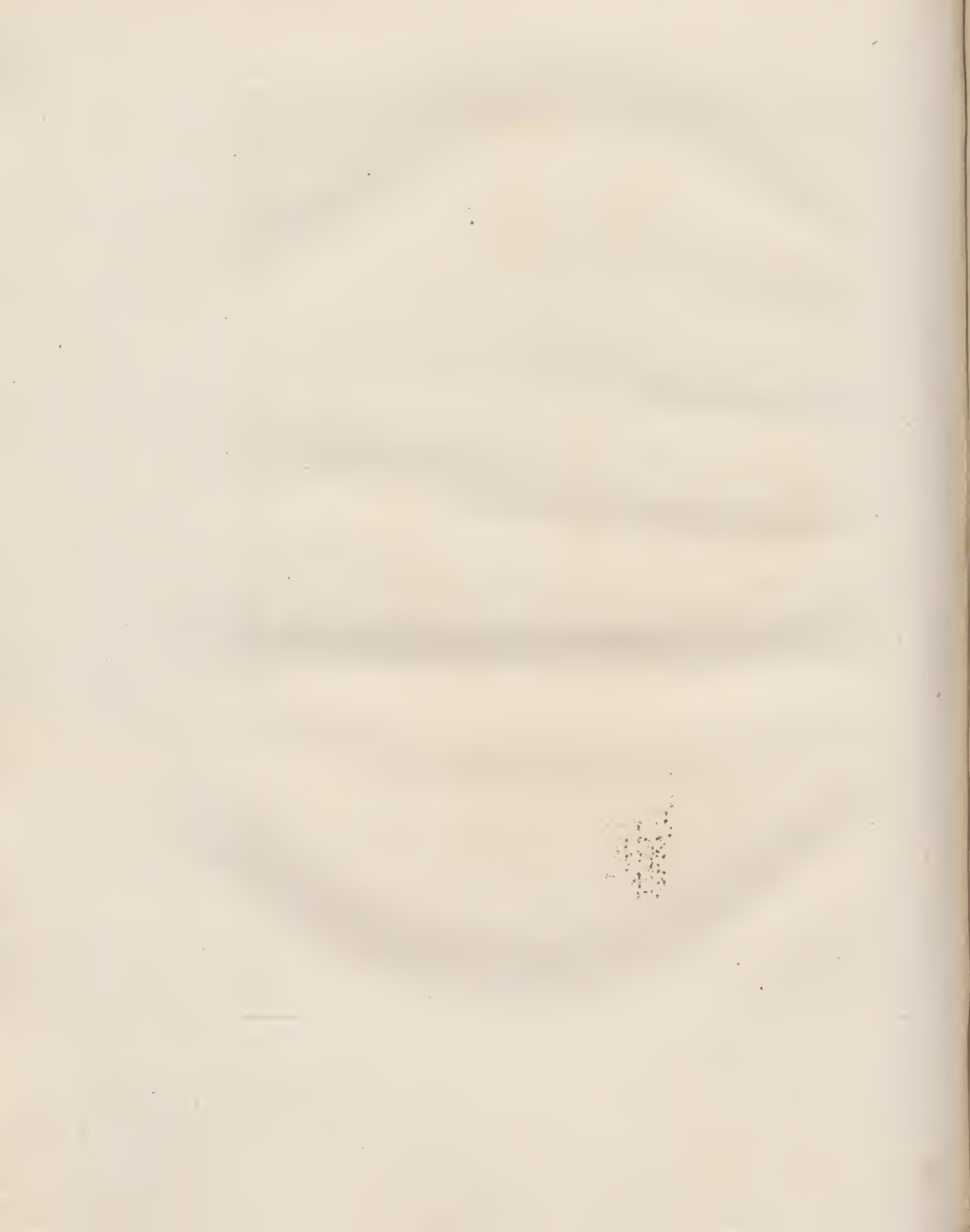

Burce, del.

C.F.F. sc.

lighaam (L) hadt flegts zeer weinig uitgestrektheid; de hoornen (MN) waren rolronde, en in eene regte lyn geplaatst; de zaadballen (OP) hadden van buiten en van binnen eene witagtige kleur.

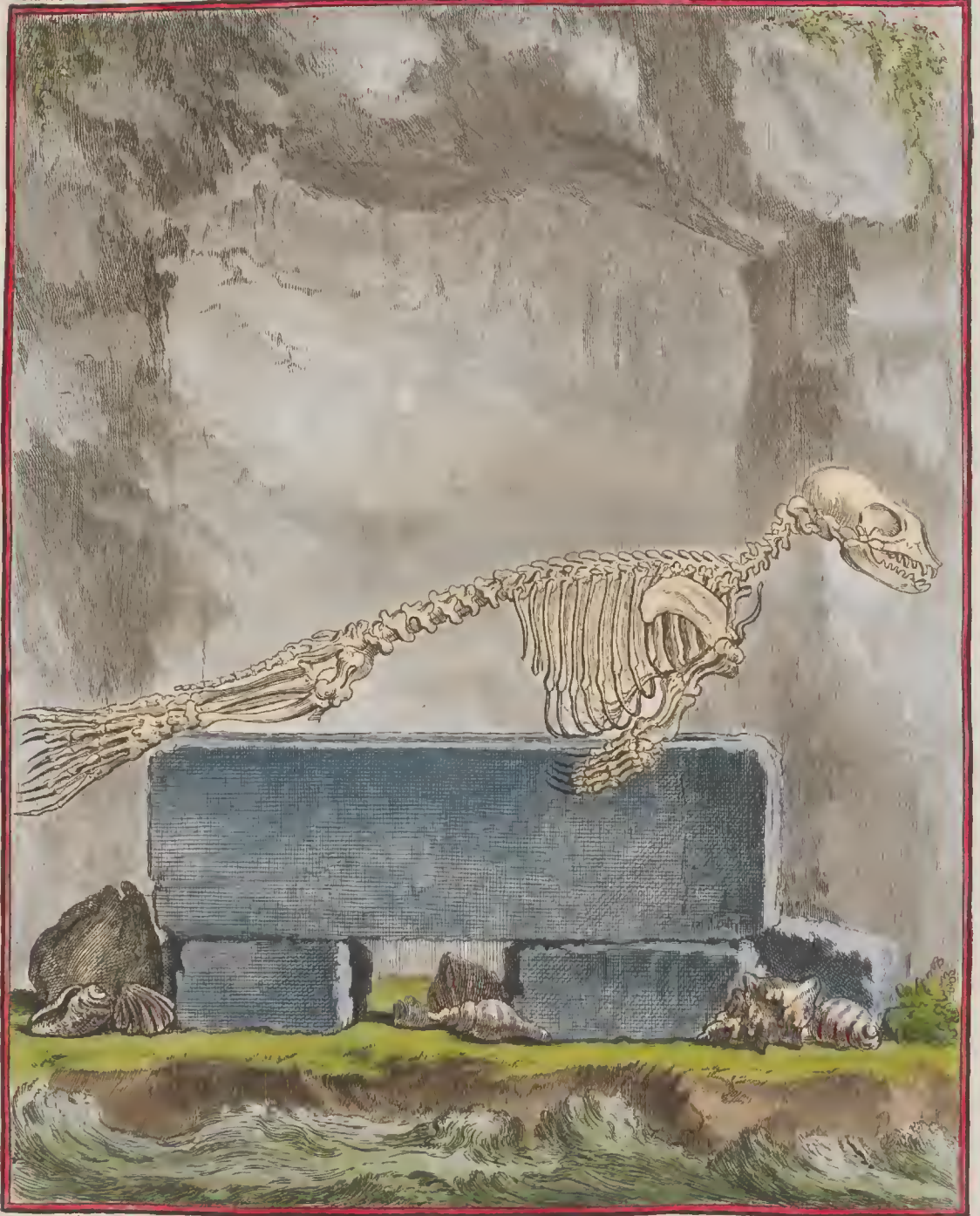
	voeten, duimen, lynen		
Lengte van de dunne darmen van den portier af, tot aan den blinden darm	54.	0.	0.
Omtrek van den twaalfvingerigen darm op de dikste plaatsen	0.	2.	9.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	1.	7.
Omtrek van den negteren darm op de dikste plaatsen	0.	1.	9.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	1.	6.
Omtrek van den omgebogen darm op de dikste plaatsen	0.	2.	0.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	1.	6.
Lengte van den blinden darm	0.	1.	0.
Omtrek op de dikste plaats	0.	2.	9.
Omtrek op de dunste plaats	0.	1.	9.
Omtrek van den kronkeldarm op de dikste plaatsen	0.	4.	3.
Omtrek op de dunste plaatsen	0.	3.	3.
Omtrek van den regten darm by den kronkeldarm	0.	3.	3.
Omtrek van den regten darm by den aars	0.	4.	9.
Lengte van den kronkeldarm en den regten darm te zamen	1.	7.	0.
Lengte van de geheele darmbuis zonder den blinden darm	55.	7.	0.
Groote omtrek van de maag	1.	11.	6.
Kleine omtrek	1.	0.	0.
Lengte van de kleine kromte van den flokdarm af, tot aan den hoek, welken het regter gedeelte maakt	0.	8.	0.
Omtrek van den portier	0.	1.	6.
Lengte van de lever	0.	6.	9.
Breedte	0.	10.	0.
Derzelver grootste dikte	0.	1.	6.
Lengte van het galblaasje	0.	2.	6.
Deszelfs grootste middellyn	0.	1.	1.
Lengte van de milt	0.	6.	6.
Breedte van het onderst eind	0.	0.	10.
Breedte van het bovenst eind	0.	1.	3.
Dikte in het midden	0.	0.	3.
Dikte van het alvleesch	0.	0.	9.
Lengte van de nieren	0.	3.	8.
Breedte	0.	1.	11.
Dikte	0.	0.	11.
Lengte van het peesagtig middelpunt van de holle ader, tot aan de punt	0.	0.	9.
Breedte	0.	0.	9.
Omtrek van den bodem van het hart	0.	9.	3.
Hoogte van de punt af tot aan het begin van de longen slagader	0.	2.	11.
Hoogte van de punt af tot aan het longenzakje	0.	2.	2.
Lengte van de tong	0.	3.	2.
Lengte van het voorst gedeelte van het toompje af, tot aan het eind	0.	1.	0.
Breedte van de tong	0.	1.	9.
Lengte van de voorhersenen	0.	2.	10.
Breedte	0.	3.	1.

	voeten , duimen , lynen.		
Dikte	0.	1.	10.
Lengte van de agterherffenen	0.	1.	6.
Breedte	0.	2.	8.
Dikte	0.	0.	10.
Affstand tuffchen den aars en de klink	0.	0.	3.
Lengte van de klink	0.	0.	9.
Lengte van de fcheede	0.	3.	10.
Omtrek op de dikfte plaats	0.	3.	0.
Omtrek op de dunfte plaats	0.	2.	0.
Groote omtrek van de pisblaas	0.	8.	8.
Kleine omtrek	0.	5.	8.
Lengte van de pisbuis	0.	1.	2.
Omtrek	0.	0.	6.
Lengte van den hals en het lighaam der lyfmoeder	0.	0.	8.
Omtrek	0.	0.	10.
Lengte van de hoornen der lyfmoeder	0.	3.	9.
Omtrek	0.	0.	6.
Affstand in eene regte lyn tuffchen de zaadballen en het eind des hoorns	0.	0.	2½.
Lengte van de kromme lyn, welke de trompet doorloopt	0.	2.	0.
Lengte van de zaadballen	0.	0.	9.
Breedte	0.	0.	4.
Dikte	0.	0.	3.

De phoka gelykt door zyn geraamte (*Pl. LIII*) meer naar de andere viervoetige dieren dan door de uiterlyke gedaante van zyn geheel lighaam; de vier beenen, fchoon zeer kort, zyn uit alle de beenderen zamengefteld, welke men in de beenen der viervoetige dieren vindt; de kop en de tanden hebben veel overéénkomt met die der verfcheurende dieren, als der honden, der leeuwen, der tygers, der panthers, enz. maar daar zyn ook groote verffchillen tuffchen het geraamte van den phoka, met dat der andere dieren vergeleeken.

Het bekkeneel is breed en plat op den kruin; de oogputten zyn groot; het voorhoofdsbeen heeft geen voetftap van een oogput-uitsfteekezel; de beenagtige rand der oogputten is afgebroken in het zesde gedeelte van derzelve omtrek; de cigenlyke neusbeenderen zyn zeer kort.

De tanden zyn vier-en-dertig in getal, te weten, zes fnytanden, twee hondftanden, en tien baktanden in het bovenft kaakbeen; vier fnytanden, twee hondftanden en tien baktanden in het onderft kaakbeen; de fny- en hondftanden hebben veel gelykenis met die der honden, katten, leeuwen, enz. Het grootft verffchil dat ik waargenomen heb in de fnytanden van den phoka, toen ik dezelve met die van die dieren vergeleek, bestaat in het getal van de onderfte fnytanden, vermits de phoka 'er flegts vier heeft, terwyl die andere dieren 'er zes hebben; by den phoka is 'er eene ledige ruimte tuffchen de twee middenfte fnytanden; maar men ziet daar geene voetftappen van tanden of tandkaffen; de baktanden hebben eene dikke punt in het midden, en eene of twee kleine vóór de dikke, en ook zo veel agter dezelve: die tanden verffchillen weinig van de twee eerfte

De Sere, del.

C. F. F. sculp.

onderste baktanden van de kat. Van alle de dieren die vier-en-dertig tanden hebben, als de phoka, is de vledermuis, welke wy de *pipistrelle* genoemd hebben, het dier, dat het minst van den phoka verschilt in de tanden; maar daar zyn groote verschillen in derzelver gedaante en plaatsing: want de *pipistrelle* heeft zes snytanden aan het onderst kaakbeen, en maar vier aan het bovenst, het tegengestelde van het geen by den phoka plaats heeft.

De doornagtige uitsteekzels van de wervelbeenderen van den nek zyn zeer kort, behalven die van het tweede wervelbeen, dat wat verheven is; maar het heeft meer breedte van vooren naar agteren, dan hoogte.

De wervelbeenderen van den rug hebben de doornagtige uitsteekzels niet duidelyker dan die van den nek. De ribben zyn ten getale van vyftien aan elke zyde, tien waare en vyf valsche; het borstbeen bestaat uit tien zeer smalle beenderen, het laatste is het langst van alle. De eerste ribben, aan elke zyde, eene geleden zig met het voorst gedeelte van het eerste been des borstbeens (*b*); de geleeding der tweede ribben is tusschen het eerste en tweede been; die der derde ribben tusschen het tweede en derde been, en zo vervolgens tot de negende en tiende ribben, die zig tusschen het negende en tiende been van het borstbeen geleden.

De wervelbeenderen der lendenen zyn vyf in getal, derzelver doornagtige uitsteekzels hebben weinig hoogte, de dwarfsche uitsteekzels zyn langer en naar vooren gebogen.

Het heiligbeen is zamengesteld uit vier valsche wervelbeenderen, en de staart uit twaalf; de eerste hebben aan elke zyde een klein uitsteekzel.

Het voorst gedeelte van het heupbeen is kort, breed, en naar buiten gekromd; het bekken is zeer lang en zeer naauw: ook zyn de eironde gaten en het lighaam van het schaambeen zeer langwerpig; het heeft tweemaal de lengte van het heupbeen, het tegendeel van het geen ik by de andere viervoetige dieren gezien heb: zy hebben alle het lighaam van het schaambeen korter dan het heupbeen; by den phoka zyn de schaambeenderen met hunnen hoek ten naasten by als by den mensch geled.

De voorste zyde en de basis van het schouderblad zyn bolrond naar buiten in haare lengte, en maaken eene onregelmatige cirkelboog; de agterste zyde is holrond; de hoek, die haar van de basis scheidt, is zeer uitsteekende. Daar zyn geene sleutelbeenderen.

De beenderen van den arm en den voorarm zyn zeer kort en tyna beiden van eene zelfde lengte. Het been van den arm schynt mismaakt te zyn, voornaamlyk aan zyn bovenst gedeelte, en kan met geen ander dan met het been van den arm van den mol (*c*) vergeleeken worden, schoon deszelfs gedaante zo onregelmatig niet is, en het nog korter is naar evenredigheid van de lengte van het lighaam van het dier. De bultagtigheden van

(*b*) In den volwassen phoka is misschien het eerst been van het borstbeen meer naar agteren verlengd; in het geraamte, van het welk wy spreken, is slegts een kraakbeen voor de geleeding der eerste ribben.

(*c*) Zie het VIII Deel van dit Werk, bladz. 61.

het schouderbeen van den phoka, zyn uitermaate groot, en bygevolg is de goot tuffchen beiden zeer breed en zeer diep, en derzelver boord zeer verheven en zeer dik, onder den grooten bult langs het middenst gedeelte van het been.

Het onderst eind van het straalbeen is plat en zeer breed, het bovenst eind van de ellepyp is ook zeer dun en zeer breed.

Het dyebeen is zo lang niet als het been van den arm, het is naar evenredigheid korter dan het dyebeen van den mol, en uitermaate kort, naar evenredigheid van de lengte van het lyf van den phoka; de groote draaier is dikker en verhevener dan de kop: daar is geen voetstap van den kleinen draaier; het onderst eind van het been is zeer breed.

De beenderen van het been zyn veel langer dan die van den voorarm; het kuitbeen is dik in vergelyking van het scheenbeen.

Daar zyn niet meer dan drie beenderen in de eerste rei van de voorhand; het eerst vervult de plaats van het schipbeentje en van het maanswyze beentje; de tweede rei is zamengesteld uit vier beenderen, het eerst is boven het eerste been van de nahand, gedeeltelyk onder het eerste been van de eerste rei van de voorhand, en gedeeltelyk onder het tweede been van de tweede rei; dat been is ook gedeeltelyk boven het tweede been van de nahand; het derde been van de tweede rei van de voorhand is boven het derde been van de nahand, en het vierde been van de voorhand boven het vierde en vyfde been van de nahand.

De voorvoet bestaat uit zeven beenderen als by den mensch.

Het eerste been van de nahand is het dikst en het langst, het tweede is zo groot niet als het eerst, en grooter dan het derde; het vierde en vyfde zyn de kleinste van allen, en byna even groot.

De vyf vingers van de voorste voeten verminderen by elken in grootte, van den eersten tot den vyfden; schoon de eerste, die de duim is, de grootste zy, heeft hy egter slegts twee regels; maar de eerste heeft allcen meer lengte dan de twee eerste regels van den grootsten vinger te zamen.

De agtervoet en de vingers van de agterste voeten zyn veel langer dan de nahand, en de vingeren van de voorste voeten. Het eerste been van den agtervoet is het dikste en langste, gelyk in de nahand; maar het derde been is het kortst; het tweede en het vyfde zyn ten naaften by even lang, en de langste na het eerst.

De vyfde vinger van de agterste voeten is de langste, de middenste is de kortste; schoon de eerste vinger, die de duim is, slegts twee regels heeft, is hy de langste van alle de vingeren, uitgezonderd den vyfden, omdat deszelfs eerste regel veel grooter lengte heeft dan een van die der andere vingeren. De nagels van de agterste voeten zyn kleiner dan die van de voorste voeten.

De phoka is niet gemaakt om op zyne beenen te staan of te loopen, omdat de beenderen der beenen niet buiten het lighaam zyn; die van den arm en voorvoet zyn geplakt, en zelfs ten deele plat gedrukt onder het vel tegen de borst, tot aan de geleeding der hand: dus komen slegts de nahand en de vingers naar buiten, en vervullen de plaats van de voorste pooten;

de agterfte hebben nog buitengemeener plaatfing, zy maaken een gedeelte van het lighaam uit, en zyn met het grootste gedeelte van den ftaart in eene verlenging van het vel van het lyf gewikkeld, en naar agteren gerigt, zodanig dat de knieën en kniefchyven aan wederzyde van het bekken geplaatft zyn, en de hielen naaft den ftaart en de teeldeelen; de agtervoet en de vingers zyn alleen van den ftaart gefcheiden; de hielen zyn naar binnen, en niet als die der andere dieren, naar agteren gedraaid.

	voeten, duimen, lynen,		
Lengte van den kop van het eind der kaakbeenderen, totaan het agterhoofd	0.	6.	2.
Grootfte breedte van den kop	0.	3.	9.
Lengte van het onderft kaakbeen van deszelfs eind af, tot den agterften rand van het knokkelwyze uitfteekzel	0.	3.	11.
Breedte van het bovenft kaakbeen ter plaatfe der hondstanden	0.	1.	1.
Afftaand tuffchen de oogputten by de opening der neusgaten	0.	0.	9.
Lengte dier opcnng	0.	1.	2.
Breedte	0.	0.	11.
Lengte van de eigenlyke neusbeenderen	0.	1.	4.
Breedte op de breedfte plaats	0.	0.	3.
Breedte der oogputten	0.	1.	7.
Hoogte	0.	1.	8.
Lengte der hondstanden buiten het been	0.	0.	6.
Hoogte van het doornagtig uitfteekzel van het tweede wervelbeen van den nek	0.	0.	4.
Breedte van vooren naar agteren	0.	0.	9.
Lengte van de twaalfde rib, die de langfte is	0.	5.	4.
Breedte van het voorfte gedeelte van het heupbeen	0.	1.	4.
Lengte van het midden van de panswyze holligheid af tot het voorft eind van het been	0.	1.	9.
Lengte der eironde gaten	0.	2.	0.
Breedte	0.	0.	11.
Breedte van het bekken	0.	1.	3.
Hoogte	0.	4.	0.
Lengte van het fchouderblad	0.	3.	7.
Lengte van het fchouderbeen	0.	2.	11.
Breedte van deszelfs bovenft gedeelte	0.	1.	3.
Dikte	0.	1.	4.
Lengte van de ellepyp	0.	3.	4.
Lengte van de elleboogsknokkel	0.	0.	8.
Breedte	0.	0.	4.
Dikte	0.	1.	2.
Lengte van het ftraalbeen	0.	2.	8.
Breedte van deszelfs onderft eind	0.	0.	6.
Dikte	0.	1.	0.
Lengte van het dyebeen	0.	2.	9.
Omtrek van het been in het midden	0.	1.	6.
Breedte van deszelfs onderft eind	0.	1.	7.
Lengte van het fcheenbeen	0.	4.	9.
Lengte van het kuitbeen	0.	4.	6.
Hoogte van de voorhand	0.	0.	9.

	voeten, dotmen, lynen.		
Lengte van het hielbeen	o.	1.	9.
Lengte van het eerste been van de nahand, dat het langst is	o.	1.	4.
Lengte van het vyfde been, dat het kortst is	o.	o.	10.
Lengte van den eerften regel van den duim	o.	1.	7.
Lengte van den tweeden	o.	o.	9.
Lengte van den eerften regel van den tweeden vinger	o.	o.	11.
Lengte van den tweeden	o.	o.	7.
Lengte van den derden	o.	o.	7½.
Lengte van den eerften regel des vyfden vingers, die de kortste is	o.	o.	8.
Lengte van den tweeden	o.	o.	4½.
Lengte van den derden	o.	o.	7½.
Lengte van het eerste been van den agtervoet, dat het langst is	o.	2.	3.
Lengte van het derde, dat het kortst is	o.	1.	5.
Lengte van den eerften regel van den duim	o.	2.	o.
Lengte van den tweeden	o.	1.	2.
Lengte van den eerften regel van den vyfden vinger	o.	1.	7.
Lengte van den tweeden	o.	1.	o.
Lengte van den derden	o.	o.	8½.
Lengte van den eerften regel van den derden vinger, die de kortste is	o.	1.	3.
Lengte van den tweeden	o.	1.	o.
Lengte van den derden	o.	o.	8.

Wy hebben een anderen phoka gezien, die van de eerste verschilde in evenredigheden des lichaams; hy was zo langwerpig niet, en hadt een korteren en dikkeren hals, de nagels waren langer, en strekten zig uit buiten de randen van het vlies dat tusschen de vingers is. Het haar was van dezelfde lengte en van dezelfde hoedanigheid als dat van onzen eersten phoka; maar het was alleen op de wangen blinkend en met slymagtigheid bezet. Deze twee phoka's hadden ten naasten by dezelfde kleur op het hair, de tweede hadt egter meer zwart tusschen de schouderen en op een gedeelte van den rug; hy schein my te gelyken naar den phoka van den Oceaen, welken RONDELET beschreeven heeft, en welken hy onderscheidt van den phoka uit de Middellandsche Zee te Marseille, *zee-koe*, (*boeuf de mer*) (d), genaamd; ik geloof dat deze dezelfde is als onze tweede phoka, voor zo veel ik 'er van kan oordeelen uit de slegte afbeeldingen, welke RONDELET gegeven heeft, en uit zyne beschryvingen: daar is ondertusschen alle reden om te gelooven dat beiden onze phoka's uit den oceaen kwamen, en gevolgelyk dat zy van dezelfde soort zyn, maar van verschillende rassen, die in den oceaen zo wel als in de Middellandsche Zee verschillen.

Daar is in 's Konings Kabinet een kleine phoka uit de Indiën, (*Pl. LIV*), die ten naasten by van dezelfde gedaante is als die van onze kusten; maar hy is van eene zeer verschillende soort, en wel gekenmerkt door de grootte van het lyf, door de ooren, door de kleur en hoedanigheid van het

(d) *Histoire des Poissons, Livre XVI. pag. 341 en 343.*

De Sore, del.

LE PETIT PHOQUE .

C.F. Fritzsch, fç.

hair, en door het maakzel der tanden en voeten, enz. Ik heb de opgezette vellen gezien van twee individu's van die soort van phoka's, van welke wy hier spreken: het grootste van die opgezette dieren scheen my toe volwassene te zyn, het hadt slegts twee voeten, twee en een halven duimen lengte, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, bygevolg was het byna een vyfde gedeelte korter dan den phoka, welker afmettingen ik opgegeeven heb; hy hadt langwerpiger hals en korter lyf; de voorste pooten stonden in het midden van de lengte des geheelen lyfs: dat dier hadt eene kleine schulp aan het oor. Het hair was langer en zagter dan dat van de andere phoka's; het hadt tot een duim lengte; het was blinkend, golvend, en zelfs op eenige plaatsen gekruld: het was zwart op het bovenst gedeelte van den kop, den hals, en het lyf, en zwartagtig bruin op den ondersten kant en op de voeten; als men de hairen van elkanderen scheidde, zag men dat zy eene bleek vaale kleur aan den wortel hadden. Het vel van de voetzoolen was kaal en bruin van kleur met overlangs loopende rimpels of lynen, die zeer duidelyk zichtbaar waren; de nagels waren zeer klein, en het vel, dat de vingeren vereenigde, strekte zig onder de nagelen uit, verlengde zig veel buiten dezelve, en wierdt bepaald door een uitgesneden rand, van welken elk uitsteekend gedeelte van eene grootte was, geëvenredigd naar die van den vinger, waarmede het gemeenschap hadt; dus zyn de zwemvliezen van dien phoka niet alleen tussehen de vingeren, maar ook aan het eind der voeten, en de uitsnydingen van derzelver randen verbeelden vingeren: men ziet ook eene verlenging van de zwemvliezen onder de nagelen der andere phoka's; maar die nagels zyn groot en strekken zig buiten de zwemvliezen uit; de voetzoolen dier phoka's zyn met hair bekleed even als het overige van het lighaam.

De phoka van Indiën hadt zes snytanden aan het bovenst kaakbeen; vier aan het onderst, en vier hondstanden aan elk kaakbeen, even als de andere phoka's; maar de snytanden waren zeer verschillende; de vier middenste van het bovenst kaakbeen waren dik en gevorkt, zy hadden elk twee takken, eene naar vooren, en de andere naar agteren; ik had nooit zulk eene vorkswyze verdeeling gezien in de snytanden van eenig ander dier; de laatste van elke zyde was zeer dun en rolrond; de twee middenste snytanden van het onderst kaakbeen waren tegen elkanderen geplaatst, en zo dik als de grootste van het bovenst; zy eindigden elk in drie kwabbetjes, de buitenste snytand van elke zyde was kort en puntig. Men hadt in de vellen van de Indiaansche phoka's, die tot onderwerpen voor deze beschryving gediend hebben, niet gelaaten dan een gedeelte der kaakbeenderen, dus heb ik niet dan de eerste baktanden gezien; zy scheenen my toe verschillende te zyn van die der andere phoka's; zy waren naar evenredigheid korter en kleiner; zy hadden maar ééne punt, en waren veel verder van elkanderen geplaatst.

BESCHRYVING VANDEN MORSE.

De morse (*Pl. LV*) gelykt veel naar den phoka (*Pl. XLVI*), in zyne geheele lighaams gedaante, behalven in den kop; in plaatse van een langwerpige smoel, heeft de morse eene soort van muil of aangezigt, dat slegts tot boven den neus naar boven loopt, alwaar het in twee bolrondheden eindigt, die tennaastenby op even gelyke afftanden van de neusgaten en de oogen staan; het neusbeen, dat is te zeggen dat deel van den kop, dat zig by de viervoetige dieren uitstrekt van de oogen af, tot aan het eind van den smoel, maakt by den morse een bogt tusschen de neusgaten en de oogen; het aangezigt, waarvan wy gewag gemaakt hebben, is onder dezen bogt; de rigting van deszelfs vlak is tennaastenby vertikaal; het voorhoofd en de kruin van den kop, staan agter den bogt, van het neusbeen op een horizontaal vlak. Dit buitengemeen maakzel wordt veroorzaakt door twee slagstanden of zeer groote tanden, die uit het voorst gedeelte van het bovenst kaakbeen komen, en die naar onderen een weinig naar buiten en naar agteren gekromd staan; de tandkassen dier tanden maaken de twee zyden van den muil, en derzelve bodem is onder den elleboog van het neusbeen; de twee bolrondheden, die boven den muil zyn ter plaatse van dien elleboog, komen overeen met den bodem van elke der tandkassen; buiten die tandkassen zyn die tanden op drie en een halven duimen afstand van elkanderen, en laaten tusschen beiden het eind van de onderste lip zien; de bovenste is zeer groot, omdat zy om de twee groote tanden loopt; zy is in het midden wat uitgerand, ter plaatse alwaar zy aan de onderlip raakt; de tanden komen de lengte van elf en een halven duimen uit den mond by den morse, die tot onderwerp van deze beschryving gediend heeft: de neusgaten zyn drie en een halven duimen boven de lip geplaatst; maar deze afmetingen kunnen niet naauwkeurig zyn, omdat het onderwerp dezer beschryving slegts een gedroogd vel is; een groot gedeelte van de beenderen van den kop, de pooten en het teellid zyn aan dat vel vast; het is met hair van omtrent vier lynen lengte bezet, dat veel korter is op den kop en op de pooten; dit hair is fyn, vry vast, en van eene olyfkleur, geelagtig, en rosagtig op verschillende plaatsen; daar blyven slegts zeer kleine gedeelten van de borstels der knevels over, die uit groote gaten, dicht by elkanderen op het geheel voorst gedeelte van de bovenlip geplaatst, komen; deze borstels zyn wit en plat, zy hebben twee derde deelen van een lyn breedte, en een derde van eene lyn dikte. Het vel heeft elf en een halven voeten lengte, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, agt en een halven voeten omtrek agter de voorste pooten, en vier-en-vyftig duimen voor de agterste pooten. De muil heeft agt duimen en een vierden in zyne grootste hoogte, tien duimen breedte omlaag, en zes en een halven duimen breedte omhoog; het eind van den muil is op negen-en-dertig duimen

De Sevo, del.

C.F. Fritsch, sc.

LE MORSE.

duimen afftands van de voorfte voeten, die eene roede van de agtervoeten verwyderd zyn; de voorfte hebben negentien duimen lengte, en negen en drie vierde duimen breedte; de agterfte voeten zyn dertien duimen lang, en hebben tot twintig duimen breedte; de staart is van een driehockige gedaante, hy heeft zes duimen breedte aan zyn begin, en flegts vier duimen lengte; het manlyk lid is één voet agt duimen lang; de nagels zyn zeer klein, bruin, en tot een gootje geboogen; de grootfte hebben een duim lengte en eene lyn breedte aan de bafis.

Ik zal in geene meerdere byzondere befchryving treden volgens het vel, waarvan ik fpreek, de voeten en het manlyk lid zyn door het droogen mismaakt; het is beter dezelve te befchryven volgens eene vrugt en het manlyk lid van eenen volwaffen morfe, die in het Kabinet des Konings zyn: die vrugt, en het vel, waarvan ik gewag gemaakt heb, hebben tot een model gediend voor de tekening van den morfe van (*Pl. LV*), de vrugt heeft de gedaante van het lighaam, den staart, de beenen, en de voeten geleverd, en de kop is getekend naar dien, die aan het gedroogd vel valt is, en in 't welk de muil, de elleboog van het neusbeen, de bek en de lange tanden in goeden ftaat zyn: ik geloof dat deze afbeelding zo naauwkeurig is, als zy weezen kan, als men het dier niet in het leven, of een dat korteling gestorven is, heeft; zy is ten minften veel naauwkeuriger dan die, welke MORTENS (*a*) en ANDERSON (*b*) gegeven hebben, en die aangezien worden voor de befte welke men tot heden gehad heeft.

De vrugt is zeer klein, zy heeft minder dan een halven voet lengte van den kruin van den kop, tot aan het begin van den staart; het neusbeen maakt nog geen bogt, en bygevolg is 'er geen muil als by den volwasfene, omdat de tanden nog niet gevormd zyn; maar de bovenlip is reeds zeer dik, en daar zyn gaten in, en zeer fyne borftels, die 'er uit komen; de oogen zyn geflooten; men ziet niet meer dan den fchyn van de opening der ooren; dezelve met een paarden hair pylende, heb ik dezelve ook gefloten gevonden. De voorfte voeten ftaan twee en een halven duimen afftands van de agterfte; de vier voeten gelyken naar die van den phoka, zo buiten als binnen; fchoon derzelve beenderen nog byna geheel kraakbeinig zyn, zyn zy my voorgekomen tennaastenby gelyk te zyn aan die van den phoka; het getal, de plaatsing en het maakzel der vingeren en nagelen, zyn my ook toegefcheenen eveneens gefield te zyn by deze twee dieren.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van het geheel lighaam, in eene regte lyn gemeeten van het eind van den fmoel tot aan den aars	0.	5.	6.
Lengte van den kop, van het eind van den fmoel tot aan het agterhoofd	0.	1.	6.
Omtrek van het eind van den fmoel	0.	1.	10.
Omtrek van den fmoel onder de oogen gemeeten	0.	2.	5.

(*a*) *Description des Spitzbergen, ch. IV.*

(*b*) *Histoire naturelle de Groenland, &c. tom. II. pag. 169. & fuiv.*

	voeten,	duimen,	lynen.
Omtrek van de opening van den bek	0.	0.	8.
Afstand tusschen de twee neusgaten	0.	0.	0 $\frac{1}{2}$.
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog	0.	0.	7.
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	0.	0.	5.
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0.	0.	2.
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, over de kromte van het neusbeen gemeeten	0.	0.	11.
Dezelfde afstand in eene regte lyn	0.	0.	8.
Omtrek van den kop tusschen de oogen en ooren gemeeten	0.	3.	2.
Afstand tusschen de twee ooren omhoog gemeeten	0.	0.	11.
Lengte van den hals	0.	0.	11.
Omtrek van den hals	0.	2.	6.
Omtrek van het lighaam agter de voorste pooten gemeeten	0.	4.	7.
Dezelfde omtrek in het midden gemeeten	0.	4.	4.
Dezelfde omtrek voor de agterste pooten	0.	2.	10.
Lengte van den stomp van den staart	0.	0.	2 $\frac{1}{2}$.
Omtrek aan het begin van dien stomp	0.	0.	5.
Omtrek van de geleeding der hand	0.	1.	0.
Omtrek van de nahand	0.	1.	1.
Lengte van de geleeding der hand af, tot aan het eind der nagelen	0.	0.	7.
Omtrek van den agtervoet	0.	0.	10.
Lengte van de hiel af, tot aan het eind der nagelen	0.	0.	9.
Breedte van den voorsten voet	0.	0.	8.
Breedte van den agtersten voet	0.	0.	10.
Lengte van de grootste nagelen	0.	0.	0 $\frac{2}{3}$.
Breedte aan de basis	0.	0.	0 $\frac{1}{3}$.

De onderbuik openende heb ik geen netvlies gezien; het was byzonder kort en tegens de maag verborgen; de lever bedekte de maag, en strekte zig zo veel naar de linker als naar de regter zyde uit; de maag lag geheel aan de linker zyde tusschen de lever en de darmen, die door kleine omwentelingen het geheel overig gedeelte van den onderbuik tot aan de lysmoeder besloegen.

De twaalfvingerige darm strekte zig uit tot aan de regter nier; hy was omgevouwen en verlengde zig naar binnen, voor dat hy zig aan den nugteren darm voegde, die zyne omwentelingen in de regter zyde, in de onderbuikstreek en navelstreek deedt; vervolgens lagen de omwentelingen van den omgebogen darm in de onderbuikstreek en in de regter zyde; de omgebogen darm liep van de regter naar de linker zyde agter de maag, en eindigde in de linker onderribstreek aan den blinden darm, die van de linker naar de regter zyde gerigt was; de kronkeldarm maakte omwentelingen op de dunne darmen alvorens zig met den regten darm te vereenigen.

De maag verschilde niet van die van den phoka dan daarin, dat zy in haar linker gedeelte boven den flokdarm meer opgezet was.

De dunne darmen waren twee en een halven voeten lang, van den portier af tot aan den blinden darm; de lengte van den kronkeldarm en regten-

Fig. 1.

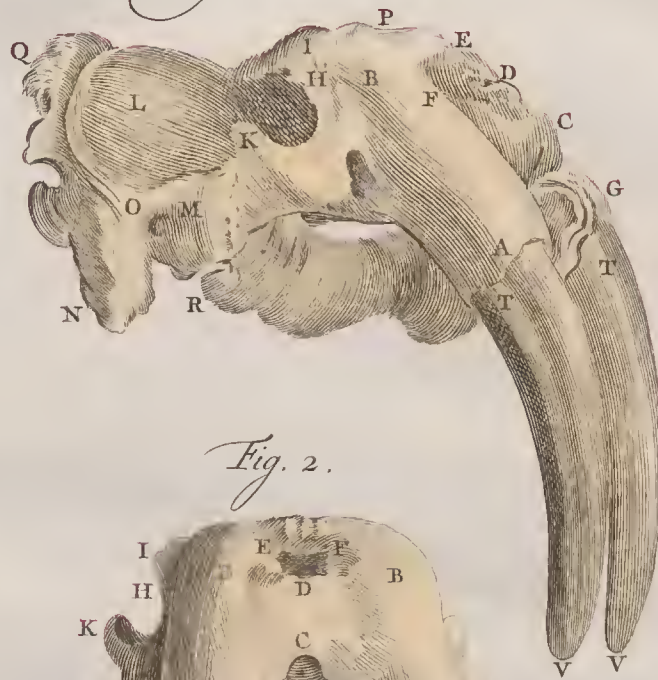
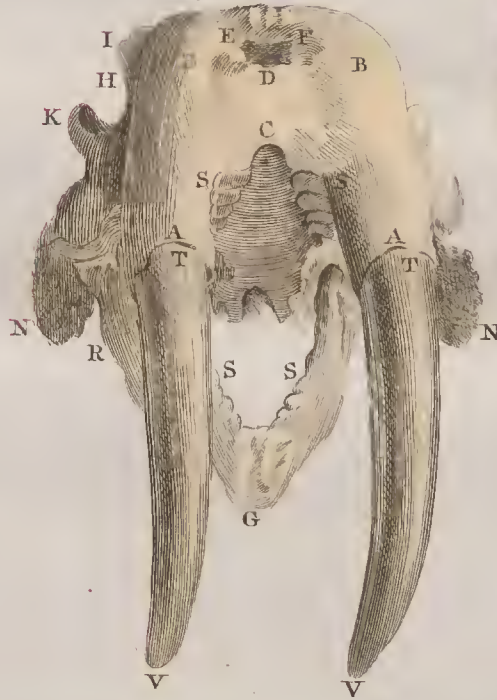

Fig. 2.

De Sene del.

C.F.E. sc.

darm te zamen was vier duimen; dus was de geheele darmbuis, zonder den blinden darm, twee voeten en tien duimen lang. De blinde darm was zo klein, dat hy op het uiterlyke niet anders dan een knobbeltje vertoonde: maar ik heb van binnen een klein klepje gezien, dat my heeft doen gelooven dat dat knobbeltje een blinde darm was, en des te meer, omdat 'er geen andere was op de geheele lengte van de darmbuis, omdat het inderdaad op die plaats was, alwaar de blindedarm weezen moet, en daarenboven omdat die darm zeer klein is, by den phoka die veel overeenkomst met den morse heeft. De darmbuis hadt tennaastenby dezelfde dikte in haare geheele uitgestrektheid voor zo verre ik 'er over heb kunnen oordeelen by eene vrugt, van welke alle de ingewanden door de kragt van den wyngest, als hoorn geworden waren.

De lever is my voorgekomen naar die van den phoka te gelyken in getal, maakzel, en plaatsing der kwabben, en van het galblaasje, maar dat ingewand was zeer dik.

De milt hadt dezelfde plaatsing als die van den phoka, maar zy was smaller aan haare einden dan in het midden.

De nieren waren zeer groot en over elkanderen geplaatst; zy waren uit knobbeltjes zamengefteld, en zyn my voorgekomen, geheellyk naar die van den phoka te gelyken.

De regter long hadt vier kwabben, van welke drie agter elkanderen geplaatst waren, en de vierde bevondt zig dicht by den bodem van het hart, gelyk by de meeste viervoetige dieren; maar in de vrugt, daar wy van spreekken, waren de voorste en middenste kwabben gedeeltelyk vereenigd; daar waren maar twee kwabben in de linker long.

Het hart was rond aan de punt; het hadt één duim zeven lynen omtreks aan den bodem, zeven lynen hoogte van de punt af, tot aan het begin van de longenflagader, en vyf en eene halve lyn, tot aan het longenzakje; daar kwamen vier takken uit de bogt van de groote flagader.

De tong was aan haar eind uitgerand even als die van den phoka.

Ik heb niet meer dan vier tepels op den buik gezien, twee aan elke zyde van de navelfstreek.

Daar was omtrent eene lyn afftands tusschen den aars en de klink, de hoornen der lysmoeder waren niet regt; zy maakte boezemagtigheden; de zaadballen waren zeer groot (c) en langwerpig; zy hadden drie lynen lengte, eene lyn en twee derde breedte, en eene lyn en een derde dikte; de klink was tusschen de twee hielen geplaatst, en de scheede tusschen de twee beenen even als by den phoka, en het schein my toe dat 'er slegts weinig onderscheid was, tusschen de teeldeelen dier twee dieren.

Als de beenderen van den kop van den morse bloot zyn (*Pl. LVI, fig. 1 en 2*), ziet men duidelyk dat het buitengewoon maakzel van het bovenst kaakbeen van de grootte der tandkassen (*AB*) der twee lange tanden of slag-

(c) Ik heb reeds aangemerkt dat de zaadballen van eene vrouwyke vrugt van een paard, zeer groot waren. Zie het *IV Deel* van dit werk, bladz. 161.

tanden komt, gelyk het even zo vreemd maakzel van het bovenst kaakbeen van den olyphant, door de tandkassen zyner slagstanden veroorzaakt wordt; de dikte (*CD*) van het kaakbeen, schoon zeer groot onder de opening (*EF*) der neusgaten by den morse, is egter naar evenredigheid zo groot niet als by den olyphant, ook heeft hy geen snuit op dit deel te laten rusten, dat integendeel zelf op het voorst gedeelte (*G*) van het onderst kaakbeen rust, zodat de mond gesloten zynde (*fig. 1*), het eind van dat kaakbeen zig tusschen het onderst gedeelte (*A*) der tandkassen der lange tanden bevindt; de bodem (*B*, *fig. 1 en 2*) van elke dier tandkassen is geplaatst, tot tusschen de opening der neusgaten (*EF*) en den oogput (*H*); de beenagtige rand der oogputten is afgebrooken, in meer dan een derde van hunnen omtrek tusschen het uitsteekzel (*I*) van het voorhoofsbeen, dat klein is, en dat (*K*) van het jukbeen, dat groot is; het bekkeneel (*L*, *fig. 1*) heeft weinig uitgestrektheid, maar de jukbeens uitsteekzels (*M*, *fig. 1*), en het mamwyze uitsteekzel (*N*, *fig. 1 en 2*) van het slaapbeen, tusschen welke de ingang (*O*, *fig. 1*) van de uitwendige gehoorbuis is, zyn zeer groot. Daar zyn oneffenheden en sterke ribbetjes op het voorhoofsbeen (*P*), en op het agterhoofsbeen (*Q*); het onderst kaakbeen (*GR*, *fig. 1 en 2*) is klein, deszelfs takken zyn weinig naar omhoog geboogen.

De baktanden (*SSSS*, *fig. 2*) zyn aan elke zyde van elk kaakbeen vier in getal, dus heeft de zee-koe agtien tanden, de twee voorste lange (*TTVV*, *fig. 1 en 2*) 'er onder gerekend; de baktanden zyn klein en van eene kegelvormige gedaante, welker punt de wortel van den tand is, die alleen door ongelijkheden of puntjes in zynen tandkas vast staat, de basis is zeer ongelijk; de wryving van de onderste tanden tegens de bovenste maakt holligheden in dezelve, die dezelve zeer onregelmatig maaken.

De voorste tanden van den kop, die tot onderwerp dezer beschryving dient, hebben een vilt agt duimen en een halven lengte, over hunne bolronde kromte gemeeten, maar zy komen slegts de lengte van een voet en twee of drie duimen uit hunne tandkas, zy hebben zes duimen omtreks aan hunnen wortel, en zeven duimen en een halven ter plaatse, alwaar zy buiten de tandkas komen: de tand wordt langs hoe kleiner, tot aan zyn eind (*V*), dat weinig meer dan drie duimen omtreks heeft; zy zyn plat aan de zyden, gekerfd en zelfs gegroefd in de lengte; derzelver kromte verschilt by verschillende individu's, en die van de tanden van den kop, over welchen ik handel, maakt door zyne bolrontheid een boog van een cirkel van twee en een halven voeten middellyns; de holte welke die tanden hebben, even als de slagstanden van den oliphant, en de sny- en hondstanden van het rivierpaard, is slegts drie en een derden duimen diep in die, welke tot onderwerp voor deze beschryving dienen.

Deze tanden hebben van buiten eene geelagtige kleur, zy zyn zamengefeld uit eene schors en twee andere zelfstandigheden; onder de schors, die slegts eene lyn dikte heeft, is een vast in een gedrongen zelfstandigheid, omtrent vier lynen dik; zy is bleek-wit van kleur; ik heb opgemerkt dat zy onder zekere oogpunten het licht schitterend wederomkaatst, en dat

zy door die uitwerking eenige overeenkomst heeft met de witagtige graauwe deelen van den weërkaatsenden steen, welken men *kat-oog* noemt; het zaamgedronge gedeelte van de slagstanden van den morse kan goed gepolyft worden, zo wel als de schors, welker kleur weinig verschilt van die der zaamgedrongen zelfstandigheid; het overige der slagstanden bestaat uit overlans loopende draadjes en knobbeltjes, die aan elkanderen vast zyn; zy vertoonen zig in hun geheel op den bodem der holligheid, die aan den wortel dier slagstanden is; als die knobbelagtige zelfstandigheid gezaagd en gepolyft is, heeft zy eene geelagtige kleur, en is zeer onglyk in het polyften.

	voeten, duimen, lynen.		
Lengte van den kop van het eind der kaakbeenderen tot aan het agterhoofd	1.	3.	6.
Lengte van het onderst kaakbeen van deszelfs voorst eind af, tot aan den agtersten rand van het knokkelwyze uitsteekzel	0.	10.	6.
Breedte van het voorst gedeelte	0.	0.	11.
Breedte ter plaatse van de kromming der takken	0.	2.	11.
Breedte der takken onder de grooter uitranding	0.	3.	9.
Afstand van buiten naar buiten gemeeten, tusschen de kromming der takken	0.	7.	0.
Afstand tusschen de knokkelwyze uitsteekzels	0.	4.	5½
Dikte van het voorst gedeelte van het been des bovensten kaakbeens	0.	2.	6.
Breedte van dat kaakbeen ter plaatse van de lange tanden	0.	7.	2.
Afstand tusschen de oogputten en de opening der neusgaten	0.	3.	2½
Lengte dier opening	0.	1.	10.
Breedte	0.	2.	0.
Middellyn der oogputten	0.	2.	1.
Lengte der lange tanden buiten het been	1.	0.	0.
Breedte aan de basis	0.	2.	10.
Lengte van de dikste baktanden buiten het been	0.	0.	6.
Middellyn	0.	0.	11.

BESCHRYVING VAN DE VRUGT VANEEN LAMANTIN
VAN GUIANA.

Deze vrugt (*Pl. LVIII*) hadt niet meer dan tien en een halven duimen lengte, van het eind van den smoel tot aan het eind van den staart, en zeven duimen omtrek op de dikste plaats: men kon geen hals onderkennen; men onderscheidde den kop niet van het overige des lighaams dan door den smoel, die zeer dik en schuins naar beneden en naar vooren gerigt was; en in eene foort van platten mail eindigde, die uit het voorst gedeelte van den neus, de onderlip, het eind van het bovenst kaakbeen, en dat van het onderst, en uit de kin was zamen gesteld; de bovenlip was afgebrooken in haar midden, en liet het eind van het bovenst kaakbeen zien; daar was geene onderlip, de kin was veel breeder dan het eind van het kaakbeen, maar zeer kort, want daar waren slegts vier lynen afftands tusschen de keel en de kin; de openingen der neusgaten waren slegts eene lyn van elkanderen verwyderd, en daar waren slegts twee en eene halve lynen tusschen dezelve en het eind van den smoel, zy hadden elk de gedaante van eene halve maan, welker holte naar de zyde van den kop was, ik heb geene spooren van de tanden noch van de ooren gezien.

De lamantin heeft voorste pooten als de morse, men bespeurde reeds in de vrugt, die het onderwerp dezer beschryving uitmaakt, de spooren van de vyf vingeren, die onder een doorgaand vel, in de gedaante van een zwemvlies beslooten waren; men zag het begin der nagelen, en ik heb van binnen de kraakbeenen herkend, die in het vervolg het been van den arm, die van den voorarm, de voorhand, de nahand en der vingeren moesten uitmaaken: de voeten hadden negen lynen breedte op de breedste plaats; het lyf was nog ongevormd en hadt zeven duimen omtreks op de dikste plaats, zes duimen lengte van het eind van den smoel af, tot aan den aars, en vier en een halven duimen van den aars af, tot aan het eind van den staart. Ik heb geen voetstap bespeurd van de beenderen van het bekken, de beenen of de agterste voeten; ik heb by de ontleeding niet gevonden dan de kraakbeenderen, die de wervelbeenderen van den staart vormen moesten, zy wierden van buiten aangeduid door eene verhevenheid, die aan het eind van den staart in eene punt eindigde; daar was aan elke zyde eene verlenging van het vel in de gedaante van een onregelmatigen halven cirkel, die den staart breeder maakte by zyn eind dan aan zyn begin, en die denzelven eenigermaate de gedaante van den staart van den bever gaf; maar daar was in die verlengingen geen schyn van kraakbeenderen, die de beenderen van de agterste pooten zouden hebben kunnen aanduiden, welke men geloofd heeft, dat met den staart vereenigd kunnen zyn, omdat ze by den phoka en den morse zeer dicht by denzelven staan: als ik van den

De Sav. del.

C.F. Ertesch. sc.

LE LAMANTIN.

lamantin oordeel volgens de vrugt, welke ik beschryf, dan schynt het my toe dat hy geen viervoetig dier is, dat is te zeggen dat hy geen vier, maar slegts twee pooten heeft.

Men heeft bovenaan op (*Pl. LVIII*) den kop, en den staart van de vrugt van den lamantin, die tot onderwerp voor deze beschryving gediend heeft, afgebeeld; de staart wordt aan zyne onderste zyde gezien.

By de opening van den onderbuik bevond ik het netvlies zeer kort; de lever strekte zig zo veel ter linker als ter regter zyde uit, en omhelsde de maag.

De twaalfvingerige darm maakte omwentelingen by de maag in de bovenbuikstreek; de omwentelingen van den nugteren darm, waren in de navelstreek en in de lendenenstreek en linker darmstreek; de omwentelingen van den omgebogen darm, waren ook in de linker darmstreek en in de navelstreek, in het midden dier streek eindigde hy aan den blinden darm, de omwentelingen van den kronkeldarm lagen in de navelstreek, in de regter zyde en in de onderbuikstreek, vervolgens liep hy in de linker darmstreek, alwaar hy aan den regten darm gevoegd was.

De maag (*Pl. LIX, fig. 1, alwaar zy aan haare bovenste zyde te zien is, en fig. 2, alwaar zy aan haare onderste zyde is verbeeld*) hadt op den bodem van den grooten blindenzak een aanhangzel (*AB*) in de gedaante van een blindendarm; de regter zyde (*CDE*) van de maag, vouwde zig naar binnen om, en verlengde zig naar agteren altoorens aan den twaalfvingerigen darm (*FG*) te eindigen; aan den hoek van de vouw van dat regter gedeelte, waren twee andere aanhangzels (*H, fig. 1, en I, fig. 2*) omgekromd in de gedaante van een kolf, van welke het een (*H*) op den bovensten kant van de maag lag, en het ander (*I*) op den onderste. Dit ingewand openende, heb ik gezien dat het in twee zakken verdeeld was, ter plaatse van de vouw (*D, fig. 2*) van de regter zyde; dat het aanhangzel (*AB, fig. 1 en 2*) van den grooten blinden zak hol was, en in den eersten zak uitkwam met eene zeer kleine opening, en dat de twee andere aanhangzels (*H, fig. 1, en I, fig. 2*) ook elk eene holte en eene kleine opening maakten, by den ingang van den tweeden zak; daar waren dwarsche plooiën op de binuenste wanden van dien tweeden zak

De dunne darmen waren drie voeten lang van den portier af, tot aan den blindendarm, de lengte van den kronkeldarm en den regtendarm te zamen was van een voet elf duimen, dus was de lengte van de geheele darmbuis, zonder den blindendarm, van vier voeten elf duimen; de dunne darmen scheenen alle tennaastenby van eene zelfde dikte te zyn. De kronkeldarm (*AB, Pl. LIX, fig. 3 en 4*) was zeer dik aan zyn begin (*A*) en had slegts de lengte van vier lynen, en maakte opblaazingen, het overige van den kronkeldarm, schoon veel minder dik, hadt egter grooter middellyn dan de dunne darmen, en deszelfs dikte schein langzamerhand te verminderen naar den regtendarm, die nog dikker was; de blinde darm (*C*) was kort en in twee takken (*DE*) verdeeld.

De lever (*Pl. LIX, fig. 5*) was groot gelyk by alle de andere vrugten,

zy hadt maar twee kwabben ($ABCD$) tennaastenby van dezelfde grootte, de eene (AB) aan de regter en de andere (CD) aan de linkerzyde; de regte liadt op haaren ondersten rand eene diepe insnyding (E), die schuins naar vooren gerigt was, en zig byna in twee gelyke deelen (AB) verdeelde; het galblaasje (F) was aan de inwendige zyde van het voorst gedeelte by derzelve ondersten en agtersten hoek; daar was ook eene insnyding (D) in de linker kwabbe, op het agterst gedeelte van haaren bovensten rand.

Ik vermoedde dat een klein knobbeltje, voor het aanhangzel van den grooten blinden zak van de maag geplaatst, de milt was, ik heb geene andere bespeurd; in dat geval zou de lamantin ook van de viervoetige dieren verschillen, door de byzondere kleinheid van de milt.

De nieren (A , *Pl. LIX, fig. 6*) waren langwerpig en over elkanderen geplaatst.

Het middelrif was wel gevormd, ik heb in hetzelfde geen peesagtig middelpunt gezien; na het zelve los gemaakt te hebben, heb ik van vooren eene holte gevonden, die zig aan beiden de zyden uitstreckte tot aan de ribben, en die niet anders als het hart (AB , *Pl. LX, fig. 2*) en de borstklier (CD) bevatte.

De longen strekten zig uit tot aan het eind van de borst, dat is te zeggen, tot aan de laatste valsche ribben; maar de holte die onder de borst was, kon niet in haar geheel voor eene borst aangezien worden, nadien de lever, de maag, en de darmen, enz. in dezelve onder de twee longen geplaatst waren, als het dier op zyn buik lag in zyne natuurlyke houding. Het heeft my toegescheenen dat het middelrif zig naar agteren verlengde, tusschen de long en de overige ingewanden, van welke ik zo even gewag gemaakt heb, dus was de onderbuik onder een gedeelte van de borst ter plaatse van de valsche ribben die zeer uitgestrekt was, want van zestien ribben waren 'er slegts twee waare, en het borstbeen was zeer kort; het gedeelte van de borst, dat onder die waare ribben was, hadt zeer weinig uitgestrektheid, en bevatte alleen het hart, de lugtpyp, enz. De longen waren geheel onder de valsche ribben boven den onderbuik.

Het tongbeen (EF), de strotspleet (G , *fig. 2*), het strottenhoofd (HI , *fig. 1 en 2*), de lugtpyp (K) en derzelve vorkswyze verdeling in twee takken (LM , *fig. 1*), geleecken naar die zelfde deelen by de viervoetige dieren; maar de longen ($NO PQ$, *fig. 1 en 2*) verschilden van de longen der viervoetige dieren, door hunne zeer langwerpige gedaante, en het hart (AB , *fig. 2*), in plaats van midden tusschen de longen te zitten, was naar vooren geplaatst, het hadt een grooter omtrek; na het hartzakje geopend te hebben, heb ik gezien dat het hart naar vooren en naar agteren plat gedrukt was; de twee holligheden waren naast elkanderen geplaatst, en door de punt gescheiden; de regter was veel dikker dan de linker, maar de ooren waren beiden van eene zelfde grootte; de takken (LM , *fig. 1*) van de lugtpyp drongen binnen in de longen, (*in de geheele uitgestrektheid RS , fig. 2, alwaar zy aan den onderkant gezien worden*); na dat gedeelte van de

lugtpyp

Fig. 1.

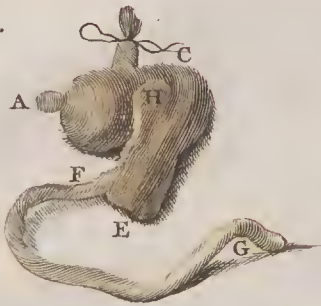

Fig. 2.

Fig. 3.

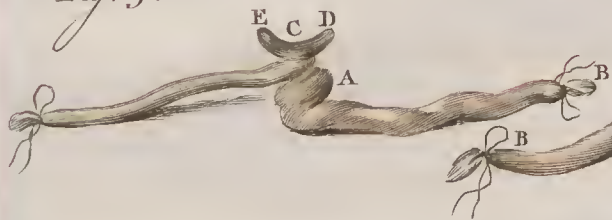

Fig. 4.

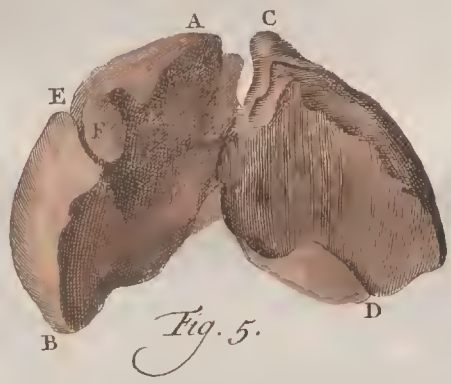
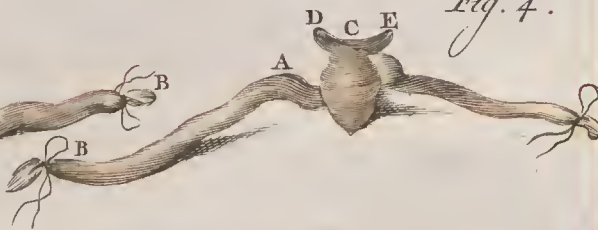

Fig. 5.

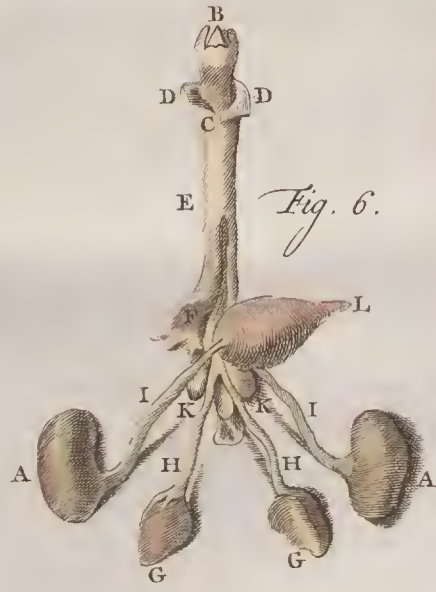
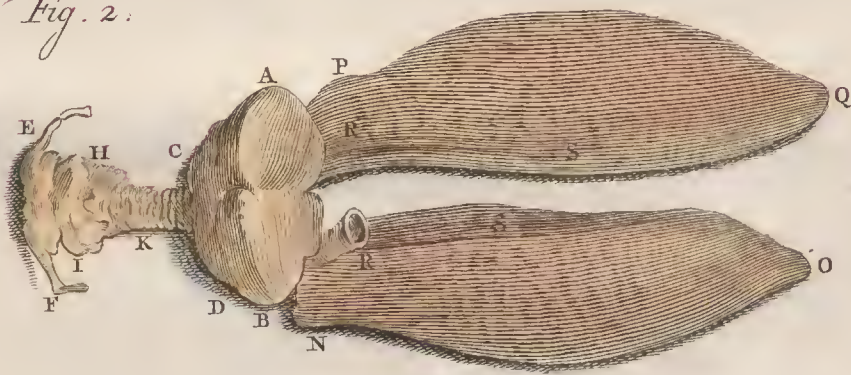

Fig. 6.

Fig. 1.

Fig. 2.

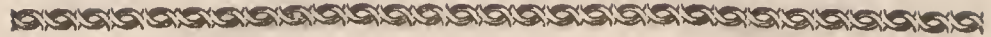

lugtpyp geopend te hebben, heb ik op derzelver binnenste wanden verscheiden openingen gezien, die in de longenbuizen uitkwamen.

De aars en de deeldeelten waren onder de laatste wervelbeenderen van den rug geplaatst; daar was anderhalve duim afstand van den aars tot de opening van de voorhuid, die buiten den buik eene scheede maakte twee lynen lang; het roedehoofdje kwam de lengte van vier lynen buiten de voorhuid; het hadt zes lynen lengte van zyn eind (*B*, *Pl. LIX*, *fig. 6*) tot aan de inplanting (*C*) van de voorhuid (*D D*), en het eindigde in eene kegelvormige verhevenheid (*B*), aan welker punt zig de opening van de pisbuis bevondt; het roedehoofdje was rondom die verhevenheid met franjes, en daar was eene niet zeer diepe holligheid voor deszelfs basis; de roede (*E*) was rond en elke tak van de sponsagtige lighaamen eindigde aan een dun plat en driehoekig kraakbeen (*F*), dat de vorming van een been schein aan te duiden: dat kraakbeen was door een langen band aan het eind der op één na laatste valsche ribben vast, en door een anderen nog sterkeren en korteren band, aan het dwarsch uitsteekzel van één der wervelbeenderen van den staart. De zaadballen (*G G*) hadden eene driehoekige gedaante; de afvoerende vaten (*H H*) waren korter dan de pisleiders (*I I*), en eindigden aan de zaadblaasjes (*K K*); de pisblaas (*L*) was puntig, deze gedaante kwam door dat de blaasband door den bodem der blaas uitging.

Ik heb niet meer dan zes wervelbeenderen in den hals bespeurd: daar waren 'er zefftien in den rug en aan wederzyde zefftien ribben, van welke slegts twee waare ribben waren, en met hun kraakbeen aan het borstbeen eindigden, dat my heeft toegescheenen slegts uit een enkel been te bestaan; de derde rib hadt ook een lang kraakbeen, dat naar het borstbeen gerigt was, zonder daar aan te raaken; het eindigde by het zwaardwyzekraakbeen; de wervelbeenderen van den staart waren agt-en-twintig in getal, die elk zeer duidelyk hun dwarsch uitsteekzel hadden, behalven de laatste wervelbeenderen, die zeer klein waren; daar waren geene sleutelbeenderen; het schouderblad was groot, en van eene langwerpige driehoekige gedaante; het hadt een doornagtig uitsteekzel: de beenderen van den voorarm waren korter dan die van den arm; de beenderen van de nahand en de regels der vingeren waren alle zeer duidelyk onderscheiden, maar die van de voorhand kon men ter naauwernood bespeuren.

BESCHRYVING VAN EEN KOP EENS LAMANTINS
VAN SENEGAL.

Deze kop is uit Senegal medegebragt door den Hr. ADANSON; daar is niets meer aan overig dan de beenderen, die my alle zeer wel in hun geheel schynen te zyn; zy komen van een zeer jong dier, want de drie laatste baktanden van elke zyde der kaakbeenderen, zyn nog niet uit de tandkassen gekomen: voor zo veel ik kan oordeelen over de gelykenis van een individu met een ander uit het maakzel van den kop en den smoel, en uit de plaatsing der neusgaten en oogen, zo geloof ik, als ik den geheelen kop van eene vrugt met den ontvleeschden kop van een jong dier vergelyk, dat die, waarover ik hier handel, van een individu tennaastenby van dezelfde soort als de vrugt van een lamantin van Amerika, van welke ik de beschryving gegeven heb, gekomen is, en dat gevolglyk de lamantin van Senegal en die van Amerika, van eene weinig verschillende en mogelyk van dezelfde soort zyn; ik ben des te meer in die gedagten bevestigd geworden, omdat ik eene vrugt van een lamantin van Guajana, aan den Hr. ADANSON vertoond hebbende, hy weinig onderscheid tusschen die vrugt en de lamantins, welke hy in Senegal gezien heeft, heeft opgemerkt; de bovenste lip van de vrugt is hem voorgekomen, minder vooruit te komen voor de onderste, de staart minder rond aan het eind, de kop zo langwerpiger niet, de smoel dikker en de arm minder breed dan by de lamantins van Senegal; maar die verschillen kunnen plaats hebben, tusschen eene vrugt en een volwassen dier van dezelfde soort.

De ontvleeschde kop van den lamantin van Senegal, gelykt minder naar dien van den morse, en den dugon dan naar dien van de meeste andere viervoetige dieren, die den kop breed, en den smoel kort hebben; het bovenste kaakbeen is langer dan het onderste; beiden hebben zy aan het eind weinig breedte; de opening der neusgaten is zeer wyd, voornaamlyk in de lengte van vooren naar agteren; zy is in eene groote uitranding, die in het voorste gedeelte van het voorhoofdsbeen is; zy heeft gemeenschap in den mond vóór het verhemelte: ik heb geene eigenlyke neusbeenderen gezien; de oogputten zyn aan de zyden van den kop geplaatst, regt over het midden van de opening der neusgaten; het voorste gedeelte van den rand der oogputten is zeer uitstekende, zy hebben eene kleine middellyn en het oogputuitsteekzel van het voorhoofdsbeen is groot: dus zyn de beenagtige randen van de oogputten niet afgebroken dan door eene kleine tusschenwydte, die slegts omtrent het twintigste gedeelte van den omtrek van den oogput uitmaakt; de boog der jukbeenderen heeft meer grootte dan by eenigander dier, omdat het uitsteekzel van het slaapbeen zeer groot is: het bekkeneel

is niet zeer uitgestrekt; daar zyn op het agterhoofd sterke dwarsche ribbetjes: de rand van de takken van het onderst kaakbeen is uitsteekende en dik; het kroonswyze uitsteekzel is zeer breed en veel voorover gebogen.

De lamantin van Senegal heeft geene snytanden noch hondstanden, het heeft my toegescheenen, dat hy negen baktanden aan elke zyde van elk kaakbeen hadt, het geen in het geheel zes-en-dertig tanden maakt, de drie laatste medegerekend, die nog niet uit hunne tandkassen gekomen waren; alle deze tanden zyn byna vierkant en met emailleerzel overtrokken; derzelver kroon wordt gevormd door twee of drie dwarsche ribbetjes.

B E S C H R Y V I N G

VAN DAT GEDEELTE VAN HET KABINET,

DAT BETREKKING HEEFT TOT DE NATUURLYKE HISTORIE
VAN DE PHOKA'S, VAN DEN MORSE, DEN DUGON
EN DEN LAMANTIN.

No. MCCLXXI. *Een vel van een phoka.*

Dit vel is opgezet, men heeft aan hetzelfde de beenderen van den kop en de voeten gelaaten; de kleuren van het hair gelyken naar die van den phoka, welke ik ontleed en beschreeven heb.

No. MCCLXXII. *Het geraamte van een phoka.*

Dit is het geraamte, dat tot onderwerp gediend heeft voor de beschrijving van de beenderen van den phoka: de agterste beenen zyn aan het overige van het geraamte vast, in denzelfden stand, als zy zig onder het vel van het dier, als het in zyn geheel is, bevinden.

No. MCCLXXIII. *Het vel van een phoka uit de Indiën.*

De beenderen van de vingeren en kaakbeenderen zyn aan dat vel vast, dat opgevuld is en wel bewaard is gebleeven; het is aan het Kabinet geschonken door den Hr. MAUDUIT, Doctor-Regent van de Geneeskundige fakulteit te Parys.

No. MCCLXXIV. *Het eind der kaakbeenderen van een phoka uit de Indiën.*

De bovenste en onderste snytanden zyn in hunne tandkassen, men ziet in dezelve, zeer onderscheidenlyk, de zonderlinge gedaante van de gevorkte tanden van dat dier.

No. MCCLXXV. *Het vel van een morse.*

Een gedeelte van de beenderen van den kop, de slag tanden, de voeten en de roede zyn aan dat vel vast, welks beschrijving in die van den morse gevonden wordt.

No. MCCLXXVI. *Eene vrugt van een morse.*

Die vrugt is in wyngest, ik heb dezelve ontleed, en ik heb de beschrijving gegeven van haare ingewanden met die van haare uitwendige deelen, in de beschrijving van den morse; zy was een wyfje.

No. MCCLXXVII. *De roede en zaadballen van een morse.*

Die deelen zyn in wyngest, zy zyn uit een jong individu genomen, want het been, dat men gevoelt onder het roedehoofdje en onder een gedeelte van de roede, heeft slegts omtrent een halven voet lengte; het roedehoofdje is slegts drie duimen lang, dus strekt zig het been drie duimen in de roede

uit; het overige van de roede, of liever het geen van dezelve is in het stuk waarvan wy spreek, heeft flegts drie duimen lengte. Ik heb maar één sponsagtig lighaam gezien; de zaadballen gelyken naar die der andere vier-voetige dieren, zy zyn byna twee duimen en een halven lang; dezelve openende heb ik van binnen eene peesagtige as gezien.

No. MCCLXXVIII. *Het been uit de roede van een morse.*

Dit been heeft de gedaante van eene knods, die een weinig krom is; het is twee-en-twintig en een halven duimen lang, het heeft zeven en een halven duimen omtreks op de dikste plaats, en flegts vier duimen op de dunste; de wortel van dat been vormt eene knobbelagtige vlakke; daar zyn ook knobbeltjes aan deszelfs eind, dat rond is; het weegt twee ponden en een half.

No. MCCLXXIX. *Een ander been uit de roede van een morse.*

Dit been is kleiner dan het voorig, het is aan zyn eind geschonden door een dwarfsche sneede, die de eeltagtige zelfstandigheid ontbloot; zy is omwikkeld door de vaste zelfstandigheid, die flegts omtrent twee en eene halve lynen dikte heeft.

No. MCCLXXX. *De beenderen van den kop van den morse.*

De beschryving en de afmetingen van dien kop en de slagstanden, die aan denzelfen vast zyn, worden gevonden in de beschryving van den morse.

No. MCCLXXXI. *De slagstanden van een jongen morse.*

Deze slagstanden hebben geene elf duimen lengte; de een heeft vyf duimen drie lynen omtreks aan zynen wortel, en de ander flegts drie duimen tien lynen; ondanks dat verschil in dikte geloof ik dat de slagstanden, waarover ik handel, van een zelfde individu kunnen komen: zulke ongelykheden vindt men dikwils in deelen, die met elkanderen overeenkomen aan wederzyden van het lighaam der dieren, mogelyk zyn zy nooit volstrekt gelyk; hoe grooter die deelen zyn, hoe meer derzelve verschillen in het oog loopen.

No. MCCLXXXII. *Een groote slagstand van een morse.*

De lengte van dien slagstand is twee voeten zes duimen en een halven; hy heeft negen duimen negen lynen omtreks aan zyn wortel; wanneer men de grootte van dien slagstand met die van de slagstanden, die aan het vel vast zyn, en onder No. MCCLXXV opgegeeven, vergelykt, blykt dat de morse, die den slagstand, van welken hier gehandeld wordt, hadt, meer dan twintig voeten lang was, van het eind van den smoel tot aan het begin van den staart, ondersteld zynde dat de aangroeiing van het lighaam naar evenredigheid van den aangroei der slagstanden geschiedt; de slagstand, welken ik hier beschryf, is byna regt, ik heb hem by zyn eind dwarfsch door laten snyden, om zyne inwendige zelfstandigheid bloot te leggen, men ziet op denzelfen het knobbelagtig gedeelte, het vast gedeelte, en de schors op die plaatsen, alwaar de slagstand niet van buiten afgesleeten is; het stuk dat 'er afgesneeden is geworden, is aan het overige van den slagstand gehecht door een scharnier, en wordt daar vast gehouden door een haak: de geheele slagstand weegt tien en drie vierde ponden.

N^o. MCCLXXXIII. *Andere slag tand van een morse.*

Deze slag tand is in de lengte in twee deelen verdeeld, en één der vlakten van die sneede is gepolyft; men ziet in denzelven de drie zelfstandigheden van den slag tand, de verschillen van hunne polyfting en kleur, en de fchitterende weerkaatsingen van de vaste zelfstandigheid.

N^o. MCCLXXXIV. *Een ftop van een slag tand van een morse.*

Dit ftuk is aan beide kanten gepolyft; men onderscheidt op het zelve de middelpuntige laagen, uit welke de vaste zelfstandigheid beftaat.

N^o. MCCLXXXV. *Een baktand van een morse.*

Deze tand is dwarfch doorgesneeden in het midden, een der vlakten van de sneede is gepolyft, om het yvoir van de baktanden van den morse te doen zien.

N^o. MCCLXXXVI. *De kop van een dugon.*

Deze kop (*Pl. LVII, fig. 1 en 2*) is outvleefchd; het agterhoofdsbeen en de opperhoofdsbeenderen ontbreken daar geheel aan; de deelen die nog overig zyn, hebben eene zeer buitengewoone gedaante, die zeer verschillend is van die der deelen, die daarmede overeenkomen by alle andere dieren, zelfs by den morse, schoon de kop van den dugon meer overeenkomt met dien van den morse heeft dan met dien van eenig ander dier. Om het maakzel en de plaatsing der verschillende deelen van den kop, van welken hier gehandeld wordt, beter te doen keunen, is het nodig te beginnen met de voornaamste dier deelen op de figuren van *Pl. LVII* aante wyzen. Men ziet daar onderscheidenlyk het voorfte gedeelte (*A, fig. 1 die den kop van ter zyde gezien vertoont*) van het voorhoofdsbeen; de opening van de neusgaten (*BC*); een hoek (*L*) door het bovenft kaakbeen, voor de opening der neusgaten gevormd; de groote uitgestrektheid (*DE*) welke dat kaakbeen heeft van de opening der neusgaten (*B*) af, tot aan den tandkassenrand (*E*); het jukbeens uitfteekzel (*FG*) van het flapbeen; het jukbeen (*HIK*); de oogput (*L*); het knokkelwyze uitfteekzel (*M*) van het onderft kaakbeen; deszelfs voorft eind, (*N, fig. 1 en 2 die den kop van vooren vertoont met een open bek*); de omtrek (*O*) van deszelfs takken; eene diepe uitranding (*P*) op deszelfs onderften rand; een uitfteekenden hoek (*Q*) op deszelfs bovenften rand, die met den hoek van het bovenft kaakbeen overeenkomt. Dezen kop met dien van den morse vergeleeken hebbende, vermoed ik dat hy van een dier komt dat meer overeenkomt heeft met den morse, dan met eenig ander der my bekende diereu, omdat de groote verschillen, die tuffchen deze twee koppen omtrent hun maakzel plaats hebben, my niet belet hebben grond voor eene befliffende gelykenis in dezelve te befpeuren. De dugon heeft slag tanden (*RR*) als de morse, en de tandkassen dier slag tanden zyn zeer diep, en verlengen het kaakbeen zo verre dat het zig veel voor en onder het verhemelte uitftrekt, zodanig dat die verlenging van het kaakbeen met het verhemelte, binnen in den bek, een naar binnen wykenden hoek maakt, en buiten den bek, met den bovenkant van den kop een uitfteekenden hoek; die hoeken zyn zeer duidelyk in de koppen dier twee dieren, en brengen meer dan het maakzel van het overige van den kop toe, om denzelven eene buitengemeene gedaante te geeven. Het is wel

Fig. 1.

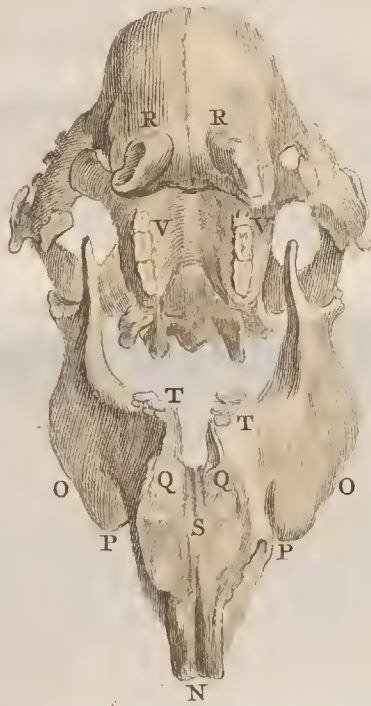

Fig. 2.

zeker dat dit vreemd maakzel met betrekking tot de andere dieren, nergens van daan komt dan van de lengte der tandkassen; want onderstellende dat de voorste tanden van het bovenst kaakbeen by alle dieren zeer groot waren, en zeer lange tandkassen hadden, die het kaakbeen verlengden, dan zou die verlenging ook met het verhemelte een inwykenden hoek maaken, en met het neusbeen een uitsteekenden hoek, zo dat de gedaante van hunnen kop veel naar die van den kop van den morse en den dugon zoude gelyken; daar is weinig tusschenwydte tusschen de slagstanden van dezen; zy dienen voor snytanden; derzelver tandkassen zyn slegts door een niet zeer dik tusschen-schot gescheiden; zy laten geene ledige ruimte tusschen beiden open; het gedeelte van het bovenst kaakbeen, alwaar zy beiden staan, is vóór het onderst kaakbeen; de einden der twee kaakbeenderen raaken elkanderen door eenen breeden en platten kant; op het onderst kaakbeen is die kant (*S*, *Pl. LVII*, *fig. 2*) naar beneden geboogen, en maakt met den tandkassenrand (*T*) van dat kaakbeen, een uitsteekenden hoek (*Q*), en op de onderste randen van het zelfde kaakbeen eene uitranding, met dien hoek overeenkomende. Nadien by den morse de tandkassen der slagstanden zeer verre van elkanderen afstaan, en eene groote ledige ruimte tusschen hunne onderste deelen openlaaten, zo beslaat het onderst kaakbeen die tusschenwydte met zyn eind, dat weinig breedte heeft, en niet aan het bovenst kaakbeen raakt; het eind van het onderst kaakbeen eindigt niet in eenen platten en voorovergebogen rand, die met de tandkassenranden van dat kaakbeen een uitsteekenden hoek en uitrandingen op de onderste randen vormt, als by den dugon; de opening der neusgaten van dat dier is veel grooter dan by den morse, zy is geplaatst buiten den uitsteekenden hoek van het bovenst kaakbeen; deze opening heeft gemeenschap met den mond door het voorst gedeelte van het verhemelte; de oogputten zyn ter zyden van den kop geplaatst, boven de opening der neusgaten; het jukbeensuitsteekzel van het slaapbeen is veel langer dan by den morse; het jukbeen heeft geen oogputuitsteekzel; de beenagtige rand der oogputten is afgebroken, omtrent een derde van hunnen omtrek; de takken van het onderst kaakbeen zyn hooger en meer omgekromd dan by den morse.

De baktanden van den dugon zyn diep in den bek geplaatst, op een grooten afstand van de slagstanden, daar zyn 'er vier (*V*, *Pl. LVII*, *fig. 2*) aan elke zyde van het bovenst kaakbeen, en maar drie (*T*) aan elke zyde van het onderst kaakbeen, het geen slegts zestien tanden in het geheel maakt, de slagstanden 'er onder gerekend; de baktanden gelyken meer naar de slagstanden dan naar de baktanden van den morse of naar die van de andere dieren; derzelver kroon wordt door eenen holronden kant gevormd, derzelver wortel is hol als die der slagstanden, de laatste zyn de dikste; zy hebben op zyden een breedte in de lengte loopende groeve. Alle deze tanden zyn van de zelfstandigheid van yvoir, met eene dunne schors van denzelfden aart, zonder met verglaaszels overtrokken te zyn; de slagstanden zyn omtrent een halven voet lang, en hebben twee duimen omtreks, de holte van hunnen wortel heeft meer dan drie duimen diepte, zy zyn een

weinig krom, zy komen flegts één duim buiten de tandkaffen; dat gedeelte is in de schuinschte afgesleepen, en in den omtrek met verglaaszel bedekt, behalven op de buitenste zyde; de zelfstandigheid dier slagstanden is van yvoir als die der baktanden; derzelve eind is gefleeten door de wryving in de gedaante van een schuinschen rand, welkers schuinsche kant op de buitenste zyde van den slagstand is; die zyde heeft niet kunnen afgesleeten worden, door het ontmoeten van eenigen anderen tand, ik vermoed dat het dier zyne slagstanden aan de buitenste zyde slypt tegen vreemde lighaamen; het slyt die aan die zyde tot aan het tandvleesch toe. De kop onder dit nommer opgegeeven is aan het Kabinet geschonken door den Hr. BERNARD DE JUSSIEU.

No. MCCLXXXVII. *Een slagstand van een dugon.*

Deze slagstand komt van de linker zyde; hy is flegts een halven voet lang, men heeft hem dwarsch doorgezaagd, en eene der vlakten van die sneede is gepolyft geworden, om de hoedanigheid van het yvoir van dien slagstand te doen zien.

No. MCCLXXXVIII. *Een baktand van een dugon.*

Deze tand is dwarsch doorgesneeden, even als de slagstand onder het voorgaande Nommer opgegeeven, en is op eene der vlakten van die sneede gepolyft, om de zelfstandigheid van het yvoir te doen zien.

No. MCCLXXXIX. *Eene vrugt van een lamantin.*

Deze vrugt is tennaastenby van dezelve grootte als die, welke beschryving in dit Deel gevonden wordt; zy zyn beiden aan het Kabinet geschonken door den Hr. Ridder TURGOT, Gouverneur van Cayenne, die dezelve uit dat land ontvangen hadt.

No. MCCXC. *De longen en het hart van een lamantin.*

Deze deelen zyn in wyngesteelt, zy zyn uit de vrugt van een lamantin gehaald, die in dit Deel beschreeven is.

Einde van het dertiende Deel.

BERIGT AAN DEN BINDER.

281

In dit XIII Deel zyn LXVI Plaatn, die in de volgende orde moeten geplaatst worden.

PLAAT	Pag.
I ₁ , I ₂ , I ₃ .	8.
I ₄ .	16.
I ₅ .	22.
II.	46.
III, IV en V.	48.
VI en VII.	52.
VIII.	54.
IX.	62.
X.	72.
XI en XII.	74.
XIII.	76.
XIV.	84.
XV.	98.
XVI en XVII.	100.
XVIII.	102.
XIX.	106.
XX.	116.
XXI.	120.
XXII.	122.
XXIII.	128.
XXIV en XXV.	132.
XXVI.	136.
XXVII.	140.
XXVIII, XXIX en XXX.	144.
XXXI en XXXII.	150.
XXXIII.	153.
XXXIV.	160.
XXXV.	164.
XXXVI en XXXVII.	170.
XXXVIII.	174.
XXXVIII*	192.
XXXIX.	201.
XL, XLI en XLII.	202.
XLIII.	205.
XLIV.	206.
XLIV*	210.
XLV.	216.
XLVI en XLVII.	252.
XLVIII en XLIX.	254.
L, LI en LII.	256.
LIII.	258.
LIV.	262.
LV.	264.
LVI.	267.
LVII.	278.
LVIII.	270.
LIX en LX.	272.

